

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI**

**HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDİ'NİN
HAYATI VE İLMÎ KİŞİLİĞİ, MÜCADELESİ**

AHMET YORULMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF. DR. CANER ARABACI**

KONYA 2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	AHMET YORULMAZ
	Numarası	148105011001
	Ana Bilim / Bilim	TARİH ANABİLİM DALI / TARİH BİLİM DALI
	Programı	YÜKSEK LİSANS
	Tez Danışmanı	PROF. DR. CANER ARABACI
	Tezin Adı	HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDİ'NİN HAYATI VE İLMÎ KİŞİLİĞİ, MÜCADELESİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin Hayatı ve İlmî Kişiliği, Mücadelesi başlıklı bu çalışma 11/05/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Profesör Doktor	Caner ARABACI	
2	Doktor Öğretim Üyesi	Cemile TEKİN	
3	Doktor Öğretim Üyesi	Çağatay BENHÜR	

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	AHMET YORULMAZ		
	Numarası	148105011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TARİH ANABİLİM DALI/TARİH BİLİM DALI		
	Programı	TEZLİ YÜKSEK LİSANS	X	
		DOKTORA		
Tezin Adı	HACI VEYİŞZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDİ'NİN HAYATI VE İLMİ KİŞİLİĞİ, MÜCADELESİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ahmet YORULMAZ
148105011001

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	AHMET YORULMAZ		
	Numarası	148105011001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	TARİH ANABİLİM DALI / TARİH BİLİM DALI		
	Programı	TEZLİ YÜKSEK LİSANS	X	
		DOKTORA		
	Tez Danışmanı	PROF. DR. CANER ARABACI		
Tezin Adı	HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDİ’NİN HAYATI VE İLMÎ KİŞİLİĞİ, MÜCADELESİ			

Osmanlı Devleti’nin XIX. Yüzyıldaki eğitim öğretim süreçleri ve eğitim sisteminin işleyişine ilişkin sorunlar Cumhuriyet dönemine miras kalmıştır. On dokuzuncu yüzyıl eğitim sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri, bu yönlerin halka yansımaları günümüz toplum yapısının oluşmasında etkili olmuştur. Bir din görevlisi olan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi, Konya ili örneğinde, Osmanlı Türkiye’sinden Cumhuriyet Türkiye’sine geçiş sürecinde eğitim-öğretim ve toplumsal gelişmeleri etkileyen bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. İstiklal Harbi ve inkılap hareketleri süreçlerinde, Ankara bürokrasisi ile Konya sakinleri arasında zaman zaman anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Konya sakinlerinin inkılap dönemine tepkisi ve inkılaplara karşı geliştirmiş olduğu yaklaşımlar dönemin önemli kanaat önderlerinden birisi olan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi’nin çözüm odaklı bakış açısı ile daha kolay aşılabilmektedir.

Dini eğitimde medrese eğitiminden İmam Hatip Okullarına geçiş süreci Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi’nin çalışmaları ve gayreti ile devlet millet çatışması en aza indirgenerek çözülmeye çalışılmıştır. Cumhuriyet devrinin ilk yıllarında eğitim sistemindeki ve eğitim kurumlarındaki yetersizlikler dönemin yöneticilerini ve eğitimcilerini yeni arayışlara yönlendirmiştir. Arayış döneminde toplum tarafından sözü dinlenen, kanaatlerine önem verilen kanaat önderlerinin varlığı sorunların çözümünü kolaylaştırıcı etkiye sahiptir.

Çocuk yaşından itibaren almış olduğu eğitim ile ilim faaliyetlerinin içerisinde bulunan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi’nin ilmi kişiliği ve yapmış olduğu çalışmalar, Konya’nın eğitim etkinliklerinde ve sosyal yaşamında büyük oranda etkili olmuştur. “Bir talebenin yetişmesi uğruna bin münafığın kahrına katlanırım” sözüyle, ilme ve ilim talebesine verdiği önemi ifade eden Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi’nin Konya’nın eğitim hayatında önemli bir yeri olan Konya Anadolu İmam Hatip Lisesi’nin kuruluşunda büyük katkısı olmuştur. Eğitim kurumlarının yanında hastane, fabrika, öğrenci yurdu, hayır kuruluşu ve dernek-vakıf gibi sayısız müessesenin kuruluşunda öncü olan Mustafa Kurucu Efendi’ye Konyalılar derin bir sevgi ve muhabbet beslemişlerdir. Bu sevgi ve muhabbet O’nun adına okul, cami vb. kurumların açılması ile görünür hale gelmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi, Konya kamuoyunca Konya’nın manevi önderleri arasında değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, İlim, Talebe, Vakıf, Medrese, İmam Hatip.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	AHMET YORULMAZ		
	Student Number	148105011001		
	Department	DEPARTMENT HISTORY / HISTORY DEPARTMENT OF SCIENCE		
	Study Programme	MASTER'S DEGREE (M.A.)	☒	
		DOCTORAL DEGREE (PH.D.)	☐	
	Supervisor	PROF. DR. CANER ARABACI		
Title of the Thesis/Dissertation	LIFE, SCIENTIFIC CHARACTER AND STRUGGLE OF HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU EFENDİ			

The education and training processes and the functioning of the education system of Ottoman Empire in the XIX. Century were inherited to the Turkish Republic. The positive and negative aspects of the nineteenth-century educational system, and the reflection of these aspects to the public, have influenced the formation of today's society structure. As an example in Konya province, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi, a religious official, emerges as a figure that influences education and social development within the transition to the Republic of Turkey from Ottoman. There have been occasional disputes between the Ankara bureaucracy and the residents of Konya during the processes of the Independence War and the Revolution. Reaction of residents of Konya against the revolution period and their approach to revolutions was more easily overcome with the solution oriented viewpoint of Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi, one of the important opinion leaders of the period.

The process of transition from madrasa education to the Imam Hatip Schools as part of religious education was tried to be achieved by minimizing the conflict between government and people thanks to efforts and diligence of Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi. In the first years of the Republican era, the inadequacies of the education system and the educational institutions led the administrators and educators of the period to new seeking. In the period of seeking, opinions leaders who are respected and placed importance as of knowledge have positive effect to facilitate the solution of the problems.

Scientific personality and works of Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi, who was involved in the science activities with education since the age of childhood, has been influential in the educational activities and social life of Konya. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi who indicates the importance of (religious) science and followers that he gives with expression of "I put up with distress by a hypocrite for the sake of raising a follower" has been a great contributor to the establishment of Konya Anatolian Imam Hatip High School, which is an important place in Konya's educational life. People of Konya has fed a deep love and affection for Mustafa Kurucu Efendi, a pioneer in the establishment of innumerable institutions such as hospitals, factories, student dormitories, charitable foundations and associations-foundations besides educational institutions. This love and affection become apparent by establishing institutions as school, mosque etc. in behalf of him. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi is considered among the spiritual leaders of Konya by vox populi of Konya.

Keywords: Education, Science, Student, Foundation, Madrasa, Imam Hatip.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	i
Kısaltmalar	v
ÖnSöz.....	vi

Giriş

1.Araştırmanın Konusu	1
2.Araştırmanın Amaç ve Önemi	1
3.Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	2
4.Araştırmanın Yöntemi ve Kullanılan Kaynaklar	3

BİRİNCİ BÖLÜM

HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU'NUN AİLESİ

1.1. Hacı Veyiszâde Ailesi ve Soy Ağacı	4
1.2. Hacı VeyisKurucu(1861-1935)ve Ailesi	4
1.3. İbrahim Kurucu (1892-1945).....	11
1.3.1.Ali Ulvi Kurucu (1922-2002)	14
1.4. Hacı VeyisKurucu'nun Kızları	18
1.5. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Eşi ve Çocukları	20
1.5.1. Meryem Ana Kurucu (1889-1959)	20
1.5.2.Mehmet Kurucu (1915-1995)	20
1.5.3.Veyis(İdris) Kurucu (1927-)	21
1.5.4.Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Kızları.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU'NUN HAYATI

2.1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Doğumu ve Eğitimi (1889-1960).....	23
2.2. Hacı VeyiszâdeMustafa Kurucu'yu Hazırlayan Şartlar, Dönemin Türkiye ve Konya'sı.....	26
2.3.Sosyal ve Siyasal Şartlar	26
2.4. İlmî, Ahlâkî, Maarif Çevresi	29
2.5. Ahlâkî ve Tevazuu	30
2.6. İbadetleri	34
2.7. Vefatı.....	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU'NUN KİŞİLİĞİ, ETKİLERİ VE MÜCADELESİ

3.1. Bilge Kişiliği.....	41
3.2. Eğitimci Kişiliği.....	43
3.3. Cömertliği ve İctimai Hizmetleri	46
3.4.Konya Islah-ı Madâris-i İslâmiye'sive Hacı Veyiszâde MustafaKurucu	49
3.5. Konya İmam Hatip Lisesi ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu	53
3.6. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu İle İlgili Menkıbeler.....	57
3.7. Konya'ya Hizmetleri.....	63
SONUÇ.....	64

KAYNAKÇA	66
EK.I.Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Yakınları ile Yapılan Görüşmeler	
Ek.1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Oğlu Hacı Veyis (İdris) Kurucu ile 10.10.2016 Tarihli Görüşme	70
Ek.2. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Yakınlarından Mustafa Koruyucu ile 09.09.2015 Tarihli Görüşme	73
Ek.3. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Yakınlarından Mustafa Koruyucu ile 03.06.2015 Tarihli Görüşme	78
Ek.4. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Talebelerinden Esnaf Osman Berk ile 11.03.2016 Tarihli Görüşme	84
Ek.5. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Yakınlarından Prof. Dr. Hüseyin Kara ile 21.04.2016 Tarihli Görüşme	87
Ek.6. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Öğrencilerinden Emekli Avukat ve Yazar Mehmet Ali Uz ile 02.10.2016 Tarihli Görüşme	89
Ek.7. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Talebelerinden Emekli İmam Şükrü Bağrıaçık ile 02.10.2016 Tarihli Görüşme	91
Ek.8. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Öğrencilerinden Emekli Müftü Dr. Ahmet Baltacı ile 06.10.2016 Tarihli Görüşme	97
Ek.9. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Torunlarından Hasan Kutsi Küçükaşçı ile 20.10.2016 Tarihli Görüşme	100
Ek.10. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Torunlarından Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşçı ile 12.11.2016 Tarihli Görüşme	102
Ek.11. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Torunlarından Mustafa Fayda ile 12.11.2016 Tarihli Görüşme	105
Ek.12. 12.11.2016 Tarihli Konya Şehir ve Âlimleri Sempozyumu, Prof. Dr. Caner Arabacı'nın İslah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi Konulu Sunumu	107
Ek.13. 12.11.2016 Tarihli Konya Şehir ve Âlimleri Sempozyumu, Prof. Dr. Mustafa Uzun'un Ali Ulvi Kurucu Konulu Sunumu	109
Ek.14. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin Komşusu İhsan Dedemoğlu'nun Torunlarından Berber Fahri Dedemoğlu ile 18.06.2017 Tarihli Görüşme	111
EK.II. Arşiv Belgeleri ve Fotoğraflar	
Ek.15. Hacı Veyiszâde Ailesinin Soy Ağacı	112
Ek.16. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Babası ve Eşinin Nüfus Kayıt Bilgileri	113
Ek.17. Hacı Veyis Kurucu, Eşleri ve Çocuklarının Nüfus Kayıt Bilgileri.....	114
Ek.18. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, Eşi ve Çocuklarının Nüfus Kayıt Bilgileri.....	115
Ek.19. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Ailesinin Nüfus Kaydı	116
Ek.20. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Emekli Sandığı Bilgileri	117
Ek.21. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Memuriyet Derece, Terfi Bilgileri.....	118
Ek.22. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Memuriyet Bilgi Formu.....	119
Ek.23. Hacı Veyis Efendi'den İcazet Örneği	120
Ek.24. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Memuriyet Varakası	121
Ek.25. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin İcazetnamesi	123
Ek.26. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin Aziziye Cami'ine İmam Hatipliğine Tayini ile İlgili Berat-ı Hümayun	126
Ek.27. Hacı Veyis Efendi'nin Verdiği İcazetname	127
Ek.28. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile İlgili Resmi Yazışma	130

Ek.29. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun İmamlık Görevi ile İlgili Yazışma.....	131
Ek.30. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Hac Vazifesi ile İlgili Resmi Yazışma.....	132
Ek.31. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Hac Vazifesi için İzin Talebi.....	133
Ek.32. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile İlgili Resmi Yazışma	134
Ek.33. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Terfi ve Maaşına Dair Resmi Yazı.....	135
Ek.34. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun İmam Hatip Okulu'nda Arapça Ders Vermesi ile İlgili Resmi Yazışma	136
Ek.35. Konya İmam Hatip Okulu Öğretmen Kayıt Defteri.....	137
Ek.36. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Konya Müftülüğüne Vekâlet Yazısı.....	138
Ek.37. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Konya Aziziye Camii İmam ve Vaizliği ile İlgili Resmi Yazı	139
Ek.38. Konya İmam Hatip Okulu Öğretmen Bilgileri	140
Ek.39. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Bağış ve Yardımları.....	141
Ek.40. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Doktor Raporu.....	142
Ek.41. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Resmi Yazı.....	143
Ek.42. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Haberi	144
Ek.43. Hacı Mehmet Kurucu'nun Vefat Haberi.....	144
Ek.44/1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Haberleri	145
Ek.44/2. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Haberi	146
Ek.44/3. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Haberi	147
Ek.44/4. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Köşe Yazısı.....	148
Ek.44/5. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Köşe Yazısı.....	149
Ek.44/6. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefatı ile İlgili Ağıt	150
Ek.44/7. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefatı ile İlgili Ağıt	151
Ek.45. Ali Ulvi Kurucu'nun Amcasının Vefatı Haberi Üzerine Yazdığı Mektup	152
Ek.46. Konya İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi	153
Ek.47. Konya İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi Maddeleri.....	154
Ek.48/1. Bağış Makbuzları	155
Ek.48/2. Teberru Makbuzu.....	156
Ek.49. Konya İmam Hatip Okulu Yardım Makbuzu	157
Ek.50. Bağış, Yardım Zarfı	158
Ek.51. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'ye Gelen Zarf	159
Ek.52. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'ye Gelen Zarf	160
Ek.53. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Okul-Eğitimcibilgileri	161
Ek.54. Konya Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğü Yazısı.....	162
Ek.55/1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ait Sağlık Raporları.....	163
Ek.55/2. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ait Sağlık Raporu	164
Ek.56. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ait Konya Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Düzenlenen 26.03.1956 Tarihli Sağlık Raporu.....	165
Ek.57. Talebe Yurtları Derneği İdare Heyeti Üyeleri Fotoğrafı	166
Ek.58. Konya İmam Hatip Okulu, Yüksek İslâm Enstitüsü ve Talebe Yurtları Derneği İdare Heyeti.....	167
Ek.59. Piri Mehmet Paşa Camii	168
Ek.60. Piri Mehmet Paşa Camii Mihrabı.....	169
Ek.61. Hacı Veyiszâde Camii Minberi.....	170
Ek.62. Kapı Camii	171
Ek.63. Hacı Veyiszâde Camii.....	172

Ek.64. Konya Şeker Fabrikası Temel Atma Merasimi.....	173
Ek.65. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nunCenaze Töreni.....	174
Ek.66. Hacı Veyis Efendi ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Fotoğrafları.....	174
Ek.67. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Oğlu VeyisKurucu'nun Fotoğrafi	175
Ek.68. Hacı Veyis Kurucu ve eşi Fatıma Kurucu'nun Mezar Taşı Fotoğrafi.	176
Ek.69. Hacı VeyisKurucu'nun Kızlarının Mezar Taşı Fotoğrafları.	177
Ek.70. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ve Eşi Meryem Hanım'ın Mezar Fotoğrafi	178
Ek.71. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Kızları Halime, Sakine, Fatma ve SareHanımlar'ın Mezar Taşı Fotoğrafları.....	179
ÖZGEÇMİŞ	180

KISALTMALAR

AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
AÜİFD.	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
AİHL.	: Anadolu İmam Hatip Lisesi
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.k.	: Adı Geçen Kayıt
a.s.	: Alehi's-selam
a.e.	: Aynı eser
b.	: Bin
C.	: cilt
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Ed.	: Editör
EKEV	: Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfı
İHL.	: İmam Hatip Lisesi
r.a.	: Radıyallahuanh
S.	: Sayı
s.	: sayfa
ss.	: Sayılı sayfa
SDÜ.	: Süleyman Demirel Üniversitesi
s.a.s	: Sallallahü aleyhi vessellem
TDK	: Türk Dil Kurumu.
v.	: Vefatı
vd.	: Ve diğerleri
vb.	: Ve benzeri
Yay.	: Yayınevi/yayınlar/
c.c.	: Cellecelalühü

ÖNSÖZ

“*Binlerce kitaptan bir gönül çıkmaz ancak bir gönülden binlerce kitap çıkar*” sözüyle Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun insanları eğitme ve topluma yön verme çabası kendinden sonraki dönemlerde de yankı bulmuştur. Zamanla kalplerde yer edinmiştir. Onun adınatalebe yurtları, hayır kuruluşları ve dernekler yapılmışadına camiiinşaa edilmiştir. Bugün hakkında kitaplar basılıyor, sempozyumlar düzenleniyor, araştırmalaryapılıyor olması, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nununutulmadığının ve toplumda iz bıraktığının göstergesidir.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu 1889-1960 yılları arasında Konya’da yaşamış âlim ve bilge zatlardandır. Daha küçük yaşlarda ilk eğitim ve terbiyesini alan Hacı Veyiszâdehafız olmuştur. Adliye Medresesi’nin son müderrislerinden olan babası Hacı Veyis Efendi’nin de hocası olduğu bu medresede tahsiline devam etmiş, daha yirmili yaşlarda zamanının âlimleri karşısında sınavı geçerek icazetini almıştır. Medrese ilimleri ile yetinmeyip fen ilimlerinde de kendisini yetiştiren Mustafa Efendi dönemininhocalarından dersler almıştır. 23 yaşında Islah-ı Medâris’te hocalık yapmaya başlayan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucuburada öğrenci yetiştirmiştir. Burada din ilimleri, fen ilimleri Arapça, Farsça ve batı dilleri bir arada okutulmuştur.

Yaşamış olduğu dönem birçok sıkıntıları beraberindegetirmiştir. Eğitim-öğretim alanında geçiş noktası olan bu dönemde bütün güçlüklerle, baskılara rağmen yılmadan, yorulmadan mücadele etmiştir. Bu bilge insan, bütün ömrünü son anlarına kadar eğitime, insan yetiştirmeye adanmıştır. Medreselerin kapatıldığı dönemde mescitlerde, camilerde insanlara bir şeyler anlatmaya ve öğretmeye çalışmıştır. Yasaklar artırılınca gizli olarak evlerde talebe okutmaya ve ilim öğretmeye devam etmiştir. “*İlim meclisleri, cennet bahçelerinden bir bahçedir*”diyene bunu her fırsatta tekrarlayan Hacı Veyiszâde, “*Bir talebenin yetişmesi uğruna, bin münafığın kahrına katlanırım*” sözü ile insan yetiştirmiştir. Eğitim yoluna kendini adayan bu büyük insan, İmam Hatipler ve sivil toplum kuruluşları gibi birçok eğitim kuruluşunun açılmasına önderlik etmiştir. Konya İmam Hatip Okulu’nun açılmasına ve kurulmasına öncülük ettiği gibi, toplum yararına olan Konya Şeker Fabrikası’nın temellerinin atılmasına, Kur’ân Kursları’nın, hastanelerin, vakıf ve cemiyetlerin, kurulmasında gayret ve çabaları olmuştur. Hayır kuruluşunun ya başkanı ya yönetimi yada fahri üye olarak görev almıştır. Bu kuruluşların yaşatılması niceliğini ve niteliğininartırılması için çaba göstermiştir. Yurdun dört bir

yanından gelen talebelerin maddi, manevi her türlü sıkıntılarına kol kanat geren Hacı Veyiszâde,tatlı sert baba şefkati kimliğiyle, talebelerini bir muallim disiplini ile yetiştirmeye çalışmıştır. Cömertlikte deniz gibi olan Hacı Veyiszâdesayesinde pek çok yoksul talebesi de eğitim-öğretimine devam edebilmiştir. Kendi yetişebildiğince yardım etmiş, yetişemediği yerde cemaatinden yardıma başvurmuştur. Eğitim metoduyla talebelerinin bir an önce yetişmesi konusunda aceleci olmuştur. Ağzından hiç kötü söz çıkmayan Hacı VeyiszâdeMustafa Kurucukalp kırmamaya özen göstermiş, talebelerini incitmeden bir şeyler öğretmeye kendisini vakfetmiş, yine de kırılan olursa kendince gönüllerini almış şakalarıyla gönüllerini kazanmıştır.

Talebelerinin ilimden başka şeylerle meşgul olmasını katiyen istemeyen, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi cemaatine tavsiye ettiği nafile ibadetleri, talebelerine tavsiye etmemiştir. Kendisine nafile ibadetleri soran talebelerine,“*Onubaban yapsın*”diyerekilim öğrenmenin nafile ibadetten daha etfal olduğunuanlatmak istemiştir.Hacı Veyiszâde, ders anlatırken sualine cevapta geciken talebesinin cevabını beklemeden diğerine sorarmış. Bundan maksadı zamanın kıymetini öğretip bir anını bile boş geçirmemek çabasıdır.Evinde, okulda, ders aralarında ya ibadetle yada elinde bir kitapla vaktini değerlendirir. Gece gündüz demeden insanların her daim yardımına koşan Hacı Veyiszâde Efendi'nin evinde ailesi ile geçirdiği zaman çok sınırlı olduğu anlatılmaktadır.

Ömrünü Allah (c.c.) yolunda tüketen, parasını son kuruşuna kadar hayır işlerinde harcayan, ilimin gelişmesi için her türlü sıkıntıyı göze alan, ilim yayma ve talebe yetiştirme aşkıyla yanan, hayatı boyunca bunu kendisine verilmiş bir görev olarak bilen, bu yüce insanı rahmetle anıyorum.Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nunsık sık “*İlim meclisleri, cennet bahçelerinden bir bahçedir.*” dediği gibi Allah(c.c.) mezarlarını cennet bahçelerinden bir bahçe eylesin temennisinde bulunuyorum.

Bu tezin yazılmasında bana yol, yöntem gösteren danışman Hocam Prof. Dr. Caner ARABACI'ya tez konumun belirlenmesinde Doç. Dr. NejdetGÖK'e tezin düzenlenmesinde Halil İbrahim ÇELİK'eve desteğinden dolayı eşim Hülya YORULMAZ'ateşekkür ediyorum.

Sâyü gayret kulundan; lütfü inayet Rabbimdendir.

GİRİŞ

Yeryüzünde Mezopotamya, Anadolu gibi yerleşim yerleri, ilmin ve ilim adamlarının merkezi olmuştur. Bu yerlerden biri de Anadolu'nun ortasında bulunan Konya şehridir. Konya'da ilimizi, irfanımızı ve kültürümüzü etkileyen din ve tasavvuf âlimleri yetişmiştir. Hz. Mevlâna, Şems-i Tebrîzî, Sadreddin Konevî gibi ilim ve tasavvuf insanları bunların önde gelenlerindedir. Bu bakımdan Konya, bir âlimler şehridir. Konya'nın yetiştirmiş olduğu bu âlimlerden biri de Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'dur¹. Bu çalışmada Konya âlimlerinden Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ve onun ilim adına yaptıkları araştırılmıştır. Halen hayatta olan oğlu, öğrencileri ve torunlarının ağzından Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun hayatı ve mücadelesi anlatılmaya çalışılacaktır.

1. Araştırmanın Konusu

Bu tezde Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun hayatından kesitlerle birlikte, sosyal ve eğitimci kişiliği incelenmiştir. Her yönüyle örnek bir insan oluşu ele alınmaya çalışılmış, temelde Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ilmî mücadelesi ve toplumun manevi eğitimi üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Kişi ve olayları daha iyi analiz edebilmek için Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ailesi, yaşadığı çevre, toplum ile olan ilişkileri ve zamanın eğitim kurumlarına değinilmeye çalışılmıştır.

2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Bu konunun seçilmesindeki amaç, yakın geçmişimizde bir insanın çabasıyla neler yapılabileceğini göstermek, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun çekmiş olduğu sıkıntıları ve mücadelesini günümüze yansıtmaktır. Bugüne kadar hakkında yazılanların dışında farklı bir boyuttan incelemektir. Tarihe yön veren insanların düşüncesini anlayabilmektir. Bütün derdi, eğitmek ve öğretmek olan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun çabasını gün yüzüne çıkarmaktır. Toplum bazı temel değerlerini kaybetmeye başladığında yada baskı ve dayatmayla buna zorlandığında Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu gibi insanların rehberliği ve yol göstericiliği önemlidir. Âlimler, toplumun önemli kişileridir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun incelenmesinin önemi de Konya'da, yakın illerde bilinen âlim ve düşünce insanı olmasından gelir.

Hz. Ali'nin *“Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum”* sözünden yola çıkarak insanlara doğruyu göstermenin, bir şeyler öğretmenin çabası içinde olan bilge insanların hayatını incelemekte yarar vardır. Bütün gayesi insan yetiştirmek olan bir kişinin, kendi hayatından, sevdiklerinden fedakârlık ederek sadece öğretme, eğitimi bir toplum yetiştirme aşkı nereden

¹ Mehmet Ali Uz, **Konya'nın Manevi Mimarlarından Hacı Veyiszade Mustafa Efendi ve Ailesi**, II. Baskı, Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2009, s. 9.

gelmektedir? Bazı derneklerin sosyal yardım kuruluşlarının okul ve hastanelerin kurulması için neden bu kadar uğraşmıştır? Bu alanlarda tabir yerindeyse toprağa ilk tohumları atmak isteyen, her ne kadar onun flizlendiğini görmese de bütün gayesi bunu yapabilmek olan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'yu anlayabilmektir.

Yol kenarında sigara içen çocukların Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'yi görünce utanıp sigara izmaritlerini saklayacak yer aramaları, o çocukların başlarını okşayarak harçlık vermesi onun sevgisini, merhametini göstermektedir. Meyhanelerde alkol alan insanların Hacı Veyiszâde'yi yoldan geçerken görüp ayağa kalkmaları, utana sıkıla saygıyla selam vermeleri, o insanların bu davranışına güler yüzle karşılık verip hâl hatırlarını sorması, insana insan olduğu için verdiği değeri göstermektedir.

Halk arasındaki tabirle “Yangından mal kaçırır gibi” Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, bir şeyler öğretmek, anlatmak için adeta zamana karşı yarışmış, öğrencilerini, cemaatini yanlıştan doğruya yöneltmiştir.

Hayatının bizlere örnek olması için, düşüncesinin ve yapmak istediklerinin yakın geçmişimizdeki tarihin tozlu rafları arasında unutulup gitmemesi amacıyla böyle bir çalışma yapılmıştır.

3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, bir cihan devletinin yıkılışı ve yeni devletin kuruluşu sürecinde yaşayan toplum önderidir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun yaşadığı dönemde saltanatın kaldırılması (1922 yılı), Cumhuriyetin ilanı (1923 yılı), eğitim-öğretimdeki yenilikler, toplumsal kısıtlamalar, yasaklar ve dünya harpleri (I. dünya savaşı 1914-1918 yılları ve II. dünya savaşı 1939-1945 yılları arası) gibi olaylar yaşanmıştır. Bu olayların yaşandığı dönemde verilen mücadelenin günümüze etkisine, yansımalarına bakılmıştır. İmam Hatip Okulları'nın kurulması, vakıfların, derneklerin yaygınlaşp günümüze kadar gelmesi, buna ortam sağlayan sebepler incelenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın biyografi çalışması olmasının yanında kişinin topluma etkisi de ele alınmıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun 1887 yılı doğumundan 1960 yılı vefatına kadar olan hayatı, 1960 yılı sonrasında günümüze kadar olan etkileri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun eğitim hayatını tamamladıktan sonra İslah-ı Medaris-i İslamiye ile isminin duyulmaya başlamasından itibaren, ağırlıklı olarak 1950-60'larda İmam Hatip Okulları'nın kurulması ve yaygınlaşması için verdiği mücadelesi incelenmiştir.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu tüm zamanını topluma ve eğitime adanmış, kanaatimizce bu sebeple bir kitap yazamamıştır. Kendisine niye kitap yazmıyorsunuz? diye yöneltilen soruya şu cevabı vermiştir: “*Bir kalpten bin kitap çıkar; fakat bin kitapta bir kalp bulunmaz.*” Konya Yazma Eserler Müdürlüğü'nün kütüphanesinde muhafaza edilen kitapları üzerindeki notları ve gönderilen mektuplar incelenmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun talebelerinin gün

geçtikçe yaşlanıp vefat etmeleri, hayatta olanlardan da bugüne kadar yazılıp anlatılanların dışında yeni bir bilgi ve belge edinilemeyişi bu araştırmayı sınırlı kılmıştır. Torunları ve öğrencilerinin Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun menkıbelerle anılmasından duydukları rahatsızlık nedeniyle hakkında yazılıp ve söylenen menkıbelerin gerçeklik payı yüksek olduğu değerlendirilen kısmı teze eklenmiştir. Bu eklemelerin amacı toplumun o dönemdeki sosyal yapısını yansıtmaktır. Ayrıca aynı olay için farklı anlatımlar, bazı bilgilerdeki çelişkiler bu çalışmayı kısıtlamıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ömrünün büyük kısmının Konya'da geçmesi arşiv araştırmalarında Konya'ya ağırlık verilmesine, il dışı arşiv ve belge taramasında sınırlı kalınmasına neden olmuştur.

4. Araştırmanın Yöntemi ve Kullanılan Kaynaklar

Bu biyografi çalışması yapılırken kişi hakkında en kesinleşmiş bilgilere ulaşmaya çalışılmıştır. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi ve Ankara Milli Kütüphane, Konya Yazma Eserler Müzesi Müdürlüğü, Konya Koyunoğlu Müzesi Müdürlüğü ve Konya İmam Hatip Okulu Arşivi, Konya il ve üniversite kütüphanelerinde arşiv taramaları yapılmıştır. 1889 yılından 1960 yılına kadar yaşamış olduğu dönemin sosyal ve siyasi olayları ile bağlantısı araştırılmıştır.

Kamu kurumlarının (Konya Nüfus Müdürlüğü, Konya Sosyal Güvenlik Kurumu Müdürlüğü, Konya İl Emniyet Müdürlüğü, Konya Adliyesi, Konya İl Müftülüğü) arşiv taramaları yapılmıştır.

1960 yılında vefat eden Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun yakını olan insanların hayatta olması sözlü tarihçilik açısından bu araştırmaya kolaylık sağlamıştır. Sözlü tarih çalışması yapılarak en yakınından, hayatta olan tek oğlu İdris Kurucu'ya ulaşılarak araştırmaya başlanmıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'yu diğer din görevlilerinden eğitimcilerden farklı kılan özelliklerinin neler olduğu, halkın bu kadar sevmesinin nedenleri, hakkında yazılan, söylenen menkıbelerin doğruluğu oğluna sorulmuştur.

Öğrencilerine ve torunlarına ulaşılmıştır. Ders anlatırken nasıl bir yöntem izlediği öğrencilerinden, sosyal hayatında nasıl bir kişilikte olduğu torunlarından öğrenilmiştir. Konya da yaşadığı semt, yıkılan evinin olduğu alan görülerek o günlerden izler aranmıştır. Yaşamış olduğu yıllarda Konya'nın yerel basına yansıyan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile ilgili haberler araştırılmıştır. Hacı Veyiszâde'nin, öğretmenlik, İmam ve Hatiplik görevlerini yapmış olması nedeniyle kamu kurumlarındaki arşiv taramasında ulaşılan belgelere, bölüm ve ekler kısmında yer verilmiştir. Ayrıca yapılan görüşmeler kayıt edilip muhafaza edilmiştir. Görüşmelerden alınan kısımlar tez içersinde kullanılmış tamamı ek olarak verilmiştir. Hakkında bugüne kadar yazılmış kitaplar değerlendirilmiş ve yazarlarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU'NUN AİLESİ

1.1. Hacı Veyiszâde Ailesi ve Soy Ağacı

Hacı Veyiszâde ailesi, yirminci yüzyılda Konya'nın manevi ikliminin oluşmasında önemli rol üstlenen ailelerden birisidir. Oğuz Boyu'ndan olan bu aile, Anadolu'nun fetih ve iskânında önemli rol oynayan aşiretlerden biridir. Mensup olduğu aşiretten dolayı Kayılı veya Kayılıoğlu olarak bilinen en eski atası olan Gazi Kara Veli'den dolayı bu aşiret Kara Veli oğlu adıyla bilinmektedir². Gazi Kara Veli, Osmanlı-Rus Harbinde esir düşmüş, yaklaşık yirmi bir yıl esaret hayatı yaşamıştır. Gazi Kara Veli esareten kurtulup, Konya'ya döndükten sonra evlenmiş, bu evlilikten Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun dedesi olan Mustafa Efendi dünyaya gelmiştir. Gazi Kara Veli, hac vazifesi için gittiği Şam, Halep şehirleri arasında yolda vefat ettiğinden, bugün mezar yeri bilinmemektedir. Eşinin vefatından sonra dul kalan Mustafa Efendi'nin annesi Fatma Hanım'la, Bağdatlı medrese hocası Seyyid Abdülkerim Efendi evlenmiş, bu evlilikten de Seyyid Muhammed adında bir oğlu olmuştur. Konya da Seyyid Mehmed ismiyle tanınmıştır. Seyyid Muhammed'in kızı Fatma Hanım ile Mustafa Efendi'nin oğlu Veyis Kurucu ile evlenmiş, bu evlilikten Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu dünyaya gelmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun soyu anne tarafından Seyyid Abdülkerim Efendi'ye, baba tarafından da bilinen en eski atası Gazi Kara Veli'ye dayanmaktadır (Ek-I, s.79/II, s.112).

Torunlarından Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükkaşçı, Hacı Veyiszâde ailesi ile ilgili şöyle söylemiştir:

“Ailenin bireyleri Hacı Veyis dedem ve kardeşi Mehmet Efendi'ye kadar Sedirler Mezarlığı'na defnedilmiştir. Sedirler Mahallesi'nde bulunan mezarları incelediğimizde ve yaşamış oldukları sokağın “Kayılı Sokak” olarak adlandırılmasından dolayı Oğuzlar'ın Kayı Boyu'na mensup olduklarını tahmin etmekteyiz. Ayrıca ailenin Sedirler mevkiindeki mezarlığın “Kağnıcı” veya “Kayılı” olarak bilinmesinden dolayı da soyumuzun Kayı Boyu'na mensup olduğunu anlıyoruz.” (Ek-I, s.102).

1.2. Hacı Veyis Kurucu (1861-1935) ve Ailesi

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin babası Veyis Efendi, Konya merkeze bağlı Şatır* Köyü'nde 01.07.1861 tarihinde doğmuştur. Babasının ismi Hacı Mustafa, annesinin ismi Fatma'dır (Ek-I,s.102/II, s.113). Veyis Efendi'nin “Şükri” mahlasını da kullandığı, Hacı Veyiszâde

² Mustafa Sabri Küçükkaşçı, Mustafa Fayda, **100.Yılında İmam Hatip Liseleri, İmam Hatip Okulları ve Hacı Veyiszade Ailesi**, I. Baskı, Dem Yayınları, İstanbul, 2016, s.105.

***Şatır**: Osmanlı döneminde at yetiştirilen mekânlardan ve uzun seferlerde dinlenen yerlerden biridir. Ailenin büyüklerinin oraya yerleşmesi ile köy halini almıştır. Hacı Veyis Efendi'nin babası Mustafa Efendi Şatır Köyü'ne ilk camiye yaptırmıştır (Ek-I,s.89).

Mustafa Kurucu'ya ait memur varakasından anlaşılmaktadır (Ek-II, s.121). Nüfus kayıtlarına ismi Hacı Veyis Kurucu olarak geçmiştir (Ek-II, s.113-122).

Hacı Veyis Efendi'nin babası Mustafa Efendi, Şatır Köyü'nün tanınanlarından olmakla beraber, köyde çiftçilik ve hayvancılıkla geçinimi sağlayan hayırsever bir kişidir. Mustafa Efendi'nin Hacı Veyis ve Mehmet adında iki oğlu vardır. Mustafa Efendi kendisi okuyamadığından oğullarını okumaları için Konya'ya göndermiştir. Oğullarından küçük olanı Mehmet'i eğitim için Konya'ya göndermesine rağmen onun okuyamayacağını tahmin etmektedir. Zira Hacı Veyis nasıl zekâ yönünden herkes tarafından takdir edilecek bir seviyede algılanmış ise Mehmet de bunun aksine okuyabilecek seviyede bir kabiliyet ve zekâyâ sahip olmayan bir çocuk olarak bilinmektedir. Ancak Mustafa Efendi; *“Okuyamasa da ilmin yolunda bulunmuş olur, okuyabildiği yere kadar okusun”* diyerek oğlu Mehmet'i de Konya'ya göndermiştir. Nitekim Mehmet bir müddet eğitim aldıktan sonra eğitimini devam ettirememiş, köye babasının yanına dönmüştür. Büyük oğlu Veyis ise Konya'ya okumaya geldiğinde on beş yaşında olduğu bilinmektedir³.

Hacı Veyis, ilköğrenimini ve hafızlığını Konya'nın Sedirler Mahallesi'nde bulunan Sibyan Mektebi'nde, Muallim Bekir Efendi'den ders alarak tamamlamıştır. Daha sonra Cıvıoğlu Medresesi'nde döneminin önemli şahsiyetlerinden Aladağlı Hacı Mustafa Hoca'nın derslerine devam ederek icazetini almıştır. Ayrıca Aşere, Takrib ve Tecvid derslerini de Hacı Fettah Kabristanı'nda metfun “Büyük Çimili Hoca” olarak tanınan müderris ve Şeyhü'l-Kurra olan Ahmet Efendi'den (v.1908) tamamlamıştır⁴.

Ali Ulvi Kurucu'nun anlatımı şöyledir: Hacı Veyis Efendi, Hocası Aladağlı Hacı Mustafa Efendi'yi, icazetini alıp mezun olduktan sonra kendi köyü olan Şatır'a davet etmiş ve kağı ile yola çıkmışlar. Kağı öküze çekildiği için gayet yavaş gitmekteymiş. Öküzlerin ipini Aladağlı Mehmet Hoca çekiyormuş. Hacı Veyis Efendi, elindeki kitabı Hoca'sına okuyormuş. Bir zaman sonra Aladağlı Hoca demiş ki: *“Veyis Efendi, ibareyi unutma. (Kaldığın yeri) Parmağına bas da Allah'a (c.c.) bir şükredelim. Yahu bu ne nimettir, Allah'ın (c.c.) bize verdiği! Hem otururuz, hem yürürüz yahu! Bu nimetin şükürünü biz nasıl ödeyeceğiz?”* demiş⁵.

Hacı Veyis Efendi'nin ilk eşi Fatma Hanım'dır. Fatma Hanım 01.07.1865 tarihinde Konya'da doğmuştur. Annesinin ismi Fatma, babasının ismi ise Hacı Mehmet'tir. Fatma Hanım, eğitim ve terbiyesini bir İslam âlimi olan babasından alarak İslami konularda olgunluğa ulaşmıştır (Ek-I, s.79/II, s.114). Bu evlilikten sırayla Mustafa, İbrahim, Fatma, Hatice ve Rahime adında çocukları dünyaya gelmiştir. Fatma Hanım, 11.03.1916 yılında vefat etmiştir. Kabri,

³ Mustafa Uzunpostalcı, “Hacı Veyis Efendi ve Ailesi”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. X, S. IX, Konya, 2010, s. 39.

⁴ Uz, **a.g.e.**, 2009, s.132.

⁵ Halit Güler, “Hacı Veyiszade Ailesi”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. XI, S. II, Konya, 2011, s. 24.

Üçler Mezarlığı'nda, eşi Hacı Veyis Efendi'nin mezarının yanındadır (Ek-II, s.114/II, s.177). Hacı Veyis Efendi, ilk eşinin vefatı üzerine ikinci evliliğini 20.07.1916 tarihinde yine aynı isime sahip Fatma Hanım'la yapmıştır. Fatma Hanım, 01.07.1889 Konya doğumludur. Babasının ismi Ali, annesinin ismi Ayşe'dir. Bu evliliğinden çocuğu olmamıştır. Fatma Hanım'ın vefat bilgisi nüfus kayıtlarına işlenmemiştir (Ek-II, s.114). Ancak torunu Veyis (İdris) Kurucu ile yapılan görüşmede Hacı Veyis Efendi'nin vefatından dört yıl önce, ikinci eşi Fatma Hanım'ında 1931 yılında hac vazifesi için gittiği kutsal topraklarda vefat ettiği anlaşılmaktadır (Ek-I, s. 71).

Hacı Veyis Efendi, 1904 yılında Adil Efendi'nin kurmuş olduğu Adliye Medresesi'ne müderris olarak başlamış, Adil Efendi'nin oğlu Mehmet Zâri Efendi'nin ani vefatı ile medresenin idaresi tamamen kendisine bırakılmıştır. Bu medreseye Zâri Efendi Medresesi de denilmektedir. Veyis Efendi, Adliye Medresesi'nin son müderrisidir⁶. Hacı Veyis Efendi, Dolav Camii'nde imamlık vazifesiyle birlikte Adliye Medresesi'nde de görev yapmıştır (Ek-II, s.122). Hacı Veyis Efendi, yaklaşık elli yıl maaşsız imamlık yaptığı Dolav Camii, daha hocanın ismiyle meşhur olmuş, Hacı Veyis Camii olarak anılmaya başlamıştır⁷. Hacı Veyis Efendi, maaş almadığı için geçimini babası Mustafa Efendi'nin Şatır Köyü'nde miras bıraktığı tarlaların geliri ile temin etmektedir. Bunları bazı yıllar ortağa vermiş, bazı yıllar da kendi adına ektirmiştir⁸.

Ali Ulvi Kurucu'nun, dedesi hakkında söyledikleri şöyle aktarılır:

“Dedem Hacı Veyis Efendi, vaktine çok dikkat eden, vakte çok kıymet veren bir zattı. Boş anı hiç yoktu. Çocukken bile ders zamanından kaybettiriyor diye köyden Konya'ya okumak için geldiğinde pilavın kaynamasıyla zaman kaybetmemek için akşamdan bulguru ıslatmış. Okur, okutur, vaaz ederdi.“Oğlum melekler kaydediyorlar; ağzımızdan çıkan yazıyorlar” der. ‘Mâ yelfizu minkavlin’ ayetini bize çok çok tekrar ederdi.* “İnsanoğlunun ağzından çıkan sözü, Rakib ve Atid isimli iki melek kaydeder; söz hayırlı ise sağdaki, söz hayırsız faydasız söz ise soldaki yazar” derdi. Hacı Veyis Efendi dedem, bana sanki Konya'nın hatta Anadolu'nun âlimleri bir araya gelmiş yahut hülâsa edilmiş, özü çıkarılmış da ruhu bir damla hâlinde onda tecessüm etmiş, onun şahsında temsil olunmuş gibi geliyor. Dedem cidden sanki bir iman kütüphanesi yürüyor gibiydi”⁹.

Hacı Veyis Efendi'nin bütün ömrü, halkın gündelik hayatında ibadet aşkı ve peygamber sevgisinin artırılması için gösterdiği çabayla geçmiştir. Sadece dini vecibelerin yerine getirilmesiyle meşgul olmamış, mahallelinin bütün sıkıntılarıyla ilgilenen bir yardımsever kişidir. Van ve çevresinden Konya'ya yerleştirilen ihtiyaç sahibi insanların bütün ihtiyaçlarını gidermiştir. Hacı Veyis Efendi, yaklaşık beş yıl akşam yemeklerini evinde hazırlatarak, Hacı Veyis Camii'nde onlarla birlikte yemiştir. Halkı cami ve ev sohbetleriyle aydınlatmaya çalışan ve talebe yetiştirmeye büyük önem veren Hacı Veyis Efendi, hergün öğle ve ikindi arasında

⁶ Uz, a.g.e., 2009, s.132; (Ek-II, s.118).

⁷ Küçükaşçı, Fayda, a.g.e., s.106.

⁸ Uzunpostalcı, a.g.m., s. 41.

* **Kaf Suresi 18. Ayet:** “İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen, dediklerini zapt eden bir melek hazır bulunmasın”. Hayrât Neşriyat, İlmî Araştırma Merkezi, **Kur’ân-ı Kerim ve Muhtasar Meâli**, Isparta, 2013, s.518.

⁹ Uzunpostalcı, a.g.m., s. 41.

evinde bütün aile fertlerini toplar, onlara ders okuturmuş. Ayrıca mahallenin diğer çocuklarının da katılmasını sağlamıştır¹⁰. Kur'ân-ı Kerim ve din dersleri okutmanın yasak olduğu 1928 yılı ve sonrası yıllarda gizli gizli talebe okutmuş, bu yüzden de hakarete uğramış ve zaman zaman takib altında kalmıştır¹¹.

Veyis (İdris) Efendi, dedesi Hacı Veyis Efendi'yi şöyle anlatır:

“Dedem Hacı Veyis Efendi, Şeyhü'l-kur'a idi.* Dolav Cami'inde imamlık yapmış, medresede hocalık yapmış, dolu bir insandı. İbrahim amcama da babama da onlarla ilgili bir şey söyleyeceğinde yada hitap ederken hep “İbrahim Efendi, Mustafa Efendi” diye hitap ederdi. Bu dedemin hem dolu bir hoca olduğunu gösterir, hem de babamla amcama saygısını gösterirdi” (Ek-I, s. 71).

Hacı Veyis Efendi ile ilgili bir hatıra da şöyle aktarılır: “Hacı Veyis Efendi, oğlu Mustafa Efendi ve beraberinde birkaç kişi araba ile bir yere giderken yanlarındaki kitabı karıştırıyorlarmış. Rüzgâr, kitabın içerisindeki küçük bir not parçasını uçurmuş. Hacı Veyis Efendi telaşla, “*Aman notu yakalayın*” demiş. Notu yakalayıp Hacı Veyis Efendi'ye teslim etmişler. Buradan Hacı Veyis Efendi için küçük bir notun bile büyük ehemmiyete haiz olduğu anlaşılmaktadır¹².

Hacı Veyisâde Mustafa Kurucu'nun torunlarından Hasan Kutsi Küçükaşçı dedesi ile ilgili şu olayı anlatmıştır:

*“Büyük dedem Hacı Veyis Efendi'nin şöyle bir olay yaşadığını Ali Ulvi Kurucu'dan dinlemiştim. Büyük dedem Hacı Veyis Efendi, Dolav Camii (Hacı Veyis Camii) imamıymış. Caminin etrafı açık, avlusu yokmuş. Şadırvanında abdest alıyormuş. Bugünkü şehitliğin, Kültür Merkezi'nin olduğu yerler de askeriye, kışlaymış. O zaman namaz kılana, kıldırana, talebe okutana baskı, zulüm çok fazlamış. Dedem Hacı Veyis Efendi'yi kışladan görüp gelen bir komutan atının üzerinde dedemin karşısına dikilmiş. Kızarak “*Senin şapkan nerede? Niye takmıyorsun?*” diye bağırmış. Dedem de cebinde çıkardığı takkesini göstermiş, “*Bunu takıyorum*” demiş. Komutan: “*Bir daha şapka takmazsan seni atının ayakları altında ezerim*” demiş, gitmiş. Dedem de bu duruma çok üzülmüş. O anda, “*Allah'ım sen daha iyi bilirsin*” şeklinde dua etmiş. Çok üzgün olduğunu gören ailesine bu durumu anlatmış. O askeri birlik atlı süvarilerin olduğu atların yetiştirildiği birlikmiş. Üç ay kadar sonra duyulmuş ki o komutanın alnına at çifte vurmuş ve komutan oracıkta ölmüş.”* (Ek-I, s. 101).

Hacı Veyis Efendi'nin, ibadet ve maneviyatına son derece düşkün bir âlim olduğu yakın çevresi tarafından şöyle aktarılmaktadır. Hacı Veyis Efendi, bazı geceler aniden yatağından fırlar ve abdest almaya koşarmış, hanımı merak edip sorduğunda: “*Hanım kalk, oğlum Mustafa beni geçti. Rasulullah (s.a.v.) Efendimiz'den utandım*” cevabını vermiş¹³.

¹⁰ Küçükaşçı, Fayda, a.g.e., s.107.

¹¹ Uz, a.g.e., 2009, s.135.

* Şeyh'ül-kur'a: Kur'ân-ı Kerim'i usul ve kaidesine uygun okuyan hocaya denir.

¹² Uz, “Muvakkithane, Hatıralar ve Kapı Cami'inde Son Elli Yılın Mukabele Geleneği, Şükrü Bağrıaçık Hoca ile Sohbetler”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. VII, Konya, 2011, s. 37.

¹³ Uz, a.g.e., 2009, s. 134.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun oğlu Veyis (İdris) Kurucu, benzer olayı şöyle aktarır:

“Bizim evimiz dedemin evinin karşısındaydı. Pencereimizden ışığımız dedemin evine gözükdü. Gece babam namaz kılmak ve ibadet etmek için kalktığında dedem camdan görürmüş. Nineme: “Kalk Fatma kalk, Mustafa bizi geçti, utanyorum” dediğini anlatmıştır (Ek-I, s.71).

Hacı Veyis Efendi'nin kızı Rahime Hanım'ın torunlarından Mustafa Koruyucu, Hacı Veyis Efendi'nin tasavvuf anlayışı hakkında şunları söylemiştir:

“Hacı Veyis Efendi, çoğunlukla İmam Birgivi'yi okumuştur. “Tarikat-ı Muhammedi” evde okunan bir kitaptır. İyi bir fakih, iyi bir muhaddistir. Tasavvuf anlayışı Sünni tasavvuftur. Bildiğim kendisinin bir tarikat şeyhi yoktur. Herhangi bir tarikata intisap etmemiştir. ‘Üveysi’ diye tarif ettiğimiz, Muhammed Mustafa (s.a.s.) yolundadır” (Ek-I, s.71).

Hacı Veyis Efendi, evlerinde Fâtiha Sûresi okuyup geçmişlerin ruhuna bağışlamayı, mektupla görüşmeye benzettiğinden, gece gündüz kabir ziyaretlerinde bulunmuş. Hacı Veyis Efendi'nin manevî sırlara aşına olduğu belirtilmiştir. Hacı Veyis Efendi, bir gün yatsı namazını kırdıktan sonra Üçler Kabristanı'na doğru yönelmiş ve cemaatinden yaşlı bir kişi merak edip Hoca'nın peşine düşmüştür. Hacı Veyis Efendi, gece karanlığında kabristana girince, aydınlık bir dehliz açılmış. Hacı Veyis Efendi, bu dehliz içerisinde kaybolmuş. Hoca'yı takip eden kişi, korkup geri dönmüş. Bu kişi ertesi günü durumu Hacı Veyis Efendi'ye anlatıp, *“Sizin arkanızdan geldim, ışığı görünce korktum geri döndüm”* deyince Veyis Efendi, *“Hay babam sen de korkmadan giriverseydin ya”* demiştir¹⁴.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin talebelerinden Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'den dinlediklerini şu sözlerle anlatır:

“Ben bizzat bunu Hacı Veyiszâde Hocam'ın kendisinden duydum. Hacı Veyis Efendi ile ilgili şöyle söyledi: “Babam Hacı Veyis Efendi, çok büyük adamdı. Kabristana beni ziyarete geldiğinizde önce babamı ziyaret edin. Ben şu iki gözümle gördüm. Allah (c.c) mezarına koyduğumuzda bir melek başucuna bir melekte ayak ucuna koydu” derdi. Bunu birkaç kez dediğine şahidim” (Ek-I, s. 93).

Hacı Veyis Efendi'nin, oğlu Mustafa Kurucu ile ilgili bir diyalogu şöyle anlatılır: Hacı Veyis Efendi ve ailesi köyleri Şatır da hasat ettikleri mahsulün sapını harman yerine getirip dökmektedirler. Hacı Veyis Efendi, bir kenarda oturur, çocuk yaşta olan oğlu Mustafa Efendi'nin düven sürmesini takip edermiş.* Daire çizerek saplar üzerinde dolaşmakta olan Mustafa Efendi, babasının önüne her gelişinde mutlaka: *“Es-selâmü aleyküm!”* der, selam verir. Hacı Veyis Efendi de mutlaka: *“Ve aleyküm selâm!”* diyerek, yüksek sesle selâmını almış. Mustafa Efendi, arada bir selâmı unutursa, babası: *“Mustafa, selâmı unuttun”* der, Mustafa Efendi de bulunduğu

¹⁴ Uz, a.g.e., 2009, s.139.

* **Düven:** Atın çektiği, alt kısmına küçük taşlar yerleştirilen, kalın bir tahtadan yapılmış, ziraat aletidir.

yerden yüksek sesle hemen selam verir, Hacı Veyis Efendi de mutlaka hiç bir dönüşte bir tek selâmı kaçırmadan almış. Hacı Veyiszâde Mustafâ Efendi'nin de babası Hacı Veyis Efendi'nin de sosyal bir yönleri herkese selâm vermeleridir. Hacı Veyis Efendi, yevmiye ile tarlada çalışması için işçi tutar, kul hakkı geçmesin diye “*Kuzum sen yoruldu, otur sen*” der, işçiyi oturtur kendisi çalışmış. Hacı Veyis Efendi, çevresi tarafından, kimsenin kalbini kırmayan, kimsenin aleyhinde konuşmayan, ağzından kötü söz çıkmayan, ilimde, edepte, tevazu sahibi birisi olarak tanınmıştır¹⁵.

Ali Ulvi Kurucu, babasının köyden Konya'ya imam olarak görev almasından sonra, vefatına kadar beş yıl süre zarfında pek çok yere dedesiyle gitmiştir. Dedesi ile beraber geçirdiği zamanda Hacı Veyis Efendi'nin ibadet ve İslami edebe dair hususlara son derece dikkat ettiğini, en küçük meseleyi bile bıkmadan ve kızmadan tekrar tekrar hatırlatıp, nasihatler ettiğini bildirmektedir. Ali Ulvi Kurucu'nun dedesinden aktardığı şu cümleler önem taşımaktadır:

“Söylemiş olmasına rağmen, ben dalar da solundan yürürsem, ‘Sağa geç oğlum, sağımdan yürü’ der. Tekrar şöyle anlatırdı: ‘Sevap yazan melekler sağ tarafı tercih ediyor, öyleyse sen de sağımdan yürü.’ ‘Bizim okuduğumuz Arapça lisan kitapları da ezberindeydi. İnsan Kur’ân-ı Kerim’i ezberler, ama o metinler nasıl hıfz edilir, bilmem. Bunu ancak bulgur pilavının pişmesini dahi bekleyemeyecek kadar vaktinin kıymetini bilen bir insan başarabilir. Zaman kaybetmeyen insandı. O abdest alırken, kendisine dersim olan Sarf, Nahiv kitaplarını okurdum. Çünkü hem çok yavaş abdest alırdı, hem de o kitaplar ezberindeydi. Abdest alırken çok dikkat ederdi. Sorardım: -Dede, sizin abdestiniz bizimkinden çok farklı oluyor; siz abdesti çok uzun alıyorsunuz. Niye böyle oluyor? “-Oğlum ben abdest suyunu semadan inen manevî bir bulut olarak kabul ederim. Semalardan bir manevî bulut geliyor, günahlarını yıkıyor. Senin günahın yok. Onun için şimdi senin bunu hatırlamana lüzum yok. İleride lazım olur diye söylüyorum.” Onun bu cevabını işitmek için bu suali defalarca sormuştum. Hiç kızmaz, her defasında derin manalı manevî bir cevap verirdi. “Ama ben acele acele alıyorum, dede.” “-Ee! Sen daha küçüksün, yaşlandığında sen de buna dikkat edersin” derdi.

Hacı Veyis Efendi'nin ahlakını ve örnek yaşantısını ortaya koyan pek çok hatırası anlatılır. Bunlardan birisi de şöyledir: Hacı Veyis Efendi, Konya'nın büyük hocalarının da bulunduğu bir yere yemeğe davet edilmiştir. Hacı Veyis Efendi yemekten sonra cebinden çıkardığı kitabın önemli gördüğü bir yerini okumaya kalkınca, davette bulunan din âlimlerinden Aksekili Mehmet Emin Efendi sinirlenerek: “*Hoca sen de iki laf konuşurmazsın! O kitap hepimizde var. Lâzım olduğunda açar bakarız*” der. Hacı Veyis Efendi, hiç karşılık vermeden kitabı cebine koyar ve konuşulanları dinlemeye başlar. Hacı Veyis Efendi, bir kaç gün sonra evlerine komşudan üzeri çörek otlu güzel bir yoğurt geldiğini görür. Hanımına: “*Muhsine! Geçenlerde Aksekili Hoca'yı gücendirdik. Şu yoğurdu çıkıla da ona götürüyüm*” der. (Eşinin adı “Fatma” olduğu halde ona “Muhsine” diye hitap edermiş). Yanlarında olayı anlatan torunu Ali Ulvi Bey: “*Yoğurdu ben taşıyayım*” der. Hacı Veyis Efendi de kabul eder. Birlikte Aksekili

¹⁵ Mehmet Ali Uz, **Konya Âlimleri ve Velileri**, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2013, ss.519-520.

Hoca'nın evine giderler. Kapıyı, Aksekili Hoca açar. Hacı Veyis Efendi, yoğurdu uzatıp: “Komşular yoğurt göndermişler, boğazımdan geçmedi, sana getirdik! Geçen gün seni gücendirdim, hakkını helal et” der. Aksekili Hoca ağlayarak: “Asıl sen hakkını helal et! Ben seni o olaydan sonra benimle hiç konuşmayacaksın sanmıştım! Beni yine utandırdın, bu ne güzel ahlak ya Rabbi” diyerek şaşkınlığını ve hayranlığını dile getirir. Hacı Veyis Efendi bu davranışı ile kendi söylemiş olduğu “Marifet incitmekte değil, incinmemektedir” sözünü bizzat göstermiştir. Hoca Efendi’ye göre gerçek hürriyet Allah’a (c.c.) kul olmaktır¹⁶.

Ali Ulvi Kurucu da bu olayı, benzer bir şekilde şöyle nakleder:

“Dedem, şekli gibi ahlakı ile de sünnet-i seniyyeye tam riayet ederdi. Bizzat şahidi olduğum bir hadise ahlakına ve tevazuuna büyük bir misal teşkil eder. 1932 senesiydi, on yaşımdaydım. Konya âlimlerinin bulunduğu bir davete gidilmişti. Yemekte eski âlimlerden Konya'nın vaktiyle en meşhur vaizi olan Aksekili Mehmed Efendi de vardı. Sert bir zât idi. Dedem, her zamanki âdeti üzere, sofrada dökülüp kalmış ekmeğin kırıntılarını topladı. Bunun üzerine Hoca Efendi, sert ve yüksek bir sesle: “Hacı Veyis Efendi! Bırakın canım, herkes döktüğü ekmeği toplasın. Sofranın huzurunu kaçıırıyorsun.” Şeklinde birkaç söz söyledi. Sofradakiler ve bilhassa amcamla babam buna üzuldüler. Ama bir şey söylemediler. Kahveler içildi. Herkes camiye gitti. Çünkü hepsi imamdı ve görevliydi. O günlerde, komşularımızdan ineği olan bir hanım, bir tas yoğurt getirmiş, üzerine çörek otu koymuş. Dedem o yoğurdu gördü, nineme sordu: -Kimden geldi bu yoğurt? -Komşumuzun ineği yavrulamış da bize yoğurt getirmişler. -Yahu bir çıkıya bağlasan da, Aksekili Hoca'ya gücendirdik, götürsem de barışsam Hocayla. Ninem bana: “Oğlum, dedem götürceğine, sen götürüver” dedi, yoğurdu bağladı. Aksekili Hoca'nın evi, bize yakın Cevizaltı'ndaydı. Kapıyı çalarız, açan olmaz. Hoca yaşlanmış, gözleri zayıf görürdü. Evde yalnızmış. Evin avlusu var, onu geçip kapıya gelecek. “Geliyorum, geliyor sabret” diye içerden sesi duyuldu. Kapıyı açtı, elini gözüne tuttu. Önce tanıyamadı. “Böyle buyurun efendim” dedi. Dedem selam verdi. “Efendim, komşulardan yoğurt gelmiş, boğazımdan geçmedi, size getirdim.” Dedem bunları der demez. Aksekili Hoca gözyaşlarıyla boğuldu. “Hacı Veyis Efendi, sen beni her şeyde geçtin. Nedir bu kemâlât yahu! Nedir bu peygamber ahlakı! Hacı Veyis Efendi, bu şeker hastalığı beni insanlıktan çıkardı, üç gündür ben uykuyu kaybettim. Hacı Veyis Efendi, ben huysuz bir insan oldum. Birbirlerinin ellerini öpmek isterler. Sarıldılar, bir ağlaştılar. Hâlâ o tablo gözümün önündedir” şeklinde bu olayı aktarmıştır¹⁷.

Aynı zamanda Hacı Veyis Efendi, oğulları Mustafa ve İbrahim Efendi'nin de görev aldığı 1909 yılında açılan, Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi'nde fâhri hocalık yapmış, burada Kıraat dersleri vermiştir (Ek-I,s.103/I,s.108). Hacı Veyis Efendi'nin evi Islah-ı Medâris Medâris-i İslâmiye Medresesi'ne uzak olmasına rağmen karda, kışta ihlâs ve samimiyetinin verdiği aşkla derslerine hiç aksatmadan gidip gelmiştir¹⁸.

Mehmet Ali Uz, Hacı Veyis Efendi'nin Islah-ı Medâris Medâris-i İslâmiye Medresesi'ndeki görevi ile ilgili şunları yazar: Zamanın Şeyhülislâmı Mustafa Sabri Efendi, 1910'da Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi'ni ziyarete geldiğinde Ziya Efendi'ye, hocaları

¹⁶ Uz, a.g.e., 2013, s. 516.

¹⁷ M. Ertuğrul Düzdağ, “Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar”, Kaynak Yayınları, Konya, 2013, c.I, s.230. ss. 109-110-111.

¹⁸ Uzunpostalıcı, a.g.m., ss. 40-41.

kastederek, “*Bu hocalara ne veriyorsunuz?*” demiş. Ziya Efendi, medresenin camından karda zorlukla yürüyüp gelen Hacı Veyis Efendi’yi göstererek: “*Şu Hoca Efendi hiç bir ücret almadan buraya iki kilometre uzaklıkta namaz kıldığı camiisinden, bu yaşında yayan olarak gidip gelmektedir*” cevabını vermiştir¹⁹. Bu fedakârlık karşısında Mustafa Sabri Efendi hayretler içerisinde kalmış ve İslah-ı Medâris’teki eğitimi görünce “*Adeta ruhum yandı*” diyerek, oğlunu eğitim için İstanbul’dan İslah-ı Medâris-i İslamiye’ye Konya’ya göndermiştir²⁰.

Hacı Veyis Efendi, 21 Haziran 1934’te Soyadı Kanunu çıkınca aile içinde yaptığı istişarelerden sonra dini koruyan anlamındaki “Koruyucu” soy ismini almak istemiştir. Fakat bu adın önce amcazadeleri tarafından alınması üzerine, tesis eden anlamına gelen “Kurucu” soy ismini almıştır²¹.

Torunlarından Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşçı, Hacı Veyis Kurucu’nun dünya görüşü hakkında şunları söylemiştir:

“Hacı Veyis Efendi’nin yaşamış olduğu dönem insanların metafizik dünyalarının boşaltılıp, yerine bir şeyin konulmadığı, geleneksel kültürden kopuşun ve yozlaşmayı temsil eden değerlerin hayatımıza yerleştirilmeye çalışıldığı en bariz görüldüğü dönemdir. Bu dönemde geçmişle hesaplaşıldığı, Osmanlı ve Osmanlı’nın getirmiş olduğu kültürün tamamının reddedildiği bir dönemdir. Bu manada devleti âliye de değil Osmanlı, Türk kültürünün tasfiyesi gerçekleştirilmeye çalışılıyor. Buna Hacı Veyis Efendi şahit olmuştur. Hacı Veyis Efendi’nin davası dediğimiz zaman şunu söyleyebiliriz: Osmanlı geleneksel kültürünün ve dininin devamı davasıdır. Bu konuda en büyük çaba gösteren kişilerden bir tanesidir. Hacı Veyis Efendi bu kültürel yozlaşmaya karşı bir duruş sergilemiştir. Bu duruşunu kendinden bir nesil sonra yaşamış olan üç kızının Kur’an-ı Kerim öğretim davasına ve iki oğlunun yaşayışına nasıl aktardığını torunu Ali Ulvi Kurucu’nun anlatımında görebiliyoruz.” (Ek-I, s.103).

Nüfus kayıtlarına göre Hacı Veyis Efendi’nin ölümü 17.12.1935 tarihi olarak kayda geçmiştir. Üçler Kabristanı’nda toprağa verilmiştir (Ek-I, s.114/II, s.176). Hacı Veyis Efendi’nin Konya ulemasından bilge bir kişi olduğu, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin doldurmuş olduğu memur varakasından anlaşılmaktadır (Ek-II, s.122).

1.3. İbrahim Kurucu (1892-1945)

İbrahim Kurucu, Hacı Veyis Efendi’nin oğlu, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin küçük kardeşidir. İbrahim Efendi, 01.07.1892 tarihinde Konya da doğmuştur (Ek-II, s.114). İlk tahsilini ve hafızlığını tamamladıktan sonra, medrese tahsiline Adliye Medresesi’nde devam etmiş, babası

¹⁹ **Mustafa Sabri Efendi:** Mustafa Sabri Efendi, 12 Rebûlevvel 1286/21 Haziran 1869’da Tokat’ta doğdu. Tokat’ta fıkıh âlimi Zülbiyezâde Ahmed Efendi’den ders aldı. 1890 yılında Osmanlı Devleti’nde en saygın eğitim merkezlerinin başında gelen Fâtih Camii müderrisliğine tayin edildi. II. Abdülhamid’in katıldığı ve dönemin en önemli âlimlerinin katılabildiği huzur derslerine en genç üye sıfatıyla iştirak etti. 1918’de Hamdi Yazır, İzmirli İsmail Hakkı, Mehmet Akif ve Said Nursi gibi önemli simaların üyesi bulunduğu Dâru’l-Hikmeti’l-İslâmiyye üyeliğine seçildi. Dönemin en önemli siyasi ve dini makamlarından olan Şeyhü- lislam makamına dört kez getirildi. Şeyhülislamlık görevi sekiz ay yirmi bir gün sürdü. 12 Mart 1954 tarihinde Mısırda vefat etmiştir. Nazım Büyükbaş, EKEV Akademik Dergisi, **Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi’nin Hayatı, Eserleri ve İslam Hukuk Usulü ile İlgili Görüşleri**, S.66, Erzurum, 2016, s.30.

²⁰ Uz, **a.g.e.**, 2009, s.139.

²¹ Küçükaşçı, Fayda, **a.g.e.**, s.106.

Hacı Veyis Kurucu'dan icazetini almıştır. Islâh-ı Medâris-i İslâmiye de bir dönem Sarf, Nahiv hocalığı da yapmıştır. İbrahim Efendi, Birinci Dünya Savaşı'na subay olarak gitmiş ve Sina Cephesi'nde savaşa katılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde Şatır, Sakyatan ve Göçü Köyleri'nde imamlık ve öğretmenlik yapmıştır²².

İbrahim Efendi, eşinin köyü olan Göçü Köyü'nde imamlık yaparken köye bir okul yapılmasına öncülük etmiştir. Ayrıca Okulda çocuklara Matematik, Tarih, Coğrafya ve basit olarak Geometri dersleri vermiş. Kur'ân-ı Kerim eğitimi üzerine makam dersleri öğretmiştir. İbrahim Efendi, köyde hem imam hem de muallimlik vazifesini üstlenmiş fen ve din ilimlerini köyün çocuklarına öğretmiştir. “*Hizmet cihattır*” düşüncesiyle vazifesinde saat ve müddet gözetmez, kız talebeler için de ayrı bir mektep açtırır. Bu mektepte ‘Abla’ denen yetişmiş kız talebeler, küçük kız talebelere ders verir, Kur'ân-ı Kerim öğretirdi. Bu faaliyetler devam ederken, Türkiye’de Harf İnkılâbı olmuş ve köy imamlarına Konya’ya gelerek on beş gün Latin harflerini öğrenmeleri mecbur tutulmuştur. İbrahim Efendi’de on beş gün bu eğitime katılarak Latin harflerini öğrenmiş olarak köyüne dönmüştür. Hem Lâtin harfleri hemde Osmanlıca harflerle derslerine devam etmiş. Harf İnkılabıyla Kur'an-ı Kerim harfleri yasaklanmıştır. Jandarmalar köyleri dolaşarak kontrol ederlerdi. İhbar üzerine jandarmalar İbrahim Efendi'nin köyüne gelip ve onu sorgulamışlar. İbrahim Efendi, bu olaya çok üzülür, bu durumu oğlu Ali Ulvi Kurucu şu şekilde aktarmaktadır: “*Bu ihbar var sözü, babama çok ağır gelirdi.*” “*Yahu köylere kötü kadınları getirirler. Bunlara ihbar yok da ben, cahil köylünün çocuğunu okutuyorum, gelip suçlu gibi mektebimi basıyorlar*” derdi. “Jandarmaların gelip gitmesi sıklaşmış ve her gelişlerinde ikramlar artmıştı. Yazı inkılâbı çok şiddetle devam etmekte, kimseye göz açtırılmamaktadır.1930 yılı başlarında, jandarmaların baskısından Kur'ân-ı Kerim okutulamaz hâle gelmiş ve bu durum İbrahim Efendi'yi çok üzmüştür. Hapse girmekten değil eğitim vermekten geri kaldığı ve âlem-i İslam'ın evlatlarına Kur'ân-ı Kerim'i öğretemediği için çok üzülmüştür”²³.

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Piri Mehmed Paşa Cami'sinin İmam Hatipliği'ni yapmakta iken kardeşi İbrahim Efendi, jandarma baskısı yüzünden Göçü Köyü'nde çocuklara Kur'ân-ı Kerim okutamaz hâle geldiğine dair ağabeyi Mustafa Efendi'ye mektup yazmıştır. Bunun üzerine Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, kendi görev yaptığı camiye yakın Tekke Mahallesi'ndeki bir mescidin imamlığı için kardeşi İbrahim Efendi'yi Konya'ya çağırmıştır. İmamı vefat etmiş olan mescit, cuma namazı kılınmayan küçük bir ibadethanedir. Vakıf dükkânlarının gelirinden, imama ayda on beş lira maaş verilmektedir. İbrahim Efendi'nin bu küçük mescide cihada gelir gibi, memnun olarak geldiği söylenmektedir. İbrahim Efendi, imamlık ettiği bu mescide sabahları erkenden fecir vaktinde gelir, bazen de oğlu Ali Ulvi

²² Uz, a.g.e., 2009, s. 140.

²³ Düzdağ, a.g.e., s. 40.

Efendi'yi beraberinde getirip sabah ezanını okutup müezzinliğini yaptırır. İbrahim Efendi, sabah ezanından namaz vaktine kadar vaaz edermiş. Cemaat buna alışmış ve bu durumdan çok memnun olmuştur. Sonbahardan nisan ayına kadar, uzun kış gecelerinde cami kalabalık ve dışarıda kar veya yağmur olduğundan cemaat namazda, birbirinin sırtına secde ederlermiş. Konya'nın uzak mahallelerinden İbrahim Efendi'nin arkasında namaz kılmak için gelenler, sabah namazını kıldıktan sonra, yakındaki Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin imamlık yaptığı Piri Mehmet Paşa Cami'ine vaazını dinlemeye giderlermiş. İbrahim Efendi'nin vaazlarında ve konuşmasında insanın manevi duygularını kabartan bir tarzı vardır. Kıssalar anlatıp cematini etkileyen çok tesirli bir uslubu vardır. İslam tarihinden, bilhassa ayet meâllerinden insanı ağlatacak anlamlar çıkarırmış. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi de amel ve ibadet tarafına çok ehemmiyet verirmiş²⁴.

İbrahim Efendi, 1938 yılı sonlarına doğru çocuklarını istediği gibi okutamamanın üzüntüsünü yaşadığı için Medine-i Münevvere'ye gitmeye karar verir. O tarihlerde akrabalarından zengin bir zât olan Hacı Mehmet Efendi, Mehmet Vehbi Çelik Hoca, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Fahri Efendi gibi zamanın tanınmış hocalarını ve İbrahim Efendi'yi yemeğe davet eder. Maksatları İbrahim Efendi'yi ikna edip, Konya'dan göndermemektir²⁵. Aralarında geçen sohbet sonunda İbrahim Efendi şöyle söyler: “Üç oğlum var, onları istediğim gibi okutamadım. Onları okutmak için gideceğim” deyince Hacı Mehmet Efendi: *Sanatın yok, servetin yok, orada perişan olursun*” şeklinde karşı çıkması üzerine, İbrahim Efendi: “*Yanımda götürdüğüm para bitinceye kadar okuturum, bitince de hacılara sakalık yapar, tahsillerini bitirtirim*”. Bu söze karşın Mehmet Vehbi Çelik Hoca, Hacı Mehmet Efendi'ye şöyle der: “*Mehmet Ağa! Aşk hâline gelen ulvî bir arzu engellenemez, bırak gitsin.*” Sonunda İbrahim Efendi, 1938-1939 yıllarında Medine-i Münevvere'ye gider ve üç oğlunu da orada okutur. İbrahim Efendi, Medine'de vefat etmiştir. Nüfus kayıtlarına ölüm tarihi 11.03.1945 olarak geçmiştir (Ek-II,s.114). Ali Ulvi Bey'le diğer oğlu Ahmet Ziya tahsillerini Mısır'da Ezher Üniversitesi'nde, üçüncü oğlu Mehmet Nuri de Amerika'da yapar. Her üçü de hafızdır. Ahmet Ziya Efendi aynı zamanda iyi bir hattattır. Medine de yaşamaktadır. Ahmet Ziya Efendi, zaman zaman Konya'daki akrabalarını ziyarete gelir, yaz aylarını kış yaklaşmaya kadar Konya'daki evinde geçirir. Mehmet Nuri Bey İspanya Madrid'de Suudi hükümetinin sefiri idi. Sefirlikten emekli olan Nuri Bey halen Medine'de ikamet etmektedir²⁶.

²⁴ Düздаğ, a.g.e., s. 69.

²⁵ Uz, a.g.e., 2009, s.142.

²⁶ Mustafa Sabri Küçükaşçı, “Hacı Veyiszade İbrahim Efendi”, **Konya Ansiklopedisi**, c. VI, Çizgi Yayın Evi, Konya, 2010, ss. 192-193.

1.3.1. Ali Ulvi Kurucu (1922-2002)

Ali Ulvi Kurucu, İbrahim Efendi'nin oğludur. 1922 yılında Konya'ya bağlı Sakyatan Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Annesi Göçü Köyü'nden Hacı Ali Ağa'nın kızı Sâre Hanım, babası da Hacı Veyis Efendi'nin oğlu İbrahim Efendi'dir. Babaannesinin arzusuyla "Ali" adını almıştır. On altı yaşlarında iken Bedesten içerisindeki "Ali Ulvi" adındaki züccaciye mağazasından mülhem olarak Ali'nin yanına Ulvi'yi eklemiş ve şiir yazmaya başlayınca bu kelime mahlâsı olmuştur. Annesi bir buçuk yaşındayken vefat eden Ali Ulvi Kurucu, babasının ikinci annesi olarak nitelendirdiği teyzesiyle evlenmesinin çok isabetli olduğunu ve bu sayede öksüzlük çekmediğini hatırlarında kaydetmiştir. Sakyatan Mahallesi'nde imamlık yapan babası İbrahim Efendi'nin Şatır Köyü'nde bu görevini sürdürürken çocukluğunun önemli bir kısmı buralarda geçmiştir. Şatır'da ilk hocası olan babasından Kur'ân-ı Kerim okuma ve ilmi hal dersleri alarak eğitim ve öğretim hayatına başlamıştır²⁷.

Zamanın şartlarında dinî ilimlerde derinleşmeye uygun bir ortam bulamayınca ailesiyle birlikte Medine'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Oradan da yüksek öğrenimini tamamlamak üzere Mısır'a gitmiştir. Kahire'de Ezher Üniversitesi'ne 1939 yılında kaydolmuştur. Burada Türk öğrencilerin kaldığı Revâku'l-Etrâk'ta Mustafa Runyun, Ali Yakup Cenkçiler, İsmail Ezherli gibi daha sonra dini ilimler sahasında isim yapacak bir arkadaş grubu arasında yer almıştır. Ezher'deki eğitimi süresince, Kahire'de ikamet etmekte olan eski Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi ile Mehmed İhsan Efendi ve Zâhid Kevserî gibi tanınmış kişilerin yakın çevresinde bulunmuş, onlardan ders almış ve sohbetlerinden yararlanmış²⁸. Altı yıllık bir eğitimden sonra

²⁷ Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Kurucu Ali Ulvi, 1922-2002", **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. XIII, S. 2, Konya, 2013, s. 21.

²⁸ **Mustafa Runyun (d.1917-ö.1988)**: Cumhuriyet dönemi Türk din ve siyaset adamı. Mısır Camiü'l-Ezher Fakültesi mezunudur. Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere Heyeti Azalığı, TBMM XI. Dönem Konya Milletvekilliği yapmıştır.

Ali Yakup Cenkçiler: 1913-1988 tarihleri arasında yaşamış son dönem âlimlerindedir. Fâtih, Mesih Paşa ve Emîr Buhârî camilerinde İhyâ'ü ulûm'd-dîn, Ede-bü'd-dünyâ ve'd-dîn, Medârikü't-Ten-zîl ve Divânü I-Mütenebbî gibi eserleri okutmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı, Haseki Eğitim Merkezinde 1976-1980 yılları arasında Tefsir, Kelâm ve Belagat dersleri vermiştir.

İsmail Ezherli (d.1906-ö.1976): Din Âlimidir. İslam Hukuku Fakültesi'ni 1940'ta Mısır'da bitirmiş. 1966 yılında Diyanet İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığından emekli olmuştur.

Mehmed İhsan Efendi (d.1902-ö.1961): 1902 Yozgat'ta dünyaya gelmiştir. Ulum-ı Arabiyye, Mantık, Hikmet, Fıkıh, Hadis ve Tefsir, Feraiz okumuş. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenmiştir. Tahsil hayatına devam etmek üzere önce İstanbul'a sonra 1924'te Kahire'ye gitmiş. 1937-1959 yılları arasında Kahire'de Sultan I. Mahmud tarafından kurulmuş olan Sultan Mahmud Medresesi'nde müderrislik ve müdürlük yapmıştır. 17 süreyle Mısır Kraliyet mütercimi ve Âbidin Kraliyet Sarayı'nın Türk Arşivi baş uzmanı olarak çalışmış. 1951'de başkentteki Aynişems Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'nü kurmuştur. 1960'a kadar görev yapmıştır. Cumhurbaşkanı seçilmesinde aday olan Ekmeladdin İhsanoğlu'nun babasıdır.

Mehmed Zahid Kevserî (d.1879-ö.1951): Osmanlı dönemi din âlimi ve yazarıdır. Eserlerini daha çok dinde reform konusunda vermiş, bu düşünceye karşı durmuştur. Sert bir mezhep bağlılığı olan düşünür, İslam'da geleneksel kelâm âlimlerinin düşüncelerinin eleştirilmesine karşı çıkmıştır. Said Nursî'nin eserlerinin Arapça'ya çevrilmesinde de yetkin kılınmış kişiler arasındadır.

Âlim Kahraman, "Kurucu Ali Ulvi", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, c. XXVI, Ankara, 2014, s. 245.

babasının ölümü üzerine Medine'ye ailesinin yanına dönmüş. Burada uzun süre Evkaf Dairesi'nde inşaat ve sicillât emini olarak çalışmıştır. Ardından II. Mahmut'un inşaa ettirdiği Mahmûdiye (1953-1975) ve Şeyhülislâm Arif Hikmet (1975-1985) kütüphanelerinde müdür olarak görev yapmış, buradan emekliye ayrılmıştır. Kütüphaneciliği sırasında Arapça, Farsça, Türkçe kaleme alınmış çok sayıda yazma eseri okumuş ve bunların tasnifini yapmıştır. Ali Ulvi Kurucu, Türkiye ile olan bağımlı hiçbir zaman kesmemiştir. Özellikle Türk hacıları ile yakından ilgilenip yardım etmiştir²⁹.

Ali Ulvi Kurucu'nun Medine'deki hayatında, Konya doğumlu Saatçi Osman Efendi ile Şeyh Şâmil'in torunlarından Sâid Şâmil Bey'in yeri farklıdır. Saatçi Osman Efendi, özellikle dinî ilimler sahasında kendisini geliştirmesine katkıda bulunurken, Sâid Şâmil Bey ile dünya ve Türkiye'deki siyasî gelişmeleri takip etmiştir³⁰. Aziziye ve Kapı Cami'inde müezzinlik yapmış, Hafız Zekai Efendi'nin Konya Kültürü'nün Medine'de devam etmesi ve Ali Ulvi Bey'in musiki bilgisinin gelişmesinde önemli katkıları olmuştur³¹. Ali Ulvi Kurucu 1960'tan sonra hemen hemen her yıl Konya'ya gelmiş. Konya'dan İstanbul'a geçerek, akraba ve dostlarıyla bağımlı koparmamıştır. Ehl-i Medine olması sebebiyle her yerde dostu ve sevenleri olmuştur. Türkiye de bulunduğu zamanlarda dostlarıyla latifeli ve istifâdeli sohbetleri olmuştur. Sohbetlerinin konusu genellikle Allah'ın sevgilisi ve habibi olan, âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v)'dir³².

Edebiyat ve şiire olan eğilimi Ezher'deki öğrencilik döneminde içine girdiği ortamda belirginlik kazanmıştır. Aruz ve Türk Edebiyatı dersleri aldığı İhsan Efendi ile Victor Hugo, Lamartine gibi Fransız şairlerinden Türkçe'ye çeviriler yapan Şeyhülislâm Mustafa Sabri'nin oğlu İbrahim Sabri'den şiir yazma konusunda teşvik görmüştür. Türk, Arap, Fars ve Fransız Edebiyatları hakkında sohbet ve değerlendirmelerin yapıldığı bu ortamdaki insanların Mehmed Akif'e olan hayranlığı onu da etkilemiş, hatta bir ara Mehmed Akif gibi şair, Cenab Şahabeddin gibi nâsir olma arzusuna kapılmıştır. Medine'ye döndükten sonra şiirde Hocası Mahmud Cevdet (Sezer) Bey olmuş, bu yıllarda Rıza Tevfik'e mektuplar yazarak bazı şiirleri hakkında görüşlerini sormuştur. 1947'de yazdığı bir mektup, o sıralarda Rıza Tevfik'in şiiri ve metafizik meselelerle

²⁹ Kahraman, "Kurucu Ali Ulvi", **a.g.e.**, c. XXVI, Ankara, 2014, s. 457.

³⁰ **Saatçi Osman Efendi (d.1887-ö.1976)**: Rumi 1303 Miladi 1887 yılında Konya'da Şems Mahallesi'nde dünyaya gelmiş. İlk tahsilinden sonra, medrese tahsilini zamanının büyük hocalarından ve Islah-ı Medaris'de ikmâl etmiştir. Şam'da asker iken, Medine-i Münevvere'ye Fahreddin Paşa'nın yanına yazıcı olarak gönderilir. Osmanlı, Hicaz'dan çekildikten sonra da Osman Efendi Medine-i Münevvere'de kalmıştır. Geçimini, orada öğrendiği saatçilikle sağlar. Türk hacılarla ilgilenmesiyle tanınır. Uz, **a.g.e.**, 2013, ss. 157-158.

Hafız Zekai Sarsılmaz (d.1897-ö.1980): 1897 yılında Konya doğmuştur. 1909'da Konya'da açılan Islah-ı Medaris'e girmiştir. Burada Zeynelabidin Efendi, Rıfat Efendi, Ahmet Ziya Efendi, Hasan Kudsi Efendi ve Ali Kudsi Efendi'den okur. Konya Islah-ı Medaris'in Mescidi'nde görev alarak üç yıl müezzinlik yapmıştır. Islah-ı Medaris 1917'de kapanınca Konya Dârü'l-Hilafe Medresesi'ne girerek buradan mezun olmuştur. 1922'de Aziziye Cami'ine müezzin olmuş. 10 yıl Aziziye Cami'inde imamlık görevini sürdürmüştür. Orada mevlid ve kaside okumuştur. Ahmet Çelik, "Hafız Zekai Sarsılmaz", **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c.XIII, S. 22, Konya, 2013, s. 16.

³¹ Küçükaşçı, **a.g.m.**, s. 25.

³² Hüseyin Öksüz, "Ali Ulvi Kurucu", **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c.XIII, S. 2, Konya, 2013, s. 30.

yakından ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Ali Ulvi Efendi, Ali Kemal Belviranlı'nın 1950'de İstanbul'da çıkarmaya başladığı "İslâm'ın Nûru" adlı dergide de şiirler yazmıştır. Daha çok Mehmed Akif tarzını sürdüren dinî ve millî muhtevalı bu manzumeler o dönemde geniş okuyucu kesimlerince ilgi görmüştür. Uzun yıllar Kahire ve Medine'de yaşamasına rağmen Türk Edebiyatı ile yakından ilgilenmesi, farklı şairlerden birçok şiir yanında Safahât'ın tamamını ezberinde tutacak kadar kuvvetli bir hafızaya sahip olması, şiir zevkinin oluşum yıllarında beraber olduğu son Osmanlı aydınlarından aldığı dil terbiyesi onu ana dilinin tabii yapısı içinde tutmuştur. İslami ve millî değerlere bağlı bir gençliğin yetişmesi idealini aile mirası olarak devam ettirmiş, şiiri yanında sohbetleri ve gazetelerde yazdığı yazılarını da böyle bir gaye için vasıta yapmıştır. Ali Ulvi Kurucu'nun şiirlerinin bestelenmesinde Sadettin Kaynak, Zeki Altın, Ali Kemal Belviranlı, Fevzi Özçimi ve Tahir Karagöz'ün katkıları olmuştur³³.

Ali Ulvi Kurucu, Bediüzzaman Said Nursi'nin yazmış olduğu Kur'ân-ı Kerim'in bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur serisine de büyük ilgi duymuş ve Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinden biri olan Sirac-ün Nur isminde, Osmanlıca kitabı eline ulaştığında şöyle demiştir.

"1946'da Medine'de bir gün Arif Hikmet Kütüphanesine Eğinli Hacı Hafız Efendi'yi ziyarete gittiğimde kütüphaneye Sirac-ün Nur isminde, Osmanlıca taş baskısı bir kitap gelmişti. Kütüphane listesine kaydettikten sonra, kitabı kuş bakışı denecek kadar kısa bir tetkikim oldu. Kitabın müstesna fikirlerle dolu, imana ve İslami anlayışa yepyeni bir canlılık katan bir eser olduğunu anladım. Bu eserleri yazan insan mutlaka ilahi teyide mazhar oluyordu ki, yazdıkları, yanan bir gönülden çıktığı için okuyan insanların da gönlünü yakıyordu."

Said Nursi' nin öğrencileri Suudi Arabistan'a hac vazifesi için gelince Ali Ulvi Kurucu'yu ziyaret etmişler. Ali Ulvi Kurucu'dan Said Nursi' nin Tarihçe-i Hayat isimli eseri için bir giriş yazmasını istemeleri üzerine Ali Ulvi Kurucu mektupla bir ön söz göndermiştir. Ön söz Said Nursi'ye ulaştınca davranışını şöyle anlatılmıştır: Said Nursi kendi yazılarını bile bir defa okutur, dinler, bazı kelimelerini değiştirdi.* Yazılan ön sözü üç defa okuttu, hiçbir kelimesine dokunmadan şöyle dedi;

"Bu bir iltifat-ı Muhammediyedir, aynen basılsın."

Said Nursi' nin Tarihçe-i Hayat isimli eseri için gönderdiği ön söze böyle söylendiğini öğrenen Ali Ulvi Kurucu Said Nursi için şöyle söylemiştir:

*"Artık o günden beri Üstad benim için yılmayan bir iman, sönmeyen bir ışık, kararmayan bir tarih ve kısılmayan bir ses idi. Bir de Risale-i Nurların hayretimi mucip olan, ruhumu yakan, beni kendisine aşık eden bir tarafı vardı ki, Üstad bu eserleri hapiste irka suretiyle yani dikte ettirerek yazdırıyordu. Ben ise kütüphanelerde bulunuyorum. Önümde binler kitap var, eser yazamıyorum. O, hapiste bunları yazıyor"*³⁴.

Mehmet Ali Uz, Ali Ulvi Kurucu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Ali Ulvi Kurucu, bir ömür boyu yazı, sohbet, şiir ve konferansları ile gençliğin yetişmesine büyük gayret sarf etti. Türkiye'nin kurtuluşunun ve yükselişinin iyi yetişmiş bir gençlik sayesinde olacağına dikkat çekti.

³³ Kahraman, **a.g.e.**, s. 457.

* **Said Nursi:** Risale-i Nur kitaplarının müellifi, nur cemati önderidir. 1960 yılında vefat etmiş, siyasi gerekçelerle mezar yeri gizli kalmıştır.

³⁴ (<http://www.bediuzzamansaidnursi.org/icerik/ali-ulvi-kurucu>, :18/02/2017).

Özel sohbetlerine doyum olmazdı. O, Konya'da dedesinin ve amcasının tanınmasında önemli bir kaynak oldu. Güçlü bir ifadeye ve zengin bir dile sahipti. Zaman zaman Türkiye'ye gelen Ali Ulvi Kurucu, 2 Şubat 2002 tarihinde Medine-i Münevvere'de Hakk'ın rahmetine kavuştu ve Cennetü'l-Bakî Kabristanı'na Kurb-u Rasûlüllah'a defnedildi"³⁵.

Prof. Dr. Mustafa Uzun, Ali Ulvi Kurucu hakkında şu bilgileri vermektedir: "Ali Ulvi Kurucu'yu tanıyıp, bilenlerin evlerinde düzenlenen ve Ali Ulvi Kurucu'nun bulunduğu sohbetlerine katıldım. Sohbetlerinde gençlerle genç olurdu. Bizi konuşturmak isterdi. Ben şimdi o yaşlarda o seviyede insanların gençlerle bu kadaryakın olduğunu göremiyorum. Sohbetlerinde gençleri konuşturmak için "Sence konu öyle değil mi Mustafa Efendi? Nuri Bey sen ne diyorsun bu hususta? Bu senin konun bizi aydınlatıver" gibi cümleleriyle sohbetlerine gençleri dâhil eder. Onlara değer verdiğini gösterir ve onların cümlelerini pür dikkat dinlerdi. Eğer söylediğimizde bir yanlış varsa "Ben de şöyle görüyorum bu konuda, ne dersiniz?" derdi. Yani bizleri bu işlere girmeye alıştırdı. Ben şunu fark ettim ki Ali Ulvi merhum meselelere çok yukardan bakabiliyor, çok genel görüyordu. Pek çok hoca efendiye nazaran hem dini konularda, hem siyasi konularda hem kültür konularında hangi sayfayı açarsanız, onu okuyacak ve size bu konuda faydalı bir şeyler söyleyecektir. Ali Ulvi Kurucu'da gördüğüm bir başka özellik de sohbet için gittiği evlerde hane sahibinin tamamını onore ederdi. Şöyle örnek vereyim. Benim de bulunduğum bir sohbette bir şey yenilir, içilirse ev sahibine "Ne güzel olmuş, hazırlamış hanım kızımız. Bunun tarifini bize de verseniz de bizde yaptırırız" der. Ev hanımını da onore ederdi. Âlim kişiliğinin yanında kibar nazik bir insandı. Hocanın bu vasıflarından onun bir Osmanlı efendisi olduğunu söyleyebiliriz (Ek-I, s.109).

Ali Ulvi Kurucu'nun eserlerden bir kaçını şu şekilde sıralayabiliriz.

1- Büyük İslâm Şairi Dr. Muhammed İkbâl (Ankara 1957): Ebü'l-Hasan en-Nedvî'nin Muhammed İkbâl hakkındaki bir konferansından meydana gelen eserinin çevirisidir.

2- Zulmeti Yikan Nur (Ankara 1958): Ebü'l-Hasan en-Nedvî'nin Mâzâ hasire'l-âlem bi'l-Ĥitâti'l-müslimîn adlı Arapça eserinin "Câhiliyetten İslâmiyet'e" başlıklı ikinci babının tamamı ile üçüncü babının ilk kısmının tercümesidir.

3- Gümüş Tül (İstanbul 1962): Önce Nurdan Sesler (Ankara 1957) adıyla bir araya getirdiği tamamı aruzla yazılmış şiirlerini topladığı eseridir. Daha sonra yeni şiirlerin ilâvesiyle Gümüş Tül ve Alevler adıyla yeni basımları yapılmıştır.

4- Asırlar Boyunca Parlayan Nur (İstanbul 1965): Faslı Şeyh İbrahim b. İdrîs es-Senûsî'nin en-Nûrû'l-lâmi adlı eserinin çevirisi olup Ali Kemal Belviranlı'nın ön sözüyle neşredilmiştir.

5- Gecelerin Gündüzü (İstanbul 1990): Yazarın 1987-1990 yılları arasında Zaman Gazetesi'nde çıkan yetmiş kadar yazısı ile bazı gazete ve dergilerdeki dört konuşmasından oluşmaktadır. Eser M. Ertuğrul Düzdağ tarafından yayıma hazırlanmıştır.

6- Medine Notları (İstanbul 1999): Hayrettin Bulut tarafından yayıma hazırlanmıştır. Ali Ulvi'nin 1957'de Atf Ural'ın teklifiyle Said Nursi için hazırlanan Târihçe-i Hayat adlı kitabı

³⁵ Uz, (Ali Ulvi Kurucu Özel Sayısı Üzerine), **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. XIII, S. II, 2013, s. 20.

yazdığı ön söz en güzel nesir parçalarından biri kabul edilmiş ve adının duyulmasında etkili olmuştur³⁶.

Konya'nın manevi önderlerinden Lâdikli Ahmed Ağa ile Ali Ulvi Bey arasında Medine'de geçen konuşma İmam Hatip Okulu'nun din eğitimi bakımından önemini gösterdiği gibi Hacı Veyiszâde ailesinin de İmam Hatip Okulları'ndaki rolünü ve o ailedekiler için önemini işaret etmektedir. Lâdikli Ahmed Ağa ile Ali Ulvi Kurucu arasındaki o konuşma şöyle aktarılır:

Lâdikli Ahmed Ağa: — *Ali Ulvi Efendi kardeşim ben hoca olamadım, cahil kaldım. Fakat inşallah âlim olmasını istediğim bir torunum yetişiyor. İmam Hatip Okulu'nda okuyor. Bana bir kâğıt verdi. "Dede bana şu kitabı getir" dedi. Oğlum ben bilmem fakat Ali Ulvi Efendi'ye söylerim o alır, dedim işte kitabın adı şu kâğıtta yazıyor.*

Ali Ulvi Kurucu: — *Ahmed Ağa seni tebrik ederim. "Şöyle kâğıda baktım. Kitabın ismi Hidaye Şerhi Fetü'l-Kadir idi. Sekizciltlik bir fıkıh kitabı, çocuk belki o yaşta o kitabı okuyamaz fakat ilim aşkı duymuş dedem getirir demiş".*

Lâdikli Ahmed Ağa: — *Hayırdır inşallah.*

Ali Ulvi Kurucu: — *Yahu Hidaye Şerhi Fetü'l-Kadir'i anlayacak bir torunun var. Başka ne istersin.*

Lâdikli Ahmed Ağa: — *"Bütün Ümmet-i Muhammed'in torunları böyle olsun. Ali Ulvi kardeşim dualarımız kabul oldu. Bu İmam Hatipler için amcanızın çektikleri neydi? Biz dua ettik. O koştı, ev ev koştı. Harman harman koştı. Kendisine hocam bu dilencilikten ne zaman kurtulacaksınız diyen densizler bile çıktı. Hocam bütün bunları sineye çekti. Amcanızın yeri dolmaz. Beni böyle bir torundan dolayı tebrik ettiğin gibi bende seni öyle bir dedenin, amcanın, babanın oğlu olduğun için tebrik ederim"³⁷.*

1.4. Hacı Veyis Kurucu'nun Kızları

Hacı Veyis Efendi'nin Fatma (d.1894-ö.1967), Hatice (d.1896-ö.1984) ve Rahime (d.1903-ö.1993) adında üç kızı vardır (Ek-II, s.114,177). Hacı Veyis Efendi'nin kızları ilk eğitimlerini babalarından almışlardır. Kur'ân-ı Kerim eğitiminde büyük hizmetleri olmuştur. Hacı Veyis Efendi, çocukları arasında ayırım yapmadan çocuklarını günün şartlarına göre yetiştirmek için elinden gelen gayreti göstermiştir. Kızları Hatice, Rahime ve Fatma Hanım kız muallim mektebi mezunu olup Cumhuriyet'ten sonra Konya'nın din hayatıyla ilgili hizmetlerinde öncü rol üstlenmişlerdir³⁸. O dönemde hanımların tamamına yakınının Hacı Veyis Efendi'nin üç kızından Kur'ân-ı Kerim okumayı ve ilmi hal bilgileri öğrenmiş olmaları Konya'da önemli bir boşluğu doldurduğunu göstermektedir. Kızlarından Hatice Hanım (Hacce Hoca)

³⁶ Kahraman, **a.g.e.**, s. 458.

³⁷ Küçükbaşçı, Fayda, **a.g.e.**, s.120.

³⁸ **Dârü'l-Muallimât**; 1870 yılında Osmanlı Devleti'nde, ilk ve orta öğretim kız okullarına öğretmen yetiştirmek için açılan eğitim kurumudur. Osmanlı Devleti'nde, kızlar için ilk iptidâiye (ilkokul) ve rüştiye (ortaokul) mektepleri, 1858 yılında açılmıştır. 1869 Maârif-i Umûmiyye Nizamnamesi'nde (Genel Eğitim Yönetmeliği'nde), bu okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla bir kız öğretmen okulunun açılması ön görülmüş. Okulun açılması, 26 Nisan 1870'te gerçekleşmiştir. Dârülmualimât adıyla, İstanbul'da eğitime başlayan okul tanzimat süresince de tek bir okul olarak kalmıştır. 1913'te Dârülmualimât'ın eğitim süresi 5 vıla çıkarılmış. Bu kuruma öğretmen yetiştirmek üzere Dârülmualimât-ı Alîye açılmıştır. Aynı yıl bazı büyük vilayet merkezlerinde de yeni Dârülmualimâtlar açılmış. 1914'te 253 olan öğrenci sayısı, 1919 yılında İzmir, Ankara, Konya, Adana, Edirne, Eskişehir, Beyrut, Halep ve Bursa'da bulunan Dârülmualimâtlarla birlikte 6000'e yaklaşmıştır. Mustafa, Şanal. "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kız Öğretmen Okulunun (Dârülmualimât), Kuruluşu, Okutulan Dersler ve Kapatılışı (1870-1924)", **AKÜ. Sosyal Bilimler Dergisi**, c.V, S. I, s. 222.

muallim diplomasını Cumhuriyet döneminde de kullanarak Konya'nın ilk resmi kadın vaizi ve Kur'ân-ı Kerim öğreticisi olmuştur³⁹. Hatice Hanım, Tahtatepen'de Sungur Mescidi'nde (Telli Mescid) bayanlara Kur'an-ı Kerim okutmuş ve pek çok hafız hanım yetiştirmiştir. Hatice Hanım çevresinde sevilen, sayılan aynı zamanda otoriter bir hoca hanımdır. Hatice Hanım, 1984 yılında vefat etmiş, Üçler Kabristanı'nda babasının yanında toprağa verilmiştir. Halâ hizmetleri takdirle yâd edilmektedir. Hacı Veyis Efendi'nin diğer kızı Fatma Hanım da Kur'ân-ı Kerim yolunda büyük hizmetlerde bulunmuş olup, Üçler Kabristanı'nda metfundur. Üçüncü kızı Rahime Hanım, Şatır Köyü'nde Mustafa Koruyucu ile evlenmiş, köyde Kur'ân-ı Kerim eğitiminde önemli hizmetlerde bulunmuştur. 1993 yılında vefat etmiş olup aynı kabristanda metfundur⁴⁰.

Hacı Veyis Efendi'nin kızlarından Rahime Hanım'ın torunu Mustafa Koruyucu, aileyi ve babaannesini şöyle anlatmaktadır:

“Bu aile, ilim halkası bir ailedir. Kadınlar da bu halkaya dâhildir. Babaannem (Rahime Hanım), İttihat ve Terakki Okulları, lâikleştirme süreci girinceye kadar normal okullarda okumuştur. Babaannemin ablası Hatice Hoca, o okullardan mezun olmuştur. Benim annemin öğretmeni Ubeyde Hanım, babaannemin okuldan sınıf arkadaşıdır. Daha sonra onlar başlarını açıp normal Cumhuriyet Dönemi öğretmeni olmuşlardır. Ama babaanneler böyle bir şeye razı olmamışlar, lâikleşme sürecinde büyük dedem Hacı Veyis Efendi, onları okuldan almıştır. Bu süreci babaannem (Rahime Hanım) şöyle anlatırdı: “Bir gün okula piyano getirdiler. Bize batı müziği dersi de alacaksınız dediler. Bunu babama söyledim. Babam beni okuldan aldı, bizim böyle bir şeye tahammülümüz yoktur dedi”. Evde babaannem Arapça lügatı ezberlemiş. Kur'ân-ı Kerim üzerindeki Arapça ibareleri anlardı. Kur'ân-ı Kerim'in üzerinde çok büyük hâkimiyeti vardı. Babasından “Kıyas-ı Enbiyayı, Taberiyi, Peygamberler Tarihi” okumuştur. Fıkıh'tan, Hadis'ten okutmuş, babası evde sürekli dersler okuturmuş. Bir de çok önemli bir ders olarak Ebü'l-Ferec İbni Cevzi'nin “El Mecalis” isimli kitabından her gün için bir ders yeri ayarlamış. Onu evde ders olarak okutmuş⁴¹. Babaannemin çok güzel şiirleri vardı. Namık Kemal'in, Mehmet Akiften şiirleri okurdu. Müthiş bir şiir bilgisi vardı. Akâitten şiir metinleri ezberlerdi. Babaannem (Rahime Hanım), Ali Ulvi amcam bizde oturduklarında şiir atışmaları yaparlardı. Bu insanlar ilim ehliydi. Bu ev ilim eviydi. Babaannem masal bilmezdi. Yusuf (a.s.)'in kıssası bir çocuğa nasıl anlatılırsa öyle anlatıyordu. Kur'ân-ı Kerimdeki kıssaları hurafesiz anlatırdı. Yusuf (a.s.), İbrahim (a.s.), Eyyüp (a.s.) kıssalarını ben hep babamdan öğrendiğim şekliyle aklımdadır. Babaannem bana ilkökula gitmeden önce Arapça yazmayı öğretti. Bu evdekiler sürekli Kur'ân-ı Kerim'le içiçeydiler. Namaz âşıklarıydılar. Boş vakit buldular mı namaza dururlardı. O namazın adı önemli değildi. Nafile bir namazdı. Boşsa namaz kılarlardı. Yani ya Kur'ân-ı Kerim okurlardı ya namaz kılarlardı. Evde bir misafir varsa onlara bir şeyler anlatırlardı. 1925'ten 1960'lara kadar gelen süreçte

³⁹ Küçükbaşçı, Fayda, a.g.e., s. 106.

⁴⁰ Uz, a.g.e., 2009, s. 145.

⁴¹ **Kıyas-ı Enbiya:** Peygamberlerle ilgili kıssaları içeren yapıtların genel adıdır. Türkçe'de genelde divan edebiyatı döneminde kullanılmıştır. İlk kıyas-ı enbiya Kıyas-ı'nın 9. yüzyılda yazdığı Kitabü Kıyas-ı'l-Enbiya adlı eseridir. Türkçe kıyas-ı enbiya kitapları arasında Rabguzi'nin 1310'da Çağatay Hanı Termaşir'in emri Nasuriddin Tokboğa'nın emriyle yazdığı Kıyas-ı'l-Enbiya ve Ahmet Cevdet Paşa'nın Kıyas-ı-Enbiya ile Tevarih-i Hulefa adlı eserleri sayılabilir.

Ebu Cafer Muhammed İbn-i Cerir el-Taberî : Fıkıh, hadis, tarih, dil, tefsir ve kıraat alanlarındaki çalışmalarıyla kendini kabul ettirmiş, Müslüman din bilginidir. İran'da tarihî bir bölge olan Taberistan'da (günümüzde Mazenderan) doğduğu için 'Taberî' olarak ünlenmiştir. En önemli eserlerinden ikisi, İslâm dünyasında çok rağbet görmüş bir tefsir kitabı olan 'Tefsir'ul Taberî' (Türkiye'de 'Taberî Tefsiri' ismiyle bilinmekte ve yayımlanmaktadır) ve Taberî Tarihi'dir.

Ebü'l-Ferec İbni Cevzi: Tefsir, Hadis, Tarih ve Hanbeli mezhebi fıkıh âlimidir. El Mecalis bu alanda bilinen eserlerinden biridir. Çok sayıda eseri vardır. (<http://www.mavirize.com/genel/kisas-i-enbiya.html>/Vikipedi Ansiklopedi: 04/12/2017).

Konya'da Kur'an-ı Kerim bilen kadınların hocası Fatıma, Rahime ya da Hatice Hoca'dır. O sıkıntılı dönemlerde Konya da kadınlar arasında din algısının sönmemesini Kur'an-ı Kerim'in bilinmesini ve okunmasını Hacı Veyis Hoca ve çocukları sağlamışlardır.”(Ek-I, s.81).

1.5. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Eşi ve Çocukları

Hacı Veyis Efendi'nin en büyük oğlu olan Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi tezimizin konusu olduğu için kendisine ait bilgiler ikinci bölümünde verilecektir. Bu kısımda Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin eşi ve çocuklarına ait bilgiler sunulmaktadır.

1.5.1. Meryem Ana Kurucu (1889-1959)

Eşi Meryem Ana Hanım'ın nüfus kayıtlarında yapılan incelemede isminin ve soy isminin Meryem Ana Kurucu olduğu bilgisine ulaşılmıştır. 01.07.1889 tarihinde Konya'nın Ereğli ilçesine bağlı Hartu Köyü'nde doğduğu tespit edilmiştir. Baba ismi Hacı Yusuf, annesinin ismi Emine'dir. Torunlarından Mustafa Fayda babaanesi için; *“Konya Ereğli'si Hortu Köyü'nden Kurbağlızade Hacı Yusuf Efendi'nin kızıdır”* demektedir. Meryem Ana Hanım, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ile 11.03.1921 tarihinde evlenmiştir. 08.03.1959 tarihinde Konya da vefat etmiştir. Kabri Üçler Mezarlığı'nda Hacı Veyiszâde'nin mezarı yanı başındadır (Ek-I,s.106/II, s.113,s.178).

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin, Mehmet ve İdris (Veyis) adında iki oğlu, Hâlîme, Sekine, Fatma ve Sâre adında dört kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi çocuklarını hiç ayırt etmeden Kur'an-ı Kerim ve din eğitimi ile yetiştirmiştir⁴². Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin çocukları ile ilgili nüfus bilgileri ekte sunulmuştur (Ek-II, s.115).

1.5.2. Mehmet Kurucu (1915-1995)

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun büyük oğlu olan Mehmet Kurucu, 1915 yılında Konya da doğmuştur (Ek-II, s.115). Kur'an-ı Kerim'i akrabaları Eyvazzade Mustafa Efendi de, Tecvid'i dedesi Hacı Veyis Efendi de, Kıraat'ı da Kadir Şeyhzade Ali Efendi de okumuş, iyi bir hafızdır. Hafızlığını babasından ikmal etmiştir. Arapça'yı da yine babasından öğrenmiştir⁴³.

Hacı Veyiszâde'nin oğlu Veyis (İdris) Kurucu, ağabeyi ile ilgili şöyle der:

“Köprübaşında bir cami vardı. Tam emin olmamakla birlikte 1943 yılıydı. Ağabeyim orda imamın arkasında müezzindi. Çok titiz ve dini bilgisi iyiydi. Bir gün imamın hatalarına kızmış. Bir müddet sonra “Bu imamın arkasında namaz olmaz” dedi o camiye gitmedi”(Ek-I, s. 70).

Uzun yıllar manifaturacılıkla uğraşan Mehmet Efendi'nin maddi durumu iyi olduğundan babası Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'ya her türlü bağış ve yardım konularında maddi destek olmuştur⁴⁴.

⁴² Uz, a.g.e., 2013, s. 521.

⁴³ Uz, a.g.e., 2009, s. 147.

⁴⁴ Uz, a.g.e., 2009, s.146.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun talebelerinden Şükrü Bağrıaçık, Mehmet Efendi ile ilgili şöyle söylemiştir:

“Hacı Veyiszâde, kendisinden bir şey istendiğinde elini cebine götürür ne varsa verirdi. Kendinde olmadığı vakit oğlu Mehmet Efendi'ye gönderirdi. O tüccardı, zengindi, iyi kaliteli mal satardı. Mehmet Efendi'nin hanımı da zengindi. Kayın pederine Mecidiyeli derler. Aziziye Camii civarında Mecidiye Hanı vardır. Mehmet Ağabeyi'in hanımına o handa kayın pederinden kalan on, on iki kadar dükkân vardı. Yine bir gün yardım toplanıyordu. Hacı Veyiszâde bana dedi. “Şükrü'm git, Mehmet Ağabey'inden on lira al gel” dedi. Ben gider; “Mehmet ağabey, hocamın selamı var. On lira verecekmışsin” derdim. Çıkarır verirdi. Bu birçok defa oldu. Ben gider söylerdim. Bazen aşağı yukarı kafasını salları, tebessüm ederdi. Şu babamın işine bak dercesine: Ama hiç vermediği vakit olmadı. Müşteri varsa onu beklerdik. Çıkınca verirdi. Ben getirir, Hacı Veyiszâde'ye verirdim” (Ek-I, s. 94).

Mehmet Efendi, babasının vefatından sonra, Aziziye Camii İmam Hatipliği'ne getirilmiş ve Aziziye Camii İmamlığı'ndan emekli olmuştur. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, hayattayken Mehmet Efendi'nin iki imamlı bir camiye nakli söz konusu olur. Babası, diğer vakitlerde cemaati kaçırmak düşüncesiyle, iki imamlı camiye nakline müsaade etmemiştir. Herkesin can attığı böyle bir görevi kabul ettirmemiştir. Cuma günleri, cuma namazlarından sonra, babasını sevenlerle birlikte, kabrinin başında Yasin-i Şerif okur ve dua edermiş. Mehmet Efendi'nin Kur'an-ı Kerim okuyuşu, dua şekli ve simâen babasını hatırlatmaktadır. 08.02.1995 tarihinde vefat etmiş olup Üçler Kabristanı'nda babasının yanına defnedilmiştir⁴⁵. Hacı Mehmet Efendi'nin vefatı sevenlerine, Konya'nın yerel gazetelerinde duyurulmuştur (Ek-II, s.144).

1.5.3. Veyis (İdris) Kurucu (1927-)

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun küçük oğludur. Veyis (İdris) Kurucu 28.09.1927 tarihinde Konya da doğmuştur. Asıl ismi İdris'tir (Ek-II, s.115). Kendisi bu konuda; *“Nüfus cüzdanımdaki ismim İdris'tir. Ama dedemin ismi olan “Veyis” ismiyle bilinirim”* der. İdris Kurucu ile yapılan görüşmede *“İlk eğitimimi babamdan aldım. Hafızlığımı çocuk yaşlarımda babamdan tamamladım”* demiştir (Ek-I, s.70).

Veyis (İdris) Kurucu, babası ve dedesi ile ilgili bir anısını şöyle anlatır:

“Benim biraz top oynamaya merakım vardı. Sokakta oynardım. Babama demişler. “Veyis sokakta top oynuyor” diye. Bana biraz kızdı, bir kaç tane de vurdu. Dedem bunu duymuş. Dedem: “Mustafa Efendi'ye söyleyin Veyis'i dövecekse benim ismimi niye koyuyor, ona darılır, kırılırım” diyerek babama tepki göstermiş. Bunun dışında babamın bizi öyle dövmesi falan yoktu. Ama disiplinli ve otoriterdi.” (Ek-I, s. 71).

Hacı Veyis (İdris) Efendi, uzun yıllar ağabeyi ile birlikte ticaretle uğraşmış ve 1950 yılında Amber Reis Camii'nde müezzin olarak göreve başlamıştır. 1966 yılında Sultan Selim Camii'ne nakledilmiş, 1990 yılında buradan emekli olmuştur⁴⁶.

⁴⁵ Uz, a.g.e., 2009, s.147.

⁴⁶ Uz, a.g.e., 2009, s.149.

Veyis (İdris) Kurucu, görev yerleri ile ilgili şöyle bilgi verir:

“Ben 1950-51 yıllarında ilk resmi vazifeyle Amber Reis Camii’ne müezzin olarak başladım. Bu camii anıt meydanının oradadır. Sonra Durak Fakih Camii’ne geldim. Tahir Büyükkörükçü Hoca o vakit Konya müftüsüydü. “Seni Şerafettin Camii’ne alacağım” dedi. Ben Sultan Selim Camii’ne geçmek isterdim. Tahir Hoca beni Şerafettin Camii’ne alma konusunda ısrar etti. Ben Ali Ulvi ağabeyime şöyle söyledim: “Ağabey! Tahir Hoca’ya sen bir söylesen. Seni kırmaz. Ben Şerafettin Camii değil, Sultan Selim Cami’ine gitmek istiyorum” dedim. Onu kırmamış beni Sultan Selim Cami’ine verdi. İmamlık vazifesini hiç istemedim, o yüzden imamlık imtihanlarına hiç girmedim. Sultan Selim Cami’inden emekli oldum. İki yıl öncesine kadar, her Cuma günü babamın mezarı başına gider, Kur’an-ı Kerim okurdum, şimdi gidemiyorum, evde ibadetlerimi yapıyorum.”

Şuan doksan yaşında olan Veyis (İdris) Efendi, 2014 yılından bu yana sağlık problemlerinden dolayı ibadetlerini evinde yapmakta, ziyaretçilerini evine kabul etmektedir. Eşi 2015 yılında vefat ettiği için oğlu Mustafa Sabri Kurucu ile birlikte ikamet etmektedir (Ek-I, s. 72/II, s.175).

1.5.4. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun Kızları

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun Halime (d.1907-ö.2003), Fatma (d.1917-ö.2007), Sare (d.1925-ö.1991) ve Sekine (d.1915-ö.1978) olmak üzere dört kız evladı vardır. Eğitim ve terbiyelerini Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’dan almış, babalarının hizmetinde bulunmuşlardır (Ek-I, s.70/II, s.115,179).

Kız kardeşlerinin eğitimi ile ilgili Veyis (İdris) Kurucu şöyle bilgi verir:

“Babamız, ağabeyim ile benim ezber vermemiz konusunda bizimle ilgilendiği kadar kız kardeşlerimizle de ilgilenirdi. Kız kardeşlerimiz babamın hizmetiyle de ilgilenirlerdi. Babamdan korkardık, otoriterdi.” (Ek-I, s. 70).

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin kızları Konya da tanınmış, bilinen ailelerin çocukları ile evlilik yapmıştır. Ev hanımı olarak çocuklarını yetiştirmişlerdir. Nüfus bilgileri ve aile şablonu ekte verilmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin kızlarının mezarları Üçler Kabristanı’ndadır (Ek-II, s.112,115,179).

İKİNCİ BÖLÜM

2. HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU'NUN HAYATI

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun doğumu öncesi Konya'nın durumu, 1880 yılında Konya vilayeti tarafından vilayetin islahı ve imarı hakkında merkeze sunulan layihayla özetlenebilir. Bu layihada vilayete bağlı kazaların eğitim, sağlık, ulaşım, ziraat, üretim ve ticaret, bayındırlık ve imar gibi alanlardaki ihtiyaç ve taleplerine yer verilmektedir. Bunlar arasında Konya vilayetinde yeni eğitim ve sağlık kurumlarının açılması, verilen hizmetlerin iyileştirilmesi, Konya ile Akdeniz limanları arasında çağın gereklerine uygun olarak kara yolları yapılması ve demiryolu ağının Konya'ya da ulaştırılması, sabun, mum ve giyim üzerine üretim yapan fabrikalar açılması gibi talepler bulunmaktadır. Vilayet yöneticileri, söz konusu talepler karşılandığında ahali ve memleketin ilerleyeceğine, üretim ve ticaretin artacağına ve böylece halkın ve devletin önemli ölçüde kazanç sağlayacağına inanmaktadır. Layihada, bugün dahi tam olarak tamamlanamamış olan Konya Ovası Sulama Projesi ile Eğirdir Gölü-Akdeniz arasında nehir taşımacılığı projeleri gündeme taşınmış ve söz konusu projelerin hayata geçirilmesi halinde ülke kalkınmasına çok ciddi katkılar sağlanacağı hususları üzerinde durulmuştur⁴⁷.

2.1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Doğumu ve Eğitimi (1889-1960)

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin doğum yeri ve tarihi, Mehmet Ali Uz'un verdiği bilgilere göre Konya'nın Sedirler Mahallesi (M.1887) yılıdır⁴⁸. Başka bir kaynakta Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Konya'nın Yarma bucağına bağlı Şatır Köyü'nde (H.1303) Rumi 1888 yılında doğduğu belirtilmiştir⁴⁹. Kendine ait memur varakasında Durakfakih Mahallesi elli dört numaralı hanede (H.1305) yılında doğduğunu belirtmiştir (Ek-II, s.122).

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun doğum tarihi farklı kaynaklarda değişiklik gösterse de Konya Nüfus Müdürlüğü kayıtlarında yapılan inceleme de doğum yerinin Konya, doğum tarihinin M. 01.07.1889 olduğu anlaşılmaktadır (Ek-II, s.113).

Doğup büyüdüğü evinin olduğu yer, Mevlana Türbesi'nin kuzeyinde türbeye yaklaşık beş yüz metre mesafede, İstanbul Caddesi'nin doğusunda yer almakta olup şehrin merkezi bir noktasındadır. Evi kerpiçten olduğu için zamanla yıpranmış ve torunları tarafından yıkılmış, boş bir arsadır. Bu arsanın karşısında, ara sokakla birbirinden ayrılan yer babası Hacı Veyis Efendi'nin evinin olduğu yerdir. Hacı Veyis Efendi'nin evi de yıkılmış ve arsası otopark olarak torunları tarafından işletilmektedir.

⁴⁷ Hüseyin Muşmal (Konya Vilayetin'in Islahı ve İmarı Hakkında 9 Eylül 1880 Tarihli Bir Layiha), **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi**, S.17, Konya, 2007, s.119. (<http://harterk.dergipark.gov.tr/download/article-file/151757:29/11/2017>).

⁴⁸ Mehmet Ali Uz, **Menkıbe ve Hatıralarla Hacı Veyiszade Mustafa Efendi**, 1. Baskı, Makine Mühendisleri Odası Konya Şubesi Yayınları, Konya, 2011, s.17.

⁴⁹ Kemal Yavuz, vd, **Evliyalar Ansiklopedisi**, Türkiye Gazetesi Yayınları/İhlas Gazetecilik, c. VI, İstanbul, 1992, s. 360.

Hacı Veyiszâde'nin "Mustafa Sabri" olarak "Sabri" mahlasını da kullandığı ekteki belgelerden anlaşılmaktadır. (Ek-II, s.118,122).

İlk bilgi ve terbiyeyi babasından alan Mustafa Efendi, hafızlığını da çok küçük yaşlarda Bekir Efendi adında bir zattan ikmal etmiştir.* Ayrıca hafızlığını tamamladığı Bekir Hoca'nın, Hacı Veyis Efendi ilk, oğlu Mustafa da son hafızdır. Babası, eğitimi ile hususi suretle ilgilenmiştir⁵⁰. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, 1902-1905 yılları arasında hafız olmuştur. Daha sonra, Hacı Veyis Efendi'nin müderrisliğini yaptığı Adliye Medresesi'ne devam etmiş.1905-1914 tarihleri arasında Adliye Medresesi'nde eğitim görmüştür. (Ek-II, s.122).

Adliye Medresesi, Köprübaşı Caddesi'nde Zincirlikuyu Çelebi Sokağı üzerinde kurulmuştur. Medreseyi, ulemâdan Hacı Adil Efendi yaptırarak adını vermiştir. Adil Efendi İlmiyeden bir aileye mensuptur. Medreseyi kurduktan üç yıl sonra 1868 yılında vefat etmiş, Mevlânâ Dergâhı Mezarlığı'na defnedilmiştir. Adil Efendi'nin vefatından sonra sırayla oğulları, (Mehmed Kâmil Efendi ve Medmed Zârî Efendi) müderrislik ve mütevellîlik görevlerini yürütmüştür. Ailenin son müderrisi Medmed Zârî Efendi 1904 yılına kadar yaşamıştır. Onun vefatından sonra Hacı Veyis Efendi 1914 yılına kadar bu medresede talebe yetiştirmiştir⁵¹. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, 1914 yılında babası Hacı Veyis Efendi'den bu medresede icazetini almıştır.(Ek-II, s.122).

Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi'ndeki memur varakasında Hacı Veyiszâde'nin beyanı şöyledir: "*Sedirler de Orta Mescid Mahallesi'nde kâin gayri resmi iptidaiye mektebine 1315 de duhul (girmişim) üç sene zarfında Kur'ân-ı Kerim ve hıfzını ikmal ile 1318 tarihinde Konya da Hacı Adil Efendi dairesi demekle maruf medresede tahsile iptida olundu. Fi on beş Rebüülevvel sene 1327 fi on Şubat sene 1327 tarihinde pederim Hoca Hacı Üveys Şükrü Efendi'den icazet aldım. Başka şahadetname ve resmi bir memuriyetim yok idi.*"(Ek-II, s.122).

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Şeyh Muhammed Bahaüddin Efendi'den manevî feyz almıştır. Şeyh Muhammed Bahaüddin Efendi Nakşî-bendiye Tarikatı'nın Hâliidiye Kolu'nun Anadolu da yayılmasını sağlayan Memiş Efendi'nin oğludur. Memiş Efendi'nin mezarı Seydişehir'in Çavuş Köyü'nde, oğlu Muhammed Bahaüddin Efendi'nin mezarı da Konya Hacı Fettah Kabristanı'ndadır.

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi medrese ilimleriyle yetinmeyip tasavvufi ilimler dışında zamanının büyük ilim adamları Şeyh Muhammed Bahaüddin Efendi'nin oğulları Zeynel Abidin,

* **Bekir Efendi:** Hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. (Ek-I, s.102).

⁵⁰ Uz, a.g.e., 2009, s.18.

⁵¹ Caner Arabacı, **Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri 1900-1924**, Konya Ticaret Odası Kültür ve Eğitim Yayınları, Yayın No: 9, Konya, 1998, s. 219.

Rıfat ve Ahmet Ziya Efendi'den Hesap, Hendese, Kozmografya gibi müspet ilimlerde tahsil etmiştir. Zekî ve çok kabiliyetli olan Mustafâ Efendi, kısa zamanda ilmîni tamamlamıştır⁵².

Bekir Sami Paşa Medresesi'nin devamı niteliğinde, aynı müderrislerle Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi kurulmuştur. İplikçi Camii karşısında, Sanayi Mektebi'nin güney batısında kurulan bu medresenin konferans salonunda konuşan bilge zatlardan biri de Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin babası Hacı Veyis Efendi'dir⁵³.

Hacı Veyis Efendi'nin oğlu Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi de bu medresede görev yapmıştır. Hacı Veyiszâde Mustafâ Efendi'nin Islah-ı Medâris-i İslâmiye de dekan olduğu, Ahmet Ziya Efendi'nin ise rektör olduğu belirtilmiştir⁵⁴. Ancak Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi Islah-ı Medâris-i İslâmiye'nin faaliyetine başladığı 1909 tarihinde izacetini yeni almış, 22 yaşında bir gençtir. Kendisinden izacet aldığı babası Hacı Veyis Efendi, ders aldığı Fahri Kulu gibi hocalarda Islah-ı Medâris-i İslâmiye de ders verdiği aynı kaynakta belirtilmiştir.

Yenilikçi ve gelecek için umut vadeden bu medrese, 1917 yılı Eylül ayında İttihat ve Terakkî'nin karşıtlığı nedeniyle kapatılmış, tekrar açılma imkânı bulamamıştır⁵⁵. Islah-ı Medâris de Arap Dili ve Edebiyatı dersi veren Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi'nde manevî ilimlerde de kendisini yetiştirme imkânı bulmuştur. (Ek-I, s.105). Daha doğrusu "Paşa Dairesi" olarak adlandırılan ilk bölümde Muhammed Bahaüddin Efendi'nin terbiyesinde başlayan tasavvuf yolculuğunda Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, gelişme fırsatını bulmuştur. Hacı Veyiszâde, bu dönemde ilmiyle olgun bir insan olma yolunda ilerlemiş ve geleceğinin şekillenmesinde bu eğitim önemli bir rol üstlenmiştir. Eğitim hayatına ilk babası ile başlayan Hacı Veyiszâde, vefatına kadar hatimle namaz kıldırarak kadar kuvvetli hafızlığını tamamladıktan sonra Konya'nın meşhur âlimlerinden Tefsir, Hadis, Fıkıh başta olmak üzere ilmin muhtelif dallarına ait dersler almış ve daha küçük yaştan itibaren kendisini yetiştirmek için her fırsattan faydalanmıştır⁵⁶. Onun hayatında önemli bir yeri olan Islah-ı Medâris-i İslâmiye'den ayrıca bilgi verilecektir.

⁵² Küretv., Belgesel Yayını, **Abide Şahsiyetler**, <http://www.kure.tv/izle//abide-sahsiyetler> (03.12.2015).

⁵³ Arabacı, a.g.e., s. 483.

⁵⁴ Türk Anadolu Vakfı Tertip Komitesi, **Islah-ı Medâris-i İslâmiye Üniversitesi'nin Nizamnâmesi (1909-1917)**, Konya İl Müftülüğü, Türk Anadolu Vakfı, Konya, 2013, s. 6.

⁵⁵ Türk Anadolu Vakfı, **a.g.e.**, s. 5.

⁵⁶ Hasan Özönder, **Konya Velileri**, I. Baskı, Dizgi Ofset, Konya, 1990, s. 261.

2.2. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'yu Hazırlayan Şartlar, Dönemin Türkiye ve Konya'sı

Bu bölümde Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'yu hazırlayan şartlar sosyal, siyasi, ilmî ve ahlâkî, maarif çevresi ele alınacaktır. Toplumun içerisinde bulunduğu durum, Hacı Veyiszâde'nin eğitim için verdiği çaba, eğitimde uygulanan model ve bu alana yönelten olaylara değinilmiştir. Vefat tarihi olan 1960 yılına kadar Türkiye'nin ve Konya'nın içinde bulunduğu şartlar değerlendirilmiştir.

Hacı Veyiszâde'nin, siyasi, ilmi, ahlâkî düşüncesini torunu Mustafa Koruyucu şöyle yorumlamaktadır:

“Hacı Veyiszâde'nin siyasi meşrebindeki üstadı Şeyhülislâm Mustafa Sabri'dir. Onunla birlikte, daima onu desteklemiştir. Şeyhülislâm Mustafa Sabri'ye olan muhabbet ve sevgisi hiç eksik olmamıştır. Aralarındaki irtibat da hiç kesilmemiştir. Allah (c.c.) her ikisine de rahmet etsin. Şeyhülislâm Mustafa Sabri, mücahitlerin imamıdır. Yeryüzünde nerede bir İslâmi hareket varsa, Müslümanların başkaldırışı varsa, zalimlere karşı bir direniş varsa, mutlaka Mustafa Sabri'nin bir etkisi vardır. İhvan-ı Müslimin dediğimiz hareket dahi Şeyhülislâm Mustafa Sabri fikirlerinden oluşur. Hasan El-Bennâ diye bildiğimiz zaatın istişare halkası içerisindeki en eski adamlardan bir tanesi de Şeyhülislâm Mustafa Sabri'dir. Ali Ulvi amcam Mısır'a gidip Şeyhülislâm Mustafa Sabri ve Hasan El-Bennâ ile tanıştığında, “Dedem'deki, babam'daki ve amcam'daki ihlası, samimiyeti, gayreti ve ilmi gördüm” demiştir.” (Ek-I,s.81).

2.3. Sosyal ve Siyasal Şartlar

Osmanlı topraklarının oldukça çalkantılı günlerinde doğan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, bilge bir aile muhitinde dünyaya gelmiştir. Balkanlar, Arap diyarı, Kafkaslar, Yemen, Kırım ve civarı, Kuzey Afrika sıkıntılı dönemlerden geçmektedir. Bu yıllarda zaman zaman kısa süreli kıtlıklar da yaşanmıştır. Ailenin bir kısmı köyde yaşadığı için en önemli ihtiyaç maddelerinde pek sıkıntı çekmemişlerdir. Harp yılları olduğu için, insanlar Trablusgarp'a, Balkanlar'a, Yemen'e, Kafkaslar'a, Arabistan'a asker olarak alınmış ve oralardan çok azı geri dönmüştür. İdarede batıya dönüş, Tanzimat, Meşrutî idare, seçim gibi sözler edilmekte, toplum fikren ve siyaset açısından tedirgin bulunmaktadır. Medresenin, ulemanın insanlar üzerindeki etkisi tartışılmakta, seküler batıcı fikirler Osmanlı toplumu ile tartışılmaktadır⁵⁷.

Bu olayların sonunda Millî Mücadele yıllarında Konya, birçok yönden merkez olmuştur. İstanbul, İzmir gibi her yönden zengin, büyük şehirlerin ve çevresindeki illerin işgal altında olması, Konya'yı cepheye yakınlığı asker, lojistik destek sağlama vb. yönlerden vatan savunmasında merkez haline getirmiştir. En çok şehit veren, Millî Mücadele liderinin en çok geldiği vilâyet olmasının nedenlerinden birisi de bu destek ve konumudur⁵⁸. Fakat dönemin

⁵⁷ Ali Osman Koçkuzu, “Hacı Mustafa Kurucu Hoca Efendiyi Hazırlayan Şartlar”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. X, S.1, Konya, 2010, s. 36.

⁵⁸ Caner Arabacı, vd., **Konya Basın Tarihi**, Palet Yayınları, Konya, 2009, s. 139.

önemli gelişmelerinin sonunda pek çok sıkıntı beraberinde gelmiştir. Bunlardan bir tanesi de eğitim alanında çekilen sıkıntılardır. Bu dönemde eğitimin laik ölçülerde yapılabilmesi için devlet eliyle gerçekleştirilmesini öngören 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na ve Arap Harfleri'nin yerine Latin Harfleri'nin kullanılmasını öngören 1 Kasım 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harfleri'nin kabul ve tatbiki hakkındaki kanun çıkarılır. Muhafif hareketler güvenlik güçlerinin sıkı takibine alınmıştır. Benzer şekilde, 4 Ocak 1932 tarihinde yayımlanan bir talimatnamede; harf devrimi kanununa aykırı olarak Arap Harfleri ile eğitim yapmak için gizli veya aleni dersane açanların ve bu dersanelerde eğitim verenlerin, Türk Ceza Kanunu'nun 526'ncı maddesi gereğince üç aya kadar hafif hapis veya 10 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir⁵⁹.

Bu şekilde uygulamalara Türkçe Ezan da eklenmiştir. Ezan, 1932 yılı temmuz ayından itibaren Türkçe okunmaya mecbur edilmiştir. Minareden ezanı ve caminin içinde farz namaza başlanmadan önce okunan kametin aslını okuyanlar, karakollarda hakaret ve türlü eziyetlere uğrayıp, cezalandırılmışlardır.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ve ailesinin şikâyet ettikleri, üzüldükleri nokta burasıdır. Onlara reva görülen bu zulümlerin, eziyetlerin, düşman tarafından değil, kendi milletinin fertleri tarafından yapılıyor olmasıdır. Çünkü o dönemde gerek Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu gerekse kardeşleri eğitim hizmetinde ve ibadetleri noktasında büyük sıkıntılar yaşamışlardır⁶⁰.

Ezanın Türkçe okutulması, tek parti döneminde uygulamaya konulmuştur. 1949 yılına gelindiğinde ise Demokrat Parti yöneticilerinden, halkın seçim öncesinde istenen en büyük talep; ezanın yeniden Arapça okunmasıdır⁶¹. 14 Mayıs 1950 tarihinde düzenlenen ve TBMM 9. dönem milletvekillerinin belirlendiği, 'Gizli oy, açık tasnif' yönteminin ilk kez uygulandığı 1950 seçimleri, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk demokratik seçimi olarak kabul edilir. 1946 genel seçimlerinden sonra, Cumhuriyet tarihinde tek dereceli olarak düzenlenen ve birden fazla partinin katıldığı ikinci milletvekilliği genel seçimi düzenlenmiştir. CHP'nin bu hazırlıklarla girdiği 14 Mayıs 1950 seçimleri, hükümetin güvence verdiği gibi düzenli ve güvenli bir ortamda gerçekleşmiştir. DP, hiç bir CHP'linin ummadığı şekilde seçimlerin galibi olarak çıkarken, CHP tam anlamıyla bir yıkıma uğramıştır.

⁵⁹ Ali Dikici, "Millî Şef İsmet İnönü Dönemi Laiklik Uygulamaları", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S. 42, Ankara, 2008, s. 164.

⁶⁰ Düzdağ, a.g.e., s. 67.

⁶¹ M. Ali Birand vd., **Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu**, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2005, ss. 58-59.

1950 yılında Türkiye yapılan genel seçim sonuçları şu şekildedir.

Siyasi Parti	Genel Başkanı	Oy Oranı	Yüzdelik Dilim
Demokrat Parti	Celâl Bayar	4.391.694	% 53,5
Cumhuriyet Halk Partisi	İsmet İnönü	3.148.626	% 39,9
Millet Partisi	Yusuf Hikmet Bayur	368.537	% 3,1
Bağımsızlar	Bağımsız Adaylar	44.537	% 1,7

Bu yıkılış, yenilginin büyüklüğünden kaynaklanmakla birlikte, sadece yenilmiş olmaktan değil, böylesi bir yenilgiyi beklemiyor olmaktan doğmuştur⁶².

Kamuoyunun isteklerini dikkate alarak, 14 Mayıs 1950 yılında seçimi kazanan Demokrat Parti hükümeti, 16 Haziran 1950 tarihinde meclisten geçirdiği kanunla Arapça ezan okunması uygulamasına yeniden geçilmesini sağlamıştır. Bu kanunun çıkması yalnızca muhalefet saflarında değil, Demokrat Parti içerisinde de hoşnutsuzluk yaratmıştır. Kanunun çıkmasını isteyen Adnan Menderes ile askıya alınmasını isteyenler arasında kısa süreli bir gerginlik meydana gelmişse de sonuçta bu kanun çıkarılmıştır⁶³.

Yıllarca, “bâtılın batınındaki hakkı ortaya çıkarmak için çalışan” Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, 1949 yılında hacca niyetlenerek Hicaz’a gitmiştir.* Mekke de yeğeni Ali Ulvi Kurucu ile buluşurlar. Ali Ulvi Kurucu amcasına, memleketin durumunu sormuştur. Hacı Veyiszâde, “*Elhamdülillah bir fecir belirdi. Yakında İnşâallah İmam Hatip Mektebi açacağız*” şeklinde cevap vermiştir. Ali Ulvi Kurucu, memleketin durumundan dolayı hicret etmek zorunda kaldıkları yılları aklına getirdiği için bayağı şaşırmıştır.

Görüldüğü gibi büyük zorluklar içerisinde eğitim ve hizmet anlayışına devam eden Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, hiç yılmamış ve ümidini yitirmemiştir. O sürekli ilim yolunda ilerlemiş ve eğitim vermenin gayretinde olmuştur. Şartlar ne olursa olsun mücadelesini sürdürmüştür. İmam Hatip Okulları açıldıktan sonrada normal liselerle aynı okullar düzeyine gelmesi için uğraşmıştır⁶⁴.

Mustafa Kuruyucu, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun İmam Hatip Okulları mücadelesi için şunları söyler:

“İmam Hatip Okulu için mücadelesini son dönem talebelerinden Hayreddin Karaman ve Ali Osman Koçkuzu’dan şöyle dinlemiştim; Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Demokrat Parti’yi desteklemiştir. O günün şartlarında elde olan neyse mevcudu neyse onunla desteklemiştir. “Hayreddin Karaman ile Ali Osman Koçkuzu mecliste İmam Hatip Okulları aleyhinde bir karar alınınca koşarak Hacı Veyiszâde’ye gelmişler. “Hocam Demokrat Parti oyları ile İmam Hatip Okulları’nın normal lise yapılması talebimiz

⁶² Süleyman Güngör, “14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP’de Bunalım”, **SDÜ. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 21, Isparta, 2010, s. 36.

⁶³ Birand, a.g.e., s. 59.

* Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, hac vazifesi için 05.09.1949 tarihinde yıllık izne ayrılmıştır. Dinayet Arşivi (Ek-s.130).

⁶⁴ Mustafa Özdamar, **Hacı Veyiszâde**, 8. Baskı, Kırkkandil Yayınları, İstanbul, 2007, s. 62.

reddedildi onlarda red dedi”derler. Hacı Veyiszâde, şöyle döner kibleye doğru sinirle biraz sesini yükselterek; “Siz de sizden önceki zalimlerin yaptıklarını yaptınız. Siz de sizden önceki zalimlere dâhil oldunuz, ateş bunlara da dokunacak” demiştir (Ek-I, s.80).

Mustafa Koriyucu, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun genel olarak siyasi duruşunu şöyle açıklar:

“Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi şöyle dermiş; “Halk Partisi bakır kaba benzer, içine zezem bile dökse zehirler.” Konya Valisi Cemil Keleşoğlu, Demokrat Parti zihniyetinin başlangıcında Hacı Veyiszâde’ye gelip bağlılık bildirmiştir. “Hocam birlikte hizmet etmeye talibim, emriniz başım üstünedir” demiştir. Son anlara kadar, Hoca Efendi’yi karşısında gördüğü zaman şapkasını çıkartır, eğilir. Hoca’nın selamını almak için bekler. Hacı Veyiszâde’nin yanında el pençe divan durur. İlişkileri bu boyuttadır (Ek-I, s.74).

2.4. İlmî, Ahlâkî, Maarif Çevresi

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ve ailesi genel olarak eğitimle meşgul olmuşlardır. Babası Hacı Veyis Efendi, kardeşi İbrahim Efendi de hep camiide ve medresede talebe yetiştirmekle, ailenin hanımları da evde Kur’ân-ı Kerim öğretmekle uğraşmışlardır. Muhammed Bahaüddin Efendi’nin medresesi, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun hem fikri, ilmî, ahlâkî olarak kendini yetiştirdiği hem de bir ilmî çevresinin olmasında etkili olmuştur. Kurum idarecilerinden en büyük ağabeyin (Zeybelabidin Efendi) siyasi yönü vardır. Diğer kardeşler (Ahmet Ziya Efendi, Rifat Efendi) ve yetişen öğrencilerin matbuat ile yakın ilişkileri olmuş, dergi, gazete ve kitap yayınlamış, insanları bilgilendirmek ve siyasi olgunluğa erdirmek için gayretleri olmuştur. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin yakın çevresi Paşa Dairesi’nde başlayıp, İslah-ı Medâris’te devam eden ilmî çevredir, denilebilir⁶⁵.

Muhammed Bahaüddin Efendi’nin ulema arasında büyük saygınlığı vardır. Konya uleması arasında adı, “Büyük Şeyh”tir. Muhammed Bahaüddin Efendi, Mustafa Kurucu’nun hem hocası hemde fikir ve düşüncesindeki ekolüdür. Paşa Dairesi’nde tanıdığı bir diğer insan da Taşkentli Fahri Kulu (1880-1950) Hoca’dır. Fahri Kulu İstanbul’da ve Paşa Dairesi’nde tahsilini tamamladıktan sonra, Muhammed Bahaüddin Efendi’ye intisap etmiş. Muhammed Bahaüddin Efendi’nin vefatından sonra şeyhinin hilâfet görevini devam ettirmiştir. Fahri Efendi, sadece ilim-irfan sahibi değil, aynı zamanda tasavvufa aşına, eli kalem tutan, dönemin gazete ve dergilerinde yazılar yazan, birkaç dil bilen, şair, zamanının aydın insanların sevip saydığı, İslam’ın inceliklerine vâkıf bir insandır⁶⁶.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun yaşça büyük ağabeyleri olan, Bozkırlı Abdullah Fevzi Efendi, Bozkırlı Hasan Kutsi Efendi, Bozkırlı Ali Rıza Kutsi Efendi, Hacı Veyiszâde ile en az otuz yılı aşkın beraber olan, görüşen, çalışan ilim adamlarıdır. Bu kişilerin her birinin maarif eğitim-öğretim, hayatı incelenip ders çıkarılabilecek durumdadır. Muhammed Bahaüddin Efendi’nin küçük oğlu Ahmet Ziya Efendi, eğitim ve öğretimde bu kuşağın en etkili ismidir.

⁶⁵ Koçkuzu, a.g.m., s. 37.

⁶⁶ Uz, a.g.e., 2009, ss. 51-52.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, Ahmet Ziya Efendi'nin etkisinde kalmış, derslerinden istifade etmiş, hatta mevlitlerde bile onun kasidelerini sık sık okur olmuştur. Zeynelabidin ve Rifat Efendi'lerin etkileri de siyasî ve içtima alanda olmuştur. İlmî öğretim tekniklerini, öğrenci yetiştirme yollarını, insanlara hizmet usullerini hep Paşa Dairesi içerisinde öğrenen bu zümre, aynı güzellikleri öğrencilerine ve en sonunda İmam Hatip Okulu öğrencisine aktarmayı hedeflemiştir. İmam Hatip Okulu eğitimi bu eğitim modelinin devamı ve modern halidir⁶⁷.

Öğretim Üyesi Mustafa Uzunpostalcı, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun genç yaşlardaki ilmî çevresi ile ilgili şu bilgiyi verir:

“Hacı Veyiszâde hocamız, Islâh-ı Medâris’ te o tarihte etüt ve mütalâ hocalığı yapmıştır. Öğrenciler günlük derslerini bitirdikten sonra hocaların olmadığı akşam ve sabah saatlerinde öğrencilere aynı derslerin tekrarını yaptırmıştır. Genç yaşlarda bu işe başladığı için de talebeler üzerinde müessirdir. Talebeler de bu sebeple onun gençliğinden ve sert mizacından çekinerek daha itaatkâr olurlardı. Hatta şöyle söylenirmiş: Yaşlı hocalar müderris olarak buldukları bu medreselerde eğer talebeler bir yaramazlık gösterir veya derslerine tam çalışmamış olurlarsa, bir boş vermişlik olursa “Git Mustafa Efendi’yi bir gör gel” denirmiş.” Bu şekilde öğrencilerin derslere olan ciddiyetleri Mustafa Efendi'nin disiplin ve gayretlerinden de yararlanılarak sağlanmaya çalışılırdı⁶⁸.

Tahir Büyükkörükçü, bir sohbetinde Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ilminin ve ilmî bir çevresinin olduğunu şöyle vurgular:

“1930’lu yıllarda Hacı Veyiszâde Hoca’ya gelen bir Arap âlim Konya’ya ziyarete gelmiş. Hacı Veyiszâde’nin Arapça’sını görünce “Üstad siz Ezher’de mi Arapça’yı öğrendiniz?” diye sormuş. Hacı Veyiszâde: “Yok ben Ezher’e gidemedim, ama Ezher buraya geldi” diyerek latife etmiştir⁶⁹. Islâh-ı Medâris’te Arapça eğitim aldığı Beyşehirli Ömer Lütfî Efendi’yi işaret etmiştir⁷⁰.

2.5. Ahlâkı ve Tevazuu

Ahlâk sözlük anlamında “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre-sağtöre” olarak tanımlanmaktadır⁷¹. Ahlâkı kısaca huy, davranış biçimi diye tarif edebilirsek de kişinin daha çok alışkanlıklarından kaynaklanan davranışları olarak tanımlanması daha uygundur. Davranışlar iyi ve kötü olabileceğine göre ahlâkın da iyi ve kötüsü olabilecektir. Güzel ahlâka ahlâk-ı hasene, ahlâk-ı hamide, mekarim-i ahlâk gibi isimler

⁶⁷ Koçkuzu, **a.g.m.**, s. 38.

⁶⁸ Küretv., **a.g.k.**

⁶⁹ Mehmet Birekul, “Konya Islâh-ı Medâris-i İslamiye Medresesi Müfredatı” (<http://www.mbirekul.com> (29.11.2017)).

⁷⁰ **Beyşehirli Ömer Lütfî Efendi(d.1882-ö.1966)**: Beyşehir’in Budak Köyü’nde doğmuş, ilk tahsilini köyünde ve civar köylerde hocalardan almıştır. Tahsiline Antalya’ya ve Konya’da devam etmiş, Dağistanlı Ahmed Efendi’den icazetini almıştır, oradan Mısır’a gitmiştir. El-Ezher’de tahsilini tamamlar. İyi bir Arapçası, kalemi olan Ömer Efendi, Mısır’da el-Mukaddam gazetesinde Arapça makaleler yazmıştır. Konya’da müftülük görevi de yapan Ömer Efendi Konya’da Islâh-ı Medâris-i İslamiye Medresesi açıldığı zaman, Arapça okutması için Mısır’dan getirilmiştir. Arabacı, **a.g.e.**, 1998, s. 538-539.

⁷¹ TDK, **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://tdk.gov.tr>, (09.09.2015).

verildiği gibi kötü ahlâka da ahlâk-ı seyyie, ahlâk-ı zemime adı verilir⁷². Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bir hadisi şerifinde “*Meclisime en yakın olanınız, ahlâkı en güzel olan ve etrafındakilerle hoş geçinendir. Onlar herkesi sever, herkes de onları sever*” diye belirtir⁷³. Nitekim güzel ahlâk bakımından Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu bu hadisin en güzel örneklerindedir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun en bariz vasıflarından birisi son derece güzel ahlâk ve tevazu sahibi bir insan olmasıdır. Kelimenin tam manasıyla Hz. Muhammed’in (s.a.s.) ahlâkını örnek almıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, güler yüzüyle büyük-küçük, erkek-kadın demeden, sağa sola selam vererek gidermiş. Bu selam şekli babasından ona kalan bir alışkanlık olmuştur. Kimsenin kalbini kırmamaya, kimsenin aleyhinde konuşmamaya, özen gösterir⁷⁴.

İmam Hatip Okulu öğrencilerinden Hayreddin Karaman, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun konuşurken kimseyi kırmamaya özen gösterişini şöyle naklader:

“Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, ‘Sahtekârlar’ sözünü kötü anlamda kullanmazdı. Bir latife yani bir kerata gibi bir muhabbet kelimesi olarak kullanırdı. Öğrencilerine, boğazındaki mendili kast ederek, ‘Sahtekârlar, sizinki fenni kravat, benimki millî kravat’ derdi. Kılığı kıyafeti tertemizdi. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, mis gibi kokardı. Gül miski kullanırdı. Kimsenin kalbini kırmadığı gibi bir şey söylemek istediğinde bile latife ederek şakayla söylediğini belirtirdi”⁷⁵.

Ali Ulvi Kurucu, hatıratında Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun hoş sözlü ve tebessümlü oluşunu şöyle anlatır: “1955 yılındaki ilk ziyaretimizden sonra 1959 yılında annem, zevcem, çocuklarım ve biraderlerimle birlikte Konya’ya ikinci defa gitmiştik. Anneannemiz hayattaydı. Dayımızla birlikte Köprübaşı’ndaki evlerinde oturuyorlardı. Valide, tabii olarak annesinin yanına, dayısının evine inmek istiyordu. Fakat şöyle dedi. “Makamı cennet olsun, Meryem yengemiz vefat etti. Bu sene amcamız yalnız kaldı. Önce ona gidelim taziyede bulunalım. Sonra dayınlara gideriz.” Amcama gittik. Yatsı namazını kıldırılmış, eve geldi. Sanki hanımını kaybeden o değildi. Bizi pür-neş’e karşıladı. “Hoş geldiniz Medineliler! Ravza-i Mutahhara’dan Peygamber-i Zîşân’ın râyiha-ı tayyibesini getirdiniz. Evimizin içi gül kokusuyla doldu.” Gibi taltifedici hoş sözlerle gönlümüzü aldı. Güya biz Meryem yengenin vefatı dolayısıyla amcamı teselliye gitmiştik. Mübarek o güzel tebessümüyle bir karşıladı”⁷⁶.

Torunlarından Mustafa Fayda, dedesi Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun tevazunu ve alçak gönüllü oluşunu şöyle anlatır:

“Dedem, herkesle ilgilenir, herkese dua eder, selâm verirdi. Dedemin selâmu meşhurdu. Çoluk çocuk, kadın-erkek, yaşlı-geç, önüne gelen herkese selâm verirdi. Hatta öyle ki, dedemin bu selâmları çocuklar için bir eğlence vesilesi bile olurdu. Dedem daha onlara selâm vermeden, onlar dedeme selam verirler, dedem de başlarını okşaya okşaya: “Aleyküm selâm, Aleyküm selâm” der giderdi. Elindeki çerez torbasından çetnevir dağita dağita giderdi. Çetnevir dediğim de çifte kavrulmuş sarı lebleb idir. Görüldüğü

⁷² Ahmet Baltacı, “İslâm’da Güzel Ahlâk ve Hacı Veyiszade Hocamız”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. X, S. 3, Konya, 2010, s. 45.

⁷³ İmam Gazali, **İhya’ül-Ulumiiddîn**, VI. Baskı, Bedir Yayınları, c. II, S. XII, İstanbul, 2015, s. 393.

⁷⁴ Uz, **a.g.e.**, 2009, s. 26.

⁷⁵ Küretv., **a.g.k.**

⁷⁶ Düздаğ, **a.g.e.**, c. I, ss. 238, 239

gibi *Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin en önemli nitelikleri arasında ahlâk ve tevazu önemli bir yere sahiptir*⁷⁷.

İmam Hatip Okulu öğrencilerinden Mehmet Ali Uz, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile ilk karşılaşmasını şöyle anlatır:

“Benim, Hacı Veyiszâde Hocam ile ilk karşılaşmam Aziziye Camii önünde oldu. O zaman daha İmam Hatip Okulu açılmamıştı. Ben de daha talebesi değildim. Aziziye Camii önünde bir kalabalık vardı. İkinci namazı öncesi, ben de daha çocuğum, merak ettim. Gittim abdest aldım, cemaatle birlikte namazı kıldık, camii çıkışında herkes sıraya geçti. Camii cemaati Hacı Veyiszâde Mustafa Hoca'nın elini sıkıyor ve öpüyor, meğer kandil günüymüş, kandilini tebrik ediyorlarmış. Ben de girdim sıraya elini öptüm. Biraz uzunca elimi tuttu, tebessüm ederek bana bakarak şöyle dua etti: “Hafız ol-hoca ol, arifol-hacı ol.” Ben 1958 yılında Konya İmam Hatip Okulu'ndan mezun oldum. Hacı Veyiszâde Hocamız hem dersimize girer, hem de gelip giderken okulun bahçesinde hocamızı görürdük. Talebelere selâm verir geçerdi.” (Ek-I, s. 89).

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, yaz-kış, gece-gündüz herkesin yardımına koşar, “Gayretullah’a dokunur” diye kimsenin talebini geri çevirmezdi. Hastası olan, hasta hayvanı olan Mustafa Efendi'ye koşar, kimsenin talebine hayır demezdi. Onun için Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, büyük küçük herkesin sevgisini kazanmıştır. Dünya malına kıymet vermez ve kul hakkına son derece riayetkâr davranırdı. Oğlu Mehmet Efendi'nin ticari işlerini genişletmesine üzülür, oğlundan ahirete yarar iş yapmasını öğütlerdi. Yakınları dahi, hayatında para saydığını hiç görmemiştir. Konya'nın manevî hayatının şekillenmesinde çok önemli bir role sahip olan bu insan, ilim ve irfanı ile gönüllere taht kurmuş olan Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Konya'nın seçkin simalarından biri olmuştur⁷⁸.

Talebelerinden Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun bilinen, sevilen kişilerden biri olduğunu şöyle anlatır:

“Konya’da bir günde on cenaze olsa, dokuz cenaze sahibi Hacı Veyiszâde Mustafa Hoca’ya gelirdi. Hoca’yı Konya halkı çok severdi. Cenaze, Konya’nın Sedirler, Ulurmak, Araplar, İhsaniye gibi hangi mahallesinde olursa olsun hiç birine uzak gelemem demezdi. Çağrıldığı tüm cenazelere giderdi. Hızlı hızlı yürürdü. Bazen de at arabasıyla götürürlerdi. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi cenazeyi yıkar, defin işlemi yapardı. Bir de o zaman ölen insanın “Devir” işlemi vardı. Bu vazifeye “İskat” da denir. Yani ölenin hatim duasının yapılmasıdır. Ramazan aylarında “Bir fitre” verilir. Bir fitrenin bedeli “Bir yemin” kadardı. Bu işlem de “Atmış yemin, bir savım” ederdi. Yedi savım yapılırdı. Bu savım sayısı ölenin yaşına göre değişirdi. Cenaze sahibi dua okuyan hocalara birmiktar para verirdi. Buradan hocalar para ile dua ediyor anlamı çıkarılmasın. Yedi kez hatip yapmak hem zor, hem de çok vakit alır, dua yapanı yorardı. Bunu herkes yapmak istemez, o kadar vakitte ayıramaz. O yüzden bu devir işlemi üç, beş hoca bir araya gelip yapardı. Cenaze sahibi Hacı Veyiszâde’ye gelir, “Hocam, annem vefat etti. Devirini bir yaptırırsen” derdi. Cebinden çıkarır; “On liram yada yirmi liram var hocam” der, verirdi. Hacı Veyiszâde hiçbir şey demezdi. “Tamam, başınız sağ olsun, Allah hatmimizi kabul etsin” derdi. “Yok, olmaz, buna nasıl yapılacak, bu az” dediğini hiç görmedim. Kur’ân-ı Kerim okumaları için çok sayıda hoca çağırırdı. Bazen

⁷⁷ Özdamar, a.g.e., ss.16-17.

⁷⁸ Uz, a.g.e., 2009, ss. 27-28.

beni de çağırırdı. Benim kaldığım yer hocanın evinin bulunduğu yolun üzeri olduğu için geçerken küçük odanın camına yavaşça bastonu ile vururdu. Hızlı hızlı konuşur; “Şükri’ m namazdan sonra şurada, şu evde devir yapılacak, sen de gel” derdi. Küçük odanın yan camına doğru geçer, orada oturan hocalardan çay ve sigara içenler rahatsız olmasın diye onlara görünmezdi. Ben de dua etmek için çok gittim. Bu cenaze sonrası devir, hatim duasında çok defa bulundum. Cenaze sahibinin verdiği on, yirmi liradır, çağırdığı hocalara cebinden çıkarıp, bazen on beş, bazen yirmi lira verdiğini çok gördüm.” (Ek-I, s. 91).

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun en çok söylediği sözlerden biri de “Kızmayacağın, kızdırmayacağın, kırmayacağın, kırılmayacağın” kelimeleridir. Öğrencileri zaman zaman Hacı Veyiszâde Mustafa Hoca’yı kızdırmak istermiş, o da size beddua edeceğim açın ellerinizi der; “Allah’ım bunları muallim eyle, Allah’ım bunları muallim eyle” diye dua edermiş. Çok kızmadan, kalp kırmadan tepkisini belli eder. Kişilere göre davranış sergilemeden, tavrını herkese çok net ifade edermiş. Her şeyiyle sade vatandaşın karşısında ne ise, en üst kademedeki insanlar karşısında da aynı olmuştur. İmam Hatip Okulu’nun yanında bazı çocuklar izmarit içer, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’yu gören bu çocuklar, izmaritleri atar esas duruşa geçerlermiş. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu da onların yanına gelir, başlarını okşar, en az bir simit alacak kadar parayı verir, sevindirirmiş. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi hizmet adamı ve gönül insanı olmuştur⁷⁹.

M. Ali Uz, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun mütevaziliği ile ilgili şöyle anlatır:

Bir gün Hacı Veyiszâde’ye sormuşlar: “Efendim! Siz mi büyüksünüz, yoksa İbrahim Efendi mi?” Verdiği cevap son derece manalı olmuştur: “O benden büyük, ama ben ondan önce doğmuşum!” Mütevaziliğinden ben büyüğüm dememiş. Ne edep, ne incelik ve ne tevazu!”⁸⁰.

Hacı Veyiszâde Kurucu’ya bu güzel ahlâkı ve kâmil insan olma özelliğini kazandıran, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) güzel ahlâkıdır. Bu ahlâkı kendisi için de benimsemişti. Ona göre bir insanın çok şey bilmesine, ayaklı kütüphane olmasına gerek yoktur. Önemli olan, kişinin dininden öğrendiği bilgiyi kendisinin uygulayacak duruma gelebilmesidir. Nitekim sahabe de böyle yapmıştır. Onlar Kur’ân-ı Kerim’den birkaç ayet öğrenirler, onların üzerinde düşünürler ve bu ayetlerin beyan ettiği hükümleri uygularlar, sonra başka ayetleri öğrenmeye geçerlermiş. Demek ki, önemli olan ayetlerde beyan edilenleri uygulayabilecek duruma gelebilmektir. Nitekim İmam-ı Şafii’nin “Başka sure ve ayetler olmasa da Kur’ân-ı Kerim’den yalnızca ‘Ve’l- asr’ suresi inseydi, insan olmak için bu bile yeterdi” dediği rivayet edilmiştir⁸¹.

Tahir Büyükkörükçü, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile bir hatırasını şöyle anlatır; “Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun diğer ulemadan seçilecek tarafı ahlâkı, bilge insanlara olan muhabbeti, onu gönüllere sultan yapmıştır. Konya da o dönemde evlenen delikanlının

⁷⁹ Şükri Özbuğday, “Veyiszade Mustafa Kurucu”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. X, S. 4, Konya, 2010, ss. 51-52.

⁸⁰ Uz, **a.g.e.**, 2013, s. 516.

⁸¹ Mustafa Uzunpostalcı, “Hacı Veyis Efendi ve Ailesi”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. X, S. 9, Konya, 2010, s. 55.

pardesüsünü ilk giyinişinde o cemaat içerisinde seçkin bir kimsenin tutması adettendi. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun, kelâmı, ahlâkı, tevazuu ve talebesine olan sevgisi, muhabbetinde tezahürüdür. Benim evlendiğim gün Hacı Veyiszâde Hocam ile şöyle bir konuşmamız oldu:

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu: —Tahir evladım pardesüsünü ben tutacağım.

Tahir Büyükkörükçü: — Aman efendim heyecan yapıyorum, istirham ediyorum, gençler var.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu: —“Yok, bu dua ve himmet makamındadır, onun için cübbeni ben tutacağım” dedi. Hacı Veyiszâde hocam o gün cübbeyi tuttu. Bunu hayatımın en kutsi ve mübarek hatıralarından sayarım. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'yu Konya'nın kutbu kabul ederdim, kutbu demek bir memleketin manevi sahibi demektir. Rabbimiz bizi himmetinden mahrum etmesin. Bazı hakikatler dile gelmez ve kelimeye sığmaz, sözle tarif edilemez. Hacı Veyiszâde kemâlatı cidden bu neşeye ulaşmış bir insandı”⁸².

2.6. İbadetleri

Hacı Veyis (İdris) Efendi, babasının vaktini ibadetleriyle değerlendirmesini şöyle anlatır:

“Babamın vakti hiç yoktu. Akşam namazı kıldırıp gelince biraz uyuyuverir, on beş yirmi dakika sonra kalkar, kalkınca mutlaka iki rekât namaz kılar. Bazen dört bazen de altı rekât kılar. Bazen de Kur'ân-ı Kerim'den Amme, Tebareke, sureleri okurdu. İki vakit arasını hiç boş geçirmezdi, sonra yatsı namazına giderdi. Bazen daha eve girerken kapının önüne birileri gelir, 'Hocam mevlüdümüz var,' 'Hocam cenazemiz var' derlerdi. 'Sen olmazsan olmaz Hocam' derlerdi. Kimseyi kırmazdı.” (Ek-I, s.70).

Talebelerinden Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ibadetlerle ilgili kendisine şöyle nasihatta bulunduğunu söyler:

“Hacı Veyiszâde'den hiç tarikatla ilgili bir şey duymadım. Bana ve diğer talebelerine şu kadar zikir yapın, şu nafile ibadetleri yapın, günlük şu tesbihatları yapacaksınız dediği hiç olmadı. Hiç tarikatla ilgili zikir, ders vermedi. Bize Kur'ân-ı Kerim'den sureler söylerdi. Perşembe gecelerinde, arefe gecelerinde kandillerde önemli gün ve aylarda şu sureyi bu kadar okuyun, şu ayeti sabah çokça okuyun, yatmadan Amme, Tebareke, Yasin gibi Kur'ân-ı Kerim'den sureler söylerdi. Yolda yürürken Ayetel Kürsi okuyun derdi. Olayları hadislerle bağlardı. Ahlâkı ve terbiyesi Kur'ân-ı Kerim ve peygamberin sünnetiydi.” (Ek-I, s. 93).

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin ibadetleri ile ilgili M. Ali Uz' şunları söylemiştir:

“Mustafa Efendi, son derece sünnet-i seniye'ye ve ibadetine bağlı bir insandı. Bütün nafile ibadetleri nefsinde uyguladığı gibi, bunu cemaatine de uygulamaya çalışırdı. Öğle ile yatsının son sünnetlerini hep dörder rekât olarak kılar, cemaatine de kıldırırdı. Hayatımda onun kadar çok namaz kılan insan görmedim desem yeridir. İmam Hatip Okulu'nda Emine Hanım isminde bir bayan hadememiz vardı. Hacı Veyiszâde, okulda olduğu zaman, daima onun hizmetine bakardı. Fahri Efendi gibi Hacı Veyiszâde Efendi de sade kahveyi çok severdi. Emine Hanım, her zil çalışında hemen, cezveyi ateşe sürer, Hacı Veyiszâde Efendi de kahve pişinceye kadar, iki rekât namaz kılıverirdi. Hacı Veyiszâde Efendi öğretmenler odasına pek inmezdi.

⁸² Kontv., a.g.k. 11.06.2012 Tarihinde Kontv. Kanalında Yayınlanan Sohbet Programı.

İmtihanlarda da aynı şeyi yapar, biz soruları cevaplarırken Mustafa Efendi de kılabilirdiği kadar namaz kılardı”⁸³.

Hacı Veyiszâde, ben kendimi üç şeyde kaybederim der: “*Birincisi namazda, ikincisi misafir geldiğinde, üçüncüsü de Hz. Peygamberin (s.a.s) ismi anıldığında.*” Talebelerine en çok yönelttiği sorular arasında Hz. Peygamber (s.a.s.), Ehl-i beyt, aşere-i mübeşşere ve on iki imam başta gelirdi. Derslerinde vaaz eder, konusu ile ilgili bilgi verir. Diğer taraftan da geleneksel kültürümüz içerisinde yer alan çeşitli dua ve salât-ü selamları öğretmeye çalışır. Teravîh namazlarını hatimle kıldırır, her sabah namazından sonra cemaatine aralıksız vaaz verir ve ardından talebelerine ders okutur. Sabah namazının bitiminde mihrapta ayağa kalkarak başlattığı sohbetleri Hocası Ziya Efendi’nin kasidesini okuyarak sonlandırır. Aynı coşkuyu sıkça katıldığı mevlid programlarında da gösterir⁸⁴.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun ibadetleriyle alakalı olarak torunu Mustafa Fayda, şunları söyler:

“Dedem, akşam namazını kıldıktan sonra evine gelirdi. Akşam yemeğiyle yatışı arasında yarım saate yakın bir uykusu vardı. Herhangi bir işi davet olmazsa uyurdu. Dedem dinlenmeye geçince, anneannem bize gelir, çeyrek saat oturur, sonra kalkardı. “Vakit geliyor, Hoca’yı kaldırayım” der, giderdi. Bu hergün böyle olurdu. Yatsıdan gelince dedem, erken yatar, erken kalkardı. Gece namazları ve teheccüd namazları vardı. Teheccüd namazını çocukluğundan beri kılarmış. Aileden şöyle bir şey dinlemiştim. Büyük dedem Hacı Veyis Efendi: Mustafa’yı kaldırayım, diyerekten odasına girdiği zaman onu, yani dedem Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’yi hep uyanık bulurmuş seccadesi üstünde. Büyük anneme, “Mustafa bizi geçti, maşallah Hatun!” dermiş. Erken yatar, erken kalkar, ama camiye geç giderdi. Bunu özellikle yapıyordu. Sabah namazını erken başlatmayı daha efdal görenler de var, ama dedem geç başlatmayı efdal görüyordu. Namazı herhalde, güneşin doğmasına yarım saat kala başlatırdı. Sabah namazından sonra sohbeti yapar, yeni günü açardı”⁸⁵.

Hacı Veyiszâde Kurucu’nun ibadetleri ile ilgili Ali Ulvi Kurucu, Hayrettin Karaman’la bir sohbetini şöyle aktarır:

“İstanbul’da vilâyetin yanında Anda Kitap Dağıtım Şirketi’nin merkezi vardı. Buranın müdürü olan Cezmi Bayram Bey’e, 1992 yılında Ömer Ziya Belviranlı ile birlikte iade-i ziyaret için uğramıştık. Hayreddin Karaman ve Bekir Topaloğlu Bey de oradaymışlar. Hayreddin Bey, Konya’da okumuş, amcamın talebesi olmuş. Birçok faziletlerinden bahsetti. Anlattığı hususlardan birisini şöyle ifade etmişti: “Öğretmenler derste yorulurlar, teneffüsü beklerler. Çay içerler, sohbet ederler, öğretmenler odasında dinlenirler. Amcanız ise oraya gitmezdi. Kapının arkasında bir seccadesi vardı. Onu serer, namaza dururdu”⁸⁶.

Namaz sonrası cami içerisinde, bahçede ayaküstü sohbet yapar ve sesini çoğu zaman kısarak, bazen gülerek, bazen sitem ederek konuşurdu. Derdi, talebi, korku ve sıkıntısı, şikâyeti,

⁸³ Uz, a.g.e., 2009, s. 31.

⁸⁴ Küçükaşçı, Fayda, a.g.e., s.112.

⁸⁵ Özdamar, a.g.e., 2007, ss.16-17.

⁸⁶ Düздаğ, a.g.e., ss. 236.

ihtiyacı olanlar hep orada bulunur, hepsinin derdine bir çare bulmaya çalışır, hepsiyle ilgilenir, dua ederdi⁸⁷.

Talebelerinden Mehmet Fakihoğlu'nun anlatımı şöyledir:

“Ben 12-13 yaşlarında öğrencisi iken bir gün Hacı Veyiszâde, camii içerisinde üst kata çıktı, uzun süre aşağıya inmedi. Hoca Efendi acaba yukarıda ne yapıyor, diye merak ettim. Merdivenleri yavaşça tırmandım. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi iki dizi üzerine oturmuş, elleri havada, gözlerinden yağmur gibi yaşlar aktığı hâlde, kendinden geçmiş bir vaziyette, dua ediyordu. Görünmeden tekrar aşağıya indim, bir süre sonra aşağı geldi”⁸⁸.

Eski harflerin ve Kur’ân-ı Kerim öğretmenin yasak olduğu dönemlerde de Kur’ân-ı Kerim’i ve İslam’ı öğretme gayret ve çabasını sürdürmüştür. Bu yüzden şikâyetler veya doğrudan takipler yüzünden sık sık karakola götürülmüş ifade vermiştir. Kendisine bu konuda yapılan ikaz ve uyarılara aldırış etmeden bu görevini sürdürmeye çalışmıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ibadet noktasında tam bir feyiz insanıdır. Kendisi ibadet ettiği gibi etmeyenleri ibadete özendirilmiş ve ibadet edenlere sevgisi muhabbeti olmuştur. Ömrü dua ile geçmiş, talebelerine ve cematine duayı öğütlemiştir⁸⁹.

Ekteki kaynakta Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun duası şöyle verilmiştir:

“Yastığım seccade olsun, uykum namaz kılsın, soluğum zikir çeksün, Allah’ıma, ayağımdan başıma, doğduğumdan bu yaşıma kadar olan günahlarıma, tövbe ya Rabbi. Öleceğime bütün kalbimle inanıyorum. Azrail’i karşıma güler yüzle çıkar ya Rabbi, gözümün ışığını, beynimin dimağını, elimin, kolumun ve ayaklarımın direncini, tüm vücudumun güç ve kuvvetini elimden alma ya Rabbi. Bakışım ibadet, sükûtum tefekkür olsun. Konuşmam zikir yapsın. Göz açıp kapayınca kadar bizi nefsin eline bırakma ya Rabbi. Aileme kötülük yapmak isteyenlere mani ol Rabbim. Allah’ım günahlarımı affettiğin siddiklerinden eyle, onların sohbetine, zikrine ilhak eyle ya Rabbi, yeni doğmuş sübyan gibi karşına çıkmayı nasip eyle. Bizleri salih kulların arasına katıver. Defterimin kapanmayacağı hayırlar yapmayı nasip et. Naim cennetinin varislerinden eyle. Anamı ve babamı affet. Kabirde yüzümü kara çıkartma ya Rabbi, içtiğimiz bu dünyada zezem, öbür dünyada kevser olsun. Geçtiğimiz bu dünyada doğru yol, öbür dünyada sırat olsun. Aldığımız bu dünyada güzel ahlâk örneği, öbür dünyada nurlu berat olsun. Girdiğimiz bu dünyada Mekke, Medine öbür dünyada cennet-i âlâ olsun. Gördüğümüz bu dünyada Beytullah, Ravza-ı Mutahhara, Arafat, Mina, Müzdelife, Uhud olsun, öbür dünyada Cemalullah olsun. Azığımız hem bu dünyada, hem öbür dünyada takva, güzel ahlâk olsun. Sofralarımız ilim sofrası olsun. Dostlarımız bu dünyada hak dostları, âlimler, dervişler, öbür dünyada peygamberler ordusu olsun”⁹⁰.

Talebelerinden Osman Berk, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun bir nasihatını şöyle aktarır:

Hacı Veyiszâde “Babam, tuzsuz, yan kayışı kırık” gibi kelimelerle latife eder. Bu kelimeleri çok kullanırdı. Bununla ilgili bende bir nasihatı var. Kendisinden dinlediğim, bir kâğıda not almıştım: “Hacı ol hoca ol, mimar ol mühendis ol, doktor ol profesör ol, yalnız hamal ol babam önce insan ol, tuzsuz, hamalı da küçük görmüyorum. Hamal da bir ipin hesabını verememiş. Eğer alnın secde-i rahmana gelmiyorsa Konya demiyorum tuzsuz, dünyayı terazinin bir kefesine koysan, iki rekât namaz babam dünyadan ağır gelir, ilk

⁸⁷ Kamil Uğurlu, “Konya’yı Şehir Kılan Ululardan Biri”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. X, S. 3, Konya, 2010, s. 42.

⁸⁸ Uz, **a.g.e.**, 2009, s. 34.

⁸⁹ Uzunpostalıcı, **a.g.m.**, ss. 53-54.

⁹⁰ Enes Samancıoğlu, **Hacı Veyiszade Mustafa Efendi**, www.youtube.com, (23.04.2016).

hesap ta kabirde namazdan başlar. Babam, kabirde namazdan hesap verdin mi yollar asfalt olur.” (Ek-I, s.86).

2.7. Vefatı

23 Ekim 1959 yılında Konya’da Medine’ ye dönmek üzere hazırlık yapan Ali Ulvi Kurucu son gece amcasını ziyarete gittiğini ve vedasını şöyle aktarmaktadır:

“Veda etmeye gittim. Hayli tavsiyelerde bulundu. Hatta gülerken şöyle dedi; “İnşâallah daha siz birçok defalar Konya’ya gelirsiniz. Belki beni bulamazsınız. Fakat her ne kadar cismimi bulamazsanız da ruhumu bulursunuz. Babam, ruhum sizden insanlık ister, yükselmenizi ister, hizmet ister. Dininizi, imanınızı, maneviyatınızı Allah’a (c.c.) teslim ve emanet eylerim. Yolunuz açık olsun.”

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu onları bir daha görmeyeceğini hissetmişti. Hayatta iyi ya da kötü her şeyin bir sonu olduğu gibi bu güzel ömründe sona yaklaştığının sinyallerini, öncelikle hastalıklar vermiştir”. Bir başka sözünde *“Dünyada duracağın kadar dünya için, ahirette ise ahirette duracağın kadar çalış. Dünyada ne kadar yaparsan yıkılacaktır, ne kadar yaşarsan ölünecektir”* demiştir⁹¹.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ömrünün sonlarına doğru şeker hastalığına yakalanmıştır (Ek-II, s.163). Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu 1960 yılında rahatsızlanmış ve rahatsızlığı giderek artmıştır. 5 Şubat 1960 tarihinde rahatsızlığı daha da artmış. Cuma namazına doğru saat 11.40’da vefat etmiş, bir gün sonra cenazesi kaldırılmıştır (Ek:II, s.164). Hacı Veyiszâde’nin oğlu Mehmet Efendi’nin söylediğine göre son sözleri *“Kad zakat hiletüna edrikna ya Rasulullah”* yani *“Çare tükendi imdadımıza yetiş ya Rasulullah”* olmuştur. Cuma namazına doğru Konya camilerinde duyulan bu haber büyük bir üzüntüye sebep olmuştur. Tahir Büyükkörükçü’ye cemaatten küçük bir notla vefat bildirilince gözleri dolmuş *“Makarr-ı ulema olan Konya’da çok âlim, müftü, müsevvit ve vaiz gelip geçmiştir. Ama Hacı Veyiszâde Hoca’mız gibisi gelmemiştir. Bundan sonra da gelmeyecektir”* demiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu 6 Şubat 1960 tarihinde Kapı Camii’nde öğle üzeri kılınan cenaze namazından sonra büyük bir kalabalığın katıldığı törende Üçler Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir⁹².

⁹¹ Yavuz, vd, a.g.e., s. 363.

⁹² Uz, a.g.e., 2009, s. 45.

Torunlarından Mustafa Fayda, dedesinin cenaze merasimini şöyle anlatır:

“Dedem Hacı Veyiszâde Efendi, son dersini 28 Ocak 1960 yılı Perşembe günü veriyor. Bu dersinde hocası Ziya Efendi'nin şu kasidesini okuyarak adeta veda ettiğini talebelerinden öğreniyoruz.

Ziya Efendi'nin Kasidesi

*Mevla ya salli ve sellim daimen ebeda
Ala habibike hayril halgı küllihim
Hüvel habibüllezi türcâ şefaatuğu
Liküllü hevlin minel ehvali mügteham*

*Ve salli ilahi külle yevmin ve saatin
Alel Mustafel muhtari ma nesmetün semet
Ve salli alel muhtari vel ali küllihim
Keaddi nebatil erdı verrihi ma seret*

*Ve salli salaten temleül erda vessemæ
Kevebli ğamamin mea ruudin tecelcelet
Feyekfike ennallahe salla bi nefsihi
Ve emlakehu sallet sallet aleyhi ve sellemet*

*Mevla ya salli ve sellim daimen ebeda
Ala habibike hayril halki kullihimi
Muhammedun seyyidul kevineyi vessekaleyni
Vel ferikayni min urbin ve min acemi*

*Huvel habibullezi turce şefaatuğu
Liküllü hevlim minel ehveli muktehami
Sümme rrida an ebi Bekrin ve an Ömerin
Ve an Aliyyin ve an Osmane zil keremi*

*Ya rabbi bil Mustafa belliğ mekasidene
Vağfirlena ma meda ya vasiâl keremi
Hüve'l-habibüllezi türca şefaatühü
Li külli hevlin mine'l-ehvali muktehami*

*Mevlaya salli ve sellim daimen ebeda
Ala Habibike hayri'l-halki küllihimi⁹³.*

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun torunlarından Mustafa Fayda;

29 Ocak'ta Aziziye Cami'inde son defa cuma namazını kıldırıktan sonra cemaatin alışık olduğu Cuma sohbeti yapamayacağı, Mustafa Efendi'nin rahatsız olduğu cami cematine duyuruldu. Cuma namazının sünnetlerini kılmadan evine dönmek zorunda kaldı. Camiye giderken ve gelirken kendisine refakat ettiğimi hatırlarım. Bir sonraki hafta Cuma selaları verildiği sırada rabbine kavuşmuştur. 6 Şubat 1960 tarihinde cenazesi evinin bahçesinde hafifkar yağışı ve kendini gösteren güneş altında Konya imamlarından Cemil Hoca tarafından yıkandığını, kefenlenip tabuta konulduğu hep gözümün önündedir. Bir kısmı bahçeye alınan bir kısımda da kapı önünde bekleyen cemaatin gözyaşları içersinde bekleyişini hüznü bakışlarımla izledim. Hacı Bayram Camii İmam Hatibi Zekai Hoca'nın bahçedeki havuzun duvarı üzerinde insanları ağlatan sesiyle sela vermesi hâlâ kulağımdadır. Binlerce kişilik cemaatin iştirakiyle Kapı Cami'inde kılınan cenaze namazından sonra ikinci ezanları okunmaya başladığı esnarlarda cenazesi Üçler Mezarlığı'nda toprağa verildi. Mezarı başında okunan Kur'an-ı Kerim yanında Kemal Edip Kürkçüoğlu'nun* konuşma yaptığını bilirim” demiştir (Ek-I,s.106).

Cumartesi günü saat 10.30'da soğuk ve yoğun kar yağışlı bir havada, Kapı Camii'nin musalla taşına konan cenazesinin namazı, öğle namazı sonrası, bütün semti dolduran cemaatle kılınmıştır. Saat 13.00'e doğru, kalabalığın omuzları üzerinde yola çıkan tabut, tekbirlerle, salât-

⁹³ Ziya Efendi'nin Kasidesi, <http://kutluforum.biz/t4331-mevlaya-salli-ve-sellim-daimen-ebeda>, (06.12.2017).

* **Kemal Edip Kürkçüoğlu**, 1902-1977, Eski Türk Edebiyatı araştırmacısı, şair, yazar, eğitimci.

ü selâmlarla, gözyaşları arasında, saat 15.30 civarında, Üçler Mezarlığı'na getirilebilmiş ve defin işlemi yapılmıştır. Üçler Mezarlığı'ndaki kabri, hemen her gün ziyaret edilmektedir⁹⁴.

M. Emin Bolay, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin cenazesinden bahsederken şu sözleri aktarmaktadır;

“Konya'mızın medarı iftiharî ve İslam Âlemi'nin fazilet şiarı, kıymetli bir âlimin irtihal musibeti, onun değeri ve halkın ondan istifadesi bakımından, âlemin ölümü gibidir. Nitekim cenaze ihtifalinde vefakâr ve hamiyet şiar halkımızın gösterdikleri gayret ve samimiyetleri ise yukarıdaki vecizenin bir timsaliydi. Havanın soğuk ve yerlerin karla örtülü olmasına rağmen yürekleri gamla, gözleri nemle, kalpleri elemle dolmuş otuz bin müslüman, tabuta bir kere bari el sürmek bahtiyarlığına mazhar olabilmek için itişe kakışa koşuyor, başlarından şapkalar uçuyor, ayaklarından lastikler fırlıyor, yine de her kişi umduğu bahtiyarlığa nail olamıyordu. Tabut, parmaklar üzerinde semâya yükseliyor, her saniyede eller değiştikçe sağa sola yönelen tabutun hamil olduğu aziz yolcu, çok sevdiği cemaatine ve hemşehrilerine lisanı hâl ile “elveda, elfırak” diyerek onların ağıtlarına gülüyordu. Ortalığı heyecan kaplamıştı. Tam bu sırada onun saatlerce vaaz ve dua ettiği Kapı Camii'nin ana kapısının önüne bin müşkülâtle gelebilen tabut, parmaklar üzerinde yükselerek bir veda tevakkufu yaptığı anda idi ki minareden yanık kalplerdeki kıvılcımları alevleten davudi bir ses yükseldi. “Esselatü vesselamü aleyke ya Resulullah!” İşte o demde yüreklerdeki hüznün ateşi feveran ederek ahü eninlerin, ağıtların kopmasına sebep oldu. Hamiyyetkâr ve dindar müminlerin gözlerini dolduran nemler yaşlara inkılâp ederek nurlu yüzlerinden bulgur bulgur dökülmeye başladı. İzdihamdan yollar tıkanmış, vasıtalar işleyemez ve tabut ilerleyemez olmuştu, çünkü dükkânlar kapanmış, bütün insanlar sokaklara dökülmüştü. Manzara maddeten çok hüznünlü olduğu kadar tesellibahş idi”⁹⁵.

Vefatı sonrası gazetelerde Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun cenazesinden bahsedilmiştir. Gazete haberleri ekte verilmiştir. Bu gazetelerden birinin başlığı şöyledir:

“İslâm Âlemi'nin Büyük Kaybı Hacı Mustafa Kurucu Dün Toprağa Verildi.” “7'den 70'e kadar Konyalı'nın katıldığı cenaze merasiminde Valimiz Cemil Keleşoğlu, milletvekillerimizden Muhittin Güzelkılıç, Himmet Ölçmen, Mustafa Bağrıaçık, daire müdürleri ve Avrupa'da tedavide bulunan tüccar hemşehrimiz Muzaffer Sinangil de hazır bulundu. Konya'mızın, Türkiye'mizin, İslâm âleminin büyük kayıplarından Hacı Veyiszâde Hacı Mustafa Kurucu gözyaşları arasında toprağa verilmiştir. Cenaze merasimi çok hazin olmuş, Kapı Camii'nde kılınan öğle namazını müteakip teşkil edilen muazzam kortej 2-2,5 saatte ancak Üçler Mezarlığı'na varabilmiştir. Bu arada ayaklar altında çiğnenip ezilenler olmuştur.”

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin vefatı hem Konya hem de çevre illerde onu tanıyanlar tarafından üzüntüyle karşılanmış ve cenazesine farklı illerden de katılanlar olmuştur. Sonuç itibariyle yazılı bir eseri olmayan, fakat yetiştirdiği âlimler ve hafızlar, yapılmasına sebep olduğu hayır müesseseleri ve bilhassa çok önem verdiği Konya İmam Hatip Lisesi onun ölmez eseridir⁹⁶.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun vefatı üzerine cenaze merasimi için Konya'ya gelmiş olan dönemin Demokrat Parti millet vekilleri Muhittin Güzelkılıç, Himmet Ölçmen,

⁹⁴ Özönder, a.g.e., s. 263.

⁹⁵ M. Emin Bolay, “Konya'yı Mateme Gark Eden Kayıp Büyük Âlim Hacı Veyiszade Hacı Mustafa Efendi'nin İrtihali”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. XII, S.3, Konya, 2012, ss. 42-43.

⁹⁶ Memduh Yavuz Süslü, “Hacı Veyiszade Mustafa Efendi'nin Vefatı Üzerine Konya Basınında Çıkan Haberler”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. XII, S. 3, Konya, 2012, s. 39.

Mustafa Bağrıaçık, Mustafa Runyon ve beraberindeki kalabalık bir taziye grubu merasime mütakip merhumun evine giderek oğulları Mehmet ve İdris Kurucu'ya Adnan Menderes'in aşağıdaki taziye mesajını iletmışlerdir.

“Büyük âlim ve büyük hayırsever Hacı Mustafa Kurucu'nun vefatını teessürle haber almış bulunuyorum, kederli ailesine ve bütün Konya halkına başsağlığı diler. Merhuma cenabı haktan mağfiret niyaz ederim”.

Başvekil Adnan Menderes'in taziye mesajıdır⁹⁷.

---

⁹⁷ Mehmet Ali Beştav, **Konyalı H.Veys Zade H. Mustafa Kurucu'nun Hayatı ve Şahsiyeti**, Işık Matbaası, Konya, 1960, s.15.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU'NUN KİŞİLİĞİ, ETKİLERİ VE MÜCADELESİ

3.1. Bilge Kişiliği

Mustafa Koruyucu, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun, ilmi yönü ile ilgili şöyle söyler:

“Ehl-i sünnette keramet haktır, kerametcilik batıldır. Maalesefkül yığınları arasında koskoca bir âlimi, dev bir hareket adamını, bir mücahidi mahvettik. Konya insanı, böyle bir âlime yazık etti. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu denilince akla ne gelir, diye bana sorarsanız, Leys bin Saa'd gelir. Leys bin Saa'd, sekiz büyük İslâm fakihinden bir tanesidir. Mısır'ın fakihisi olarak geçer. İmam-ı Malik dediğimiz zât Medine'nin fakihisi, İmam-ı A'zam Ebû Hanife, Küfe'nin fakihisi iken, Leys Bin Saa'd da Mısır'ın fakihidir. İmam-ı Şafii, Leys bin Saa'd ile ilgili ne diyor biliyor musunuz? “Leys Bin Saa'd, İmam-ı Malik'ten daha fakih bir adam, daha âlim lakin öğrencileri onu zayi ettiler. İlmını aktaramadılar, yayamadılar” der. Koskoca bir âlimin ilmi yayılmadığı için, menkıbeleri yayıldı, zayi oldu gitti diyor. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi büyük bir âlim, büyük bir edip, büyük bir müfekkiri, düşünce adamı, mücahit ama biz onu zayi ettik.” (Ek-I, s.78).

İmam Hatip Okulu öğrencilerinden Dr. Ahmet Baltacı, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ilim insanı oluşunu şöyle anlatır:

“Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu çok yönlü bir insandı. Bir ilim insanı, dindar bir müslüman ve toplum insanıydı. Müthiş bir peygamber aşığıydı. Efendimiz Muhammed (s.a.s.) ismi anıldığında gözleri parlar, yerinde duramaz, her halinden belli olurdu. Onun ismini doğrudan söylemez, “Efendimiz” derdi. İltifat içeren kelimelerle anar, doğrudan ismini söylemeyi, bir büyüğüne ismiyle hitap gibi saygıda kusur gibi görürdü. İllaki demek istediğinde “Muhammed Mustafa Sallallahu Aleyhi ve Sellim Efendimiz” derdi. Sahabeleri, peygamberimizin yakınlarını, ensarı, muhaciri öyle tanırdı ki sanki kendi akrabalarının birini anlatıyormuş gibi bilir, sorulduğunda çok yakınlarında yaşamış gibi anlatırdı.” (Ek-I, s.97).

M. Ali Uz, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun kişiliği, karakteri hakkında şunları yazmıştır:

“İlme, ilim tahsiline ve dini sohbetlere büyük önem verir, ilim meclis ve sohbetlerinin cennet bahçelerinden bir bahçe olduğunu sıkça tekrarlar ve “Meclisimiz meclis-i nurdur” buyururlardı. Bu halden duyduğu mutluluğu açıkça yüzünden hissedilirdi. Yalnız amelsiz ilmin insana azaptan başka bir fayda sağlamayacağını belirtirdi. Hocamız ömrü boyunca kendini talebe yetiştirmeye adanmış ve kitap yazmaya hiç yönelmemiştir. Kendisine kitap yazmasını rica eden bir gazeteciye, “Bir kalpten bin kitap çıkar; fakat bin kitapta bir kalp bulunmaz” cevabını vermiştir. Hoca Efendi ilim tahsili ve tedrisi hususunda son derece titiz olup talebelerini bir an önce yetiştirmek isterdi. Derslerindeki şevki ve gayreti gerçekten görülmeye değerdi. Pek çok dua ve salâti selâm ders öncesinde öğrencilerine veya vaaz ve nasihatleri sırasında cemaatine öğretmiştir.”⁹⁸.

⁹⁸ Uz, a.g.e., 2009, s. 23.

Torunu ve öğrencilerinin yukarıdaki anlatımlarından Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun kerametlerle tanınmasından duyulan rahatsızlık ve bunun yanlışlığı anlaşılıyor. Amacı öğrenci yetiştirmek olan insanın menbelere boğulararak, bilge kişiliğinin unutturulması üzücüdür. İlmî ve eğitimi kişiliği, eğitim metodu örnek alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Eğitimde zamanı iyi değerlendirmesi, kısa zamanda öz bilgiyle hızlı öğrenci yetiştirmesi incelenmelidir. Gayret ve samimiyeti dikkat çeken bir başka Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun başka bir yönüdür.

Konya İmam Hatip Okulu'nun kuruluşunda büyük hizmetleri olmuştur. Yeri geldiğinde amele, yeri geldiğinde usta olmuş. Okula yardım ve talebe toplamak için köy köy dolaşmıştır (Ek-II, s.126). İmam Hatip Okulu, Konya'nın en çok talebesi olan okulu olmuş. Yer kalmadığından kayıt olmak isteyen onlarca talebe geri gönderilmiştir. Vefatına kadar bu okulda Arapça, Hadis ve Fıkıh dersleri vermiştir (Ek-II, s.163). İmam Hatip Okulu öğrencileri için "*Bu çocuklar meleklerin kanatlarıyla korunuyorlar. Bu memleketi onlar ileriye götürecekler. Bu milletin sönen, söndürülen kandillerini onlar uyandıracak*" demiştir⁹⁹. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, birçok âlimden farklı oluşuyla halkın kalbine yer edinmiştir. O kal'den ziyade hâl'e, sözden ziyade öz'e ehemmiyet vermiştir. O sohbet meclislerinde bilgisi ile insanların gönlüne akan bir pınar olmuş, dinleyenlerini mest eylemiştir¹⁰⁰.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu talebelerinin ilim tahsili hususunda son derece titiz olmuş, onları bir an evvel yetiştirme konusunda aceleci olmuştur. Derslerindeki şevki ve gayreti dikkat çekmiştir. Pek çok dua ve salâvat-ı şerife'yi, ders öncesinde öğrencilerine veya vaaz, nasihatleri sırasında, cemaatine öğretmiştir. Öğrencilerinin ilim tahsilinden başka hiç bir şeyle meşgul olmalarını istememiştir. Cemaatine tavsiye ettiği nafîle ibadetleri, öğrencilerine katiyen tavsiye etmemiştir. Nafîle ibadetlere yönelen, bu ibadetlere ilgi duyan bir öğrencisinin sorusuna, "*O ibadetleri baban yapsın. Sen şimdi ilmîni tamamla*" demiştir¹⁰¹.

Diyanet Vakfı Müdürü Yusuf Öksüz, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin maddî ve manevî zor dönemlerde çocuklarını ve talebelerini İslam terbiyesiyle yetiştirmiş, insanları hakka irşat etmiş, büyük bir şahsiyet olduğunu dile getirerek bir anısını şöyle anlatır:

"Mustafa Efendi, Kur'ân-ı Kerim derslerini hiç aksatmadan sürdürürmüş. O baskı dönemlerinde Kur'ân-ı Kerim dersi vermek yasaktı. Sık sık karakola gider, polislere Anadolu lehçesiyle "Guzum Guran yasağı galkmadı mı" diye sorar, olumsuz cevap alırmış. Ona rağmen evlerde gizli gizli Kur'ân-ı Kerim dersi vermeye devam edermiş. Bir ara Tekke Mahallesi'nde bir mescitte görev yapmış. Camide Kur'ân-ı Kerim dersi yasak olduğu için evlerde çocuklara gizlice Kur'ân-ı Kerim dersi verirmiş. Tabi o zamanda Kur'ân-ı Kerim'e düşman münafık biri, hocayı ihbar etmiş. Hoca karakola götürülüyor, ifadesi alınacak. Çünkü onlara göre suçlu, güya şeriat propagandası yapmış. Hacı Veyiszâde Efendi, karakola girmiş bakmış,

⁹⁹ Muammer Tunahan, "Hacı Veyiszade Mustafa Efendi Hazretleri", www.muammertunahan.com, (10.10. 2015) .

¹⁰⁰ Mehmet Önder, "Hacı Veyszade", **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. XII, S. 3, Konya, 2012, s. 40.

¹⁰¹ Uz, **a.g.e.**, 2009, ss. 24-25.

hırsızı, ayyaşı, adli suçlusu ne arasan var. Haliyle ifade için bir hayli sıra bekleyecek. Bir fırsatını bulup bir polis memuruna "Guzum Kur'ân-ı Kerim okumayı bilin mi?" demiş, bilmem cevabını alınca, "O zaman bu günün yadigarı olsun, sana Elhamı (Fatihayı) belleteyim" der. Hizmet ve dava endişesi onu karakolda dahi durduramıyor ve gayretinden zerre eksiltemiyor"¹⁰².

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun yukarıdaki olayda davasına inanmışlığını, mücadelesini görüyoruz. Eğitme ve öğretme için her şart ve koşulun değerlendirilebileceğini, insanın hedefini belirleyip istemesi, azmetmesi gerektiği anlıyoruz.

3.2. Eğitimci Kişiliği

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, eğitim ve öğretimini tamamlayıp icazetini babası Hacı Veyis Efendi'den (H.1327-M.1909) almıştır (Ek-II, s.123). Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin eğitimci olma yolundaki hayatı yirmi yaşında İslah-ı Medâris ile başlar. 1909 yılında İslah-ı Medâris'te eğitimci olarak görevine başlamış. İslah-ı Medâris-i İslamiye Medresesi, 1917 yılında kapatılınca, Dârü'l-Hilâfeti'l Aliyye Medresesi'nde bir müddet hocalık yapmıştır. Darü'l-Hilafetil Aliye Medresesi önce Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış, sonra kapatılmıştır. 3 Mart 1924 tarihine kadar burada eğitim hayatına devam etmiştir. Ancak bir süre sonra medreseler tamamen kapatılmış. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, 1940 yılında ilk resmi görevi olan Piri Mehmet Paşa Camii'ne İmam ve Hatip olarak göreve başlamıştır. Burada da talebe eğitme, yetiştirmekten geri durmamış, eğitimciliğine devam etmiştir¹⁰³.

1920 yılı ve devamında Konya, Delibaşı Vakası'nın hemen sonrasında sıkı denetim ve baskı altındadır. Ayaklanma ve isyanlara karşı her alanda sıkıyönetim devam etmiştir. 1928 yılında yazı devrimiyle bu baskı eğitim alanında da artar. Dinlerini öğrenmek isteyen çocuklara hocalar ders verdiği için karakollara götürülmekteymiş. İşte o günlerde, Hacı Veyiszâde Efendi, karakola götürülmüş: "*Karakolda, sen eski yazı okutuyormuşsun, öyle mi?*" diye sorulur. Hiç tereddütsüz safiyane bir halde; "*Evet okutuyorum*" demiş. Bazen uyarılmış, bazen hakaretlere uğramıştır¹⁰⁴.

Veyis (İdris) Efendi, babasının Piri Mehmet Paşa Camii'nde eğitim öğretimini şöyle anlatır:

"Biz Piri Mehmet Paşa Camii'nde babamdan Kur'ân-ı Kerim ezberi yapardık. Çocuktuk, yılını tam hatırlayamıyorum, 1930'lu yıllardı. Caminin dış avlu kapısı tahtadandı. Kapının zinciri arkasındaydı. Ben ve diğer talebeler avluya girer, zinciri takar, kapıyı asma kilitle kilitlerdik. Camii içerisinde imamın hüccesinde gizli gizli babam bizi okuturdu. O zaman eski yazı, Kur'ân-ı Kerim okutmak yasaktı. Hacı Veyiszâde Hoca talebe okutuyor diye şikâyetler oluyordu. Babamı da çocuk okutmayacaksın diye polisler sıkıştırıyordu." (Ek-I,s.70).

¹⁰² Zerey, a.g.m., s.16.

¹⁰³ Küretv. a.g.k., (Ek-I, s. 67).

¹⁰⁴ Özdamar, a.g.e., 2007, s. 38.

Abdurahman Büyükkörükçü, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun eğitim ve öğretim adına çabasını şu bilgilerle aktarır:

“Babamdan dinlemiştim. Kur’ân-ı Kerim okumanın yasak olduğu günler, Hacı Veyiszâde’yi, Kur’ân-ı Kerim okutmaya devam ediyor diye karakola götürmüşler. “Hoca Efendi, bu işi yanlışlıkla yaptığınızı, bilmeden yaptığınızı söyleyiverin sizi kurtaralım”denmiş. “Yok yok evladım, yok ben sağ kaldığım müddetçe, Kur’ân -ı Kerim okutacağım beni çabuk bırakıverin, beni bekleyen talebelerim var” dermiş. Hocam bir daha okutmayacaksınız değil mi?” diye sorarlar, kaç kez daha karakola götürürler. “Evladım ne yalan söyleyeyim, ben okuturum, ben Kur’ân-ı Kerim okuturum”¹⁰⁵.

Kur’ân-ı Kerim ve dini bilgilerin okutulmasının şiddetle yasak olduğu dönemde Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Piri Mehmet Paşa Cami civarında yaşlı bir hacı hanımın evinde gizli gizli talebe okutmuş. Son dönem hocalarını yetiştirmiş. Yağcızade Mustafa Efendi'nin vefatı üzerine Aziziye Camii İmam ve Hatipliliğine getirilmiştir. Vefatına kadar bu camide halka vaaz ve nasihatlerde bulunmaya devam etmiş. İmam Hatip Okulları'nın açılmasından sonra bütün mesaisini bu okula verir. Bu okulda 1953' ten 1960 yılına kadar hocalık yapmıştır.

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, hocalığını yaptığı İslah-ı Medâris ve Dârü'l-Hilâfeti'l Aliyye Medresesi'nden İmam Hatip Okulu'na gelene kadar hayatında yüzlerce talebe yetiştirmiştir. Yetiştirdiği talebelerin pek çoğu farklı kurumlarda farklı makam ve mevkiye gelmiştir. İmam Hatip Okulları'nın kurulması için verdiği emek boşa gitmemiştir¹⁰⁶.

Emekli Öğretim Üyesi Hasan Özönder, Hacı Veyiszâde Kurucu'nun eğitim-öğretim için çabasını şöyle anlatır:

“Aziziye Cami’inde göreve başlamasının ardından İmam Hatip Okulu’nun açılması telaşı sarmıştı. Okulun ihtiyaç listesi bir hayli kabarıktı. İhtiyaç listesini karşılamak için uğraşan insanlardan birisi de Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’ydi. Ayrıca bu okulda görev yapacak idealist ve kaliteli hocalara ihtiyaç vardı. Hacı Veyiszâde, bildiği güvendiği hocaları ikna edip davet ediyordu. Tefsir, Hadis, Fıkıh, Arapça, yabancı dil ve Kur’ân-ı Kerim’de Konya’nın ne kadar kalburüstü insanları varsa onları ikna ederek öğretmenlik kadrosuna aldırılmıştır”¹⁰⁷.

İmam Hatip Okulu öğrencilerinden Dr. Ahmet Baltacı, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ders anlatım metodunu, eğitimciliğini şöyle aktarır:

“Dersleri o kadar keyifli geçerdiki anlattıklarını farkında bile olmadan ezberlerdik. Hacı Veyiszâde derslerinde bazen latife yapar, bazen esprili geçirdi. Kötü kelimeleri asla ağzın a almazdı. Fıkıh dersinde İslamda izah edilmesi gereken bazı meseleler vardır. Yine bir gün ders yapıyoruz, sınıftayız, kapı çalındı. İmam Hatip Okulu Müdürü Bekir Elam, yanında da Konya Valisi Cemil Keleşoğlu derse geldi. Hoca Efendi şöyle saygısından başındaki takkesini çıkarmak ister gibi oldu. Vali, hocam lütfen rahatsız olmayın dercesine eliyle müdahale etti. Sonra sınıfın en arka sırasına geçti, boş sıraya oturdu. Bu esnada Hacı Veyiszâde, Fıkıh dersi olduğu için mundar olan, pis olan, canlılardan örnek veriyordu. Yiyecek ve

¹⁰⁵ Kontv., **Abdurrahman Büyükkörükçü ile Sohbetler**, www.youtube.com, (16.08.2015).10 Eylül 2012 yılında Kontv’de yayımlanan bir konuşma.

¹⁰⁶ Uz, **a.g.e.**, 2009, ss. 21-22.

¹⁰⁷ Küretv., **a.g.k.**

içecekleri hangi durumda mundar ettikleri anlatıyordu. Fareyi, o zaman halk diliyle sıçan olarak adlandırılırdı. Hacı Veyiszâde, böyle kötü kelimeleri kullanmadığı için “Sahtekâr geldi, yağ kabının içine sıçradı. düştü” dedi. Fareyi kast ederek, arka sırada oturan Cemil Keleşoğlu “Sahtekâr” kelimesini duyunca bir kahkaha attı, tabii sınıfta bizler de güldük. Derse kendini veren asla sıkılmaz, hem ilim öğrenir, hem nezaket, hem edep öğrenirdi.”(Ek-I, s.98).

Dr. Ahmet Baltacı, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun nezaket ve ahlâkını ilmiyle bütünleştirmesini de şu anısıyla anlatır:

“Hacı Veyiszâde, derse gelip sınıfa girince, Allah 'ın selamıyla girer, Peygamber Efendimiz'e selatü selam getirir, duasını yapar, derse başlardı. Kesinlikle duasını yapmadan derse başlamazdı. Dersi bizim anlayacağımız şekilde anlatırdı, dersleri hiç bunaltıcı geçmezdi. İlmîyle amel eden, ilmîni bizlere aktarmayı çok iyi bilen bir hocaydı. Bazen derste hayallere dalan, dikkati dağılan arkadaşları uyarırdı. Bilmiyorum bu nasıl olurdu, belki manevi bir hal, belki bir müminin ferasetiydi. Hacı Veyiszâde'nin, arkadaşların, bize söylediğine göre akıllarından geçeni, düşündüklerini yüzlerine söylemesi hepimizi çok şaşırtırdı. Buna çok kez ben de şahit oldum. Dersi pür dikkat dinlememizde bunun da biraz etkisi olurdu.” (Ek-I,s.97).

Mehmet Ali Uz, İmam Hatip Okulu öğrencisiyken Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Hocası ile ders anısını şu şekilde anlatır:

“Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, İmam Hatip Lisesi haricinde de talebelerini sürekli eğitime ve ilme yönlendiren bir yapıya sahipti. Onun bu kişiliğine yönelik “İmam Hatip Okulu son sınıfta öğrencilerine camiilerde vaaz alıştırılmaları yaptırılıyordu. Aziziye Camii'nde bir cuma günü arkadaşımızın vereceği vaazı dinlemeye gitmiştim. Ertesi cuma günü de sıra bende idi. Vaaz bitti, cuma namazı kılındı, cemaat dışarı çıkmaya başladı. Arkadaş da Hacı Veyiszâde hocamızın yanına gitti. Ben de oradaydım. Hacı Veyiszâde, hiç beklemediğimiz bir tepki gösterdi ve biraz da tebessüm ederek, “Sahtekâr fişi prize takamadın, fişi prize takamadın” demez mi? Bende şafak attı. Hocamın sözleri çivi gibi beynime işledi. Ertesi hafta ben ne yapacaktım! Hafta boyu uykuyu kaybettim. Hacı Veyiszâde'nin ne demek istediği belli idi. Ya ben de “Fişi prize takamazsam” diye endişelendim. Hacı Veyiszâde gibi birinin huzurunda vaaz etmek kolay değildi. Ertesi cuma günü, camiye gittiğimde Hacı Veyiszâde hoca, benden önce camiye gelip mihrabın önüne oturmuş. Kürsüye çıktım. Besmele, hamdele ve salveleden sonra, Tîn Suresi'nin tefsirine başladım. Bir olumsuzlukla karşılaşmadan ezan okundu. Ben de Fatıha'yı çekip, kürsüden inmeye yeltendim. O sırada Hoca Efendi'nin ayağa kalktığını fark ettim. Bir şeyler söyleyeceği muhakkaktı. Dizlerimin bağı çözüldü. Çöker gibi yerime oturuverdim. Hoca Efendi, hakkımda güzel şeyler söyledi. Dedelerimiz Mehmet Zari ve Adliye Medresesi kurucusu Adil Efendi'den bahsetti. Benim onların torunu olduğumu söyledi. Onları rahmetle andı. Rahatlayarak kürsüden indim. Namazdan sonra elini öptüm. Uzun uzun dua ettim¹⁰⁸.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'ya bildiğini anlatmak, öğretmekle alakalı şöyle bir soru sorulur: “Yıllarca dilsiz şeytanlık yaptık hocam! Bu günahın altından nasıl kalkacağız?” Hacı Veyiszâde, şu cevabı vermişti: *Allah, ğafuru'r-rahimdir, kaza edeceksiniz*” dedi. Sonra da, söylediğinin ne demeye geldiğini anlamadıklarını görünce yüzlerindeki ifadeden şunları ilave etti: *“Sadece namazın, orucun kazası olmaz. Taksiratla geçen yılların da kazası olur. Kaza edeceksiniz. Bundan böyle her zamankinden daha çok çalışarak, daha çok hayır yaparak, insaniyete İslamiyet götürecek talebeler okutarak, ağzınızı kapalı tuttuğunuz yılların*

¹⁰⁸ Uz, a.g.e., ss. 2009, 43-44.

konuşmalarını, cihatlarını da yapacaksınız. İmamlar, hatipler, vaizler, müftüler, muallimler yetiştirerek kaza edeceksiniz. Onlar, Allah uğrunda, hem kendileri namına hem de sizin yerinize cihat edecekler. Bir insan yetiştirmek, bin insan yetiştirmek gibidir. Sizin iyi yetiştirdiğiniz bir insan, binlerce, on binlerce insana hitap edecektir”¹⁰⁹.

Talebelerinden Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun kendilerine son dersini şöyle anlatır:

“Hocamı son görmem olan şu anımı hiç unutmam, son konuşmamız, bize son dersiydi. Akaid, Tefsir, Arapça'dan dersler yaptık. Tefsirde Celaleyn okurken sureyi secdede kaldık. Şöyle uzun uzun bize baktı. “Bu sureyi çok seviyorum, muhakkak okuyun, evde yolda, okuyun dedi. “Hocam secde ayeti var, yolda okursak secde yapamayız” dedim. “Olsun, yollar hep temiz secde olur, ama yola secde yaparsanız, bu hafızda kafayı yemiş derler, eve gidince yapın” dedi güldü.”(Ek-I,s, 96).

3.3. Cömertliği ve İctimaî Hizmetleri

Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun cömertliği ve insanlar için koşuşturması ile ilgili;

“Hacı Veyiszâde, dünyalık mala mülke önem vermezdi. Kendisinin bir malı mülkü yoktu. Ama hocayı tanıyan tanımayan camiide namazdan sonra yada dışarıda yanına gelirdi. “Hocam şuraya bir çeşme yaptırıyoruz, hocam köye yol yaptırıyoruz, camii, okul yaptırıyoruz. Paramız yok, paramız yetişmedi” şeklinde konuşurlardı. Hacı Veyiszâde “Tamam, cemaate söyleyelim, namazdan sonra sergi açalım” derdi. Camiinin ortasına bir seccade serilirdi. Hoca Efendi, cemaate durumu söylerdi. Yardım etmek isteyen ederdi. Herkese elinden geldiğince yardım etmeye çalışırdı. O her yere yetişmek için uğraşırdı. Kendisi de bir imam maaşı ile geçinirdi. O vakit otuz yıllık imamın maaşı atmış liraydı, çok bir para değildi. Kendisinden bir şey istendiğinde elini cebine götürür, ne varsa verirdi. Kendinde olmadığı vakit oğlu Mehmet Efendi'ye gönderirdi” der. (Ek-s, 94).

Talebelerinden Osman Berk, Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu ile ilgili bir anısını şöyle anlatır:

“Bir zaman arkadaşlarla bir ev alma, yapma düşüncemiz oldu. Sonra üç arkadaş düşündük, arsa almaya karar verdik. Araştırmaya başladık. Şerafettin Cami ile Çıkrıkçılar Sokağı arasında bir emlakçı vardı. Bugün olduğu gibi her yerde emlakçı yoktu. Emlakçının ismi Mustafa Özaydın idi. Ondan bir arsa almaya karar verdik. Bir süre sonra arkadaşlar vazgeçti. Benim hâla arsa alma düşüncem vardı. Emlakçıdan arsayı da buldum. Ama tek başıma alacak kadar param yoktu. Bir süre sonra yolda emlakçı Mustafa Efendi ile karşılaştık. Bana; “Osman hani arsa alacaktınız ne oldu” diye sordu. “Ben alacam ama arkadaşlar vazgeçti, benim de çok param yok” dedim. “Kaç paran var?” Diye sordu. O zaman yirmi yada yirmi üç kuruşum var dedim. Tam hatırlamıyorum. “Osman'ım paraya bakma bir senet yapalım. Allah resulü de öyle buyurur bir yazı olsun, sen de hocan da gelin, imza edersiniz arsayı vereyim” dedi. Hacı Veyiszâde'nin talebesi olduğumu da biliyordu. Zaten o, öyle söyleyince aklıma da tek hocam geldi. Hacı Veyiszâde'ye dedim, “Hocam bir arsa alacam böyle bir imza isteniyor” dedim. Ben söyler söylemez “Tamam babam tamam” dedi. “Babam” kelimesini de çok kullanırdı. Daha sonra emlakçıya beraber gittik “Osman'ıma ben kefilim senet yaz getir, imzalayım” dedi. Böylelikle bütün işlemleri bitirdik. Hacı Veyiszâde Hocam'ın

¹⁰⁹ Özdamar, a.g.e., 2007, ss. 66-67.

kefil olmasıyla arsayı aldım. Artık ben bu arsanın kalan borcunu her ay taksitle ödeyecektim. O vakit müezzin maaşı alıyorum. Aradan kısa bir süre geçti, Hacı Veyiszâde'nin yanında hizmetinde bulunuyorum. Bana; "Git senetleri al oradan, o iş tamam" dedi, çok şaşırđım. Emlakçıya bütün borcumu ödemiş. Hocam ben size her ay ödeyeceğim, o benim borcum diye ısrar edince, hiddetlendi. "Yok yok" dedi. Hızlı hızlı ellerini ileri geri hareket ettirerek "Borcun morcun yok, o iş bitti, tamam tamam" dedi, konuşmayı kestirdi. Bana bir kelime daha ettirmede. Hacı Veyiszâde Hocam'ı öyle görünce de ağzımı açamadım. Arsa böylelikle alınmış, borcu ödenmiş oldu. O günden sonra aradan bir hayli zaman geçti. Bir gün emlakçı Mustafa Özaydın'la karşılaştık. Hal hatır sorduktan sonra bana söylediği şu cümleler hâlâ kulağımnda: "Osman vallahi seni ne zaman görürsem yolumu değiştiririm. Senden kaçır oldum, utancımndan dedi. "Neden Mustafa ağabey hayırdır" dedim. Ben nasıl cahillik ettim de boş bulundum. Hacı Veyiszâde gibi bir insanı ayağıma getirtip senet imza ettirdim. Ben hep bunun pişmanlığını yaşıyorum. Ben nasıl düşünemedim. Yıllarca başkomiserlik yaptım, kaymakam vekilliği yaptım, nasıl böyle bir cahillik ettim, içimde hâlâ sızısı var" dedi. Hacı Veyiszâde Hocam ile bu unutmadığım bir anımdır." (Ek-I, s.85).

İmam Hatip Okul öğrencisi Hayreddin Karaman, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun talebesine yardımını şöyle anlatır:

"Bir bisiklete ihtiyacım vardı. Ucuz olur diye Derral Pazarı'na gittim, ikinci el bisikletlere baktım. İşimi göreceğ bir bisiklet buldum. Fiyatı yetmiş lira idi. Benim yetmiş liram olmadığı gibi kazancımndan biriktirebilmem için de birkaç ay beklemem gerekirdi. Çare ödünç para bulmaktı. Düşündüm, ilk ve son aklıma gelen Hocamız Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi oldu. Düşünün, o tarihte, benim o günkü şartlarım içinde koskoca Konya da ödünç para almak için bu zat akla geliyordu. Aziziye Camii'sine gittim, namazı kıldıktan sonra yanına varıp elini öptüm ve maruzatımı dile getirdim. Hemen kahverengi, oldukça eskimiş, iki gözü olan, meşin bir cüzdan çıkardı. Cüzdanda yalnızca yirmi lira vardı, bunu bana verdi, sonra hücreesine (Camideki giyinme ve dinlenme odasına) girdi, bir kâğıt aldı manifaturacılık yapan oğlu Mehmet ağabeyimize bir mektup yazdı, bana "Oğlum bunu bizim Mehmet'e götür, o sana elli lira daha verir" dedi. Mektup açık olduğu için yolda okudum. "Oğlum, sana tuhfe-i İslâm ile selam ederim" diye başlıyordu, gerisi aklımda kalmamış. Mektubu Mehmet ağabey'e verdim, okudu, hiç tereddüt etmeden ve bana bir şey sormadan elli lira çıkarıp verdi. Hemen gidip bisikleti aldım, üzerine bindim ve sevinçten uçarcasına evimin yolunu tuttum"¹¹⁰.

Variyetli bir insanın varlığından bir şeyleri ayırıp ihtiyaç sahiplerine verebilmesi şüphesiz çok güzel bir haslettir, cömertliktir, ahlâk-ı hamide örneğidir. Ama cebinde bulunan mevcut parasının tamamını verebilmek, fevkalade önemli bir cömertlik örneği olduğu halde bir öğrencinin ihtiyacı karşılanmadığı için rahat edemiyor, oğlunun ödemesini temin ediyor. Bu civânmerdâne hareketin değerlendirmesini yapmak ve bu olayı bizim terazimizle tartmak imkânı yoktur. Kaldı ki bu kabil hareketler bir defa olmuş nâdirattan olan olaylar değil, olağan durumlardan biridir¹¹¹.

¹¹⁰ Hayreddin Karaman, **Bir Varmış Bir Yokmuş**, 2. Baskı, İz Yayıncılık, c. I, İstanbul, 2015, s. 142.

¹¹¹ Baltacı, **a.g.m.**, ss. 45-46.

Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun iyi niyetinin dışa nasıl yansıdığını aşağıdaki davranışı ile anlatır.

“Hacı Veyiszâde Hocam’la Aziziye Cami’inden çıktık. Birlikte bir şeyler aldık. Aldığımız pazar eşyalarını çarşıdan, evine kadar yanında götürdüm. Evine doğru giderken sokakta marul, ıspanak, pırasa satan bir bakkal vardı. hafız derlerdi. Ama hafız mıydı gerçekten bilmiyorum. Az saf kalpli bir insandı, garip diyelim. Yol üzerinde kasada marullar kalmış, sararmış, bozulacak gibi olmuş, ama satılmamış, kasada duruyordu. Hacı Veyiszâde, durdu, hızlı konuşurdu, “Hafız oğlum, şunları bir tartıver” dedi. Hepsini aldı, parasını verdi, eve getirdik. Biraz bozulmuş olunca Hacı Veyiszâde’nin hanımı; “Bunlar çürümeye başlamış niye aldın” diyerek biraz tavıryaptı. “Sus sus tuzsuz, beğenmezsen şu kuzunun önüne doğrayıver” dedi. Bahçede örtme gibi bir yer vardı. Orda birkaç tane kuzu vardı. Aslında onun ne yapmak istediğini ben anladım. O garip bakkalın malı satılsın, zarar etmesin, üzülmesin diye aldı. Niyetini Allah da biliyor ben de tanıdığım için hocamı tanıdığım için öyle düşünüyorum. Aklından geçen iyi niyetini davranışlarında görürdük. Müslüman’ın sıkıntısı ile sıkıntılanan bir insandı.”(Ek-s.94).

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, zamanında pek çok sosyal yardımlaşma derneğinin ya başkanı, ya yönetim kurulunda görevli ya da yönetim kurulunun fahri üyesi idi. Mafî durumu müsait olmayan pek çok öğrenci, onun yardımları sayesinde tahsillerini tamamlamıştır. Geleni asla boş çevirmezdi¹¹².

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun cömertliği ile ilgili yeğeni Ali Ulvi Kurucu şunları anlatır:

“Amcam 1949 yılında hacca yanıma gelmişti. Sonraki yıl yine geldi. Herkes amcamı maddeten de zengin sanıyordu. Harem-i Şerife yakın Sakızlı Medresesi diye bir medrese ve bahçesinde bir de çeşmesi vardı. Burayı amcama göstermiştim. İki namaz arası eve gelmez, burada abdest alır, yine mescide dönerdi. Orada abdest almak çok hoşuna gidiyordu. İkinci gelişinde orada kalan Buharalı Talebe Molla Abdurrahman’la ahbab olmuşlar. Bir gün beraberdik, mescide gidiyoruz. Molla Abdurrahman bana dedi ki: “Buhari Şerhi Ayni’ye ihtiyacım var. Acaba amcanız bana para temin edebilir, o kitabı alabilir mi?” Amcam bir imam, mağazası yok, geliri yok, tabi molla bunu bilmiyor. . Molla Abdurrahman’a “Bu hususu sonra görüşelim” derken, amcam duydu. “Ne diyor?” Dedi. Ben, “Efendim, kendisiyle sonra görüşeceğiz.” dedimse de, “Hemen görüşelim” diye döndüverdi. “Efendim, Buhari Şerhi Ayni’si yokmuş” dedim. Amcam : “Babam! Zeki olun, fakih olun, fakih demek, anlayışlı demek, fıkıh demek fehim demek. Hoca dediğin anlayışlı olacak. Molla Abdurrahman bulabilseydi, bana kadar gelmezdi. Sonra ayakta beş dakika kadar bu hususu konuştu, anlattı. Sonra eve vardık. O tarihte gümüş riyal vardı. Buhari Şerhi Ayni için yüz elli gümüş riyali şakır şakır saydı aldı. Yine “Babam Molla Abdurrahman bulsaydı, bana kadar gelmezdi. Fakih ol, zeki ol, anlayışlı ol” dedi¹¹³.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun cömertliği ve ictimai hizmetleri ile ilgili farklı kaynaklarda birçok örnek nakledilir. İnsanlara yardım etme konusunda elinden gelen yapmaya çalışan bir kişiliği vardır. Yardım ve bağış konusunda cebindeki tüm parasını ihtiyaç sahibine dağıtacak kadar cömertliği onun kalplerde daha çok yer edinmesini sağlamıştır. Başkalarının mutlulğundan mutlu olan yapısı onun mücadelesini azmini hep genç kılmıştır.

¹¹² Uz, a.g.e., 2009, s. 36. (Ek-II, s.154, 155).

¹¹³ Düzdağ, a.g.e., s.198.

3.4. Konya Islah-ı Medâris-i İslamiye'si (1909-1917) ve Hacı Veyisâde Mustafa

Kurucu

Islah-ı Medâris'ten önce Osmanlı döneminde medreselerin işleyişine ve eğitim şekline baktığımızda Ahmet Çelik, şu bilgileri verir:

“İcazetnâme, medrese hocasının talebesine, okuttuğu kitap veya dersi kendisinden okuduğunu göstermek üzere verdiği belgenin, diplomanın adıdır. Medreselerde yılın dokuz ayında ders verilir. Öğrenciler “Üç aylar” denilen Recep, Şaban ve Ramazan aylarında tatil yaparlardı. Bazı öğrenciler ise bu aylarda cerre (Talebelerin bu aylarda vaaza çıkarak nafakalarını toplamaları) çıkarlardı. Medreselerde öğrenciler bulunduğu hücrenin yaşlı talebesinden ders alırlardı. Bu dönem ilk tahsil demektir. Medreselerde iki tür ders vardı. Sabah ve ikindi vakti verilen bu derslerde öğrenciler sabah derslerinde Sarf, Nahiv, Mantık gibi dersleri, devam ettiği medresenin müderrisinden tahsil ederdi. Bazı müderrisler bir ilim dalında uzman olduğu için öğrenciler diğer dersleri almak için başka bir müderristen ders almaya giderlerdi. Bazı hocaların ise ders vereceği bir medresesi olmazdı. Bu müderrisler cami veya mescitlerde ders verirlerdi. İkinci dersleri dini ilimler alanında olurdu. Bu durumda öğrencinin kendi hocasından dersi takip etme mecburiyeti ortadan kalkardı. Çünkü öğrenci dersini almak istediği müderrisin dersine giderdi. Bugünkü diplomalardan farklı olduğu için bir icazetnamenin muhtevasında: Allah'a övgü; Hz. Peygamber ve ashabına dua; ilmi övgü; icazetin (senedin) önemi; talebenin ve hocasının isimleri; okutulan kitaplar veya ilimlerin isimleri geçerdi. Rasûlullah (s.a.s.)'a kadar giden hocaların silsilesi (eğer icazet bir kitap hakkında ise silsile o eserin müellifinde) son bulurdu. İcazet hadis kitaplarına dair ise, o hadis kitabını toplayan zata kadar giderdi. Müderris, öğrencisinden kendisini unutmamasını, kendisine Allah tarafından mağfret dilemesini rica eder; öğrencinin nasıl öğretim yapması gerektiği hususunda kendisine tavsiye edilir; sonunda hocanın imzası ve icazetin veriliş tarihi bulunurdu. İcazetler genel ve özel olmak üzere ikiye ayrılırdı. Genel icazetler, uzun olup, öğrencilerin okuduğu dersler, kitaplar, icazeti veren müderrisin kendisinin okuduğu dersler ve hocalarının adlarına yer verilir. Özel icazetler ise tek bir ilim dalında, mesela Hadis ve Kıraat gibi ilimler hakkında verilmiş olabilir. İcazetlerdeki dersler ise: Tefsir, Hadis, Kelam, Belagat, Usul, Furu, Nahiv, Sarf, Mantık, Hikmet, Edebiyat, vb. alanlarda olmaktadır. İcazet törenleri zamanı genelde recep ayı içerisinde verilir. Biri medresede diğeri ise camide yapılan iki tür icazet töreni düzenlenirdi. Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden önce icazetnameleri kim nerede hangi medresede verirse versin dört senelik yüksek tahsil kabul etmiştir”¹¹⁴.

Tanzimat Döneminden itibaren medreselerin durumunu İsmail Bilgili, şöyle aktarır: *“Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde medreseler, Tanzimat ile beraber kendi haline terk edilerek devlet yardım ve desteğinden mahrum bırakılır. Medreseler, Tanzimat sürecinde yeni oluşturulan eğitim sisteminin dışında tutularak düzenlenme adına neredeyse hiçbir şey yapılmaz. Özellikle taşra medreselerinde tahsilini tamamlayan Hoca Efendilerin resmi görev almada sıkıntı çekmeleri, medrese öğrencileri arasında meslek sahibi olamama endişesiyle bir gayesizlik ve gevşekliğin ortaya çıkmasına neden olur. Bunun sonucunda eğitim müesseseleri özellikle de*

¹¹⁴ Ahmet Çelik, “İcazetnameler”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. XII, S. 24, Konya, 2012, s. 379.

medreseler, idarecilerin yanı sıra dönemin önde gelen Hocaları tarafından yetersiz oldukları beyan edilerek eleştirilir, ıslâh edilmesi gereği gündeme getirilir”¹¹⁵.

Caner Arabacı, Islah-ı Medâris-i İslâmiye kurulma aşamasındayken Osmanlı Medreseleri'nin durumunu şöyle anlatır:

“1910 yılının basın haberlerinde şu bilgileri görürüz: “Medreselerin önünde Hristiyanlığı aşulamak için bildiri dağıtan misyonerler duruyor.” Bu durum şunu gösteriyor. Medreseler, sanki bitmiş, eğitim veremez durumdadır. Bunda medreselerin devlet yönetimindeki etkinliğinin azaltılması, daha yakın zamanda ise Tanzimat'tan sonraki gelişmeler temel eksenindeki değişimlerin rolü çok büyüktür. Kademeli olarak İslam Medeniyeti'nden garp medeniyetine doğru bir yöneliş, çıkış çabası vardır. Onun için medrese eğitimi yerine mektep eğitimi, garp tipi eğitim şekli kurulur. Böyle olunca İslam adına endişesi taşıyan insanların İslam Medeniyeti ile ilgili değerleri koruyacak bir çıkış yolu aramaları bulmaları gerekmiştir. İşte Konya da Islah-ı Medâris-i İslâmiye tecrübesi bu çıkış aramasının sonucudur, diyebiliriz.” (Ek-I, s.107).

Konya Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi, 1909 yılında Bekir Sami Paşa Medresesi'nin devamı mahiyetinde Şeyh Muhammed Bahaüddin'nin çocukları Zeynelabidin Efendi, Ziya Efendi ve Rıfat Efendi'ler tarafından kurulmuştur. Medreselerin modernleşme sürecine büyük katkıda bulunarak İstanbul'a da model olmuş. Bu kapsamda Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi örnek alınarak Islâh-ı Medâris Nizamnamesi ile 1 Ekim 1914 yılında İstanbul'da Şeyhülislâm Ürgüplü Mustafa Hayri zamanında Darü'l-Hilâfeti'l- Aliye Medresesi açılmıştır. Konya Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi, Fatih Sultan Mehmet'in öncülük ettiği Sahn-ı Seman Medresesi ile Kanuni Sultan Süleyman'ın Süleymaniye Medreseleri'nin eğitim anlayışını devam ettiren ilmi bir bütün olarak düşünerek müfredatında din ilimleriyle birlikte fen ve sosyal bilimlere de yer veren lise ve üniversite seviyesinde özel bir eğitim-öğretim kurumudur. İslami ilimlerin ana kaynaklardan en iyi şekilde öğrenilmesi için Arapça eğitim yapmayı, Batı'da gelişen bilim ve tekniğin takip ve tercümesi amacıyla da en az bir yabancı dil öğretmeyi temel ilke olarak benimseyen Islah-ı Medâris, klasik eğitim ile modern eğitimi bünyesinde birleştirerek mezunlarına devlet kademelerinde istihdam alanı oluşturmayı amaçlayan bir medrese olması yanında asıl hedefi din ilimleri, fen ilimleri, sosyal bilimler ve yabancı dil bilgisiyle donanımlı, nitelikli din adamı yetiştirme projesidir¹¹⁶.

Konya ulehasının bu teşebbüsü, yukarıdan emirle yapılan bir devlet görevi niteliğinde değildir. Görülen bilinen; fakat başkalarının sadece şikâyet etmekle yetindiği eksikliğin düzeltilmesi için ortaya konan faziletli bir çabadır. Tabir yerinde ise “Kendi yağı ile kavru lan” bir yerel ıslahat teşebbüsü niteliğindedir. Programı hazırlamada merkezden yardım istenilmediği gibi ihtiyaçların karşılanmasında da istenilmemiştir. Zaten medreselerin tarihi esprisine uygun olanda bu davranıştır. Zira yörenin “Ümmet-i Muhammed”in çocukları eğitilecektir. O halde

¹¹⁵ İsmail Bilgili “Osmanlı Son Dönemi, Nitelikli Din Adamı Yetiştirme Projesinin Bir Örneği Olarak Konya Islâh-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi”, <http://www.ilahiyat.konya.edu.tr>, (13.01.2016).

¹¹⁶ İsmail Bilgili, “Konya Islah-ı Medaris-i İslamiye Medresesi Müfredatı”, **Tefekkür Dergisi**, www.tefekkurdersisi.com, (04.09.2015).

yöre veya “Ümmet-i Muhammed”in kıpırdanması, kendi derdine deva olacak şekilde canlanıp, harekete geçmesi gerekmektedir. Doğru olanı da budur. Onun için II. Meşrutiyet başlarında Konya’daki ıslahat teşebbüsü, medreseli bilginler öncülüğünde halkın eğitim problemine sahip çıkması olarak da algılanabilir. Uygulamadaki ciddiyet ve titizlik; başarılı neticeleri kısa sürede almaya sebep olmuştur. İşte bu yönüyle devlet merkezindeki ıslahata, Konya’daki deneme örnektir¹¹⁷.

Caner Arabacı, İslah-ı Medâris-i İslâmiye eğitim sistemi hakkında şu bilgileri verir:

“1908 yılından sonra İslah-ı Medâris-i İslâmiye ilk tüzüğünde İslam inkılâbını diriltme niyetini ortaya koymuştur. Yeniden İslam arama, anlatma, tebliğ etme niyeti vardır. İnsan yetiştirme konusunda toplumdun aldığı tekrar topluma döndürebilmeyi amaçlar. Bu yüzden İslah-ı Medâris-i İslâmiye sıradan bir medrese değildir. İslah-ı Medâris’in laboratuvarları vardır. Bu medresenin daha sonra matbaası kurulmuş ve gazetesi çıkarılmıştır. İslah-ı Medâris-i İslâmiye’nin konferans salonları vardır, burası sadece medrese hocalarının ders verdiği ortam olmaktan çıkartılmıştır. Dışarıdan âlimler davet edilip konferanslar verilmiştir. 1909 yılında Osmanlı Devleti’nin son Şeyhülislamlarından Mustafa Sabri Efendi ve Hacıveyiszâde Mustafa Efendi’nin babası Hacı Veyis Efendi de bu medresede konferans vermiştir. Hacı Veyis Efendi aynı zamanda bu kurumun hocalarındandır. Osmanlı Döneminde Astronomi alanında Dünya’yı ve Ay’ı gösteren ve incelemeye yarayan aletler İslah-ı Medâris-i İslâmiye Medrese’sine getirilmiştir. Burada uzayla ve gök cisimleri ile ilgili Alâeddin Tepesi ve Alâeddin Camii minaresinden öğrencilere gözleme dayalı dersler verilmiştir.”(Ek-I, s.107).

II. Meşrutiyet sonrasında kısa süreli özgür ortamından yararlanmak isteyen İslâh-ı Medâris, diğer medreselerden farklı olarak basın-yayın faaliyetlerine de yönelmiş. Her siyasî düşüncenin kendi organını çıkardığı bir dönemde İslami esaslar çevresinde yayın hedeflenmektedir. 1909 yılı başında kurulan Meşrik-ı İrfan matbaa ve gazetesi, yenilenen medresenin düşünce ortamının taşıyıcısı olacaktır. Yazı kadrosunun ağırlığını da bu nedenle İslah-ı Medâris’in müderris ve talebeleri oluşturmaktadır¹¹⁸.

Mesleklerine göre sahalarında birer otorite olan: Şeyhzade Zeynelabidin Efendi, Şeyhzade Rıfat Efendi (Rıfat Efendi, idareci konumundadır ve öğrencilerle daha yakından ilgilenmiştir. Zeynelabidin Efendi’nin siyasi çalışmaları vardır ve Konya mebusluğu yapmıştır.) Şeyhzade Ahmed Ziya Efendi ise eğitim faaliyetleri ile ilgilenmiştir. Refik Bey (Konya Hukuk Mektebi Müdürüdür), Hacı Veyis Efendi, Hadimli Fahreddin Kulu, Kadir Şeyhzade Ali Sami Yücesoy, Ali Rıza Kudsi, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Musa Kazım (Şeriyye vekili, Konya mebusu ve avukattır), Senirkentli Rıza, Ali Rıza Bey (avukattır), Bozkırlı Abdullah Tanrikulu, Beyşehirli Ömer Lütfi Efendi (Arapça öğretmenidir), İbrahim Hakkı Konyalı, Ağrılı Tevfik Efendi gibi bilginler İslah-ı Medaris’te müderrislik yapmışlardır. Fransızca öğretmeni Ermeni

¹¹⁷Arabacı, a.g.e., s. 476.

¹¹⁸Hakan Aydın, “II. Meşrutiyet Döneminde Konya’da İslamcı Muhalefetin Sesi”, **Meşrik-ı İrfan**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.17, Konya, 2007, s. 37.

aslıdır. Bu müderrislerin çoğu fahri olarak bu görevi yürütmüş ve bu görevden ücret almamışlardır¹¹⁹.

Ziya Efendi, İslah-ı Medaris'te müderris iken öğrencilere Fizik, Kimya dersleri yanında Astronomi dersi de verir. Zaman zaman bu dersin uygulaması için çeşitli rasat/gözlem aletleriyle Alâeddin Tepesi'ne çıkarlar. Yine bu derslerden birinde öğrencileriyle birlikte Fahri Kulu ve Hacı Veyiszâde Mustafâ Efendi de katılmıştır. Gece geç vakitlere kadar gökyüzü taranır. Fakat aranan yıldızların yeri bir türlü bulunamamıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi yeni evli olduğundan ve imamlik görevi üstelendiğinden camiye gitmek için erken kalkacaktır. Durumu bilen Fahri Efendi, Ahmed Ziya Efendi'ye; *“Efendim vakit geç oldu. O yıldızların da bizim gibi uykusu gelip yatmışlardır. Bu gün gidelim de yarın gece onların uykusu bastırmadan yakalamaya çalışalım”* deyince Ahmed Ziya Efendi durumu anlayarak; *“Öyle mi! Peki öyleyse”* deyip dersi bitirir¹²⁰.

Mustafâ Koruyucu, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun İslah-ı Medaris-i İslamiye Medresesi hakkındaki düşüncesini şu şekilde anlatır:

“Hacı Veyiszâde'nin eserleri nelerdir dersiniz. Öncelikle eseri önceki ismi Paşa Dairesi sonraki ismi İslah-ı Medaris olan eğitim yuvasıdır. Hacı Veyiszâde'yi ekol yapan, dönemin mevcut durumundan rahatsız olup aslına, özüne dönüş projeleri ortaya koymasındır. Yani öyle bir medrese zuhur etmiş ki artık bu medrese cevap veremiyor. Batıdan gelen saldırıların karşısında duramıyor. Müslüman bir milletin onurunu koruyamıyor, ıslah gerekiyor, ıslah edilmesi gerekiyor. İşte onlar o yüzden İslah-ı Medaris diye büyük bir üniversite kuruluyor. Zamanın sıkıntılarında az bir mezun verir. Savaş dönemi İttihatçılar bu işe biraz soğuk bakmışlardır.” (Ek-I, s.82).

İslah-ı Medaris-i İslâmiye Medresesi 1914 yılına gelindiğinde kendi ayakları üzerinde duran, yeniden yapılanarak 53 talebesi olan bir eğitim kurumudur. Ancak bu medresenin zaferini ve İslamın zaferini çekemeyenler olmuştur. Kurucularından biri olan Zeynel Abidin Efendi'nin siyasete soyunup ülke çapında etkin bir şahsiyet olması, siyasi rekabet şimşeklerini İslah-ı Medaris-i İslâmiye üzerine çekmiştir. Bu mederese, birbirinden kopan iki kardeş İttikah ve terakki ile Hürriyet ve İtilaf Fırkaları'nın boğuşmalarına kurban edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın da başlamasıyla kütüphanesi de yağma edilerek Eylül 1917 yılında kapatılmıştır¹²¹.

¹¹⁹ Ahmet Çelik, “Bir Eğitim Öğretim Seferberliği Örneği, Konya İslah-ı Medaris-i İslamiyes'i'nin Kuruluşu”, **Merhaba, Akademik Sayfalar**, c. IX, S. 3, Konya, 2009, s. 46.

¹²⁰ İsmail Bilgili, “Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi'nin Hayatı ve Emâü'l-Vesâyâ”, **İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi**, S.XII, Konya, 2008, s. 307.

¹²¹ Arabacı, **a.g.e.**, s. 512.

3.5. Konya İmam Hatip Lisesi ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu

İmam Hatip Liseleri'nin temelleri Türklerin İslamiyet'i kabullerinden sonra, toplumun din hizmetlerini karşılamak amacıyla açtıkları din için tedrisat yapılan mektep ve medreselere dayanmaktadır. Bu okullar meşrutiyete kadar plan ve programlı bir şekilde tedrisata devam etmiştir. 6 Şubat 1913 tarihinde çıkarılan bir nizamname ile Medresetü'l Vaizin adlı müessese açılmış, sonra Medresetü'l-Eimme ve Huteba birleştirilerek Medresetü'l-İrşad adı altında yeni bir okul açılmıştır. Bu okul 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılmasına kadar tedrisat devam etmiş, 11 Mart 1924 tarihinde Maarif Vekili Vasıf Bey'in emri ile kapatılmıştır.¹²².

Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrasında bütün okullar Maarif Vekâletine bağlanmış ve medrese-mektep adı altında iki isimli bir müessese olamayacağından medreseler kaldırılmıştır. Fakat onun yerine aynı bakanlık tarafından İmam ve Hatip Mektepleri ve İstanbul Üniversitesi'nde İlahiyat Fakültesi açılmış ve böylelikle din öğretiminde bir boşluğun ortaya çıkmasına imkân bırakılmamıştır¹²³.

Cumhuriyet tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun gereği olarak 1923-1924 öğretim yılı Türkiye genelinde açılan İmam Hatip Mektepleri'nden birisi de Konya İmam Hatip Mektebi'dir. Ancak aynı öğretim yılı sonundan itibaren bu okullara siyasi yöneliş gereği ilgi giderek azalmış ve okullar da tedrici olarak kapatılmaya başlanmıştır¹²⁴.

3 Ocak 1949 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde zamanın Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu, 1920-1930 yıllarında kurulup kapatılan bu İmam ve Hatip Mektepleri'nin kapanması olayını şöyle açıklamıştır.

*“Mesleki okullar mesleğe rağbet ölçüsünde ilgi görürler. Demek ki rağbet görmemişlerdir. Buna istinad edilerek Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Cumhuriyet hükümetleri tarafından tatbik edilmediği iddia edilemez. Nitekim mesele yeniden ele alınmış ve geçen yıldan beri konuşulmuştur. Okullarımızda din tedrisatı ve mesleki din öğretimi yolunda teşebbüse girişilmiştir”*¹²⁵.

1927 öğretim yılına gelindiğinde, Kütahya ve İstanbul İmam ve Hatip Mektepleri hariç diğerleri kapatılmış, sadece bu ikisi kalmıştır. Kapatılanlardan birisi de Konya İmam Hatip Okulu'dur. Konya'daki ilk İmam Hatip Lisesi, 1923 yılında, İstanbul Caddesi üzerinde şimdiki İsmet Paşa İlk Okulu'nun yerinde 182 öğrenci ile eğitime başlamış olup müdürlüğüne Mehmed Şehid Oral getirilmiştir. 1926 yılında kapatılan okulun öğrencilerinden isteyenler Kütahya İmam Hatip Mektebi'ne aktarılmış hocaları başka okullara tayin edilmiştir. 1948 yılından itibaren

¹²² Şükrü Özüdoğru, **Kuruluşundan bugüne Türkiye'de İmam Hatip Liseleri ve Konya İmam Hatip Lisesi**, Konya, 1991, s.12.

¹²³ Halis Ayhan, “**Anayasa'nın 24. Maddesi Işığında Din Eğitiminde Yeni Arayışlar**”, Ed. Suat Cebeci, Değişim Yayınları, İstanbul, 2002, s.102.

¹²⁴ Şükrü Özüdoğru, **Kuruluşundan Bugüne Türkiye'de İmam Hatip Liseleri Konya İmam Hatip Lisesi ve Konya Anadolu İmam Hatip Lisesi**, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2013, s. 27.

¹²⁵ Nahid Dinçer, **1913'ten Günümüze İmam Hatibi Okulları Meselesi**, Şule Yayınları, İstanbul, 1998, s. 58.

memlekette din hizmetlerini görecek personel konusunda sıkıntı yaşanmaya başlayınca, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul hüviyetinde olmayan 10 ay süreli İmam Hatip kursları açılmıştır. Bu kurslara alınacak öğrencilerin ortaokul mezunu ve askerliğini yapmış olmaları şartı getirilmiştir. Mezun olanlar sadece İmam ve Hatiplik görevinde istihdam edilmiştir. Ancak bu da yeterli olmamıştır¹²⁶.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, 1949 yılında Mekke'de yeğeni Ali Ulvî Kurucu ile görüşmüştü. Ali Ulvi, amcasına memleketin durumunu sormuş. Hacı Veyiszâde Kurucu'nun cevabı şöyle olmuştur: *"Elhamdülillah bir fecir belirdi. Yakında İnşâallah İmam Hatip Mektebi açacağız"*¹²⁷.

1950 yılı seçimlerinin getirdiği iktidar değişikliği ve oluşan özgürlük ortamı çerçevesinde din eğitimine duyulan ihtiyacın İmam Hatip Okulları vasıtasıyla giderileceği düşüncesi hâkim olmuştur¹²⁸.

Konya esnafından Halil İbrahim Sayar, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile ilgili bir anısını şöyle anlatmıştır:

*"1951 yılıydı. Hacı Veyiszâde, namazı kılar kılmaz, Kapı Camii civarındaki bizim dükkâna koşarak gelir, hem ağlar hem söylerdi. "Demek babam, okullar açılacak, sıralar konacak, Kur'ân-ı Kerim okutacağız öyle mi?" Diyerek şaşkınlığını ve heyecanını dile getirirdi. Hem sevinir hem gözlerinden yaşlar akar inerti. Daha önceki eğitimle Kur'ân-ı Kerim okutma şekliyle, doğrusu hafızası kabul etmiyor, bunu tekrar tekrar söylüyor, içten içe mutlu oluyordu"*¹²⁹.

13.10.1951 tarihinde Ankara, İstanbul, Adana, Kayseri, Konya, Maraş ve Isparta'da yedi adet İmam Hatip Okulu açılarak, yeniden eğitime başlanmıştır. Açılan bu okullar o dönemde Din Eğitimi Müdürlüğü henüz kurulmadığından, özel okullar müdürlüğüne bağlanmıştır. İlk açılışta 7 okulda toplam 876 öğrenci ve 27 öğretmenle öğretime başlanmıştır. İmam-Hatipler ilkokula dayalı olarak 3 (üç) yıllık eğitim kurumları olarak açılmışlardır. Fakat sonradan bir yıl eklenerek 4 yıla çıkarılmıştır. İmam Hatip Okulları 1954-1955 öğretim yılı sonunda ilk mezunlarını verdikten sonra, 3 yıllık lise kısmı da açılmıştır¹³⁰.

Konya İmam Hatip Okulu'nun kurulduğu yer daha önce İdman Yurdu futbol sahası olarak kullanılmaktayken Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin de girişimleri ile satın alınmıştır. O zamana kadar hiç toplanmamış miktarda on dört bin lira ile Konya İmam Hatip Okulu'nun temelleri atılmıştır. Bu para halkın, esnafın, köylünün yardımları ile Hacı Veyiszâde'nin öncülüğünde toplanmış, o günün şartlarında takdir edilmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, bu okulun kalıcı olması ve daha iyi şartlarda eğitim vermesi için kurulan Konya İmam Hatip

¹²⁶ Özudoğru, a.g.e.,1991, s.13.

¹²⁷ Özamar, a.g.e., s. 62.

¹²⁸ Soylu, a.g.e., s. 52.

¹²⁹ Küretv., a.g.k.

¹³⁰ Soylu, a.g.e., s. 52.

Yaptırma Derneği'nin de yönetiminde yer almış, verilen her türlü hizmeti üstlenmekten çekinmemiştir¹³¹.

İmam Hatip Okulu öğrencilerinden Ahmet Baltacı, Konya İmam Hatip Okulu'nun ilk inşa çalışmasını şöyle anlatır:

“İmam Hatip Okulu, ilk açıldığında bugünkü yerinde değil bir önceki sokakta bir konakta açıldı. O konak bugün hâlâ duruyor. O bina daha öncesinde polis okulu olarak kullanılmış. Bugünkü İmam Hatip Okulu'nun olduğu bina Konya İdman Yurdu takımı stadyumuydu. Konyalı'ların yardımıyla orası satın alındı. Sonra okul inşa edildi. Hacı Veyiszâde Mustafa Konya İmam Hatip Yaptırma Derneği'nde de aktif görev aldı. Bu derneğin çabalarıyla arsa alındı. Okul çalışmaları başlatıldı. İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği halktan aldığı yardımlarla bu inşaata başladı. Ama halk o zaman bugünkü gibi rahat, refah içinde değildi. kısıtlı imkânlarla yardım edebildiler. O zamanda Hacı Veyiszâde, İmam Hatip Okulu yapılınsın diye esnafı, köylüyü dolaşırdı. Yardım edene dua eder, yardım etmeyene de hiç gönül koymaz, “İnşallah ilerde edersin” diye dua ederdi. “Müminin silahı duasıdır” hadisi üzere olduğu gibi çok dua eden bir insandı.”
(Ek: I,s.97).

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, Konya'nın yetiştirdiği emeklilik yaşına gelmiş olan, hocaların İmam Hatip Okulu'nda ders vermelerinde etkili olmuştur. Açılışından itibaren burada Arapça, Tefsir, Fıkıh ve Hadis dersleri okutulmuştur. İmam Hatip neslinin oluşmasında etkili olmuş. Bu arada faaliyetleri sadece Konya ile sınırlı kalmamış, başta Adana olmak üzere diğer illerde açılan İmam Hatip Okulları'nın ihtiyaçları için de koşturmuştur¹³².

Mustafa Koruyucu, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun İmam Hatip Okulu davasını şöyle anlatır.

“Hacı Veyiszâde'nin İmam Hatip Okulu ile ilgili şu konuşmasını Ali Ulvi amcamdan dinlemiştim. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, İmam Hatip Okulları'nı kurmaya çalışırken bazı şeyler eksik kalınca ve etrafındakilerce eleştirilir. Bunun üzerine Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin sözü; “Lakin tümü elde edilemeyenin tümü terk edilemez” olmuştur. 1955 yılında Ali Ulvi Kurucu Konya'ya gelmiş ve Hacı Veyiszâde'yi ziyaret etmiştir. Aralarındaki konuşmayı bana şöyle anlattı:

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu: –Ne yaptın Ali'm, İmam Hatip Okulu'nu ziyaret ettin mi?

Ali Ulvi Kurucu: –Yok amca daha gitmedim.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu: –Ee bir git gel” der. “Ali Ulvi Kurucu gider, dolaşır akşam gelir.”

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu: –Ali ne yaptın?

Ali Ulvi Kurucu: –Vallahı amca yüzde beş ya çıkar, ya çıkamaz

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu: –Elhamdülillah yüzde beş çıkar mı? Ali'm Öyle mi yüzde beş çıkar mı? Ali'm, hamd olsun, Ali'm, hamd olsun.” der.

Bir hamd etmeye başladı, yarım saat hamd etti, şükretti. Ali Ulvi Kurucu o kadar sevindi ki der. Hacı veyiszâde Mustafa Kurucu'nun davası ve heyecanı işte budur. Bir gün birileri gelmiş, İmam Hatip Okulu müdürü için “–Bekir Elam var ya bu Halk Partili demişler. –Olsun benim işimi görüyor” demiş. Sonra Bekir Elam için biraz daha konuşunca –Bana bak demiş bir talebenin yetişmesi için bin münafığın kahrına katlanırım.” demiş. Bu keramet işte, bundan büyük keramet mi olur.” (Ek-I, s.83).

¹³¹ Özdamar, a.g.e., 2012, s., 40. (Ek:II, s.155) .

¹³² Küçükaşçı, Fayda, a.g.e., s.,110.

Hacı Veyiszâde, Ali Ulvi Kurucu ile bir sohbetinde İmam Hatip Okulları konusundaki aşkı ve gönülden desteğinin ne kadar büyük olduğunu şu sözleriyle gösterir: “*Babam, Alahu tealâ'nın vaadi var. Bu ilahi vaad taakkuk ediyor. Cenab-ı Hak; “Kur'ân-ı Kerim'i ben indirdim. Habibim sen üzülme muhafazası da bana aittir” diyor. Sana indirdiğimiz İslâm'ın nuru bu ilahi nuru münkirler söndürmek istiyorlar. Güneşi söndürmek kimin elinden gelir. İslâmiyet ilahi bir güneştir. Onu kimse söndüremez. Düşmanlar istemese de Cenab-ı Hak nurunu koruyacaktır. Allah'ın (c.c.) vaadine kimse karşı duramaz*”¹³³.

Soğuk-sıcak, gece-gündüz demeden çalışarak, kurulmasında büyük emekleri geçtiği Konya İmam Hatip Okulu'nda yedi yıl ders vermiştir. Bu sırada Aziziye Cami'inde imamlık vazifesine de devam etmiştir. Sabah namazlarından sonra mihrapta ayakta (son günlerinde de sandalyede) yarım saat kadar yaptığı sohbetleri ile cemaatin vaaz ve nasihatlarını sürdürmüştür. Soyadı olan “Kurucu” kelimesi, hayatı boyunca hizmet prensibi olmuştur. Kendisine birçok defa müftülük ve diğer makamları teklif edenlere her seferinde de “*Ben İslâm'ın alelâde bir hizmetkârıyım. Rabbim Allah'ım beni bu hizmetten ayırmasın*” demekle iktifa etmiştir¹³⁴.

Ali Osman Koçkuzu, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin İmam Hatip Okulu'ndaki vazifesi hakkında şu bilgileri aktarır:

“*Haftanın birkaç gününde İmam Hatip Okulu'nda görev yapardı. D veya E cetveli adı verilen bir kadrodan otuz yedi lira kadar ücret alırdı. Çünkü okulun kadrolu hocası değildi. Hacı Veyiszâde'yi, sınıfımıza derse gelmediği ilk yıllarda, teneffüs aralarında görebilirdik. Bahçeden okula girerken yahut okuldan çıkarken, her öğrenci görürdü. Ama sınıflarına derse girdiği en üst sınıf öğrencileri, şüphesiz daha çok görmekteydiler. Teneffüs aralarında Hoca Efendi, hademe odasında konmuş olan bir kilim üzerinde namaz kılar ve dinlenirdi. Öğrencilere bir görev verecekse, onları odaya çağırır, orada görüşürdü. Salonda yürürken, etraftaki bütün öğrencilerine selam verirdi, zaten öğrencileri hocalarını hazır durumda beklemektedirler. Rastladığı bayan öğretmenlere de selam verir, hâl ve hatırlarını sorardı. Bundan bayan öğretmenler memnun kalırlardı. Onların ifadesine göre, diğer genç öğretmenlerden selam vermeyi bırak, öğretmen odasında oturmayıp, salona istediği bir sandalye üzerinde oturup, giriş zilini bekleyenler bile vardı. Tabii olarak bu hareket kibir ve etraftakileri beğenmeme olarak yorumlanıyordu. Hatta bu tespitler belki de doğru idi*”¹³⁵.

Hocalığı sırasında öğrencilerine maddi ve manevi yardımda bulunan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ayrıca okul, kurs binası, öğrenci yurdu, hastane, aş ocağı, yol yapımı gibi pek çok alanda hizmet veren derneklere, vakıflara faal üye olarak katılmıştır. İmam Hatip Okulu'na giremeyen pek çok gence Arap Dili ve Edebiyatı, Tefsir, Hadis, İslâm Hukuku ve Akaid dersleri okutmuştur¹³⁶. Hacı Veyiszâde'nin il dışındanda çok sayıda gelip giden, ziyaret eden talebesi olduğu için bu sayı bazen artıp bazen azalmıştır. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, hiçbir

¹³³ Küçükaşçı, Fayda, a.g.e., s.111.

¹³⁴ Özönder, a.g.e., s. 262.

¹³⁵ Ali Osman Koçkuzu, **Paşa Dairesi Fahrettin Kulu ve Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu Hoca Efendi'lerin Hayatı**, Damla Ofset, Konya, 2004, s. 348.

¹³⁶ Kahraman, a.g.e., s. 506.

talebesine niye geldin veya niye gelmedin dememiştir. Bu talebelerini daha çok Piri Mehmet Paşa Cami’inde, okutup, kısa istirahatlerini burada yapmıştır. Bazen oturduğu yerde 5-10 dakika kestiriverirdi. Tekrar kalkar, abdest tazeler ve derse devam ederdi. Bir müddet de talebelerini, Durak Fakı Cami’inde okutmuştur. Talebelerine sık sık harçlık olarak, 25 kuruş, bazen 50 kuruş, bazen de bir lira verirdi. Nadiren de 2,5 lira verdiği olurmuş. Okunan hatimlerden hayır sahibinin verdiği parayı talebelerine dağıtırdı¹³⁷.

Özönder, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun ders verme aşkını şöyle anlatır;

*“Dinimizin direği olan namazda, Allah (c.c.) baş başa bulunmak, onun en büyük hazzı idi. İmam Hatip Okulu’nda hocamız iken, teneffüslerini de hizmetliler odası kapı arkasındaki sedir de serili duran seccadesinde namazla değerlendirdiğine, her zaman şahid olurduk. Biz dördüncü sınıfta iken, rahatsızlığı sebebiyle derslerine bazen devam edemiyordu. Talebelerinden ayrı kalmak, onun için üzüntülerin en büyüğü idi. Cenab-ı Hakk’a olan derin bağlılığından aldığı kuvvetle, hasta haliyle okula geliyor; ateşler içerisinde iken dahi, derslerine devam ediyordu”*¹³⁸.

3.6. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu İle İlgili Menkıbeler

Bu kısımda, menkıbeleri anlatan kişilerin Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ile ilgili olayları düşüncelerinde canlandırmak istedikleri gibi aktarabilecekleri değerlendirilerek titizlikle, seçilmiş ve menkıbelerin bir kısmı eklenmiştir. Menkıbelerinde de Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun, ahlâk ve kişiliği ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Menkıbelere yer verilmesindeki amaç toplumun o anki durumunu ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun olaylara bakışını incelemektir. Toplum için verdiği mücadeleyi ve onun sosyal kişiliğini değerlendirmekdir.

Mustafa Koruyucu, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu hakkında bilinen menkıbelerle ilgili;

“Bazı olaylar Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin vefatından on yıl, yirmi yıl sonra uydurulmuş, insanların kendine bir şey addetmek için yaptığı, kendince bir çalışmadır. Kendinde bir şey görebilmek ve izzet sahibi olabilmek için Hacı Veyiszâde, Lâdikli Ahmet Efendi gibi insanlar üzerinden kendini pazarlamak için uydurduğu menkıbelerdir. İyi niyetli insanlar da Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin hallerini hayra yormuştur” der (Ek-I, s.78).

Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun keramete bakışını şu cümleleriyle anlatır:

“Hocamın, keramete hiç değer verdiğini görmedim. Keramet üzerine konuşmayı çok sevmezdi. Bazen yüzü düşer ya da konuşmazdı. Bu konularda soru sordüğümüzda şöyle derdi. “Sahtekârlar, ne yapacaksınız kerameti, siz çalışın okuyun, Allah’ın (c.c.) dinini şeriatı öğrenin. Mevlâna olmaya bakın, siz Mevlâna olursanız, Allah (c.c.) size bir Şems gönderir.” (Ek-I, s. 93).

Ahmet Baltacı, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile ilgili dilden dile dolaşan menkıbelerle ilgili şöyle der:

“Gönül isterdi ki, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, çoğu olmayan kerametlerle değil örnek davranışları ile insanlara ders niteliğindeki tavır ve hareketleri ile tanıtılsın. Zira öyle olsa bile kerametler kişilerce örnek

¹³⁷ Uz, a.g.e., 2009, ss. 59-60.

¹³⁸ Özönder, a.g.e., s. 262.

alınarak uygulanamaz. Taklid edilemez ama güzel davranışları, bizim için numûne-i imtisal (uygulanabilir örnek) teşkil eder”¹³⁹.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun, kerametten söz açıldığındaki duruşunu Ali Ulvi Kurucu şu şekilde aktarmaktadır;

Bir gün sohbette, cemaatten bazıları, kerametten bahsettiler. Amcam cevap olarak: “Oğlum, bu günün kerameti hizmettir” demiş ve şöyle devam etmiş: “Her taraftan tehdit ve tazyik gören mübarek, mukaddes dinin için yaptığın nedir? İman ve İslam şuurundan mahrum kalmış kitleye ne faydan dokundu? Bilhassa gaflet ve küfür içinde, inkârlar içinde büyüüp yetişen; bir serseri, bir haydut olacağından korkulan gençliğe ne gösterdin? Ne yardım yaptın, ne öğrettin, ne kadar iman ve nur erıştirdin? İşte yapılacak iş bunlardır. Bugünün kerameti, hizmettir.” Amcamın, işi kolayından alan, sadece şeyhinden aldığı zikir dersini yapmakla yetinen, başka işlerle pek ilgilenmeyenlere, “Canım, evrâd-ü ezkâr bir iki saatte biter. Geride daha yirmi iki saat var. Başka neler yapıyorsun?” Şeklinde sualleri vardı. Hacı Veyiszâde, gerçek bir velî, olgun ve muttaki bir insandı. Bazen geleceğe ait ilginç şeyler söyleyiverince, hemen arkasından: “Sahtekârlar! Beni keramet izhar ediyor falan sanmayın, bunu ferasetimle söylüyorum” derdi¹⁴⁰.

Talebelerinden Osman Berk, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile ilgili bir anısını şöyle anlatır:

“Benim, Hacı Veyiszâde'ye epeyce bir zaman hizmetim oldu. Konya'ya gelince kalacak yerim yoktu. Piri Mehmet Paşa Camii'nin bahçesinde bulunan misafirhanede kalmaya başladım. Hoca Efendi beni oraya yerleştirdi. Orası bugün olduğu gibi değildi. Çok geniş bir bahçesi, şadırvanı vardı. Benimle birlikte burada birkaç arkadaş daha kalıyordu. Camiinin bahçesini eker dikerdik. Hem bize boş vakitlerde eğlence hem de soframıza yeşillik olurdu. Hacı Veyiszâde Hoca'nın Camii bahçesinde ayrı odası ve abdesthanesi vardı. Sadece kendisi girer, çıkar kilitlerdi. Bir gün Piri Mehmet Paşa Camii'nde yılı tam hatırlamıyorum. 1948 yılı olabilir. Hoca Efendi'nin Yozgat'tan iki talebesi ziyaretine geldi. O vakit biz daha delikanlıyız. Biri müftü, diyeri de vaizmiş. Bir talebesi daha var. Hüseyin Ağabey o da Yozgatlı bizle birlikte misafirhanede kalıyordu. Benden yirmi, belki otuz yaş daha büyüktü. Hiç evlenmemiş, ama biraz safça, iyi niyetli temiz kalpli insandı. Ben de misafirler gelince bahçedeki marul, maydanoz, tere vb. sebzeleri topladım. Hoca Efendi'yi beklerken misafirlere ikram olsun diye yıkadım, getirdim, ortaya bıraktım. Hüseyin Ağabey saf idi, iyi niyetli ama düşünemedi. Bir anda misafirlerin yanında “–Onları niye kopardın? Ben o marul, maydonozu Hoca'nın evine götürecektim” diyerek heyecanla söyleyiverdi. Misafirlere ikram ettik, mahcup olmasınlar, moralleri bozulmasın diye “–Hüseyin Ağabey marulda, maydanozda Hoca'nın ne hakkı var? Eken biziz, biçen biziz” dedim. Öyle söyleyerek durumu geçiştirdim. Bir süre sonra Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, camiinin bahçesindeki odasından yanımıza geldi. Camiinin bahçesi büyük olduğu için bizim kaldığımız misafirhane ile Hacı Veyiszâde'nin odası arasındaki mesafe bayağı vardı. Bizim bu konuşmamızı duyması mümkün değildi. Yanına gidip bir şey söyleyen de olmadı. Misafirler gittikten sonra başını başıma dayadı, eli omzumda tebessüm ederek “–Tuzsuz, yan kayışı kırık, demek hocanın ne hakkı var marulda, maydanozda haa!” dedi. Benim Hüseyin Ağabeye söylediğim sözü bana aynen geri söyledi. Ne orada bulundu, ne bizi duydu, ne de gördü. Ne de bu konuşmayı ordakilerden başka duyan oldu. Şaşıtm kaldım. Bu da benim bizzat şahit olduğum bir olaydır. Hacı Veyiszâde Efendi'nin

¹³⁹ Baltacı, a.g.m., s. 48, (Ek-I, s.93).

¹⁴⁰ Uz, a.g.e., 2009, s. 37.

manevi hallere sahip olduğuna kanaat getirdim. O vakite kadar Hacı Veyiszâde ile ilgili menkıbeler duyurdum ama hep yakınında olduğum için itibar etmezdim.” (Ek-I,s.84).

Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu'nun komşusu İhsan Dedemoğlu'nun Torunlarından Berber Fahri Dedemoğlu dedesinin anlatımını şöyle aktarır:

“Dedem İhsan Efendi, berber olduğu için Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu'nun hem tıraşını yaparmış, hem de sohbetlerinde bulunurmuş. Bu yüzden Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ile biraz daha samimilermiş. Bir anısını dedem şöyle anlatmıştı: Bir gün yine bir akşam vakti sohbete katılmış. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'yi dinlemişler. Hacı Veyiszâde sohbeti bitirmiş, birden “Hadi İhsan kalk gidelim artık” demiş. Evleri de birbirinin evine yakınmış. Hızlıca çıkmışlar. Yolda da hızlı yürümüşler. Dedemin evinin önüne gelince, “İhsan hadi evine gir” diye birkaç kez söylemiş. Dedem telaşlı haline bir anlam verememiş, ayrılmışlar. Dedem evine girince evdeki gaz lambasının camundan ateşin sündüğünü perdeyi tam tutuşturmaya başladığını görmüş. Biraz daha gecikseymiş ev yanacakmış. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun bu tuaf davranışlarının sebebini sonradan anlamış.” (Ek-I, s.111).

Mustafa Özdamar, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun bir olayını şu şekilde aktarmaktadır;

“Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin âşığı genç iki astsubay vardı. Birinin adı Mehmet, diğeri de Tevfik'ti. Alvarlı Mehmed Efe'nin müritleriydiler. O zamanlar Erzurum'da görev yapıyorlarmış. Sonra 1956 yılında Alvarlı Mehmed Efe Efendi vefat edince, Konya'ya tayin istemiş ve gelmişler”. Mehmet Ağabey bir gün anlattı: Bizim Tevfik'in Kore'ye gitmeden önce dinle, ibadetle pek alakası yoktu. Pek çok insana ve askere sıkıntı olan Kore, bizim Tevfik'e rahmet oldu. Kore'den dönünce dinine ve ibadetine öylesine sıkı sarıldı ki bu durum onun önceki hâline alışık olan hanımına ağır geldi. Tevfik'in bu halini kaldıramadı, taşıyamadı. Tevfik'i tekrar eski haline döndürmeye uğraşıyordu. Tevfik onu İslami hayata çekmeye uğraşırken o da Tevfik'i alafranga yaşayışa çekmeye çalışıyordu. Günler, haftalar, aylar derken bu çekişme ve çekiştirme hali patlama noktasına geldi, dayandı. İşte o günlerden birinde Tevfik bana: “Ben bu kadını boşayacağım Mehmet” dedi. Arkadaşın hâlini, sıkıntısını biliyorum ama şöyle bir irkildim. “Tevfik dur, ağır ol, kendini topla! Bu iş mutlaka olacak bile olsa böyle olmaz! –Nasıl olacak peki? –Hacı Veyiszâde Hoca'ya gideriz, durumunu anlatırız, ne derse onu yaparız” deyince kendini topladı. Bu aklına yattı. “–Tamam, hadi gidelim!” dedi. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, o tarihlerde, hem İmam Hatip Okulu'nda öğretmen, hem de Aziziye Câmi'inde imamdı. İzinli bir günümüzde gittik. Vaktimiz müsait, Hacı Veyiszâde'yi uzun uzadıya dinlemeye niyetliyiz. İmam odasında Hoca Efendi'nin yalnız kaldığı bir anı kolladık, girdik. Hacı Veyiszâde'nin bazen bir göz kırpması vardı. Yine öyle yaparak: “–Ne haber, ne hayır?” dedi. Tevfik susuyor ben konuşuyorum. Ben meseleyi özetleyerek: “–Arkadaşın hanımı dindarlığına karşı çıkıyormuş. Arkadaş da bu şartlar karşısında hanımını boşamaya karar vermiş. Size danışmaya geldik” dedim. Hacı Veyiszâde daha sözüm bitmeden kaşlarını çatarak: –Sust! Sust! Benim hanım kızım elif-bâ heceliyor, Kur'ân-ı Kerim bellemeye çalışıyor, siz ona iftira ediyorsunuz” dedi, kesti. Bize daha o mevzuda bir tek kelime bile söylemedi. Ağzımızı bile açtırmadı. Sonra, camiiden çıktık, evlerimize gittik. Tevfik, evde olup biteni ertesi gün şöyle anlattı: “Eve vardım, usulca içeri girdim, bir de ne göreyim! Bizim Hanım pencere ışığına oturmuş, önünde bir Kur'ân-ı Kerim harflerini sökmeye çalışıyor. Daha önce örtünmeden ürken kadının başında da sakız gibi bembeyaz bir yaşmak! Şaşırdım kaldım” Ondan sonra arkadaşın durumu düzeldi. Elhamdulillah. Hanımı da dünya ahret bacımız olsun, Hurileri kıskandıracak bir İslami ahlâk

benimsedi. Bu olay Hacı Veyiszâde Hoca'nın bir tasarrufuydu. Biz işte o "Sust sust!" kelimesiyle çok hafif bir zılgıt yedik ama durum da anında düzeliverdi. Elhamdülillah"¹⁴¹.

Yine başka bir olayı şöyle anlatılmıştır: Konya âşıklarından Mehmet Yakıcı bir gün erkenden köyünden bir tulum peynir getirip, camii kapısının yanına bırakarak sabah namazı için camiye girmiştir. O zamanlar Aziziye Camii'nin önü pazar yeri olarak kullanılmaktadır. Camiinin önüne İhtisabın altı denilir, üretici, elde ettiği peynir, yağ, üzüm gibi mallarını burada getirir satardı. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi her zaman yaptığı gibi sabah namazından sonra cemaatine kısa bir konuşma yapar. Bu konuşmasından maksat, cemaati işrak vaktine kadar oyalayıp onların işrak namazını kılmalarını sağlamak içinmiş. Bu konuşmayı bazen uzun bazen kısa tutarmış. O gün de sabah namazını kıldıktan sonra Hacı Veyiszâde, vaaza başlar. Mehmet Ağa, ayıp olur diye kalkıp gidemez ama akli fikri hep kapı yanındaki peynir tulumundadır. İçinden, Hoca konuşmayı çabuk bitirse de pazar dağılmadan şu peyniri bir an evvel satsam diye geçirirmiş. Konuşma uzadıkça da kıpırdanır durur. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi bunu fark edince, vaazını bırakıp Mehmet Ağa'ya seslenir: "*Sahtekâr! Sabırlı ol, biraz daha otur, peynirinin müşterisi hazır, satılacak işte!*" der. Mehmet Ağa bu olayı daha sonra şöyle anlatır: "*Vaaz bitti, dışarıya çıktım. Bir sürü peynir tuluğu şurada burada yığılı dururken, alıcılar benim tuluğun başına üşüştiler. O peyniri kısa sürede yüksek bir fiyata sattım*"¹⁴².

Veyis (İdris) Kurucu, babası Hacı Veyizâde Mustafa Efendi'nin yanında yaşadığı bir olayı şöyle anlatır:

"Bizim eve bir gün at arabasıyla elleri kolları bağlı bir hasta getirdiler. Hastayı bir yakını sırtına almış, hasta orta yaşlarda genç bir erkekti. Yanında annesi, babası ve birkaç kişi daha vardı. Ben o vakitler daha çocuk yaşlardayım. Getirdikleri kişi sağa sola zarar veriyor, anne babasına eziyet ediyormuş. Babama; "Hocam hastamız var, durumu şöyledir, böyledir" diye anlattılar. Babam bir müddet önünde uzanan o hasta gence dua etti. "–Ellerini çözün" dedi. "–Aman hocam kırar, döker zarar verir" dediler. Babam: "–Bir şey olmaz inşallah, çözün Fatıha suresi'ni okudum" dedi. Sonra çözdüler, yine aynı şekilde aldı götürdüler. Aradan bir müddet zaman geçti. Babası, annesi ve o hasta genç yine geldiler, o genç iyileşmişti. Dedemin evi de bizim evin karşısında olduğu için hem dedemi, hem babamı hediyelerini almış, ziyarete gelmişler. Anne ve babası dua ediyorlar, o gençte iyileşmiş anne ve babasını çok üzdüğünü söyleyerek pişmanlığını dile getiriyordu. Şifa Allah'tandır. Artık duayla mı iyi oldu başka bir ilaçla mı tedavi oldu bilmiyorum. Ama babamın dedemin yanından dua ederek ayrıldılar." (Ek-I, s. 71).

Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile bir anısını şöyle anlatmıştır:

Bir gün camide arkadaşlarla oturuyoruz. Hacı Veyiszâde hocamız gelecek derse başlayacağız. Kendi aramızda sohbetle koyulduk. Konu kerametten açıldı. O zaman Konya sokaklarında dolaşan, köşe başlarında oturan garip biri vardı. Elliikinin Ali Efendi derlerdi. Üstü başı biraz dağınık, bir omzunda büyük saat, diğer omzunda Kur'an-ı Kerim vardı. Garip, zararsız kendi halinde dolanırdı. Manevi halleri varmış denir, konuşulurdu. Onu konuşmaya başladık. O esnada Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi geldi.

¹⁴¹ Özdamar, a.g.e., 2007, ss. 151-152.

¹⁴² Uz, a.g.e., 2009, ss. 37-38.

“–Hayırdır, böyle heyecanlı ne konuşuyorsunuz?” dedi. Biz de anlattık, Elliikin Ali Efendi’yi hocamıza sorduk. Şöyle bir durdu; “İlk zamanlar kıymeti vardı, sonra el çırpıtlar” dedi. Sonra da “Sahtekârlar, ne yapacaksınız kerameti, siz çalışın okuyun” dedi, konuyu kapattı. (Ek-I, s. 93).

Konya’nın yakın köylerinden fakir ve küçük yaşta babasını kaybetmiş bir genç, okumak için Konya’ya gelerek, İmam Hatip Okulu’na kaydolmuştur. İhtiyar ve hasta annesi tek yavrusunu Konya’ya yollarken, evindeki zaten az olan erzak, yiyecek ve giyecekten bir torba yapıp, uğurlar. Genç, Konya’ya daha önce hiç gelmemiştir. İlk gün okulun yanındaki Kadı İzzettin Cami’inde bir akşam namazı kılar. Mahzundur, yabancısıdır. Eli yüzü düzgündür. Onun bu durgun hâli cemaatten bir zatın dikkatini çeker. Gelip kendisine kim olduğunu, ne için geldiğini sorar. Genç, okumak için Konya’ya geldiğini, İmam Hatip Okulu’na kaydolduğunu ama yatacak bir yerinin dahi bulunmadığını sıkıla sıkıla anlattıktan sonra, köyünde hafızlığını ikmal ettiğini de söyler. O şahıs, kendisini yanına alarak, aylardan beri kapalı duran biraz ilerideki mahalle mescidine götürür. Bu, Meydanî Ahmet Mescidi’dir. Mescidin bahçesinde bir odalı, mutfaklı küçük bir imam evi de vardır, isterse burada kalabileceğini, karşılığında hiçbir şey istenmediğini sadece mescidin imamlık görevini yerine getirmesini ister. Genç kabul eder ve odaya yerleşir. Yatsı namazından itibaren de mescidi cemaate açarak, imamete geçer. Birkaç hafta böyle geçer. Okulda derslerine de devam etmektedir. Bir süre sonra köyünden getirdiği biter ve birkaç gün daha aç idare eder. Ama daha fazla dayanamaz. Dersleri hayli başarılı geçmekle beraber, bu yokluk dayanılmaz olmuştur. Daha fazla sabredemeyeceğini anlayarak, eşyasını toplayıp, köyüne dönmek için hazırlanır. Eşyalarını odanın ortasına yığar. Sonra sırtını kapıya yaslayıp, kısa süre önce ne kadar büyük emel ve umutlarla geldiği Konya’dan böylesine ayrılmaya mecbur kalışını düşünür, okuldaki dersleri hatırlar, gitmek zorunda kalışına üzülür. Kentte okumak için para lazımdır. Himaye edecek hayır sahibi kişi gereklidir. Böylece derin düşüncelere dalar gider. Gönlü ve zihni bu duygularla meşgul iken, yaslanmakta olduğu sokak kapısı çalar. Kapıyı açınca yaşı altmış civarında bir zat tebessüm eder. Daha önce görmediği biridir. Gelen kişi, mescidin İmam Hatip Okulu’na giden imamının kendisi olup olmadığını sorar. “Evet” cevabını alınca; “*Al yavrurum, şunu sana Hacı Veyiszâde Hoca gönderdi. Selamı vardır. Dersine devam etmesini, ye’ise (endişeye, ümitsizliğe) kapılmamasını, maddî endişenin olmamasını; bundan sonra da yeterince yardımda bulunacağımı söyledi.*” der gider. Genç, kapıda kalakalır. İhtiyarın eline tutuşturduğu şeyi merak eder. Elli lira paradır. O gün için ona bir aydan fazla yetecek kadar bol paradır. Hacı Veyiszâde Hoca’yı daha önce hiç bir yerde duymadığı gibi onu bir daha görmemiştir. Aradan geçen bir ayı takiben o ziyaretçi tekrar gelir, kendisine destek olur ve bir miktar daha para vererek ayrılır. Artık genç, dersleriyle meşguldür. Okuluna gitmekte, imametine devam etmektedir. Üçüncü defadır kendisine para gönderen Hacı Veyiszâde Hoca’nın kim olduğunu, nerede görebileceğini arkadaşlarına sorar. Onun, Aziziye Cami’inde imamlık yaptığını öğrenir. Hem merakını gidermek ve hem de elini öperek, teşekkürde bulunmak için,

Aziziye Cami'ine gider. Mihraptaki sakallı, nur yüzlü zata gözü takılır kalır. Dua sırasında gözünü ondan ayıramaz. Genç, caminin orta bir yerinde bulunmaktadır. Duadan sonra mihraptan kalkan Hoca Efendi, elini öpmek ve hayır duasını almak isteyen ziyaretçilerinin arasından ağır ağır hücrelerine doğru ilerlerken, gencin bulunduğu yere gelir. Genç, gayr-ı ihtiyari olarak hemen ayağa kalkar ve el öpenlerin arasına karışıp elini öper. Bu kişi Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'dir. Onun "Hacı olması, âlim ve fazıl olması" için dualarda bulunduktan sonra yavaşça kulağına eğilerek: "*Derslerine devam et, sıkıntıya düşmekten korkma*" deyip, yeri geldikçe kendisine ziyaretçi göndermeye devam edeceğini fısıldayarak, geçer gider. Genç, olduğu yerde kalakalmıştır"¹⁴³.

Lâdikli Ahmed Ağa ile Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu arasında yaşanan bir başka olay da şöyle nakledilir:

*"Lâdikli Ahmed Ağa ile Hacı Veyiszâde aynı dönemin insanlarıdır, sık sık görüşür ve istişarede bulunurlarmış. Vaktiyle Hacı Veyiszâde ile Ahmed Ağa, Ilgın'ın bir köyüne yağmur duasına gitmişler. Halk, kalabalık bir şekilde toplanmış. Hacı Veyiszâde, Ahmed Ağa'ya: -Sen dua et Ahmed Ağa! Ahmed Ağa: -Siz buyurun üstadım. Bunun üzerine Hacı Veyiszâde : -Peki Ahmed Ağa peki, ben dua edeceğim ama sen de âmin diyeceksin der. Hacı Veyiszâde dua eder. Ahmed Ağa da arkasında amin der. Kısa bir süre sonra bir yağmur başlar! Toplanan kalabalık yağmurun şiddetinden pilav falan yiyemez. Pilav yağmur altında kazanlarda kalır. Sonra oradan arabayla geri dönerken, yolda bir yerde ikisi de ağlamaya başlarlar. Aynı arabada Hacı Veyiszâde'nin talebeleri de vardır. Ağlamalarına anlam veremezler. Niye ağlıyorsunuz hocam diye sorarlar. Hacı Veyiszâde Ahmed Ağa'ya: -Sen anlat Ahmed Ağa, niye ağladığımızı anlat çocuklara! Ahmed Ağa şunu söyler: -Oğlum, vakiyle buralarda kıyasıya çatışmalar olmuştu. Sizler gibi nice taze genç yiğitler Allah uğrunda burada şehit düşmüştü. Az önce önümüze o sahne açıldı, tayyi zaman ile ona ağladık"*¹⁴⁴.

Şükrü Bağrıaçık' a üstte geçen olay okunup, sorulduğunda Lâdikli Ahmed Ağa'nın menkıbeleri ile ilgili şunları söylemiştir:

"Lâdikli Ahmed Ağa'da manevi haller vardı. Ama bu durum çok mübâlağa ediliyor. Bu kadarı hoş değil. Biz de arkadaşlarla gittik, Lâdikli Ahmed Ağa'yı ziyaret ettik. Yatsı namazını kıldık, bizi misafir etti. Aynen söylediği tabiri söylüyorum: " -Bakın şu dolapta yataklar var, yatağınızı yapın yatın, vakit yaklaşıyor" dedi. Ben dedim ki " -Hacı baba, bugün biz yatmayacağız sizi takip edeceğiz" dedim, ona güldü. " -Siz gençsiniz, uyumazsanız okuyamazsınız, vazife yapamazsınız, siz istirahatınıza bakın. Bizim bugün toplantımız var" dedi. " -Nerede toplanacaksınız?" diye sordum. " -Konya'da ya Alâeddin de yada Sultan Selim de toplanırız, daha çok Kudüs'te toplanırız" dedi. Allah (c.c.) vergisi manevi haller vardır. Askerde yaralanıp Hızır (a.s.) ile görüşme olayını yazılanlardan okumuşunuzdur. Ama bu olayları abartıp, mübâlağa etmek bu insanlara saygısızlıktır. Lâdikli Ahmed Ağa kendisi de çok yerde zikreder; "Ben çoban Ahmed'im, benim bir ilmim yok" der. Lâdikli Ahmed Ağa, Hacı Veyiszâde'nin ziyaretine çok gelirdi. Konya'ya geldiği zamanlar Aziziye Cami'inde hep Hoca'nın arkasında namaz kıldı. Namazdan sonra görüşürlerdi." (Ek-I, s.95).

¹⁴³ Özönder, a.g.e., s. 265.

¹⁴⁴ Ahmet Elma, **Lâdikli Âşık Ahmet Hüdei Hayatı Menkıbeleri Beyitleri**, 6. Baskı, Lâdikli Ahmed Ağa Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Kültür Yayınları, Konya, 2012, s. 125.

Mustafa Koruyucu, Lâdikli Ahmed Ağa ile Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu arasında bir muhabbetin olduğunu şöyle anlatır:

“Bir gün Lâdikli Ahmet Ağa’ya Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin birkaç talebesi ziyarete gider. Aralarında Durmuş Kayapınar ve Ali Osman Koçkuzu da vardır. “–Hocam sana Hızır (a.s.) geliyormuş doğru mu? Diye sorarlar. –Geliyor.– Ahmed Ağa, senden başka kime gelir? –Mustafa Efendi’ye gelir. Talebeleri koşarak gelirler. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’ye “Hocam size de Hızır (a.s.) geliyormuş” derler. Hacı Veyiszâde’nin yüzü simsiyah oldu der. Bize baktı, “Siz Hızır (a.s.) olun, Ümmet-i Muhammed-în imdadına yetişin diye uğraşıyorum. Siz gökten gelecek Hızır (a.s.) arıyorsunuz. Benim Hızır (a.s.) ’ım sizsiniz başka Hızır mızır yok” der (Ek-I, s.74).

Yukarıda anlatılan olayları, mekibeleri sonuca bağlayan cümle Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun son cümlesidir. “Siz Hızır olun, Ümmet-i Muhammed-în imdadına yetişin diye uğraşıyorum. Siz gökten gelecek Hızır (a.s.) arıyorsunuz. Benim Hızır (a.s.) ’ım sizsiniz başka Hızır mızır yok.” Yapılacak olan her iş insanın gayret ve çabasıyla olacağını hiçbir gayret sarfetmeden manevi bir yardım beklemenin yanlış olduğu anlaşılmaktadır.

3.7. Konya’ya Hizmetleri

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, kardeşi İbrahim Efendi ile birlikte Medine-i Münevvere’ye hicret edecektir. Kardeşi ve yeğeni İstanbul’a vizeleri almak için gittiğinde son gün buldukları otele, “Benim vizem dursun” diye telgraf çekmiş, gitmemiştir. Gitmiş olsaydı, Konya’da yaptığı hizmetleri yapamayacak ve Konya halkı onun hizmetlerinden istifade edemeyecekti. Konya’da kalarak, Zeynelabidin Efendi’nin, Ziya Efendi’nin ve babasının yapacakları hizmetlerin hepsini sanılırki Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu sırtlanmıştı. Konya’nın yükünü taşır hâle gelmiş. Bir şehir halkının bir âlimi, bir din adamını bu kadar sevdiği de çok nadir görülmüştür. Haftada bir gün hapisanelere, bir gün çingenerin mahallesine vaaz etmeye giderdi. Kitabı, kıbleyi, nikâhı, talâkı bilmeyen, cahil kalmış, ihmal edilmiş o vatandaşların ayağına gidermiş. Cenaze törenine çingenerlerden pek çok seveni katılmıştır¹⁴⁵.

Mehmet Önder, 1960 yılında Yeni Meram Gazetesi’nde yayımlanan makalesinde şöyle yazmıştır:

“O, yalnız eğitimle değil, hayır cemiyetleri ile de Konya’ya sayısız hizmetlerde bulunmuş, pek çok camii, hastane, okul yaptırılmasına öncülük etmiş, her tarafta sayılmış ve sevilmiştir. Onun yetmiş iki yıllık ömrü, hakkın ve halkın hizmetinde harcanmıştır. Hayır ve hasenat kapıları onsuz açılmaz, onun ileri fikir ve görüşleri alınmadan bir işe başlanmazdı. Bu büyük insan için çok şeyler söylenir ve yazılabilir. Kanaatimizce onun en büyük cephesi, insan-ı kâmil ve mutasavvıfoluşuydu. Bu hali ise kal’dan çok uzak ve manalıdır ve bize sadece susmak düşecektir”¹⁴⁶.

¹⁴⁵ Düzdağ, a.g.e., s. 222.

¹⁴⁶ Önder, a.g.m., s. 40.

SONUÇ

İnsanlar ömürlerini inandıkları değer peşinde koşarak geçirirler. Bu değerler kişilere göre farklılık gösterir. Ama esas olan kardeşlik, sevgi, hoşgörü, yardımlaşma gibi evrensel olan değerlerdir. İnsanlar bu değerler etrafında kenetlenir ve toplum olma bilinci kazanırlar. Toplum birlikteliği ile yaşamak insana sorumluluk katar. Bu sorumluluğun farkında olanlar zorda kalanın yanında olmayı, ihtiyaç sahiplerine koşturmayı kendine görev edinir. Bu, insan olmanın toplumsal sorumluluğun gerekliliklerindedir. Toplum için faydalı işler yapmak isteyen, elini taşın altına uzatan insanlar unutulmamış ve gönüllerde yer edinmiştir. Bu insanlardan biri de Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'dur.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, 01.07.1882 yılında doğmuş, 05.02.1960 yılında vefat etmiştir. Konya da sevilmiş, vefatından 67 yıl sonra bile tanınp bilinmektedir. Konya sokaklarında insanlardan “*Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu kimdir?*” sorusuna “*imam, eğitimci, vaiz, bilge insan, ermiş, evliya*” vb. cevaplar alınmaktadır. İsmi Konya sınırlarını aşmış, Anadolu'nun pek çok şehrinden bugün mezarı başında dua eden toplulukları görmek mümkündür. İsminin verildiği okul, cami, kütüphane, öğrenci yurtları, vakıf ve dernek binaları bulunmaktadır.

Bu insan tüm şehrin sevgisi ve muhabbetini nasıl kazandığını öğrenmek için Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun hayatta olan tek çocuğuyla, torunlarıyla, öğrencileriyle ve onu tanıyan yakınlarıyla görüşülmüş, onların ağzından Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu dinlenmiştir.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'yu pek çok insanın yanlış tanıdığı, sanıldığı aksine etrafına kerametler saçan, gayptan haberler veren biri değil de ileri görüşlü, bilge bir ilim insanı olduğu anlaşılmış. Bütün sıkıntıların kaynağının cehalet olduğunu gördüğü, bunun da ancak eğitimle aşılabileceğini bildiği için okullar açmak, yurtlar kurmak, öğrenci yetiştirmek için uğraştığı görülmektedir. İmamlık vazifesini yürütürken de öğretmenlik görevini yaparken de cemaatine, öğrencilerine dini bilgilerini, sosyal bilimleri öğretmek, güzel ahlak kazandırabilmek için candan, gönülden uğraştığını, düğünde ve cenazede hep halkın içinde olduğunu oğlundan öğreniyoruz. 1928 yılı Harf İnkılabından sonra, tek partili yönetimin 1950 yılında son bulmasına kadar geçen sürede camilerde, evlerde gizli gizli din eğitimi, Kur'ân-ı Kerim dersleri alan öğrencilerinin anlatımları bunu desteklemektedir.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, bunları yaparken hiçbir dünya menfaati derdinde olmamış, imam iken halkın her türlü sıkıntısına koşturup, öğretmen iken hastalığında bile derslerini ihmal etmemiştir. Bunun karşılığında o günün şartlarında otuz lira maaşının olduğu arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır. Cömertliğini maaşını bile ihtiyaç sahiplerine dağıttığı,

öğrencilerin anlatımından anlaşılıyor. Torunları köyde babasından kalan susuz, bir yıl ekilip bir yıl nadasa bırakılan tarlanın kirasıyla geçimini sürdürdüğünü aktarıyor.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, din görevlilerinin eğitimcilerin kendilerine örnek alabilecekleri bir model olmalıdır. Onun eğitim modelinin, toplumsal yardımlaşma ve dayanışma düşüncesinin yeterince iyi ve doğru anlaşılabilmesi için toplum bilimcilerine ve yerel idarecilere görev düşmektedir. Herkesce kerametlerle değilde düşünce akımıyla tanınmış olması gerekir.

Bugün en azından ona hürmeten yaşamış olduğu yerde ondan geriye kalan boş arsada bir ağaç değilde yıkılan evi dursa, restore edilip kütüphane yada eğitim merkezi olarak düzenlenmiş olsaydı. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun yaşamı boyunca düşüncesini ve mücadelesini yansıtmış olurdu. Bu tezle, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun doğru tanınmasına katkı sağlandıysa harcanan emek boşa gitmemiş olacaktır.

KAYNAKÇA

A. ARŞİV KAYNAKLARI

Sosyal Sigortalar ve Emekli Sandığı Kurumları Bilgisayar Kayıtları.
 Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi (Emekli İmam Özlük Dosyası).
 Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Arşivi.(Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Kitaplığı).
 Konya İmam Hatip Orta Okulu Arşivi (Öğretmen Kayıt Defteri).
 Konya Koyunoğlu Müzesi Arşivi.
 Konya Nüfus Müdürlüğü Bilgisayar Kayıtları.
 Konya İl Müftülüğü Arşivi.

B. KAYNAK ŞAHISLAR

- **Mustafa KORUYUCU 1970 doğumlu;** Hacı Veyis Efendi'nin kızı Rahime Hanım'ın torunu ile 03.06.2015 ve 09.09.2015 tarihli görüşmeler.
- **Osman BERK 1930 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun öğrencisi ile 11.03.2016 tarihli görüşme.
- **Prof. Dr. Hüseyin KARA 1959 doğumlu;** Hacı Veyis Efendi'nin kızı Rahime Hanım'ın torunu ile 21.04.2016 tarihli görüşme.
- **Mehmet Ali UZ 1935 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun öğrencisi ile 02.10.2016 tarihli görüşme.
- **Şükrü BAĞRIACIK (d.1927-ö.2017);** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun öğrencisi ile 02.10.2016 tarihli görüşme.
- **Dr. Ahmet BALTACI 1934 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun öğrencisi ile 06.10.2016 tarihli görüşme.
- **Veyis (İdris) KURUCU 1927 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun oğlu ile 10.10.2016 tarihli görüşme.
- **Hasan Kutsi KÜÇÜKAŞCI 1934 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun torunu ile 20.10.2016 tarihli görüşme.
- **Prof. Dr. Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞCI 1964 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun torunu ile 12.11.2016 tarihli görüşme.
- **Prof. Dr. Mustafa FAYDA 1943 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun torunu ile 12.11.2016 tarihli görüşme.
- **Fahri DEDEMOĞLU 1959 doğumlu;** Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun komşusu İhsan Dedemoğlu'nun torunu ile 18.06.2017 tarihli görüşme.
- **Kuyumcu Ali İhsan KÜÇÜKAŞCI** (Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun kızı Halime Hanım'ın torunu) Konya esnafından, Mahmut FAYDA (Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun kızı Sekine Hanım'ın torunu) ile aile soy ağacı ve araştırma üzerine genel görüşmeler.
- Öğrencileri **Prof. Dr. Mustafa UZUNPOSTALCI** ve **Prof. Dr. Ali Osman KOÇKUZU** torunları Prof. Dr. Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞCI, Prof. Dr. Mustafa FAYDA ile farklı tarihlerde telefonla ve yüzyüze görüşmeler.

C- KAYNAKÇA

- ARABACI**, Caner vd., **Konya Basın Tarihi**, 2. Baskı, Palet Yayınları, Konya, 2009.
- ARABACI**, Caner; **Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri 1990-1924**, Yayın No: 9, Konya Ticaret Odası Kültür ve Eğitim Yayınları, Konya, 1998.
- AYDIN**, Hakan; “II. Meşrutiyet Döneminde Konya’da İslâmcı Muhalefetin Sesi, Meşrik-ı İrfan”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2005, S. 10, 2013, ss. 37-40.
- AYHAN**, Halis; “Anayasa’nın 24. Maddesi Işığında Din Eğitiminde Yeni Arayışlar”, **Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu**, Editör. Doç. Dr. Suat Cebeci, 1. Baskı, Değişim Yayınları, İstanbul, 2002, ss. 102-103.
- BALTACI**, Ahmet; “İslâm’da Güzel Ahlâk ve Hacı Veyiszâde Hocamız”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c. X, S. 3, 2010, ss. 45-46.
- BEŞTAV**, Mehmet Ali; **Konyalı H.Veys Zade H. Mustafa Kurucu Hayatı ve Şahsiyeti**, 1. Baskı, Işık Matbaası, Konya, 1960.
- BİRAND**, M. Ali, Can Dünder, Bülent Çaplı, **Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu**, 1. Baskı, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2005.
- BİLGİLİ**, İsmail; “Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi’nin Hayatı ve Emâü'l-Vesâyâ Adlı Eseri”, **İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi**, 1986, S. 12, 2010, s. 308.
- ÇELİK**, Ahmet; “Konya Ulemasının İcazetleri”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c. XII, S. 24, 2012, ss. 379-380.
- DİNÇER**, Nahid; **1913’ten Günümüze İmam Hatip Okulları Meselesi**, 1. Baskı, Şule Yayınları, Konya, 1998.
- DİKİCİ**, Ali; “Millî Şef İsmet İnönü Dönemi Laiklik Uygulamaları”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, 1988, S. 42, Kasım 2008, s.164.
- ELMA**, Ahmet; **Lâdikli Âşık Ahmet Hüdayi Hayatı Menkıbeleri Beyitleri**, 6.Baskı, Lâdikli Ahmed Ağa Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Kültür Yayınları, Konya, 2012.
- DÜZDAĞ**, M. Ertuğrul; **Ali Ulvi Kurucu (Hatıralar I)**, 13. Baskı Kaynak Kitaplığı, İstanbul, 2013.
- GAZALİ**, Ebû Hâmid Muhammed Bin Ahmed El-; **İhya-u Ulumiddin**, 12. Baskı, c. II, Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yayınları, İstanbul, 2015.
- GÜNGÖR**, Süleyman; 14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP’de Bunalım, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2005, S. 21, 2010, ss. 22-30.
- GÜLER**, Halit; 75.Vefat Yıldönümünde Hacı Veyis Efendi, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c. XI, S. 22011, ss. 21-22-23-24.
- Hayrât Neşriyat**, İlmî Araştırma Merkezi, **Kur’ân-ı Kerim ve Muhtasar Meâli**, Isparta, 2013, s.518.
- KAHRAMAN**, Alim, Kurucu Ali Ulvi, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, Editör, M. Ali Orak, c. XXVI, Konya, 2010, ss. 192-193.
- KARAMAN**, Hayreddin; **Bir Varmış Bir Yokmuş**, 2. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- KOÇKUZU**, Ali Osman; “Hacı Mustafa Kurucu Hoca Efendiyi Hazırlayan Şartlar”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c. IX, S.3, 2010, ss. 36-37.
- TANRIKULU**, Abdullah Fevzi Efendi; **Çanakkale Cephesinde Bir Müderris**, 2. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- KÜÇÜKAŞCI**, Mustafa Sabri, Mustafa Fayda, **100. Yılında Konya İmam Hatip Liseleri, İmam Hatip Okulları ve Hacı Veyiszade Ailesi**, 1. Baskı Dem Yayınları, İstanbul, 2016.

- KÜÇÜKAŞCI**, Mustafa Sabri; “Hacı Veyiszâde İbrahim Efendi”, **Konya Ansiklopedisi**, c. I, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya, 2012, ss. 97-98.
- KÜÇÜKAŞCI**, Mustafa Sabri; “Kurucu Ali Ulvi 1922-2002”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c. XIII, S. 2, 2013, s. 21.
- ÖKSÜZ**, Hüseyin; “Ali Ulvi Kurucu”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c. XIII, S.2, 2013, ss. 22-23.
- Manevi Mimarlarımızdan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi, **Karatay Belediyesi Kültür Yayınları**, 2. Baskı, Taksim Ofset, Konya, 2010.
- ÖZBUĞDAY**, Şükrü; “Veyiszâde Mustafa Kurucu”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 2012, c. X, S. 4, 2010, s. 6.
- ÖZCAN**, Faruk, **Sosyo-İdeolojik ve Sembolik Yönüyle Türkiye’de Örgün Din Eğitimi: İmam-Hatip Liseleri Örneği**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2006.
- ÖZDAMAR**, Mustafa; **Hacı Veyiszâde**, 2.Baskı, Kırkkandil Yayınları, İstanbul, 2007.
- ÖZDAMAR**, Mustafa; **Lâdikli Ahmed Ağa**, 5. Baskı, Kırkkandil Yayınları, İstanbul, 2012.
- ÖZÜDOĞRU**, Şükrü **Kuruluşundan Bugüne Türkiye’de İmam Hatip Liseleri ve Konya İmam Hatip Lisesi**, 1. Baskı, Konya, 1991.
- SARIÇİCEK**, Kerim, **Konya’da Modern Eğitim Kurumları (1869-1919)**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2010.
- SARIKAYA**, Yaşar; “Osmanlı Dönemi Konya’ında Medrese Kurucusu ve Patronu Olarak Sufiler ve Âlimler”, **Turkish Studies**, Volume 2/1, 2007, s. 181.
- UĞURLU**, Kamil; “Konya’yı Şehir Kılan Ululardan Bir”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 2012, c. X, S. 3, 2010, ss. 1-4.
- UZ**, Mehmet Ali; **Konya’nın Manevi İmarlarından Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ve Ailesi**, 2. Baskı Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 2009.
- UZ**, Mehmet Ali; “Hacı Veyiszâde ve Çevresi”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c.IX, S.3, 2010, s. 34.
- UZ**, Mehmet Ali; **Konya Âlimleri ve Velileri**, 2. Baskı c. 1, Konya, 2012.
- UZ**, Mehmet Ali; “Ali Ulvi Kurucu, Özel Sayısı Üzerine”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, c. XIII, S. 2, 2013, ss. 16-17.
- UZUNPOSTALCI**, Mustafa; “Hacı Veyis Efendi ve Ailesi”, **Merhaba Gazetesi, Akademik Sayfalar**, 1998, c. IX, S. 3, 2010, ss. 38-39.
- YAVUZ**, Kemal vd. **Evlilyâlar Ansiklopedisi**, 1. Baskı, c.VI, Türkiye Gazetesi Yayınları/İhlas Gazetecilik, İstanbul, 1992.

D-İNTERNET KAYNAKLARI

- ABİDE ŞAHSİYETLER**, **Küre Tv**, Muzaffer Ozak, Belgesel, <http://www.kure.tv/izle/abide-sahsiyetler-haci-Veyiszade-mustafa-kurucu-17-bolum>, (03.12.2015).
- BİLGİLİ**, İsmail; **Osmanlı Son Dönemi, Nitelikli Din Adamı Yetiştirme Projesinin Bir Örneği Olarak, Konya Islâh-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi**, <http://www.ilahiyat.konya.edu.tr>, (13.01.2016).
- BÜYÜKKÖRÜKÇÜ**, Tahir; **Tahir Büyükkörükçü ile Sohbetler**, www.youtube.com, (15.08.2015).
- BÜYÜKKÖRÜKÇÜ**, Abdurrahman; **Abdurrahman Büyükkörükçü ile Sohbetler**, www.youtube.com, (16.08.2015).

MUŞMAL, Hüseyin; “**Konya Vilayetinin Islahı ve İmarı Hakkında 9 Eylül 1880 Tarihli Bir Layiha**”, <http://hartek.dergipark.gov.tr/download/article-file/151757>, (29/11/2017)

TDK, Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr>, 09.09.2015.

TUNAHAN, Muammer; **Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi Hazretleri**, www.muammertunahan.com,10.10.2015.

Selçuklu Belediyesi, (Hacı Veyiszâde) 1989 tarihinde Hazırlanan Belgesel Yayını, (03.12.2015).

ZEREY, Feyzullah; **Dini Meseleleri Araştırma**, <http://www.inzardergisi.com/haber-ara.php>, İstanbul, (03.08.2015).

EK. I. HACI VEYİSZÂDE MUSTAFA KURUCU'NUN YAKINLARI İLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Ek. 1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Oğlu Hacı Veyis (İdris) Kurucu İle 10.10.2016 Tarihli Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Kendiniz ve aileniz hakkında bilgi verir misiniz?

Hacı Veyis (İdris) Kurucu: Ben 1927 yılında Konya da doğdum. Nüfus kayıtlarında ismim İdris'tir. Ama dedemin ismi olan "Veyis" ismiyle tanırım. Eğitimimi ve hafızlık eğitimini babam Hacı Veyiszâde'den aldım. Kur'ân-ı Kerim ezberimi çocuk yaşlarda babamdan tamamladım. Ezberlerimi babamın imam olduğu, fahri hizmet ettiği Piri Mehmet Paşa Cami'inde verdim. Burada babam yirmi beş, otuz yıla yakın imamlık yaptı, vaaz verdi. Sonra Aziziye Cami'ine geçti. Piri Mehmet Paşa Cami'inde benimle beraber okuyan talebeler de vardı. İsimlerini hatırladıklarından Derbentli Mustafa Efendi, Kadınhanlı Seyit Hoca gibi. Onlar vefat ettiler, Allah (c.c.) rahmet eylesin. Din eğitimini ve Kur'ân-ı Kerim eğitimini babamdan aldılar. Piri Mehmet Paşa Camii'nin dış avlu kapısı tahtadandı. Kapının zinciri arkasındaydı. Ben ve diğer talebeler avluya girer, zinciri takar, kapıyı asma kilitle kilitledik. Çocukluk yıllarıydı tam hatırlayamıyorum, 1930'lu yıllardı. Cami içerisinde imamın hücrelerinde gizli gizli babam bizi okuturdu. O zaman eski yazı ve Kur'ân-ı Kerim okutmak yasaktı. Baskınlar oluyordu. O yıllar yeni yazının geldiği ve eski yazının kaldırıldığı tarihlerin sonrasındaydı. (1 Kasım 1928'den sonraki tarihler). Hacı Veyiszâde Hoca, talebe okutuyor diye şikâyetler oluyordu. Babamı da "çocuk okutmayacaksın" diye polisler sıkıştırıyordu. Ben babamdan biraz Piri Mehmet Paşa Cami'inde birazda evde eğitim aldım. İsmimi hatırlayamadığım bir yaşlı kadın vardı. Allah (c.c.) rahmet etsin, o evini açtı. Orada diğer talebelerle birlikte okuduk. Ben okula hiç gitmedim. Yeni yazıyı da dışarıdan öğrendim.

Ahmet Yorulmaz: Evinizde babanız size, kardeşlerinize ve annenize karşı nasıldı? Sizlerin eğitimi için ne yaptı?

Hacı Veyis (İdris) Kurucu: Babam ağabeyimin ve benim ezber vermemiz konusunda bizimle ilgilendiği kadar kız kardeşlerimizle de ilgilenirdi. Hepimiz babama Kur'ân-ı Kerim'den ezber verirdik. Kız kardeşlerimiz babamın hizmetiyle de ilgilenirlerdi. Babam otoriterdi. Hepimiz babamdan korkardık, ama babama saygıda kusur etmezdik. Babamın vakti hiç yoktu. Akşam namazı kıldırıp gelince biraz uyuyuverir, on beş-yirmi dakika sonra kalkar, mutlaka iki rekât namaz kılardı. Bazen de dört veya altı rekât kılardı. Bazen de Kur'ân-ı Kerim'den Amme, Tebareke gibi bazı sureleri okurdu. İki vakit arasını hiç boş geçmezdi, sonra yatsı namazına giderdi. Bazen daha eve girerken bahçe kapısının önünü birileri bekler, "Hocam cenazemiz var,

mevlüdümüz var, hocam bir hastamız var, gelseniz bir dua etseniz. Siz olmazsanız olmaz hocam” derlerdi. Kimseyi kırmazdı. Her yere giderdi. Bizim evimiz dedemin evinin karşısındaydı.

Bizim eve bir gün at arabasıyla elleri kolları bağlı bir hasta getirdiler. Hastayı bir yakını sırtına almış, bu kişi orta yaşlarda genç bir erkekti. Yanında annesi, babası ve birkaç kişi daha vardı. Ben o vakitler daha çocuğum. Hastaymış, sağa sola zarar veriyor, anne babasına eziyet ediyormuş. Babama; *“Hocam hastamız var, durumu şöyledir, böyledir”* diye anlattılar. Babam bir müddet önünde uzanan o hasta gence dua etti. *“Ellerini çözün”* dedi. *“Aman hocam kırar, döker ve zarar verir”* dediler. Babam: *“Bir şey olmaz inşallah, çözün Fatıha suresini okudum”* dedi. Sonra çözdüler. Yine aynı şekilde götürdüler. Belli bir süre sonra babası, annesi ve o hasta genç, iyileşmiş olarak ellerine hediye ile geldiler. Bizim evimiz dedemin evinin karşısında olduğu için hem dedemi, hem babamı ziyarete gelmişler. O gencin anne babası, dedem ve babama dua ediyor, iyileşen gençte anne ve babasını çok üzdüğünü söyleyerek pişmanlığını dile getiriyordu. Şifa Allah’tandır. Artık duayla mı iyi oldu başka bir ilaçla mı tedavi oldu bilmiyorum. Ama babamın dedemin yanından dua ederek ayrıldılar.

Bizim evimiz dedemin evinin karşısındaydı. Dedem Hacı Veyis Efendi’nin evinin ışıkları akşam bizim evin penceresinden gözükürdü. Gece babam namaz ve ibadet için kalktığında dedem camdan görürmüş. Nineme *“Kalk Fatma kalk, Mustafa bizi geçti utanıyorum”* dermiş. Ninem rahmetli hep dedemin hizmetinde olmuş ve dedemden dört yıl önce vefat etmiş. Hacca gidince orda vefat etmiştir. Benim sokakta top oynamaya merakım vardı. Babama, *“Veyis sokakta top oynuyor”* demişler. Bana top oynadığım için biraz kızıp birkaç tanede vurmıştu. Dedem bunu duymuş. Dedem: *“Mustafa Efendi’ye söyleyin Veyis’i dövecekse benim ismimi niye koyuyor? Ona darılır, kırılırım”* diyerek babama tepki göstermiş. Bunun dışında babamın bizi öyle dövmesi falan yoktu. Ama disiplinli ve otoriterdi. Dedem Hacı Veyis Efendi, Şeyh-ül kuraydı. (Kur’ân-ı Kerim’i usul ve kaidesine uygun okuyan hoca) Dolav Cami’inde imamlık ve medresede hocalık yapmış, dolu bir insandı. İbrahim amcama ve babama onlarla ilgili bir şey diyeceğinde yada hitap ederken hep *“İbrahim Efendi, Mustafa Efendi ”* diye hitap ederdi. Bu dedemin hem dolu bir hoca olduğunu, hemde babamla amcama saygısını gösterirdi.

Ahmet Yorulmaz: Sizin Sultan Selim Cami’ine müezzin olarak atanmanız nasıl oldu?

Hacı Veyis (İdris) Kurucu: Köprübaşında bir camii vardı. Tam emin olmamakla birlikte 1943 yılıydı. Ağabeyim orda imamın arkasında müezzindi. Çok titiz ve dini bilgisi iyiydi. Bir gün imamın hatalarına kızmıştı. Bir müddet sonra *“Bu imamın arkasında namaz olmaz”* dedi, gitmedi. Ağabeyim biraz ticaretle uğraştı. Bende onunla birlikte çalıştım. Köprübaşındaki o camiye gitmeye başladım. 1943-44 yıllarında imamın arkasında müezzin olurdum. Sonra 1950-51 yıllarında ilk resmi vazifeye Amber Reis Cami’ine müezzin olarak başladım. Bu cami, şimdiki anıtın oradadır. Sonra Durak Fakih Camii’ne geldim. Tahir Büyükkörükçü Hoca o vakit

Konya müftüsüydü. “*Şerafettin Cami’ine seni alacam*” dedi. Ben Sultan Selim Cami’ine geçmek istiyordum. Tahir Hoca beni Şerafettin Cami’ine alma konusunda ısrar etti. Ben de Ali Ulvi ağabeyimin söyledim: “*Tahir Hoca’ya sen bir söylesen, seni kırmaz. Ben Şerafettin Camii değil, Sultan Selim Cami’ine gitmek istiyorum*” dedim. Tahir Büyükkörükçü, Ali Ulvi ağabeyimi kırmamış, beni Sultan Selim Cami’ine verdi. İmamlık vazifesi ben hiç istemedim. Bu sebeple imamlık imtihanlarına hiç girmedim. Sultan Selim Cami’inden emekli oldum. İki yıl öncesine kadar her cuma günü babamın mezarı başına gider, Kur’ân-ı Kerim okurdum. Şimdi gidemiyorum, evde ibadetlerimi yapıyorum.

Ahmet Yorulmaz: Babanız Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, sosyal hayatında nasıldı? Evde size şakaları, latife sözleri olur muydu? Örneğin yemek olarak neyi severdi ve nasıl giyinirdi? Kahvehaneye ve sohbeta gider miydi?

Hacı Veyis (İdris) Kurucu: Babamın evde anneme, kardeşlerime ve bana şakaları, latifeleri olurdu. Konya ağzıyla eski kelimeleri şaka yaptığında ve latife ettiğinde söylerdi. Belki bugün bilinmez ama “Huysuz, seni kursaksız, ferasetsiz, sahtekâr” gibi kelimeleri kullanırdı. Ama bunları kötü anlamda değil, tebessüm ederek söylerdi. Hiçbir konuda yeme içmede, kılık kıyafette israf etmeyi sevmezdi. Babam temiz ve düzgün giyinmeyi severdi. İmam olduğu için namazda cemaatin vebali var diye elbisesinin temizliğine çok dikkat ederdi. Yemek konusunda yemek seçmezdi. Peygamber sünnetinde olduğu gibi annemin önüne getirdiği yemeğe bir laf etmezdi. “*Güzel olmuş, güzel yapmışın*” diyerek anneminde gönlünü alırdı. Konya yöresel yemeklerinden yapak sarması, imambayıldı gibi yemekleri çok severdi. Evde yemekleri annemde, ablalarda yapardı. Babam kesinlikle kahvehaneye falan gitmezdi. Sigaradan, nargileden, kahvehaneden nefret ederdi. Zamamı boşa öldürüyor derdi. Zaten koşturmaktan boş vakti de yoktu. Camide imamlık görevi vardı. Talebe okutmak için koştururdu. Cenaze, mevlüd ve hasta ziyaretine çağırılır, hepsine de giderdi. Köylerden ve esnaftan İmam Hatip Okulu için yardım toplar, okulun her türlü işi için çalışırdı. İmam Hatip Okulu’nun kurulması için çok uğraştı. Ömrünün son on yılında İmam Hatip Okulu’na derslere gitti.

Ek. 2. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Yakınlarından Mustafa Koruyucu* ile

09.09.2015 Tarihli Görüşme:

Doç. Dr. Nejdet Gök: “Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun mücadelesi nedir? Bir arşivi ve hatıratı var mıdır?”

Mustafa Koruyucu: “Bu hizmette iki ekol vardır. Birincisi Hacı Veyis Efendi ekolüdür. Bu ekol İmam-ı Birgivi'yi temsil eder. Bu ekolün bizzat bütün özellikleri üzerinde bulunur. Kadızade hareketini temsil eder.* Hacı Veyis Efendi “Birgivi”yi okutur, evde çoğunlukla “Tarikat-ı Muhammedi” kitabı okunur. Hacı Veyis Efendi iyi bir fakih, iyi bir muhaddistir. Tasavvuf anlayışı sünni tasavvuftur. Hacı Veyis Efendi'nin bir tarikat şeyhi yoktur. Herhangi bir tarikata intisap etmemiştir. ‘Üveysi’ diye tarif ettiğimiz, Muhammed Mustafa (s.a.s.) yolundadır.

İkinci ekol, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'dir. Halid-i Bağdadi'nin Halidiye kolundandır. Şeyh Mevlâna Halid-i Bağdadi Hazretleri'nin Konya daki halifesi Memiş Efendi diye tarif ettiğimiz Muhammed Kutsi'dir. Allah (c.c.) kabrini cennet etsin. Onun oğlu Şeyh Muhammed Bahaüddin'dir. Şeyh Muhammed Bahaüddin, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Fahri Kulu Efendi ve oğulları Ziya, Zeynelabidin ve Rifat Efendi'leri yetiştirmiştir. Muhammed Kutsi'nin hayatına baktığımız zaman o her yerde bir davetçidir. Bozkır'ın ve Seydişehir'in köylerini gezer, insanları dine davet ederdi. Yoğunluklu Fıkıh, Tefsir ve Hadis üzerine anlatır. Tasavvuf algısı, halifeliğini yaptığı Şeyh Mevlâna Halid-i Bağdadi yoludur. Halid-i Bağdadi de İmam-ı Rabbani Ahmet Faruk Serhendî ekolünü temsil eder. Yani şeriata uygun istikamet üzere bir tasavvuftur. Bu ekoldekiler için esas olan ihlas ve istikamettir. Herşey Allah (c.c.) için yapılır, ona kulluk edilir ve istikamet Muhammed Mustafa (s.a.s.) yoludur. Dinin ölçüsü budur. Bunun dışındaki bir ölçüyü asla kabul etmezler.”

Doç. Dr. Nejdet Gök: “Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi hayatını, mücadelesini, yaptığı hizmetlere adanmış klasik tarikat stiline dışına çıkmıştır. Daha doğrusu tarikat kendisini çok bağlamamıştır. Onun için önemli olan insanlara hizmet etmektir. İmam Hatip Okulları, hastaneler, talebe yurtları gibi toplumsal sivil kuruluşları canlandırmak, topluma faydalı olacak hizmetlerde bulunma düşüncesi değil midir?”

Mustafa Koruyucu: “Kesinlikle, ama şunu söylemem lazım. Bu Şeyh Mevlâna Halid-i Bağdadi ekolündekilerin hepsinde her dönemde vardır”.

Doç. Dr. Nejdet Gök: “Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun bir amacı ve hedefi vardı. Bazen bu yolda gururu kırılıyor, sıkıntı çekiyor, baskılarla ve engellemelerle karşılaşılıyor ama

***Mustafa Koruyucu:** Hacı Veyis Efendi'nin kızı Rahime Hanım'ın torunlarından. Konya iş adamlarındandır. Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans yapmaktadır. Hacı Veyiszâde ailesi ve soyu üzerine araştırmalar yapmaktadır. Aile Şeması üzerindeki yeri gösterilmiştir. (Ek:II, s.112)

***Kadızadeliler Hareketi:** Kadızadeler, Kadızadeliler, va da Fakılar, Osmanlı Devleti'nde 17. yüzyılda etkili olan sivası-dini hareket. 17. yüzyılda politik ve ideolojik farklılıklar oluşturarak ayaklanmalar çıkarmışlardır. Tasavvuf ve tarikat mensuplarına düşman oldular. Devletin türlü alanlarında geri kalışın sorumlusu olarak görüldüler. Onlara göre peygamber zamanından sonra çıkan yenilikler hoş görülmemelidir.

istikametinden ve doğru bildiğini söylemekten hiç şaşmıyor. Bununla ilgili ne söylemek istersiniz”.

Mustafa Koriyucu: “Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi şöyle söylemiştir: “*Halk Partisi bakır kaba benzer, içine zezem bile döksen zehirler*”. Konya Valisi Cemil Keleşoğlu, Demokrat Parti zihniyetinin başlangıcında Hacı Veyiszâde’ye gelip bağlılık bildirmiştir. “*Hocam birlikte hizmet etmeye talibim, emriniz başım üstünedir*” demiştir. Son anlara kadar, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’yi karşısında gördüğü zaman şapkasını çıkartır ve eğilmiştir. Hoca’nın selamını almak için bekler ve yanında el pençe divan dururmuş. İlişkileri bu boyuttadır. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Demokrat Parti’yi desteklemiştir. O günün şartlarında elde olan neyse mevcudu neyse onunla desteklemiştir. Son dönem talebelerinden Hayreddin Karaman ile Ali Osman Koçkuzu İmam Hatip Okulları aleyhinde bir karar alınca koşarak Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin yanına gelmişler, “*Hocam Demokrat Parti oyları ile İmam Hatip Okulları’nın normal lise yapılması talebimiz ret edildi*” Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, şöyle döner kibleye doğru sinirle derki; “*Siz de sizden önceki zalimlerin yaptıklarını yaptınız Siz de sizden önceki zalimlere dahil oldunuz, ateş bunlara da dokunacak*” der. Hacı Veyiszâde ilişkilerini asla karşıyı hoşnut etme üzerine kurmamıştır. Hizmet esastır, ama hizmet esası ilişkilerin de birisi benden hoşnut olsun diye Allah’ı (c.c.) gücendirmek aklında bir saniye yoktur. Konya İmam Hatip Okulu’nun müdürü Halk Partili olarak bilinen Bekir Elam isminde biri vardır. Hacı Veyiszâde’ye şikâyet ederler, “*Yahu bu Bekir Elam Halk Partili bir adamdır*” derler. Bekir Elam, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’yi hiç kırmamıştır. Bir başkası da Konya’daki bütün hafızları yetiştiren Hakkı Efendi’dir. Derler ki “*Hakkı Efendi’nin sakalı yoktur, fôtr şapka takar*”. Ama Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, ona o icazeti vermiştir. Şöyle söylemiştir. “*Sen yetiştireceksin, fôtrde takacaksın başka kapı yok, mecburen bu kapıyı açık tutacağız*” der. Bu insanların her biri esasen Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’ye bağlıdır. İlişkilerinde, hürmetlerinde Hacı Veyiszâde ile bir sorunları yoktur. Bir gün Lâdikli Ahmet Efendi diye bir zata Hacı Veyiszâde’nin birkaç talebesi ziyarete gider, aralarında Durmuş Kayapınar ve Ali Osman Koçkuzu da vardır”. Aralarında şöyle bir konuşma geçer.

– *Hocam sana Hızır (a.s.) geliyormuş doğru mu? – Gelir. – Senden başka kime gelir?*

– *Mustafa Efendi’ye gelir*” der. Talebeleri koşarak gelirler. – *Hocam size de Hızır (a.s.) geliyormuş*” derler. Hacı Veyiszâde’nin yüzü simsiyah oldu der. *Bize baktı, “Siz Hızır (a.s.) olun, Ümmet-i Muhammedîn imdadına yetişin diye uğraşıyorum. Siz gökten gelecek Hızır (a.s.) arıyorsunuz. Benim Hızır’ım sizsiniz, başka Hızır mızır yok*” der. Bunun üzerine çok iyi durmamız, düşünmemiz lazım.

Hacı Veyiszâde, döneminin olaylarını çok iyi takip etmiştir. Anadolu da ümitler kesilince Arap dünyasında birilerinin düşen bayrağı kaldırabilmesi için birinin harekete geçmesi beklenmiştir.

Arap dünyası ile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin altında kim vardır? Bu günlerde İrşat Kitapevi dediğimiz, Arapça kitapları Türkiye'ye ulaştıran, dağıtan "Mahbus" isminde bir kişidir. Bu kişinin Beyrut'la ilişkileri var. Mahbus'un babasının ismi Mehmet Özdemir'dir. O dönemde Hediyelik eşya, aksesuar vb. satar, kaçakçılık yaparak bunları Suriye'den temin eder. Hacı Veyiszâde, Mehmet Özdemir'e "*Bu eşyalar kaç paraysa ben sana fazlasını vereyim bana kitap getir*" der. Mehmet Özdemir Halep'e her gidişinde bir heybe dolusu kitapları yeni çıkan yayımları, dergileri getirir. Mehmet Özdemir bana kendisi anlattı, "*Asker beni hediyelik eşya vb. görünce bana kaçakçı muamelesi yapıyor, kızıyordu. Kitap, dergi falan getirince beni talebe zannediyor, kızmıyor, ses de çıkarmıyor diyor. Hoca Efendi de bana çok para veriyordu. Baktım ki kitaptan çok para kazanıyorum bıraktım, kitap getirmeye başladım*" Ondan sonra dini yayınlar satan kitap evi açtı. Bu şekilde Arapça kitaplar Türkiye'ye yıllarca girdi. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, gündemi yakından takip eden bir insandı. Dünyayı etkileyen olaylardan haberdardı. İmam Hatip Okulları onun dünyasında çok önemlidir. İslah-ı Medâris'in devamı anlamındadır".

Doç. Dr. Nejdet Gök: "Ali Ulvi Kurucu'nun hatıratında biraz duygusal bir anlatım var diye düşünüyorum. Örneğin Mehmet Vehbi Çelik Hoca'ya bir eleştiri, bir kızma var. Ama başka kaynaklara bakıyoruz, Mehmet Vehbi Hoca'nın mecliste o inançsızlara karşı verdiği mücadele alkışlanıyor. Sizce Mehmet Vehbi Çelik ile Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun fikir ayrılığı var mıdır?"

Mustafa Koruyucu: "Evet vardır. Mehmet Vehbi Çelik, Hacı Veyiszâde'ye; "*Hoca dağlının uşakları ne oldu? Vatan kovdu, dağlının uşaklarını değil mi?*" diyor. Mehmet Vehbi Çelik, İttihatçı, Halk Partili asker emrinde bir adamdır. Dağlının uşakları dediği Muhammed Bahaeddin'nin oğulları Ziya Efendi ile Zeynel Abidin Efendi'dir. Hacı Veyiszâde bu sözünün üzerine iki dizinin üstüne kalkıyor; "*Bana bak terbiyesiz, birini Muhammed Mustafa (s.a.s.) bağrına bastı, Medine'de mefdundur. Diğerini Kâbe-i Muazzam'a bağrına bastı, Mekke'de mefdundur*" diyor. Ortalık çit sessiz kesildi ve diğer olayı da babam şöyle anlatır, kendisi halen hayattadır: "*Bir yakınımızın cenazesi var, dayım Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ile beraberiz ve cenazeyi defnettik. Musalla Mezarlığı'nda dayımın yanındayım yürüyorum, birden hızlandı ve yüzünü diğer tarafa döndü*". "*-Ne oldu dayı? diye sordum*" der. Hacı Veyiszâde dayımın cevabı şöyle oldu; "*-Şu adamın kabrini görmeye yüzüm dayanmadı*" demiş. Konya'yı kandırılmış diye Mehmet Vehbi Efendi'yi sevmezmiş. Babannem Rahime Hanım'dan dinlediğim bir diğer hadise şöyledir: Büyük dedem Hacı Veyis Efendi ile Mehmet Vehbi Çelik arasında şu konuşma geçmiştir: Mehmet Vehbi Efendi o vakit Konya mebusudur. Hacı Veyis Efendi: "*Mehmet Efendi, bu nasıl iştir? Allah'ın şeriatını ayaklar altına alıyorsun*" demiş. Saygısından Hacı Veyis Efendi'ye "*Efendim, Hocam*" diyerek sözüne başlamış. Hacı Veyis dedem yaşça Mehmet

Vehbi'den çok büyüktür ve hürmet etmek zorundadır. Hem de Hacı Veyis Efendi, o gün Konya'nın ileri gelenlerinden saygın âlim bir insandır. Mehmet Vehbi Çelik: *“Efendim, sizin bildiğiniz gibi değildir. Bu yaşananları bir de benden dinleyin. Hilafetin gitmesini, şeriat düzenin kaldırılmasını Lozan'da kabul etmeseydik, şimdi vatan diye bir şey kalmayacaktı. Biz mecburen evet dedik. Gazi'yi, bilmez misin, (Mustafa Kemal) Gazi, şeriatçı adamdır”* diyor. Hacı Veyis Efendi: *“Mehmet Efendi, yani gâvuru hoşnut etmek için dinimizden mi vaz geçtik, bu nasıl olacak”* diyor. Bu konuşmanın tarihini bilmiyorum ama aralarında böyle bir konuşma geçiyor. 1928 yılları gelip Harf İnkıpları başlayınca dedem Mehmet Efendi'yi çağırıyor ve diyor ki *“Mehmet Efendi ne oldu? Hani gâvuru aldatmaktı maksudunuz, biz aldandık ve sen aldandın”* diyerek kızgınlığını belirtiyor.

Doç. Dr. Nejdet Gök: *“Hacı Veyiszâde'nin ve kardeşi İbrahim Efendi'nin Medine'ye göç hadisesi vardır. Mehmet Vehbi Çelik bunu neden destekliyor?”*

Mustafa Koruyucu: *“Mehmet Vehbi Çelik “Aman gidin, gitsinler” diyor. Gitsinlerde ortalık boşalsın istiyor. Mehmet Vehbi Çelik'in iyi veya kötü çalışmaları vardır. “El-Akaidü'l- Hayriye” büyük bir çalışma ve iyi bir eserdir. Bir insanın iyi tarafları olduğu kadar kötü tarafları da vardır. Mehmet Vehbi'in yaklaşımlarında donuk olmayan düşünce tarzı var, bunlar iyi ama İttihatçılık ve Halk Particilik yönü ağır basar. Yalnız manidardır, son zamanlarında itirafi şöyle olmuştur: “Dağlı'ya kızdık, ama o kazandı biz kaybettik ” demiştir.*

Doç. Dr. Nejdet Gök: *“ Mehmet Vehbi Çelik'in Konya'da meclisteki duruşu nedir?”*

Mustafa Koruyucu: *“Meclisteki konumunda kendini müdafası vardır. Mecliste, Rıfat Efendi'nin ve bir sürü müslümanın katledilmesine seyirci kalanlardandır. Ortalık boşalsın biz bize kalalım, derdinde olanlardandır. Bu grubun ortak özellikleri İttihatçı, tütüncü ve nargileci arkadaş grubudur. Mehmet Vehbi Çelik, nereye giderse mutlaka nargilesini yakıp konuşmasını dinletenlerdendir. Hacı Veyis Efendi, tütünü gördü mü kıyameti koparırdı. Birgivi ekolünden, kahvehaneye bile ters bakan bir insandır. Şeyhülislâm Mustafa Sabri, Konya'ya geldiğinde Islah-ı Medâris'i ziyaretinde pencereden bakmış ve ilerden kış zamanı karda zorlukla yürüyen yaşlı bir adam geliyor. Şeyhülislâm Mustafa Sabri, Ziya Efendi'ye: “–Hoca Efendi, şu uzaktan yürüyerek gelen kimdir? –Hacı Veyis Hoca Efendi'dir. –Peki bu adam uzaktan nerden gelir?–İmamlık vazifesini yapmış, burada Islah-ı Medâris'te ders verir –Peki kaç para alır? –O hiç para almaz, dinini anlatmaktan hiç para almadı. –Ne yapar peki? – Şatır Köyü'nde tarlası var, gider orda harmanını kaldırır, onla kut kanaat bir ömür geçirir, ömrünü dine vakfeder, ama bir kuruş para almaz. diyor Şeyhül İslâm Mustafa Efendi: –Hah! Şimdi anladım buradaki bereketi, buradaki hocalar hiç mi para almaz?”* Diyerek şaşkınlığından tekrar sormuştur. Sonra Şeyh'ül İslâm Mustafa Sabri Efendi oğlunu Islah-ı Medâris'e göndermiştir. Islah-ı Medâris'ten mezun olan oğlu İbrahim Sabri Efendi daha sonralar Ali Ulvi Kurucu'ya üstatlık etmiştir”.

Doç. Dr. Nejdet Gök: “Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Medine’ye hicret niyetinden son anda neden vazgeçmiştir?”

Mustafa Koruyucu: “Bir tamim gereği medreseler kapatılınca, vakıflara ait camilere yöneliyor. Hiç değilse camilerde cami dersleri yapalım, talebeleri buralarda yetiştirelim düşüncesi olmuştur. Fahri Kulu Hoca Efendi’ye bununda yasak olduğu şeklinde bir yazı gelmiş. Fahri Efendi bunun üzerine Ankara’ya hemen bir telgraf göndermiş. *“İnsanlığa hürriyeti öğretmiş bir peygamberin ümmetine böyle bir kölelik ve zillet asla yakışmaz, benim rızkımı siz vermiyorsunuz, Allah (c.c.) veriyor, madem ki böyle bir tahkik var, ben istifa ediyorum”* der. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, *“Üstat bende istifa edeyim mi?”* diye sorunca Fahri Efendi: *“Hayır Mustafa Efendi bir tepki konması gerekiyordu, tepkimizi gösterdik. Sizin orada durup talebe okutmanız gerekiyor, halkla ilgilenmeniz gerekiyor, sizde orda kalmalısınız”* diyor. Medine’ye hicret konusunda Fahri Efendi, İbrahim Efendi’ye yani dayıma müsaade ederken, Mustafa Efendi’ye izin vermemiştir. Şöyle söylemiştir: *“Mustafa Efendi sende gidersen ben burada ne yapacağım”* der. Hacı Veyiszâde’nin gözleri dolar, birbirlerine müthiş bir bağları sevgi ve hürmetleri varmış”.

Ahmet Yorulmaz: İbrahim Efendi’nin gitmesine neden müsaade edildi ve tepkiler ne oldu?

Mustafa Koruyucu: İbrahim Efendi’ye herhangi bir tepki yok. Ona ailesinden Fahri Efendi’den müsaade vardı. Fahri Efendi *“Niye gideceksin, İbrahim Efendi”* diyor. Orda güzel bir cevapla: *“Efendim burada çocuklarımı okutabilme noktasında ümit kabını sonuna kadar yaladım boş.”* Fahri Efendi: *“Ne yapacaksın orda”* diyor. İbrahim Efendi: *“Sırtımda küple, küfeyle üzüm taşıyacağım, hamallık yapacağım, evlatlarımı okutacağım”* der.

Ek. 3. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Yakınlarından Mustafa Koruyucu ile

03.06.2015 Tarihli Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun hayatı, ilmî kişiliği ve mücadelesi ile ilgili ne söylemek istersiniz?

Mustafa Koruyucu: Anlatılan bazı olaylar, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin vefatından onlarca yıl sonra uydurulmuş, insanların kendine bir şey addetmek için yaptığı, kendince bir çalışmadır. Kendinde bir şey görebilmek, bir izzet verebilmek için Hacı Veyiszâde, Lâdikli Ahmet Efendi gibi insanlar üzerinden kendini pazarlamak için uydurduğu menkıbelerdir. Bu kötü niyetli insanların halidir. İyi niyetli insanlarda Hacı Veyiszâde'nin hallerini hayra yormuş, diniyle ve inancıyla bütünleştirmiştir. Olayları olmasını istediği gibi yorumlamış, birazda abartmıştır. Ehl-i Sünnette keramet haktr, kerametcilik batıldır. Böyle yaparaktaki malesef kül yığınları arasında bir âlimi, dev bir hareket adamını, bir mücahidi mahvettik. Konya insanı böyle bir insana yazık etti, Hacı Veyiszâde denilince benim akıma Leys bin Saa'd gelir. Sekiz büyük İslam fakihinden bir tanesidir. Mısır'ın fakihî olarak geçer. İmam-ı Malik dediğimiz zât, Medine'nin fakihî iken, İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe Küfe'nin fakihî iken, Leys Bin Saa'd da Mısır'ın fakihidir. İmam-ı Şafii, Leys bin Saa'd ile ilgili ne diyor biliyor musunuz? *“Leys Bin Saa'd, İmam-ı Malik'ten daha fakih bir adam, daha âlim bir kişi lakin öğrencileri onu zayi ettiler. İlmîni aktaramadılar, yayamadılar.”* Koskoca bir âlimin ilmi yayılmadığı için menkıbeleri yayıldı ve zayi oldu gitti diyor. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, büyük bir din âlimi, bir edip, bir müfekkik, düşünce adamı ve mücahittir. Biz onu sıradan Kapı Camii'nin etrafında gezen, paçalarından keramet dökülen, bir ilim sahibi olmasına gerek olmayan, manevî ilimler sahibi ledünni ilimler sahibi olması gereken, bir adamı haline dönüştürdük. Hacı Veyiszâde'nin gerçek hüviyetini, davasını ve kavgasını kaybettirdik. Biz kaybolmuş ve uydurma rivayetler arasında yok olmuş, iftiraya uğramış, bu zatı iftira ve uydurma yığınından çıkartıp gerçek hüviyeti ile tanıtmamız lazım. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'yi tanımak için bu Leys bin Saa'd hikâyesi hep aklıma gelir. Bu zayi edilmişliği hissedirim ve içim yanar. Ben bu noktada Ali Ulvi Kurucu ve Hayreddin Karaman'a minnettarımdır. Onlara çok dua ederim. Çünkü onlar bu kül yığınlarını aralayıp bir şeyler aydınlatmasalardı, biz ne kadar bir şey anlatsak da gerçekler kaybolup gidecekti.

Üzerinde duracağımız hadisenin bir tanesi nesep, ikincisi fikir ve düşünce, son olarakta meşreptir. Nesep yönü ile baktığımız zaman babası itibari ile tamamen Türk bir aileden ve soydan gelir. Annesi Bağdatlı Arap bir ailenin kızıdır. Bağdatlı Arap bir ailenin kızı olmasının hikâyesi şudur. Bu gelişiyi izah etmeliyim. Çünkü bu ilmî meşrebine de tesir edecektir. Hacı Veyiszâde'nin dedesi Karavelioğlu Mustafa Efendi, medresede okurken genç Bağdatlı bir hoca ile tanışır. Seyid Abdulkerim Efendi, sonra o soydan gelen herkes “Seyyid” olarak anılacaktır.

Medreseden çok cüzi bir miktarda para alır, medresenin önünde bir yerde ayakkabı tamirciliği yaparak hayatını devam ettirir. Âlim ve medrese hocasıdır. Hem de ayakkabı tamirciliği yapar. Kadı sicil defterine baktığımız zaman kendisinin kaydını görürsünüz. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin dedesi Karavelioğlu Mustafa Efendi'nin babası Kara Veli Rus Harbi'ne gider, orda esir düşer ve yirmi yıl kadar askerliği sürer. Askerden geldiğinde oldukça yorgun bir adamdır. Bir evlilik yapar, bu evlilikten üç çocuğu olur. Daha sonra hacca gider ve oradan geri dönemez. Rivayete göre yolda Şam ile Halep şehirleri arasında vefat etmiştir. Seyid Abdulkerim Efendi yirmili yaşlardadır. Mustafa Efendi, Seyid Abdulkerim Efendi'ye *“Annem dul kaldı, annemin bir eşe bizim bir babaya ihtiyacımız var. Evimiz müsait, malımız mülkümüzde müsait. Annemle seni evlendirelim. Hem bizim eve taşın, hem hocamız ol, hem babamız olursun ve evimiz baba görür”* der. Seyid Abdulkerim Efendi kabul eder. Mustafa Efendi'nin annesi evlenir. Bu evlilikten Seyyid Muhammed doğar. Konyalılar: ‘Seyid Mehmed’ der. Seyyid Mehmed'in kızı Fatma vardır. Fatma Hanım, eğitim ve terbiyesini babası Seyyid Mehmed'den almıştır. Seyyid Mehmed'in kızı Fatma'yla ile Mustafa Efendi'nin oğlu Hacı Veyis Efendi'yi evlendirirler. Bu evlilikten Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi doğmuştur. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi anne tarafından Seyid Abdulkerim Efendi, baba tarafından Mustafa Efendi ve Kara Veli'ye dayanır. Baba tarafından öz ve öz Türk'tür.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun ilmi meşrep yönünden ekolü önce babası Hacı Veyis Efendi sonra Seyid Abdulkerim Efendi son olarakta Muhammet Kutsi yani Memiş Efendi'dir. Mevlâna Halid-i Bağdadî'nin Konya ve civarı halifelerinden Nakşî Muhammet Kutsi isminde, halkında Memiş Efendi diye bildiği bir zattır. Memiş Efendi'nin mezarı Seydişehir'in Çavuş Kasabası'ndadır. Memiş Efendi'nin oğlu Muhammed Bahaüddin'in üç oğlu vardır. Zeynelabidin, Rıfat ve Muhammet Ziya Efendi'dir. Zeynel Abidin Efendi Meclis-i Mebusan'da, mebusdur. Rıfat Efendi tüccardır. Ziya Efendi de Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin müthiş bir hayranlıkla “Üstadım” dediği, kendisine tabi olduğu, sonsuz muhabbetle sevdiği derin bir âlimdir. Ama Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin ilmi yönüne baktığımız zaman ilk hocası, babası Hacı Veyis Efendi'dir. Babası Hacı Veyis Efendi'nin hiçbir tarikatla bağlantısı ve ilgisi olmamıştır. Çok şer'-î bir adam, iyi bir âlim, iyi bir muhaddisdir. Hadis ve Fıkıh'ta çok iyidir. En iyi yönü de Hacı Veyis Efendi'nin birgivi dediğimiz İmâm-ı Birgivî ekolünün Konya'daki temsilcisidir. Elinden düşmeyen kitap ‘Tarikat-ı Muhammediyye’dir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu bu noktada babasından ilmi yönünden etkilenmiştir. Öbür taraftan hikmet ve ilimler aldığı Ziya Efendi, Muhammet Kutsi Efendi'nin torunlarından ve bir de ailede etkisi tesiri olan Seyyid Abdulkerim Efendi'dir. Nesebini anlattık ve ilmi meşrebi de budur. Hacı Veyiszâde'yi anlamının yolu bu ekolleri ve sahip olduğu ilmi menşei anlamaktan geçer. O dönemde Anadolu'daki medreselerinin Hadis'ten uzak olduğunu görürüz. Ama bu ekoldekiler ve Hacı

Veyiszâde, mutlaka İmam-ı Buhari okur, ezberler. İmam-ı Buhari'nin eserlerinden 'Umdetü'l Kâri'ye çok önem verirler.* Hayatta kalan Hacı Veyiszâde Mustafâ Kurucu'nun talebelerinden bir tanesi Ali Rıza Işın'dır. Ali Rıza Işın, Hacı Veyiszâde Mustafâ Efendi'den 'Tevvî-i Tarîk' ve 'Umdetü'l Kâri'ye, okuduk demiştir. 'Umdetü'l Kâri'ye büyük bir âlimin İmam-ı Buhari üzerine yaptığı çok güzel bir eserdir. Hacı Veyiszâde Mustafâ Kurucu, 1925'ten 1950 yılına kadar her gün Mevlâna ve Akçeşme civarında ders okutmuş, gizli gizli talebe yetiştirmiştir. Daha sonrada İmam Hatip Okulu açılınca orda yetiştirmiştir. O baskı ve zulüm zamanlarında gizli gizli ders okutulmuş. Ali Ulvi Kurucu, babası İbrahim Efendi hakkında şöyle anlatmıştır: “*Jandarma baskın yaptığında babamın yanındaydım. Babamın öğrencilerine zarar gelmemesi için gayretini, çabasını, gördüm*” der. Hacı Veyiszâde Mustafâ Kurucu ve ailesi hayatlarının hiçbir aşamasında birilerini tarıkata davet etmemişlerdir. Tarikat tellallığı, keramet gösterme çabalarında olmamışlardır. Hacı Veyiszâde Mustafâ Kurucu'nun gizli bir manevi hali vardır. Bunu açığa vurmamak için de elinden geleni yapmıştır. Hiç bir talebesine tarikat dersi vermemiş, şeriat ilimlerinden başka bir ilim olduğundan bahsetmemiştir. Hayreddin Karaman kendisine gidip ısrarla şöyle sormuştur. “*Hocam sende manevi ilimler olduğu söyleniyor. – Hayreddin iftira ediyorlar. Allah'ın (c.c) kitabı, Resul'ün (s.a.s) sünneti ve şu elimizdeki kitap dışında bir bilgiye sahip değiliz*” demiştir. Hayreddin Hoca'dan da benzerini duyduğum olayı talebelerinden Durmuş Ali Kayapınar şöyle anlattı:

“*Lâdikli Ahmet Efendi diye birisine gittik, oraya sana Hızır (a.s.) geliyormuş, diye sorduk. “Gelir” dedi. Başka kime gelir diye sorduk. “Benden öncede Mustafa Efendi'ye gelir” dedi. Koşarak hocamıza vardık. Hocam sana Hızır (a.s.) geliyormuş. “Öylemi sahtekârlar, ben sizler Hızır (a.s.)olun Ümmet-i Muhammed'in imdadına yetişin diye çabalıyorum, gayret sarf ediyorum. Siz göklerden gelecek Hızır (a.s.) arıyorsunuz. Benim Hızırlar'ım sizsiniz başka bir Hızır yok” dedi. Hacı Veyiszâde'nin mantığı budur. İmam Hatip Okulları'nın açılması için çırpınmıştır. İmam Hatip Okulları'nın İmam Hatip Liseleri olması için çalışmıştır. Kanun teklifi verilmiştir. Demokrat Partili milletvekillerinin verdiği kanun teklifi ret edilince Ali Osman Koçkuzu ve Hayreddin Hoca koşarak gelir: “Hocam ret ettiler. Demokrat Partililer de reddettiler” demiş. Hacı Veyiszâde, Kur'ân-ı Kerim'den bir ayet okumuş : “Sizde sizden önceki zalimlerin yaptığını yaptınız, oturduğu yere oturdunuz” der. Hacı Veyiszâde Mustafâ Efendi, siyasetten ve dünya konjonktöründen habersiz değildir. Gönderdiği talebeler vasıtasıyla Mısır'dan ve Medine'den haberdar olup sürekli olarak irtibat halindedir. Sürekli yazışmaları vardır. Şeyhülislâm Mustafâ Sabri, Ali Ulvi amcam vasıtasıyla sürekli olarak haberler yollar.*

* Bu kitap: Sahih-i Buhârî'nin en mühim iki serhinden biridir. Sahih-i Buhârîyi İmâm-ı Âzam Ebu Hanîfe ve Esbabının yapmış olduğu nakiller çerçevesinde daha çok lüâvi ve nahvi cihetine ihtimam gösterilerek serh etmiştir. İmam-ı Buhari Hazretlerinin kitabında vaz etmiş olduğu Hadis, muhaddislerin tercümelere ve unvanları beyan etmektedir.

Üç, siyasi meşrebi: Meşrebindeki üstadı da Şeyhülislâm Mustafa Sabri'dir. Onu desteklemiştir. Şeyhülislâm Mustafa Sabri'ye olan muhabbet ve sevgisi hiç eksik olmamıştır. Aralarındaki irtibatta hiç kesilmemiştir. Şeyhülislâm Mustafa Sabri, mücahitlerin imamıdır. Yeryüzünde nerde bir İslami hareket varsa, müslümanların bir baş kaldırış varsa, zalimlere karşı bir direniş varsa, mutlaka Şeyhülislâm Mustafa Sabri'nin bilgisi etkisi vardır. Bir İhvan-ı Müslimin dediğimiz hareket dahi Şeyhülislâm Mustafa Sabri fikirlerinden oluşur. Hasan El-Bennâ diye bildiğimiz zatın istişare halkası içerisindeki en eski adamlardan bir tanesi de Şeyhülislâm Mustafa Sabri'dir. Ali Ulvi amcam Mısır'a gidip Şeyhülislâm Mustafa Sabri ve Hasan El-Bennâ ile tanıştığında, “*Dedem, babam ve amcamdaki ihlâsı, samimiyeti, gayreti ve ilmi gördüm*” demiştir.

Hacı Veyiszâde ailesi bir ilim halkası gibidir. Bu ailede kadınlar da ilim halkasına dâhildir. Babaannem (Rahime Hanım), İttihat ve Terakki, okulları laikleştirme süreci girinceye kadar normal okullarda okumuştur. Babaannemin ablası Hatice Hoca, o okullardan mezun olmuştur. Benim annemin öğretmeni Ubeyde Hanım, babaannem Rahime Hanım'ın sınıf arkadaşıdır. Daha sonra onlar başları açıp normal Cumhuriyet Dönemi öğretmeni olmuşlardır. Ama babaanneler böyle bir şeye razı olmamışlar, laikleşme sürecinde dedem onlara okulu bıraktırmıştır. Bu süreci babaannem (Rahime Hanım) şöyle anlatırdı: “*Bir gün okula piyano getirdiler. Bize batı müziği dersi de alacaksınız*” dediler. “*Bunu babam Hacı Veyis Efendi'ye söyledim. Babam beni okuldan aldı, bizim böyle bir şeye tahammülümüz yoktur*” dedi. Evde babaannem Arapça lügatı ezberlemiş. Kur'ân-ı Kerim üzerindeki Arapça ibareleri anlardı. Kur'ân-ı Kerim üzerinde çok büyük hâkimiyeti vardı. Babaannem “Kıyas-ı Enbiya”,* “Taberi” ve “Peygamberler Tarihi” okutmuştur. Hadis'ten, Fıkıh'tan evde sürekli dersler okutmuş. Bir de çok önemli bir ders olarak Ebül-Ferec İbni Cevzî'nin “El Mecalis” isimli kitabından her gün için bir ders ayarlamış. Namık Kemal'in, M. Akif'in şiirlerini okurlardı. Müthiş bir şiir bilgileri vardı. Akâitten şiir metinleri ezberlerdi. Babaannem (Rahime Hanım), Ali Ulvi amcam bize halasını ziyarete geldiğinde hala-yeğen şiir atışmaları yaparlardı. Bu insanlar ilim ehliydi. Bu ev, ilim eviydi, babaannem masal bilmezdi. Yusuf (a.s.)'ın kıssası bir çocuğa nasıl anlatılırsa öyle anlatıyordu. Kur'ân-ı Kerim deki kıssaları hurafesiz anlatırdı. Yusuf (a.s.), İbrahim (a.s.), Eyyüp

* Kıyas-ı Enbiya: Peygamberlerle ilgili kıssaları içeren yapıtların genel adıdır. Türkçe' de genelde divan edebiyatı döneminde kullanılmıştır. İlk Kıyas-ı Enbiya Kıssai'nin 9. yüzyılda yazdığı Kitabü Kıssai'l-Enbiya adlı eseridir. Türkçe kıyas-ı enbiya kitapları arasında Rabguzi'nin 1310'da Çağatay Hanı Termaşir'in emiri Nasuriddin Tokboğa'nın emriyle yazdığı Kıssatü'l-Enbiya ve Ahmet Cevdet Paşa'nın Kıyas-ı-Enbiya ile Tevarih-i Hulefa adlı eserleri sayılabilir.

* Ebu Cafer Muhammed İbn-i Cerir el-Taberî: Fıkıh, hadis, tarih, dil, tefsir ve kıraat alanlarındaki çalışmalarıyla kendini kabul ettirmiş Müslüman din bilginidir. İran'da tarihî bir bölge olan Taberistan'da (günümüzde Mazenderan) doğduğu için 'Taberî' olarak ünlenmiştir. En önemli eserlerinden ikisi, İslâm dünyasında çok rağbet görmüş bir tefsir kitabı olan 'Tefsir'ul Taberî' (Türkiye'de 'Taberî Tefsiri' ismiyle bilinmekte ve yayınlanmaktadır) ve Taberî Tarihi'dir.

* Ebül-Ferec İbni Cevzî: Tefsir, hadis, tarih ve hanbeli mezhebi fıkıh âlimidir. El Mecalis bu alanda bilinen eserlerinden biridir. Çok sayıda eseri vardır.

(a.s.) kıssası babannemden öğrendiğim şekliyle aklımdadır. Babaannem bana ilkokula gitmeden önce Arapça yazmayı öğretti. Bu evdekiler sürekli Kur'ân-ı Kerim'le birliktelerdi. Namaz âşıklarıydılar. Boş vakit buldular mı namaza dururlardı. O namazın adı önemli değildi. Nafile bir namaz önemli değildi. Boşsa namaz kılarlardı. Evde bir misafir varsa onlara bir şeyler anlatırlardı. 1925'ten 1960'lara kadar gelen süreçte Konya'da Kur'ân-ı Kerim bilen kadınların hocası Fatıma Hoca, Rahime Hoca, yada Hatice Hoca'dır. O sıkıntı dönemlerde Konya'da kadınlar arasında din algısının sönmemesini, Kur'ân-ı Kerim bilinmesini ve okunmasını Hacı Veyis Hoca ve çocukları sağlamışlardır.

Bu insanların büyük bir özveri ve gayretle dünya dertleri hiç olmamıştır. Para, mal, mülk dertleri hiç olmamıştır. Hiç kimseyle para sorunları olmamıştır. Allah'ın (c.c.) verdiğiyle yetindiler. Kimseye el açmadılar. Köydeki tarlalarını ektiler, suladılar ve geçindiler. Dağıttılar, almadılar, verdiler istemediler. Hayreddin Hoca kitabında yazmıştır. Konya'da tek bildiği adamdır, ne zaman ihtiyacı olsa kapısını çaldığı insan Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin kendisidir. Evi bir ilim evidir, kadınlar ve erkekler içinde mutlaka ilim meclisleri kurulur. Mutlaka evde her vakit misafirleri vardır. Gündüz vakti mutlaka bütün hanımlarla ders vardır. Bu ailedekiler için sahabelerden birinden bahsedildiği zaman sanki yakın akrabalarından bahsedilmiş gibi bilgi sahibidirler. Latince'yi öğrenmeden öldüler. Tertemiz bir hayat yaşadılar ve hayatları uyduruk menkıbelerle dolu değildi. Ben yıllar sonra baktım ki babannemin bana öğrettikleri Kur'ân-ı Kerim'den, ilim kitaplarından başka bir şey değildi. Hayatlarında hurafe diye bir şey yoktu. Bu insanlara ledünni bir ilim gelmiş değildi. Ömürlerini ilme vermişlerdir.

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun eserleri nelerdir?

Mustafa Koriyucu: Öncelikle eseri önceki ismi Paşa Dairesi sonraki ismi Islah-ı Medaris-i İslamiye olan eğitim yuvasıdır. Hacı Veyiszâde'yi ekol yapan, o günün mevcut şartlarından rahatsız olup özüne dönüş projeleri ortaya koymasıdır. Yani öyle bir medrese zuhur etmiş ki artık bu medrese cevap veremiyor. Batıdan gelen saldırıların karşısında duramıyor. Müslüman bir milletin onurunu koruyamıyor, ıslâh gerekiyor, ıslâh edilmesi gerekiyor. İşte onlar o yüzden Islâh-ı Medâris diye büyük bir üniversite kuruyor. Zamanın sıkıntılarında az bir mezun vermiş. Savaş dönemi İttihatçılar bu işe biraz soğuk bakmışlardır. Zaten 1924'te tüm medreseler kapatılır.*1950'li yıllara kadar Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, zamanını bekler, imkânını bekler ve kadrolarını oluşturmaya çalışır. 1951 yılına geldiğimiz zaman Islah-ı Medâris programı oradan alınır, aynı programla, İmam Hatip Okulları doğar.

Prof. Dr. Hayreddin Karaman ve İsmail Kaya Konya İmam Hatip Okulu'nun iki büyük ekol insanlarıdır. Hayreddin Karaman, İmam Hatip öğrencisinin ilmi meşrebini, temsil eder. İsmail

*Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası), Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 3 Mart 1924 tarih ve 430 Kanun Numarası ile kabul edilmiş olan ve ülkedeki bütün eğitim kurumlarının Maarif Vekaleti'ne (Milli Eğitim Bakanlığı'na) bağlanmasını öngören yasadır.

Kaya, İmam Hatip talebesinin aksiyon kısmını temsil eder. Lâdikli Ahmet Ağa hacca gittiği zaman amcam Ali Ulvi Kurucu'yu ziyaret eder. Der ki *“Ali biz kimiz ki ümmete yön vereceğiz. Ben cahil bir adamım Ali'm, bir şeyden de haberim yok. Millet beni büyütüyor ve abartıyor. Biz cahil insanlarız. Aslan Ali'm, ilim ister, bir toplumu toplum etmeye, ümmete imamlık etmeye, yol göstermeye, düştüğü sıkıntıdan çıkarmaya. Âlimler ister, amcan bu âlimlerdendi. O gitti âlim kalmadı. Ali'm amma torunuma İmam Hatip Okulu'na verdim. Âlim olacak inşallah. Ben bilmem, kitaplardan anlamam, Ali şimdi alınacak kitapların listesini yaz da alayım. Okumam yazmam da yok. Şuraya yaz ben bu kitapları alayım, temin edeyim de, Medine'den döndüğümde inşaallah torunumu okutacağım, o kitapları okusun âlim olsun”*der. Maalesef Lâdikli Ahmet Ağa dediğimiz insanı da uyduruk hikâyeler, menkıbeleri içinde kaybettik. Hacı Veyiszade'nin İmam Hatip Okulu ile ilgili şu konuşmasını Ali Ulvi amcamdan dinlemiştim. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, İmam Hatip Okulları'nı kurmaya çalışırken bazı şeyler eksik kalınca ve etrafındakilerce eleştirilir. Bunun üzerine sözü; *“Lakin tümü elde edilemeyen tümü terk edilemez.”* olmuş. 1955'te Ali Ulvi Kurucu Konya'ya gelmiş. Hacı Veyiszâde'yi ziyaret etmiş. Ali Ulvi amcama sorar: *“Ne yaptın Ali'm, İmam Hatip Okulu'nu ziyaret ettin mi? –Yok amca daha gitmedim. –Ee git bir gel”*der. Gider dolaşır, akşam gelir. *–Ali ne yaptın?–Vallahi amca yüzde beş ya çıkar, ya çıkmaz –Elhamdülillah yüzde beş çıkar mı Ali'm”* der. Bir hamd etmeye başladı, yarım saat hamt etti, şükretti. *“Öylemi yüzde beş çıkar mı? Ali'm, hamd olsun, Ali'm, hamd olsun”*. Ali Ulvi Kurucu o kadar sevindi ki der. Bu heyecan, davasının heyecanıdır. Bir gün birileri gelmiş, İmam Hatip Okulu Müdürü için *“Hocam Bekir Elam Halk Partili demişler. –Olsun benim işimi görüyor”* demiş. Sonra Bekir Elam için biraz daha konuşunca *–Bana bak demiş bir talebenin yetişmesi için bin münafiğin kahrına katlanırım”* demiş. Bu keramet işte bundan büyük keramet mi olur.

Ek. 4. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Talebelerinden Osman Berk ile

11.03.2016 Tarihli Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile nasıl tanıştınız? Nasıl talebesi oldunuz? Bize biraz anılarınızı anlatır mısınız?

Osman Berk: “Ben 1930 yılında Konya da doğdum. Aslımız Sivashlı’dır. Dedelerimiz Osmanlı zamanında kadı olarak Konya’ya gelmiş. Babamda burada doğmuş, medresede eğitim aldıktan sonra Konya’da merkez vaizi olarak görev yapmış ve buraya yerleşmiş. Biz küçükken annem vefat edip babam ikinci hanımı ile evlenince üvey annemde Sivashlı olduğu için asıl memleketimize dönmüşüz. Babam sonra beni eğitim almam için Konya’ya Hacı Veyiszâde Hoca’nın yanına gönderdi. Babamla Hacı Veyiszâde, medresede beraber talebe okutmuşlar. Bana babam bazen sen Konya’dan dönme orda kal, ben oradan geldim çok pişmanın derdi. Ben Konya’ya gelince burada bana Hacı Veyiszâde kol kanat gerdi. Benim, Hacı Veyiszâde’ye epeyce bir zaman hizmetim oldu. Konya’ya gelince kalacak yerim yoktu. Piri Mehmet Paşa Camii’nin bahçesinde bulunan misafirhanede kalmaya başladım. Hoca Efendi, beni oraya yerleştirdi. Orası bugün olduğu gibi değildi. Çok geniş bir bahçesi ve şadırvanı vardı. Benimle birlikte burada birkaç arkadaş daha kalıyordu. Caminin bahçesini eker, dikerdik. Hem bize boş vakitlerde eğlence hemde soframıza yeşillik olurdu. Hacı Veyiszâde Hoca’nın cami bahçesinde ayrı odası ve abdesthanesi vardı. Sadece kendisi girer, çıkar kilitlerdi. Bir gün Piri Mehmet Paşa Camii’nde yılı tam hatırlamıyorum. 1948 yılı olabilir. Hoca Efendi’nin Yozgat’tan iki talebesi ziyaretine geldi. O vakit biz daha delikanlıyız, biri müftü, diğeri de vaizmiş. Bir talebesi daha var. Hüseyin ağabey o da Yozgatlı bizle birlikte misafirhanede kalıyordu. Benden yirmi, belki otuz yaş daha büyüktü. Hiç evlenmemiş ama biraz safça, iyi niyetli temiz kalpli insandı. Bende misafirler gelince bahçedeki marul, maydanoz, tere vb. sebzeleri topladım. Hoca Efendi’yi beklerken misafirlere ikram olsun diye yıkadım ve getirdim. Hüseyin ağabey biraz saf idi, iyi niyetli ama düşünemedi. Bir anda misafirlerin yanında “*Onları niye kopardın? O marul, maydanozu Hoca’nın evine götürecektim ben*” diyerek heyecanla söyleyiverdi. Misafirlere ikram ettik, mahcup olmasın ve moralleri bozulmasın diye “*Hüseyin ağabey Hoca’nın ne hakkı var, marulda, maydanozda eken biziz, biçen biziz*” dedim. Öyle söyleyerek durumu geçiştirdim. Bir süre sonra Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi caminin bahçesindeki odasından yanımıza geldi. Caminin bahçesi büyük olduğu için bizim kaldığımız misafirhane ile Hacı Veyiszâde’nin odası arasındaki mesafe bayağı vardı. Bizim bu konuşmamızı duyması mümkün değildi. Yanına gidip bir şey söyleyen de olmadı. Misafirler gittikten sonra başını başıma dayadı, eli omzumda tebessüm ederek “*Tuzsuz, yan kayışı kırık, demek hocanın ne hakkı var marulda, maydanozda haa*” dedi. Benim Hüseyin Ağabeye söylediğim sözü bana aynen geri söyledi. Ne orada bulundu, ne bizi duydu, nede gördü. Bu konuşmayı başka duyan da olmadı. Şaşıtm kaldım. Buda benim

bizzat şahit olduğum bir olaydır. Hacı Veyiszâde Efendi'nin manevi hallere sahip olduğuna kanaat getirdim. Hacı Veyiszâde ile ilgili menkıbeler duyardım ama hep yakınında olduğum için itibar etmezdim.

Hacı Veyiszâde Hocam ile bir de arsa alma olayım var, onu anlatayım. Hocam'ın yanında, hizmetinde çok kaldım, ama yaşım ilerleği için pek çok hatıramı unutuyorum. Bir zamanlar arkadaşlarla bir ev alma, ev yapma düşüncemiz oldu. Sonra üç arkadaş düşündük, arsa almaya karar verdik. Şerafettin Camii ile Çıkrıkçılar Sokağı arasında bir emlakçı vardı. Bugün olduğu gibi her yerde emlakçı yoktu. İsmi Mustafa Özaydın idi. Ondan bir arsa almaya karar verdik. Bir süre sonra arkadaşlar vazgeçti. Benim hâlâ arsa alma düşüncem vardı. Emlakçıdan arsayı buldum. Ama tek başıma alacak kadar param yoktu. Bir süre sonra yolda emlakçı Mustafa Efendi ile karşılaştık. Bana; *“Osman hani arsa alacaktınız ne oldu”* diye sordu. *“Ben alacam ama arkadaşlar vazgeçti, benimde çok param yok”* dedim. *“Kaç paran var?”* diye sordu. O zaman yirmi yada yirmi üç kuruşum var dedim. Tam hatırlamıyorum. *“Osman'ım para önemli değil, senet yapalım. Peygamber Efendimiz Alışverişlerinizde bir belge olsun der. Onun için sen hocam ile gelin, imza atın arsayı vereyim”* dedi. Benim Hacı Veyiszâde'nin talebesi olduğumu da biliyordu. Aklıma tek hocam geldi. Hacı Veyiszâde'ye dedim, *“Hocam bir arsa alacam böyle bir imza isteniyor”* dedim. Ben söyler söylemez *“Tamam babam tamam”* dedi. “Babam” kelimesini çok kullanırdı. Daha sonra emlakçıya beraber gittik *“Osman'uma ben kefilim, senet yazın getirin, imzalayım”* dedi. Böylelikle bütün işlemleri bitirdik. Hacı Veyiszâde Hocam'ın kefil olmasıyla arsayı aldım. Artık ben bu arsanın kalan borcunu her ay taksitle ödeyecektim. O vakit müezzin maaşı alıyorum. Aradan kısa bir süre geçti. Hacı Veyiszâde'nin yanında hizmetinde bulunuyordum. Bana; *“Git senetleri al oradan, o iş tamam”* dedi, çok şaşırdım. Emlakçıya bütün borcumu ödemiş. Hocam ben size her ay ödeyeceğim, o benim borcum diye ısrar edince, hiddetlendi. *“Yok yok”* dedi. Hızlı hızlı ellerini ileri geri hareket ettirerek *“Borcun morcun yok, o iş bitti, tamam tamam”* dedi, konuşmayı kestirdi. Bana bir kelime daha ettirmedi. Hacı Veyiszâde Hocamı öyle görünce de ağzımı açamadım. Arsa böylelikle alınmış ve borcu ödenmiş oldu. O günden sonra aradan bir hayli zaman geçti. Bir gün emlakçı Mustafa Özaydın'la karşılaştık. Hal hatır sorduktan sonra bana söylediği şu cümleler hâlâ kulağımda: *“Osman'ım vallahi seni ne zaman görürsem yolumu değiştirim. Senden kaçır oldum, utancımдан dedi. “Neden Mustafa ağabey hayırdır” dedim. Ben nasıl cahillik ettim de boş bulundum da Hacı Veyiszâde gibi bir insanı ayağıma getirtip senet imza ettirdim. Ben hep bunun pişmanlığını yaşarım. Ben nasıl düşünemedim. Yıllarca başkomiserlik yaptım, kaymakam vekilliği yaptım, nasıl böyle bir cahillik ettim, içimde hâlâ sızısı var”* dedi. Hacı Veyiszâde ile bu unutmadığım bir anımdır.

Daha sonra ben bu arsaya ev yaptırđım. Kıt kanaat maaşından artanla, kendim arta kalan zamanlarda çalışarak evi yaptım. O eski ev hâlâ durur, bugün anıtın kuzeyinde Konya Vakıf Hastanesi civarına düşer. Muhacir pazarı kuzeyinde, müstakil avlulu boş bir evdir. Hocam, benim ev yaptırmamda bana maddi yardımları çok olmuştur. O vakit bizim maaşlarımız çok azdı. Hacı Veyiszâde Hocam da benim az bir maaşla kalabalık bir aileyi geçindirmeye çalıştığını bilirdi. Bunu diğer talebelerinden kıskananlar oldu. Arkamdan yada yüzüme söyleyenlerde oldu. *“Hocanın tek talebesi sen misin? Bize de arsa alsın, bizimde evimizi yaptırısın”* tarzında, homurdanmalar oldu.

Ahmet Yorulmaz: Bu almış olduğunuz arsa için Hacı Veyiszâde Mustafâ Kurucu Efendi'nin size git emlakçıdan al dediğı senetler sizde hala durur mu? Sizde buna benzer bir yazısı, mektubu, belgesi veya fotoğraf bulunur mu?

Osman Berk: Hacı Veyiszâde, *“Babam, tuzsuz, yan kayışı kırık”* gibi kelimelerle latife eder, bu kelimeleri çok kullanırdı. Bununla ilgili bende bir duası var. Kendisinden dinlediğim, bir kâğıda not almıştım. O senetler şimdi yok, bu yanımda olan gördüğünüz fotoğraflar o vakit arkadaşlarım babam, diğer cami imam ve müezzinleri, başka bir fotoğraf yok, bize söylediğı bir nasihati de şöyledir, unutulup gitmesin.”

Hacı Veyiszâde, *“Babam, tuzsuz, yan kayışı kırık”* gibi kelimelerle latife eder. Bu kelimeleri çok kullanırdı. Bununla ilgili bende bir nasihati var. Kendisinden dinlediğim nasihati kâğıda not almıştım.”

“Hacı ol, hoca ol, mimar ol, mühendis ol, doktor ol, profesör ol, yalnız hamal ol, babam, önce insan ol, tuzsuz, hamalı da küçük görmüyorum. Hamal da bir ipin hesabını verememiş. Eğer alnın secde-i rahmana gelmiyorsa Konya demiyorum tuzsuz dünya var ya dünyayı terazinin bir kefesine koysan, iki rekât namaz babam dünyadan ağır gelir, ilk hesapta kabirde namazdan başlar. Babam, kabirde namazdan hesap verdin mi yollar asfalt olur.

Ben bugün seksen altı yaşındayım, yaşım ilerledi, çok şükür sağlığım sıhhatim yerinde gördüğün gibi bu anahtarcı dükkânında hala işimi yapabiliyorum. Hocamızın bize öğrettiğı bir diğer şeyde helal rızıktı, kimseye muhtaç olmadan hayatını sürdürebilmekti, çok şükür ben bugün bunu yapmaya çalışıyorum. Senden de Allah razı olsun, geldin ve bizi burada ziyaret ettin, anılarımızı, hocamızı gözümüzde bir daha canlandırdık.

Ek. 5. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Yakınlarından Prof. Dr. Hüseyin Kara ile 21.04.2016 Tarihli Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Hocam sizce Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu sonraki kuşaklara iyi aktarıldı mı? Sizce nasıl tanınıyor?

Prof. Dr. Hüseyin Kara: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun toplumsal bir yönü vardır. Dini ilminin, âlim olmasının yanında insanların daha iyi eğitim alabilmesi, daha iyi sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi, hayat standartlarını daha yükseğe çıkarabilmesi için çalışmış, çabalamıştır. Bunun örneklerini ortadadır. Konya İmam Hatip Okulu'nun açılması, Konya Şeker Fabrikası'nın temellerinin atılması, devlet hastanesi için girişimleri sivil toplum kuruluşlarındaki etkisi biliniyor. Onun dışında Hacı Veyiszâde ile ilgili aslı olmayan mekibe uydurmak hoş değildir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'ya bir hoca, evliya gibi bakmaktansa sosyal kişiliğine bakılmalı ve o yönüyle tanınmalıdır. Bir takım olaylar karşısında duruşu ve söyledikleriyle haklı çıkması insanlarca çok abartılmıştır. Sonradan bazı olayları, menkıbeleri anlatılır, bunlar doğru veya yanlış olabilir. Örneğin Kadınhanı ilçesine bir zaman yağmur duasına davet edilmiştir. Gider duasını yapar, üzerine düşen görevi yerine getirir. Sonrasında Hacı Veyiszâde Hoca dua etti yağmur yağdı, denmiştir. Başka bir olayında Konya yangını tarih kayıtlarına geçmiştir. Konya yangınına çağrılır bu yangın çok büyümüş çevre il ve ilçelerden iftayeler çağrılmıştır. Hacı Veyiszâde dua etti, onun duasına yangının önüne geçildi diye halk arasında anlatılır. Bunun gibi pek çoğu olay menkıbe halk arasında yayılmıştır. Bunların bazıları bugün Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu adına çıkarılan kitaplarda yazılmıştır. Babası Hacı Veyis Efendi de Adliye Medresesi'nde, Islah-ı Medaris'i İslamiye Medresesi'nde hocadır, müderristir, iyi bir âlimdir. Hacı Veyis Efendi de kerametleri ile bilinir, toplumda doğru tanınmadığı, yeterince tanıtılmadığından böyle olmuştur. Lâdikli Ahmet Ağa içinde kitaplar yazılmıştır. Aynı dönemin insanları ama Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu farklı, bir ilim adamıdır. İnsan yetiştirmeyi talebe okutmayı ön plana almıştır. Bununla birlikte topluma faydalı olabilmek için bir dakikasını bile boş geçirmemeye çalışmış, gerek camilerde vaazlarında gerek medresede, imam hatip okulunda durmadan bir şeyler anlatmak ve öğretmek için uğraşmıştır. Hacı Veyiszâde bu yönüyle tanınmalı ve tanıtılmalıdır.

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun davası ve amacı nedir?

Prof. Dr. Hüseyin Kara: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun kaynağı, hedefi insandı. Amacı Kur'ân-ı Kerim'i, inandığını dini öğretmektir. Bunun yanında fen ilimlerinin de öğretilmesi içinde uğraşmıştır. İnsanlara faydalı olmak, insanları biraz olsun cehaletten cahiliyeden çekip almaktır. İççeydi insanlarla, öğrendi, kendi öğendiğini öğretti. Bunu yaparken çarşıda, pazarda, düğünde, hastası olanın yanında her yerdedi. Kendini insanlardan soyutlamamıştır. İlim adamıydı. Konuşmasıyla, sinirlenmesiyle hoş görüsüyle tam bir âlim insandı. Toplumda bazı

yadırganan davranışlara “Varsın olsun, onunda olması lazım” demesi derslerinde gevşeklik gösteren talebelerine kırmadan incitmeden latife etmesi onun hoş görüsünündendir. Tabi biz bunları görmedik, babamızdan annemizden anlatılanlardan biliyoruz. Ama yakınları olarak âlim olmasının ilim adamı olmasının dışında çarpıtılarak keramet izhar eden bir hoca olarak anlatılması üzücüdür. Yalan yanlış menkıbelerin uydurulması dilden dile anlatılması bu yüce şahsiyetin ruhuna bir ağırlıktır. Sizde böyle bir çalışma yapacaksınız biz bu çalışmada içinde olmak istemeyiz. Gerçek kaybolan kişiliğini öne çıkaracaksınız, onun amacını gerçek davasını araştıracaksınız, elimizden geleni yaparız. Bu görüşme için teşekkür ederim. Allah kolaylık versin.

Ek. 6. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Öğrencilerinden Emekli Avukat ve Yazar Mehmet Ali Uz ile 02.10.2016 Tarihli Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Hocam bize kendinizi tanıtır mısınız? Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun öğrencilerinden olduğunuzu öğrendim. Hacı Veyizade Mustafa Kurucu ile tanışmanız nasıl oldu?

Av. Mehmet Ali Uz: Ben 1935 Konya doğumluyum. Emekli Avukatım, üç yıl kadar da sizin memleketiniz olan Karapınar'da noter olarak görev yaptım. Yeşilay, Türk Anadolu Vakfı gibi sivil toplum kuruluşlarında başkanlık, üyelik gibi görevler yaptım. Emekli olduktan sonra Konya tarihi üzerine araştırma yapmaya başladım. Konya tarihi, Konya âlimleri, Lâdikli Ahmed Ağa vb. çalışmalarım oldu. Hacı Veyiszâde Kurucu hakkında iki kitabım var. Ayrıca haftalık çıkan Konya Merhaba Gazetesi Akademik Yayınlar kısmının da editörüyüm. Orada yazılarım çıkıyor. Daha çok biyografi araştırması yapıyorum. Hacı Veyis Efendi'nin de müderrislik yaptığı Adliye Medresesi'nin kurucusu Adil Efendi, onun oğlu meşhur vaiz ve hatip Mehmet Zâri Efendi anne tarafından dedemdir. Son çıkan "Menkıbe ve Hatıralarla Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi" adlı kitabımda bunları detaylı olarak anlattım. Benim, Hacı Veyiszâde Hocamla ilk karşılaşmam Aziziye Cami önünde oldu. O zaman daha İmam Hatip açılmadı, ben daha öğrencisi değildim. Aziziye Cami önünde bir kalabalık vardı. İkinci namazı öncesi, bende daha çocuğum merak ettim. Gittim abdest aldım, cemaatle birlikte namazı kıldık. Cami çıkışında herkes sıraya geçti. Hacı Veyizâde Hoca'nın elini sıkıyor, elini öptüyor, meğer kandil günüymüş, kandilini tebrik ediyorlarmış. Bende girdim sıraya elini öptüm. Biraz uzunca bir süre elimi tuttu. Tebessüm ederek bana bakarak şöyle dua etti: "*Hafız ol, hoca ol, arif ol, hacı ol*" Ben 1958 yılında Konya İmam Hatip Okulu'ndan mezun oldum. Hacı Veyiszâde hocamız hem dersimize girer, hem de gelirken giderken hocayı okulun bahçesinde görürdük. Talebelere selam vererek gider, gelirdi. İmam Hatip'te Arapça, hadis, fıkıh gibi derslerimize geldi. Hacı Veyiszâde bazen bileğine bastonunu taktar hızlı hızlı yürüyüverirdi. Siz Hacı Veyiszâde'nin soyunu dedesi Kara Veli'ye kadar araştırmışınız, güzel olmuş. Soyunun nereye dayandığını şöyle merak ettim. Ankara'da bir otelde kalırken bana bir telefon geldi. Otel görevlisi bağladı. Arayan kişinin Türkçesi çok iyi değildi, kendini tanıttı, Ali Ulvi Kurucu Efendi'nin çocuklarından biriymiş, ismi şuan aklımda değil, babası Ali Ulvi Kurucu, soylarının araştırılmasını istemiş. Bana şöyle dedi: "*Hacı Veyiszâde ailesi ile ilgili araştırma yapıyor musunuz? Soy ağacımızla bir çalışmanız var mı?*" Benimde o gün aklıma düştü. Şatır Köyü'nden başladım, "Şatır" kelimesi devlet büyüklerinin padişahın yanında protokol olarak yürüyen kişilermiş. Atının sağında, solunda yürüyen padişahın yanında duran kişilere verilen isimmiş. Bu şatırlık müessesesi Osmanlı Devleti'nde zaman zaman kaldırılmış, sonra yeniden uygulanmış. Bunlarında genellikle Türkistan menşeli insanlardan seçildiğini birkaç kaynakta gördüm. Buradan hareketle resimleri inceledim. Hacı Veyis Şükrü Efendi, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ve oğlu Veyis Efendi de Türkistan siması

var. Hacı Veyiszâde'nin bileğine bastonunu takıp dik duruşu ile hızlı hızlı yürüyüşünü, sakal ve çene yapısını, hafif çekik gözlerini Türkistanlılara benzetirim. Bunu torunu olan bugün İstanbul'da Profesör Mustafa Sabri Küçükaşçı'ya söyledim. "Kuruluşundan bu güne İmam Hatip Okulları" adlı kitabında bu konuya bir paragraf yer vermiş. Ben yazdığım diğer kitaplarda Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin kerametlerini de anlattım. Ben kerametleri konusunda zaman zaman eleştirilirim. Ama duyduğum her şeyi yazsaydım çok abartma, uydurma olurdu, birinci kişilerden, olayı yaşayan talebelerinden dinlediklerimi yazdım. Kaleme alınmayacak uydurma menkıbelerin, aslı astarı var mıdır, bilmiyoruz.

Ek. 7. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Talebelerinden Emekli İmam Şükrü Bağrıaçık ile 02.10.2016 Tarihli Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile ilgili verilen bilgiler de kaynak şahıs olarak gösterilmektesiniz. Hacı Veyiszâde ile nasıl tanıştınız? Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Şükrü Bağrıaçık: Ben Beyşehir yolu üzerinde Konya'ya kırk beş kilometre mesafede Ağris Köyü'nde doğdum. Şimdi orası Sağlık Mahallesi diye geçiyor. Ben 1945 yılında Konya'ya okumaya geldim, hafızlık eğitimine başladım. Hafızlık hocam Abdurrahman Şükrü Özeydin isminde bir hocaydı. Sultan Selim Camii'nin baş imamıydı. Sesi ve Kur'ân- ı Kerim okuması çok güzeldi. Sultan Selim Camii yanında Yusuf Ağa Kütüphanesi bitişiğinde "Mufakkıthane" diye bir yer vardı. Daha çok "Saathane" derlerdi, bugün yıkıldı. Mehmet Ali Uz ile oranın bir fotoğrafını epeyce bir süre araştırdık, ama bulamadık. Bugün tramvay yolunun olduğu cadde kerpiç evlerin bulunduğu mahalle aralarıydı. Ana cadde Piri Mehmet Paşa Mescid'ine doğru Aziziye Camii'ne çıkan doğu batı istikametindeki caddeydi. Bu muvakkıthane çok büyük bir oda değildi. İçerisinde iki tane saat vardı, biri alaturka, diğeri alafirangaydı. Yani biri tabanında sallanan tokmağı olan, diğeri de bugünkü saatlere benzer saatti. Tüm Konya halkı saatlerini yaz, kış bu saat göre ayarlardı. Biz hafızlığımızı orada yapardık. Hafızlık hocamız sabah namazı camiden çıkınca gelirdi. Benimle birlikte birkaç talebe daha vardı. Kış günü sobayı yakardık, orada okurduk. O muvakkıthane içerisinde küçük bir oda vardı, çok küçük oda bir somya koyacak kadar, ben orada kalırdım. Öğlen namazından sonra Konya'daki hocalar bu saathane civarında toplanır, sohbet ederlerdi. Benim bu hocalara çok hizmetim oldu. O sebeple Konya'daki imamların büyük kısmını tanırım. Birde bu saathanenin yanında esnaf çay evi vardı. Çay ucuz, beş kuruştı. Sigara tiryakisi olanlar da oturur, çay içerlerdi. O dönemde Hacı Veyiszâde Piri Mehmet Paşa'nın imamıydı. Onun ne sigarası vardı, ne boş vakti vardı. Sade kahveyi severdi, ama ne oturacak zamanı vardı, nede orada boşa öldürecek vakti. Her namazdan sonra cemaatine sohbet yapardı. Sabah namazından sonra işrak vaktine kadar cemaatine nasihat eder, işrak namazını kılar giderdi. Akşam namazından sonra evvabin namazını kılar giderdi. Yatsıdan sonra evine giderdi.

Konya'da bir günde on cenaze olsa, dokuz cenaze sahibi Hacı Veyiszâde'ye gelirdi. Hoca Efendi'yi Konyalı çok severdi. Cenaze, Konya'nın, Sedirler, Ulurmak, Araplar, İhsaniye, hangi mahallesinde olursa olsun hiç birine gelmem, uzak demezdi. Çağrıldığı tüm cenazelere giderdi. Çıkıver, yürüyüverdi. Hızlı hızlı yürürdü. Bazende at arabasıyla götürürlerdi. Hoca cenazeyi yıkar, defin işlemi yapardı. Bir de o zaman ölenin "Devir" işlemi vardı. Bu vazifeye "İskat" ta denir. Yani ölenin hatim duasının yapılmasıdır. Ramazan aylarında "Bir Fitre" verilir. Bir fitrenin bedeli "Bir Yemin" kadardı. Bu işlem de "Atmış Yemin", "Bir Savım" ederdi. Yedi

“Savım” yapılırdı. Bu savım sayısı ölenin yaşına göre değişirdi. Cenaze sahibi dua okuyan hocalara bir miktar para verirdi. Verilen para hoca dua ettiği için değildi. Yedi kez hatip yapmak zor, yorar ve vakit alır. Bunu herkes yapmak istemez, o kadar vakitte ayıramaz. O yüzden bu “Devir” işlemini üç, beş hoca bir araya geldiği zaman yapılırdı. Cenaze sahibi Hacı Veyiszâde’ye gelir. “*Hocam, annem vefat etti. Devirini bir yaptırırsen*” derdi. “*On liram yada yirmi liram var hocam*” der, parayı verirdi. Hacı Veyiszâde hiçbir şey demezdi. “*Tamam, başınız sağ olsun, Allah hatmimizi kabul etsin, inşallah*” derdi. “*Yok, olmaz, buna nasıl yapılacak, bu az*” dediğini hiç duymadım. Kur’ân-ı Kerim okumaları için çok sayıda hoca çağırırdı. Bazen beni de çağırırdı. Benim kaldığım saathanede evinin bulunduğu yolun üzeri olduğu için geçerken küçük odanın camına yavaşça bastonu ile vururdu. Hızlı hızlı konuşarak “*Şükürüm namazdan sonra şurada, şu evde “Devir” yapılacak, sen de gel*” derdi. Küçük odanın yan camına doğru geçer, orada oturan hocalardan, çay, sigara içenler rahatsız olmasın diye onlara görünmezdi. Bende çok gittim, bu cenaze sonrası devir, hatim duasına çok defa gözümle gördüm. Cenaze sahibinin verdiği on lira, gelen hocalara cebinden çıkarır, bazen on beş, bazen yirmi verdiğini gördüm. Bana aynı şekilde verirdi. Bir de Hacı Haki Efendi vardı. Ona bazen fazla verirdi. Türkistan taraflarından gelmiş, diğer hocalara göre durumu daha zayıftı. O ister gelsin, ister gelmesin, bana “*Şükürüm şu parayı da Haki Efendi’ye ver*” derdi. Bu arada Ben hafızlığı tamamladım. Hacı Veyiszâde’nin evinin olduğu bir ara sokakta mescid vardı. Aziziye Camii ile Yusuf Ağa Kütüphanesi’nin güney batısında kalıyor. Şimdi yıkılmış, otopark olmuş orada eski bir kerpiç evi vardı. Oraya imam oldum. Cami cemaati azdı. Aynı sokakta oturan üç beş kişiydi. Yirmi lirada o cemaatten bana aylık verilirdi. Ben 1952 yılında resmi görev aldım. Sabah, akşam ve yatsı namazlarını burada kıldırırdım. Ara sokakta bir mescid olduğu için öğlen ve ikinci vakitlerinde cemaat olmazdı. Bende ilk Kur’ân-ı Kerim hatmini, teravih namazında Piri Mehmet Paşa Camii’nde yaptım. Hacı Veyiszâde’nin evi de o sokakta olduğu için hanımı da vakit namazlarını bu mescitte kılardı. Namazlarını ezan okununca gelir, kadınlar kısmına merdivenlerden üst kata çıkar, namazı kıliverir giderdi. Hep cemaatle kılardı. Hacı Veyiszâde de Aziziye Camii’nin imamı olduğu için ben namazı kıldırıp çıkınca sokakta karşılaşırdık. Bu sebepten aileden biri gibi olduk, çok espriliydi, hemen sorardı: “*Şükürü’ m yemeğin geldi mi?*” Geldi hocam geldi derdim. “*Ben söyledim eve, cemaate akşam namazında getirecekler*” derdi. Bir gün yine ramazan ayı ben akşam namazını kıldırardım. İftarı yaptım sokağa çıktım. Biraz hızlı oldu, karşılaştık, bana sordu “*Şükürü’ m yemeğin gelmedi mi?*” Geldi hocam, yedim deyince espri yaptı, gülererek “*Vay Karababa vay*” dedi. Güldü, gülüştük. Onun dışında karşılaştığımızda bana sorardı, “*Şükürü’ m nasıl cemaat*” diye. Bende hocam iki kişi var, yada üç kişi var derdim. Çünkü küçük mescid, ara sokaktaydı. İnsanlar çalışıyor, o yüzden cemaat azdı. Bana tekrar ederek şöyle dedi: “*Sen görmüyorsun, melekler dolduruyor, doluydu doluydu*” Sabah namazından sonra biraz,

camide nasihat eder, bazen evinde ders verirdi. Bir müddet sonra kapının önüne bir fayton gelirdi. Ne zaman kahvaltı yapar, ne zaman hazırlanır, hiç bilmezdik. Faytona biner okula giderdi. İmam Hatip Okulu'nda da 1953 yılından sonra ders vermeye başladı. Hacı Veyiszâde Hoca'nın babasının ismi Veyis Şükrü idi. Babası daha çok köyde çiftçilikle uğraştı. Hacı Veyis Şükrü Efendi Sultan Selim Camii güney doğusunda bulunan camide senelerce imamlık yaptı. Önceden Dolav Camii denir, günümüzde Hacı Veyis Camii diye bilinir. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu babasından bahsederken şöyle derdi. Ben bizzat bunu Hacı Veyiszâde'nin kendisinden duydum: *“Babam çok büyük adamdı, kabristana beni ziyarete geldiğinizde önce babamı ziyaret edin. Ben gözlerimle gördüm. Allah (c.c), babamı mezara koyduğumuzda bir melek başucuna bir melekte ayakucuna koydu”* derdi. Bunu birkaç kez dediğine şahit oldum

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun tarikat anlayışı nedir?

Şükrü Bağrıaçık: Hacı Veyiszâde'den hiç tarikatla ilgili bir şey duymadım. Bana ve diğer talebelerine şu kadar zikir yapın, şu nafile ibadetleri yapın, günlük şu tesbihatları yapacağınız dediği hiç olmadı. Hiç tarikatla ilgili zikir, ders vermedi. Bize Kur'ân-ı Kerim den sureler söylerdi. Perşembe gecelerinde, arefe gecelerinde, kandillerde önemli gün ve aylarda şu sureyi bu kadar okuyun, şu ayeti sabah çokça okuyun, yatmadan amme, tebareke, yasin gibi sûrelerden, ayetler söylerdi. Yolda yürürken Ayetel Kürsi okuyun derdi. Olayları hadislerle bağlardı. Ahlakı, terbiyesi yolu, Kur'ân-ı Kerim ve peygamberin sünnetiydi. Bizden daha çok cemaati ne namazlardan sonra vaaz ederdi. Nakşibendi olan bugün Hacı Fettah Mezarlığı'ndaki Muhammed Bahaeddin, onun babası Seydişehir Çavuş Köyü'nde mezarı bulunan Memiş Efendi ve torunu İslah-ı Medaris te Hoca Ziya Efendi'ye büyük sevgi saygı ve muhabbeti vardı.

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde'nin kerametleri neden çok anlatılır?

Şükrü Bağrıaçık: Hocamın, keramete hiç değer verdiğini görmedim. Keramet üzerine konuşmayı çok sevmezdi. Keramet konusu açıldığında bazen yüzü düşer yada konuşmazdı. Bu konuları ara sıra sorduğumuzda şöyle derdi: *“Sahtekârlar, ne yapacaksınız kerameti, siz çalışın okuyun, Allah'ın dinini şeriatı öğrenin. Mevlâna olmaya bakın, siz Mevlâna olursanız, Allah (c.c) size bir Şems gönderir”* derdi.

Bir gün camiide arkadaşlarla oturuyoruz. Hacı Veyiszâde hocamız gelecek derse başlayacağız. Kendi aramızda sohbete koyulduk. Konu kerametten açıldı. O zaman Konya sokaklarda dolaşan, köşe başlarında oturan garip biri vardı. Elli ikinin Ali Efendi derlerdi. Üstü başı biraz dağınık, bir omzunda büyük saat, diğer omzunda Kur'ân-ı Kerim vardı. Garip zararsız kendi halinde dolanırdı. Manevi halleri varmış denir, konuşulurdu. Onu konuşmaya başladık. O esnada Hacı Veyiszâde geldi. Sordu: *“Hayırdır böyle heyecanlı ne konuşursunuz?”* Dedi.

Bizde anlattık, Elli ikinin Ali Efendi'yi hocamıza sorduk. Şöyle bir durdu ; *“ilk zamanlar kıymeti vardı, sonra el çırptılar”* dedi. Sonrada o sözünü; *“Sahtekârlar, ne yapacaksınız kerameti, siz*

çalışın okuyun, Allah'ın dinini şeriatı öğrenin. Mevlâna olmaya bakın, siz Mevlâna olursanız, Allah (c.c) size bir Şems gönderir” dedi, konuyu kapattı.

Hacı Veyiszâde, dünyalık mala mülke önem vermezdi. Kendisinin bir malı mülkü yoktu. Ama hocayı tanıyan tanımayan camide namazdan sonra yada çarşıda pazarda yanına gelirdi. *“Hocam şuraya bir çeşme yaptırıyoruz, hocam köye yol yaptırıyoruz, camii, okul yaptırıyoruz, paramız yok, paramız yetişmedi”* şeklinde söylerlerdi. Hacı Veyiszâde *“Tamam, cemaate söyleyelim, namazdan sonra sergi açalım”* derdi. Caminin ortasına bir seccade serilirdi. Hoca Efendi cemaate durumu söylerdi. Yardım etmek isteyen ederdi. Herkese elinden geldiğince yardım etmeye, her yere yetişmeye çalışırdı. Kendisi de bir imam maaşı ile geçinirdi. O vakit otuz yıllık imamın maaşı altmış liraydı, çok bir para değildi. Kendisinden bir şey istendiğinde elini cebine götürür, ne varsa verirdi. Kendinde olmadığı vakit oğlu Mehmet Efendi'ye gönderirdi.

Oğlu Mehmet Efendi tüccardı ve zengindi, iyi kaliteli mal satardı. Mehmet Efendi'nin hanımı da zengindi, Mecidiyeli derler. Şimdi Aziziye Camii'nin o civarında Mecide Hanı var. Mehmet Efendi'nin hanımına o handa kayın pederinden kalan on, on iki kadar dükkânı vardı. Yine bir gün yardım toplanıyor, Hacı Veyiszâde bana dedi: *“Şükürü'm git Mehmet ağabey'inden on lira al gel”* dedi. Ben gittim, Mehmet ağabey hocamın selamı var, on lira verecekmışsin dedim. Çıkardı verdi, bu birçok defâ oldu, ben gider söylerdim. Bazen kafa sallardı, müşteri falan yoksa kimse yoksa şu babamın işine dercesine ama hiç vermediği vakit olmadı. Müşteri varsa onu beklerdik, çıkınca verirdi, sonra alır gelir, Hoca Efendi'ye verirdim. Hacı Veyiszâde'nin ailesine de yakın olduğum için biliyorum, şöyle bir olayı. Hacı Veyiszâde Hocam'la Aziziye Camii'nden çıktık. Birlikte bir şeyler aldık. Aldığımız pazar eşyalarını çarşıdan, evine kadar yanında götürdüm. Evine doğru giderken sokakta marul, ıspanak, pırasa satan bir bakkal vardı. Hafız derlerdi. Ama hafız mıydı gerçekten bilmiyorum. Az saf kaşlı bir insandı, garip diyelim. Yol üzerinde kasada marullar kalmış, sararmış, bozulacak gibi olmuş, ama satılmamış, kasada duruyordu. Hacı Veyiszâde durdu, hızlı konuşurdu. *“Hafız oğlum şunları bir tartıver”* dedi. Hepsini aldı parasını verdi, eve getirdik. Biraz bozulmuş olunca Hacı Veyiszâde'nin hanımı *“Bunlar çürümeye başlamış niye aldın?”* diyerek biraz tavrı yaptı. Bahçede örtme gibi bir yer vardı. Orda birkaç tane de kuzu vardı. *“Sus sus tuzsuz, beğenmezsen şu kuzunun önüne doğrayıver!”* dedi. Aslında onun ne yapmak istediğini ben anladım. O garip bakkalın malı satılsın, zarar etmesin, üzülmesin, diye aldı. Niyetini Allah'ta biliyor bende hocamı tanıdığım için öyle düşünüyorum. Aklından geçen iyi niyetini davranışlarında görürdük. Müslümanın sıkıntısı ile sıkıntı çeken bir insandı. Yolda yürürken simit satanlara rast gelirdi. O zaman simit halka şeklinde bir tek halkalı birde çift halkalı simit vardı. Sorar, simit kaç kuruş diye, tek beş kuruş, çift halkalı olan biraz daha pahalıdır. Alır oradan çift halkalı simidi, yolda giderken çocuklara rastlar, onlara verir. Çocuk fazlaysa böler üçe dörde paylaştırırdı. O vakit Hoca'nın selamına almak için yola çıkan esnafâ da

verir, “*şifalar olsun, şifalar olsun*” der, durmaz yürürdü. Hiç selamsız geçmezdi. Aziziye Camii’nin olduğu caddede yol boyu dükkân önüne çıkan insanlara ayrı ayrı “*Selamün Aleyküm, Selamün Aleyküm*” iki tarafına da selam vererek gider, sesi öbür uçtan duyulur, duyan dükkânı önüne çıkardı. Konya esnafi Hacı Veyiszâde’yi çok sever, selamını alalım diye çıkardı.

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’dan hangi dersleri aldınız? En son ne zaman görüştünüz?

Şükrü Bağrıaçık: Hacı Veyiszâde’den ben sarf dersi aldım. Bende vakit namazını kıldırınca mescidden çıkar, bende Piri Mehmet Paşa Camii’ne hocamdan ders almaya giderdim. Bir müddette sabah namazlarından sonra evinde Arapça dersi aldım. Onun dışında Akaid, Tefsir, okudum. Talebelerini Durak Fakih Camii’inde de okuturdu. İmam Hatip Okulu’na geçti, ama bize ders okutmaya vefatına bir hafta kalana dek devam etti.

Şunu hiç unutmam son görüşmemiz son dersi Celaleyn okurken sureyi seccede kaldık, şöyle uzun uzun bize baktı, “*Bu sureyi çok seviyorum, muhakkak okuyun*” dedi. Evde yolda, okuyun dedi. Hocam secde ayeti var, yolda okursak secde yapamayız dedim, “*Olsun, yollar hep temiz, secde olur, ama yola secde yaparsanız, bu hafızda kafayı yemiş derler, eve gidince yapın*” dedi, güldü. Bu son görüşmemiz oldu bu dersten bir hafta sonra da vefat etti.

Ahmet Yorulmaz: Lâdikli Ahmed Ağa ve Tahir Büyükkörükçü’nün Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi’nin bağlantısı nedir?

Şükrü Bağrıaçık: Tahir Büyükkörükçü, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’dan yaş olarak çok küçüktür. Hitabeti ve vaazları iyidir. Bu yüzden Konya da adı çabuk duyuldu. Hacı Veyiszâde, Aziziye Camii’ine geçtikten sonra Derbentli Mustafa Efendi isminde biri Piri Mehmet Paşa Camii’ine imam olmuştu. O bir konuşmayı şöyle anlatmıştı. Bir gün talebeler ders almak için Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’yu Piri Mehmet Paşa Camii’inde bekliyormuş. Piri Mehmet Paşa Camii’inde talebeler sohbet ederken Hoca Efendi geliyor denmiş. Talebelerden birisi Tahir Hoca mı? Diye seslenmiş. O zamanlar Tahir Hoca’nın da ismi yeni duyulmaya başlamış. Derbentli Mustafa Efendi demiş ki “*Kardeşim, bu memlekette tek bir Hoca Efendi var, o da Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’dir*” demiş. Bunu daha sonra Hacı Veyiszâde ye anlatmışlar, hoşuna gitmiş, gülmüş.

Lâdikli Ahmed Ağa kendisi de çok yerde zikreder, “*Ben çoban Ahmed’im benim bir ilmim yok*” der. Lâdikli Ahmed, Hacı Veyiszâde’nin yanına çok gelir. Konya’ya geldiği zamanlar Aziziye Camii’inde Hoca’nın arkasında çok namaz kılardı. Namazdan sonra görüştüler. Hacı Veyiszâde’nin Lâdikli Ahmed Ağa’nın yanına gidip gelecek kadar boş zamanı yoktu. Lâdikli Ahmed Ağa’da manevi hallerin abartılması hoş değil, ama manevi haller vardı. Bir gün arkadaşlarla Lâdikli Ahmed Ağa’yı ziyaret ettik. Yatsı namazını kıldık, bizi misafir etti. Aynen söylediği tabiri söylüyorum: “*Bakın şu dolapta yataklar var, yatağınızı yapın yatın, vakit*

yaklaşıyor” dedi. Ben dedim ki *“Hacı baba bugün biz yatmayacağız sizi takip edeceğiz”* dedim, ona güldü. *“Siz gençsiniz, uyumazsanız okuyamazsınız, vazife yapamazsınız, siz istirahatınıza bakın. Bizim bugün toplantımız var”* dedi. *“Nerede toplanacaksınız”* diye sordum. *“Konya’da ya Alâeddin de yada Sultan Selim de toplanırız, daha çok Kudüs’te toplanırız”* dedi. Allah vergisi manevi haller vardır. Hızır (a.s.). ile askerde yaralanıp görüşmesi bunları biliyorsunuzdur. Ama abartıp, mübalâ etmek bu insanlara saygısızlıktır.

Ben resmi görev almadan önce yirmi lira ücretle imamlık yapardım. İmamlık yaptığım mescidde maaşımı cemaat toplardı. 1952 yılında resmi görevli oldum. Hacı veyiszâde Mustafâ Efendi de 1953 te İmam Hatip Okulu’na geçti. Bize ders okutmaya vefatna bir hafta kalancaya kadar devam etti. Bizi Durak Fakıf Cami’inde okuturdu.

Hocam’la son görüşmemi hiç unutmam, son konuşmamız ve bize son dersiydi. Akaid, Tefsir, Arapça’ dan dersler yaptık. Tefsir de celaleyn okurken sureyi secde de kaldık. Şöyle uzun uzun bize baktı, *“Bu sureyi çok seviyorum, muhakkak evde, yolda okuyun* dedi. *“Hocam secde ayeti var, yolda okursak secde yapamayız”* dedim. *“Olsun, yollar hep temiz secde olur, ama yola secde yaparsanız, bu hafızda kafayı yemiş derler, eve gidince yapın”* dedi güldü.

Ek. 8. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Öğrencilerinden Emekli Müftü Dr.

Ahmet Baltacı ile 06.10.2016 Tarihli Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ile nasıl tanıştığınız? Hacı Veyiszâde'yi nasıl anlatırsınız.

Dr. Ahmet Baltacı: Ben 1934 yılında Konya'nın Çumra ilçesinin Ağışla Köyü'nde doğdum. Ben dört yaşındayken babam Konya'ya taşınmış o vakitten beri Konya'da yaşıyorum. Ben ilkokula giderken bizim mahalle komşumuz vardı. Kazım ağabey isminde biri, bizden büyüktü. Allah rahmet eylesin vefat etti. O Hacı Veyiszâde'nin arkasında namaz kılacağım diyerek bisikletiyle giderdi. O zaman Hacı Veyiszâde Piri Mehmet Paşa Camii'nde teravih namazını hatimle kıldırırdı. O caminin imam hatibiydi. Çok iyi bir hafız ve hatipti. Bende o komşuma imerendiğim için onun vesilesiyle birkaç defa hatimli teravih namazı kıldım. Hacı Veyiszâde'yi ilk öyle tanıdım. Sonra Hacı Veyiszâde Aziziye Camii'ne geçti. O camii esnaf, pazarcı gibi çarşıya, pazara gelip geçen insanların olduğu bir yerdeydi. O yüzden hatimle namaz kıldırılmazdı. Ben o zamanlar daha çocuktum, ama büyüklerimizden Hacı Veyiszâde Hoca'yı çok duyuyordum. Onu tüm Konya tanıyordu. Sonra Konya'da İmam Hatip Okulu açıldı. İlk 1951'de bende oraya kayıt oldum. Hem okulun açılmasına gayret etti, hem de derslerden hiç geri kalmadı.

Hacı Veyiszâde, çok yönlü bir insandı. Bir ilim insanı, dindar bir müslüman ve toplum insanıydı. Müthiş bir peygamber aşığıydı. Efendimiz Muhammed (s.a.s.) ismi anıldığında gözleri parlar, yerinde duramaz ve her halinden belli olurdu. Onun ismini doğrudan söylemez, "Efendimiz" derdi. İltifat içeren kelimelerle anar, doğrudan ismini söylemeyi bir büyüğüne ismiyle hitap gibi saygıda kusur gibi görürdü. İllaki demek istediğinde "*Muhammed Mustafa Sallallahu Aleyhi ve Sellim Efendimiz*" derdi. Sahabeleri, peygamberimizin yakınlarını, ensarı, muhaciri öyle tanırdı ki sanki kendi akrabalarının birini anlatıyormuş gibi bilir, sorulduğunda çok yakınlarında yaşamış gibi anlatırdı.

İmam Hatip Okulu, ilk açıldığında bugünkü yerinde değil bir önceki sokakta bir konakta açıldı. O konak bugün hâlâ duruyor. O bina daha öncesinde polis okulu olarakta kullanılmış. Bugünkü İmam Hatip Okulu'nun olduğu bina Konya İdman Yurdu takımı stadyumuydu. Konyalıların yardımıyla orası satın alındı. Sonra okul inşa edildi. Hacı Veyiszâde, Konya İmam Hatip Yaptırma Derneği'nde aktif görev aldı. Bu derneğin çabalarıyla arsa alındı. Okul çalışmaları başlatıldı. İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği halktan aldığı yardımlarla bu inşaata başladı. Halk o zaman bugünkü gibi rahat, refah içinde değildi. Kısıtlı imkânlarla yardım edebildiler. O zamanda Hacı Veyiszâde, İmam Hatip Okulu yapılısın diye esnafı, köylüyü dolaşırdı. Yardım edene dua eder, yardım etmeyene de hiç gönül koymaz, "*İnşallah ilerde edersin*" diye dua ederdi. "Müminin silahı duasıdır" hadisi üzere olduğu gibi çok dua eden bir insandı. Hacı

Veyiszâde, derse gelip sınıfa girince, Allahın selamıyla girer, Peygamber Efendimiz'e selatü selam getirir, duasını yapar, derse başlardı. Kesinlikle duasını yapmadan derse başlamazdı. Dersi bizim anlayacağımız şekilde anlatırdı, dersleri hiç bunaltıcı geçmezdi. İlimle amel eden, ilmini bizlere aktarmayı çok iyi bilen bir hocaydı. Bazen derste hayallere dalan, dikkati dağılan arkadaşları uyarırdı. Bilmiyorum bu nasıl olurdu, belki manevi bir hal, beklide bir müminin ferasetiydi. Hacı Veyiszâde'nin, arkadaşların, bize söylediğine göre akıllarından geçeni, düşündüklerini yüzlerine söylemesi hepimizi çok şaşırtırdı. Buna çok kez bende şahit oldum. Dersi pür dikkat dinlememizde bununda biraz etkisi olurdu.

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'dan hangi dersleri okudunuz?

Dr. Ahmet Baltacı: Fıkıh dersinde Şürübülâfî'nin, Nuru'l-Îzah'ını, Akadiden, Şerhul Emali okuduk. Bu kitaplardan ezberlediğim beyitlerin bazıları hâlâ aklımdadır.

Dersleri o kadar keyifli geçirdi ki bunları farkında bile olmadan ezberledik. Hacı Veyiszâde derslerinde bazen latife eder, bazen esprili yapardı. Kötü kelimeleri asla ağzına almazdı. Fıkıh dersinde İslam da izah edilmesi gereken bazı meseleler vardır. Yine bir gün ders yapıyoruz, sınıftayız, kapı çalındı. İmam Hatip Okulu Müdürü Bekir Elam, yanında da Konya Valisi Cemil Keleşoğlu derse geldi. Hoca Efendi, şöyle saygısından başındaki takkesini çıkarmak ister gibi oldu. Vali hocam lütfen rahatsız olmayın dercesine eliyle müdahale etti. Sonra sınıfın en arkası sırasına geçti, boş sıraya oturdu. Bu esnada Hacı Veyiszâde, fıkıh dersi olduğu için mundar olan, pis olan, canlılardan örnek veriyordu. Yiyecek ve içecekleri hangi durumda mundar ettiklerini anlatıyordu. Fareyi, o zaman halk diliyle (Sıçan ismiyle) adlandırılırdı. Hacı Veyiszâde, bunun yerine *“Sahtekâr geldi, yağ kabının içine sıçradı ve düştü”* dedi. Fareyi kast ederek, arka sırada oturan Cemil Keleşoğlu *“Sahtekâr”* kelimesini duyunca bir kahkaha attı, tabi sınıfta bizlerde güldük. Derse kendini veren asla sıkılmaz, hem ilim öğrenir, hem nezaket, hem edep öğrenirdi. Hacı Veyiszâde'nin İmam Hatip Okulu dışında da ders halkaları, çokça talebeleri vardı. Piri Mehmet Paşa Camii'nde, kendi evinin yakınındaki mescidde, talebe yetiştirip icazet verdi. Şimdi onlardan hayatta olan Ali Rıza Işın var. Derbentli Mustafâ Efendi ve Kadınhanlı Seyit Hoca vardı, onlar vefat ettiler. Orada okuyanlardan biri Konya imamlarından ve iyi hafızlardan biri Sahipata Camii imamıydı, Ahmet Büyükaticil'in anlattığı bir anısını anlatayım. Piri Mehmet Paşa Camii'nde ders yapmak için Hacı Veyiszâde'yi bekliyorlarmış, Hacı Veyiszâde'nin sade kahveyi çok sevdiğini biliyorlarmış. Piri Mehmet Paşa Camii'nde ki hücrelerinde cezvesi, mangalı, kallavi fincanı (yuvarlak, kulpsuz, büyük fincan) hep dururmuş. Birde biz kahve yapıp içelim hoca hep içiyor demişler. Kahve kaynatıp içmişler. Hiç bir iz bırakmadan her şeyi temizleyip yerli yerine koymuşlar. Hacı Veyiszâde gelmiş, derse başlamış, talebelere birer ikişer soru sormaya; *“Gülümseyerek hadi söyleyin bakalım cevabını daha ağızınızdaki kahve kurumadı”* demiş. Oradakiler bu olaya çok şaşırmışlar. Günümüzde Hacı Veyiszâde'ye

abartılacak şekilde keramet izhar ediliyor. Bu abartıya ihtiyaç yok, gerekte yok. Onun dürüst bir insan olması, salih amel işleyen, ilim sahibi insan olması en büyük kerameti başka keramete gerek yok. Peygamber Efendimizin “*Sizin imanınız kâmil olmaz, birbirinize selam vermedikçe*” hadisini söylerdi. Bu hadise hürmeten sağına soluna selam vererek yürürdü. Selam verene de yüksek sesle “*Ve aleyküm selam*” derdi. Ne iyi etin de selam verdin edasıyla ve coşkuyla selam alırdı.

Ek. 9. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Torunlarından Hasan Kutsi Küçükaşçı ile 20.10.2016 Tarihli Görüşme

Ahmet Yorulmaz: Kendiniz, dedeniz ve Hacı Veyiszâde ailesi hakkında bilgi verir misiniz?

Hasan Kutsi Küçükaşçı: Ben 1934 yılında Konya da doğdum. Ama nüfus kaydımı babam askere bir yıl daha geç gider, diyerek 1935 yılında yaptırmış. Ben ilkokula kadar okuyabildim. Babamın ekonomik durumu o dönemde iyi değildi. İlkokul öğretmenim benim zeki olduğumu okumam gerektiğini babama çok söyledi. Ama babamın durumu iyi olmadığı için ben okuyamadım. Çalıştım, bakkal açtım, sonra sarraf dükkânı açtım. Ben büyük dedem Hacı Veyis Efendi'yi hatırlamam. Hacı Veyis dedem öldüğünde ben iki yaşındaymışım. Ama Ali Ulvi Kurucu ağabeyimizden dedemizi çok dinledik. Oda çok dolu bir hocaymış, Hacı Veyis Şükrü Efendi diye bilinirmiş. Dedem Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'yu iyi bilirim.

Ahmet Yorulmaz: Dedeniz Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'dan eğitim aldınız mı?

Hasan Kutsi Küçükaşçı: O dönem o kadar sıkıydı ki dedem zaten saklı gizli talebe okutulabiliyordu. Gizli gizli evlerde, camii hücrelerinde okutabiliyordu. Büyük dedem Hacı Veyis Efendi'de jandarma ve polisten çok baskı ve eziyetler görmüş. Şikâyetler de oluyormuş. Beni zaten babam okutamadı. Ben dedemden de bir ders alamadım. Ama dedem Hacı Veyiszâde'nin yanında çok bulundum. Annanemlerde kaldığım geceler olurdu.

Ahmet Yorulmaz: Dedeniz Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu hakkında ne söylemek istersiniz?

Hasan Kutsi Küçükaşçı: Dedem bir dakikasını bile boş geçirmemeye çalışan bir insandı. Zaten insanlarda onu durdurmazdı, mevlide, düğüne cenazeye, hastaya götürürlerdi. Herkes ölüsünde dirisinde Hacı Veyiszâde'nin bulunmasını bir duasının olmasını isterdi. Benim yüksek tahsilim yoktu, ama kavramam ve zekiliğim iyiydi. Bu yüzden dedemin talebelerinin imtihan kâğıtlarını gece yarılara kadar çok kez okuduğum oldu. Onun varsa yoksa bütün derdi, talebe yetiştirmekti. Hayreddin Karaman da talebesiydi. Onun için "*Maşallah çok zeki çocuk, çok zeki*" diyerek onu sevdiğini bilirim. Bugün emekli imam Ahmet Kirtiş Hoca da hafızlığını ondan aldı. Bir gün yanında birkaç hoca ile dedemin yanına geldiler. Onlara bir heyecanla anlatıyordu. "*İnşallah Hatip Okulları'nı açacağız*" dedi. Bugün kim olduğunu hatırlayamıyorum, onlardan birisi de şöyle dedi. "*Hocam açılacakta ne olacak, bugün açacaksınız yarın kapatacaklar*" dedi. O vakit o meşhur sözü birazda sesini yükselterek söyledi. "*Bir talebenin yetişmesi için bin münafığın kahrına katlanırım*" dedi.

Ahmet Yorulmaz: Dedeniz Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu için anlatılan kerametleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Hasan Kutsi Küçükaşçı: Anlatılan kerametler çok fazla abartılıyor. Bugün anlatılan uydurulan şeylerin çoğu gerçek değil. Büyük Konya yangınında halkın, jandarmanın itfayenin çaresiz kaldığı önu alınamayacak yangında dedemin yüksek bir yere çıkıp dua ettiğini kısa süre sonra

yavaşlayıp küçülüp söndürüldüğünü biliyorum. Büyük dedem Hacı Veyis Efendi'yi ben bilmem, onun da ama şöyle bir olay yaşadığını Ali Ulvi Kurucu anlatmıştı. Büyük dedem Hacı Veyis Efendi Dolav Camii imamıymış. Caminin çevresi o vakit açık bir alanmış, şadırvanında abdest alıyormuş. Bugünkü şehitliğin Kültür Merkezi'nin olduğu yerlerde askeriye kışlasıymış. Tabii o zaman baskı ve zulüm, namaz kılana, kıldırana, talebe okutana çok fazlaymış. Kışladan çıkıp gelen bir komutan atının üzerinde dedemin karşısına dikilmiş. Kızarak “*Şapkan nerde senin niye takmıyorsun?*” Diye dedeme bağırması. Dedemde safihane bir şekilde cebinden çıkardığı takkesini göstermiş, “*Bu benim takkem*” demiş. Komutan: “*Bir dahakine seni atımın ayakları altında ezerim, şapkanı takmazsan*” demiş, gitmiş. Dedem de bu duruma çok üzülmüş. O anda; “*Allahım sen daha iyi bilirsin*” şeklinde dua etmiş. Çok üzgün olduğunu fark eden ailesine bu durumu anlatmış. O askeri birlik, süvari birliğinin olduğu kışlaymış. Üç ay sonra duyulmuş ki o komutanın ahına at vurmuş orada ölmüş.

Ahmet Yorulmaz: Dedeniz geçimini nasıl sağlardı? İmam maaşıyla mı köyde babasının tarlasıyla mı uğraşırdı?

Hasan Kutsi Küçükaşçı: Dedemin dünya malında gözü yoktu. Öyle malı mülküde olmadı, ama babasından kardeşi İbrahim Efendi'ye dedeme ve kız kardeşlerine kalan tarla varmış. İbrahim Efendi Konya'dan göç ederken satmış. Dedem de bu tarlayı kiraya verirmiş. Şimdi bu tarla benle birlikte üç torununda kırk iki dönüm bir tarladır. Şuan bizde köye gitmediğimiz için kiraya veriyoruz. Onun dışında dedem imam aylığı ile geçinen bir insandı. Dedemin Kur'ân-ı Kerim hâkimiyeti ve okuyuşu güzeldi. Ramazan akşamları hatimle tervihi namazı kıldırırdı. Bende arkasında çok namaz kıldım. Ramazan akşamlarında akşam namazından sonra evine gitmez, camide iftar yapardı. Yemeğini evden getirirdik, haşlanmış yumurtayı sevdiğini hatırlıyorum, bulgur pilavı ve ayranla iftar ettiğini biliyorum. Teravihi namazını kıldıktan sonra evine istirahatine geçirdi. Büyük dedem Hacı Veyis Efendi'de öyleymiş. “*Dünyada sıkıntısız evlat yetiştiren var mı diye sorarlarsa beni gösterin*” dermiş. Tüm çocukları için, özellikle de Hacı Veyiszâde dedem ve İbrahim Efendi'yi kast ederek dermiş bu sözünü. Ali Ulvi ağabeyim derdi.

Ek. 10. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Torunlarından Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşçı ile 12.11.2016 Tarihli Görüşme (12.11.2016 Tarihli Konya Şehir ve Âlimleri Sempozyum Sunum):

“19. yüzyılda büyük göç esnasında Konya’ya gelmiş olduklarını, Konya da Sedirler olarak adlandırılan mevkide Orta Mescit Mahallesi olarak bilinen mahalleye yerleştiklerini biliyoruz.* Aileyi ve Sedirler Mahallesi’nde bulunan mezarları incelediğimizde yaşamış oldukları sokağın “Kayılı Sokak” olarak adlandırılmasından dolayı Oğuzlar’ın Kayı Boyu’na mensup oldukları tahmin etmekteyiz. Diğer bir hususta ailenin Sedirler mevkiindeki mezarlığın “Kağnıcı” veya “Kayılı” olarak bilinmesinden dolayı Kayı Boyu’na mensup olduklarını tahmin ediyoruz. 18. yüzyılda Osmanlı Rus Savaşı’na katıldığı için “Gazi” unvanını almış olan Gazi Kara Veli’ye dayandığını “Kara Veli Oğlu” olarak tanındığını dedelerimizden dinledik. Aile bireyleri Hacı Veyis dedem ve kardeşi Mehmet Efendi’ye kadar Sedirler Mezarlığı’na defnedilmiştir. Daha sonra ailenin mezar yeri olarak Üçler Mezarlığı belirlenmiştir. Hacı Veyis Efendi, 1858 yılında Şatır Köyü’nde dünyaya gelmiştir. Şatır, Osmanlı döneminde at yetiştirilen mekânlardan ve uzun seferlerde dinlenen yerlerden biridir. Ailenin büyüklerinin oraya yerleşmesi ile hatta Hacı Veyis Efendi’nin babası Mustafa Efendi’nin oraya ilk camiye yaptırması ile Şatır, köy haline gelmiştir. Hacı Veyis Efendi’nin babası Mustafa Ağa, annesi de aynı köyden Fadimana Hanımdır. Sedirler de Sıbyan Mektebi’nde Hacı Veyis Efendi, kardeşi Mehmet Efendi ile birlikte Bekir Hoca’dan hıfzını tamamlamış. Malesef Bekir Hoca hakkında da bir bilgiye ulaşamadık. Daha sonra Mehmet Efendi köydeki işleri takip için köye dönmüştür. Hacı Veyis Efendi, Aladağlı Mehmet Efendi’den ders almış. Büyük Çimili Şeyh-ül Kurra Ahmet Efendi’den tecvit ve kırat derslerini almıştır. Köprü başında Zari Mehmet Efendi yada Adliye Medresesi olarak bilinen medresede müderrisliğe başlamıştır. Burada müderrislik yaparken Dolav’da Hacı Veyis Efendi Camii olarak bilinen camiide vefatına kadar namaz kıldırmıştır. Cami kapalı olduğu vakit yakınındaki küçük mescitte vakit namazlarını kıldırmıştır. Cumhuriyetin sıkıntılı dönemlerinde zaman zaman depo olarak kullanılmış olan Hacı Veyis Camii’nde ibadete açık olduğu zamanlarda imamlik yapmıştır. Aynı zamanda Adliye Medresesi’nde müderrislik görevini sürdürmüştür. Geçimini de köydeki tarlalarından sağlamıştır. Bu tarlalarını bazen kendi ekmiş, bazen de kiraya vermiştir. Ekonomik sıkıntısı hep olmuştur. Ama maddiyat hayatının hiçbir zamanında ön plana geçmemiştir. Sadece geçimi için ailesinin ihtiyacı karşılamak için çalışmıştır. Bu imamlik vazifesinden hiç para almadığı ve yaklaşık elli yıl imamlik görevini sürdürdüğünü Ali Ulvi amca’mın hatıratından öğreniyoruz.

* 19. yüzyıl, Osmanlı coğrafyasında yaşanan siyasi hareketliliğin paralelinde sosyal değişimlerin de hız kazandığı bir dönemdir. Bu asırda, çevre ülkelerin Müslüman halklarınca Osmanlı topraklarına gerçekleştirilen göçler, toplumsal değişimi tetikleyen başlıca etkenlerdendir. 19. yüzyılın ortasından itibaren Kafkasya’dan gelen büyük kiteller de Osmanlı ülkesini yeni yurtları olarak kabul etmişlerdir. Bu çalışmada, 19. yüzyılda Kafkasya’dan yapılan göçler ve gelen muhacirlerin iskânları genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Daha sonra 1909 da Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi açılınca Kıraat dersleri veriyor. Islah-ı Medâris-i İslâmiye hocaları, Islah-ı Medâris ekibinin çekirdek kadrosu ile Hacı Veyiszâde ailenin arasında bir yakınlık ve bağlılık olduğunu biliyoruz. Buna şöyle bir örnek verebiliriz. Hacı Veyis Efendi, Fahri Efendi'nin yaşça büyüktür. Fahri Efendi'nin Hacı Veyiszâde Mustafa ve İbrahim Efendi ile dostluğu arkadaşlıkları vardır. Oğullarının arkadaşı olmasına rağmen Hacı Veyis Efendi Fahri Efendi'nin derslerine sohbetlerine katılmıştır. Hacı Veyis Efendi, Fadime Hanım'la ilk evliliğini yapmış, bir süre sonra çocuğu olmayınca ilk eşinin rızasını alarak akrabalarından Seyyid Mehmed Efendi'nin oğlu Kerim Efendi'nin kızı Fatma Hanımla ikinci evliliğini yapmıştır. Bu evlilikten Mustafa ve İbrahim adında iki oğlu olmuş. Fatma, Hatice ve Rahime adında üç kızı dünyaya gelmiştir. 21 Haziran 1934 yılında da soyadı kanunu çıkınca da "Kurucu" soy ismini almıştır. Vefat tarihinin ramazan ayı içersinde olduğu biliniyor, ama 1934 yılı mı yoksa 1935 mi olduğu tam bilinmiyor. Ölüm tarihinin Aralık 1935 yılı olduğunu Ali Ulvi amcamın hatıratından çıkarıyoruz. Hacı Veyis Efendi'nin yaşamış olduğu dönem insanların metafizik dünyalarının boşaltılıp, yerine bir şeyin konulmadığı, geleneksel kültürden kopuşun ve yozlaşmayı temsil eden değerlerin hayatımıza yerleştirilmeye çalışıldığı dönemdir. Bu dönem geçmişle hesaplaşılan, Osmanlı ve Osmanlı'nın getirmiş olduğu kültürün tamamının reddedildiği bir dönemdir. Bu manada Osmanlı, Türk kültürünün tavsiyesi gerçekleştirilmeye çalışılıyor. Buna Hacı Veyis Efendi şahit olmuştur. Hacı Veyis Efendi dediğimiz zaman aklımıza şunun gelmesi lazımdır. Onun davası Osmanlı geleneksel kültürünün ve dininin devamı davasıdır. Bu konuda en büyük çaba gösteren kişilerden biridir. Hacı Veyis Efendi, bu kültürel yozlaşmaya karşı bir duruş sergiliyor. Bu duruşunu kendinden bir nesil sonra yaşamış olan üç kızının Kur'ân-ı Kerim öğretme davasına iki oğlunun yaşayışına nasıl aktardığını torunu Ali Ulvi amcam'ın anlatımından biliyoruz. Konya da Cumhuriyet Dönemi'nde Kur'ân-ı Kerim okumayı öğrenen bayanların olması, cenaze yıkama adabının öğrenilmesi Hacı Veyis Efendi'nin çocukları ile devam ettirilmiştir. Hacı Veyis Efendi, medrese hocalığı ve imamlık vazifesi dışında çocuklarının eğitimleriyle de ilgilenmiştir. Mustafa Efendi ve İbrahim Efendi'yi hafız yapmıştır. Kızlarının hocalık yapacak kadar ezber yapmasını sağlamıştır. Kızları ile ilgili araştırma yaptım. Sadece ezber çalıştırdığı konusunda bilgi edinebildim. Ali Ulvi amcam bana; "*Ben en çok hadisi dedemden öğrendim*" derdi. Hacı Veyis Efendi, âlim bir insan ve sünneti çok iyi bilen biridir. Peygamberin ismi anıldığında hali değişir, etkilenirmiş. Mütevazı ve yardım sever bir insanmış. Doğudan göç eden, o dönemde "Muhacir" denilen insanlar için koşuşturması buna güzel bir örnektir. Konya da "Mevlûd" kültürünün yaşatılması Hacı Veyis Efendi'nin önem verdiği noktalardan biridir. Çünkü mevlûd ve sonrası yapılan sohbetler toplumsal birlikteliği kaynaşmayı sağlamaktadır. Geleneksel kültürü yaşatma çabasını gösterir. Konya için vefatı büyük bir kayıp olan ve gerisinde büyük bir boşluk bırakan Hacı Veyis Efendi'den maddi değer ifade eden bir

şey kalmamıştır. Ancak o bize bugün değeri daha iyi anlaşılan ve kendisinin Konya'nın düşünce tarihinin son halkasına dâhil olmasını sağlayan Osmanlı kültürü ile arasında kopukluk olmayan büyük bir âlimi miras bırakmıştır. Onun bıraktığı manevi mirasın tozları oğlu Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu da, torunu Ali Ulvi Kurucu da aramaktayız. Ali Ulvi amcam Hacı Veyis dedemle ilgili şöyle söyler; *“Dedem Hacı Veyis Efendi, bana sanki Konya'nın hatta Anadolu'nun âlimleri bir araya gelmiş yahut hülâsa edilmiş, özü çıkarılmış, ruhu ondan bir damla halinde tecessüd etmiş gibi geliyor. Dedem sanki yürüyen bir iman kütüphanesi gibiydi. Hacı Veyis Efendi sanki ihlâsın, irfanın, aşkın, kâmil bir mümin ve Allaha kul olmanın timsali gibiydi”* der. Bana göre İmam Hatip Okulları'nın kuruluşunda ilk harcın atılmasında Hacı Veyis Efendi'nin katkılarıyla olmuştur. Çünkü yetiştirmiş olduğu evlatları kız olsun, erkek olsun o günün Konya insanını buna hazır hale getirmiştir, buna öncülük etmişlerdir.”

Ek. 11. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Torunlarından Mustafa Fayda ile 12.11.2016 Tarihli Görüşme(12.11.2016 Tarihli Konya Şehir ve Âlimleri Sempozyum Sunum): “Dedem 1887 yılında Sedirler’in Orta Mescit Mahallesi’nde dünyaya gelmiştir. Babası Konya Adliye Medresesi Müderrisi Hacı Veyis Efendi, annesi Şatırlı Mehmet Efendi’nin kızı Fatma Hanım’dır. Mustafa Efendi, babasına nispetle “Hacı Veyiszâde” olarak bilinmektedir. İlköğrenimini ve Kur’ân-ı Kerim hıfzını babasından almaya başlamış, bir müddet Sedirler Sıbyan Mektebi’nde daha sonrada Bekir Hoca Efendi’den ders almıştır. Babasının ders verdiği Zari Efendi Medresesi’nde eğitimini tamamlayarak 1330/1912 yılında babasından icazet almış. Mustafa Efendi Bekir Sami Paşa Medresesi müderrisi ve aynı zamanda İplikçi Camii imametine bulunan mutasavvıf Muhammed Kutsi (Memiş Efendi) oğlu Şeyh Muhammed Bahaeddin Efendi’nin arkasında beş vakit namazlarını kılarmış. Muhammed Bahaeddin 1920 yılında vefat etmiş. Ona manevi bir bağlılığı olmuştur. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu’nun hangi tarihte Bekir Sami Paşa Medresesi’ne kayıt yaptırıldığını tam olarak bilemiyoruz. Şeyhin oğulları Zeynelabidin Efendi, Rifat Efendi ve Ahmet Ziya Efendi’den ders aldığını biliyoruz. Bu bilgi ışığında Beki Sami Paşa Medresesi’nin Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi’ne dönüşmesinden sonra olduğunu biliyoruz. 1909 tarihinden sonra buraya girdiğini değerlendiriyoruz. Buradaki eğitimi sonrasında icazetini hocası Ahmet Ziya Efendi tarafından düzenlenen icazet töreninde babası ve hocası Hacı Veyis Efendi ve Ahmet Ziya Efendi’den 1914 yılında almıştır. Sultan Selim İmam Hatibi mesnevihan Sıtkı dededen Farsça dersleri almıştır. Tahsil hayatından sonra ilk vazife yaptığı yer mezun olduğu Islah-ı Medaris olmuştur. Islah-ı Medâris-i İslâmiye de okurken etüt derslerine girerek görev yapmıştır. Burada Arapça, Sarf, Nahif gibi dersleri okutmaya başlamış, 1914 yılında icazetini aldıktan sonra Islah-ı Medaris’in kapatılacağı kadar hocalık yapmıştır. Islah-ı Medâris-i İslâmiye kapatılınca Dârü’l-Hilâfeti’l Aliyye Medresesi’nde de bir müddet hocalık yapmıştır. Dar’ul Hilafeti Aliye Medresesi önce Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanır sonra kapatılır. Tam olarak kapatıldığı tarih olan 3 Mart 1924 yılına kadar burada hocalık yapıyor. Medreseler tamamen kapatıldıktan sonrada Diyanet İşleri tarafından Konya vaizi olarak tayin ediliyor. Aynı zamanda mevlevi zaviyesi olarak tesis edilen ve tekkelerin kapatılmasından sonra cami olarak kullanılan Piri Mehmet Paşa zaviyesinde imam ve hatibi olarak başlıyor. Aile çevresinde tekke diye isimlendirilen Aziziye Camii’ne 1950 yılında tain ediliyor. Vefatına kadar burada İmam ve hatip vazifesini sürdürüyor. Mustafa Efendi ilk açılan İmam Hatip Okulları ve medreseler kapatıldıktan sonra eğitimleri yarım kalan medrese talebelerine imkân bulduğu yerlerde ders vererek onları yetiştirmeye devam ediyor. Bu arada açılmasına büyük emek verdiği Konya İmam Okulu’nda 1951 yılından itibaren tefsir, hadis, fıkıh ve akaid dersleri müderrisliğine de vefatına kadar devam ediyor.

Dedem Hacı Veyiszâde Efendi, son dersini 28 Ocak 1960 Perşembe günü vermiştir. Bu dersinde hocası Ziya Efendi'nin kasidesini okuyarak adeta veda ettiğini talebelerinden öğreniyoruz. 29 Ocak'ta Aziziye Cami'inde son defa cuma namazını kıldırdıktan sonra cemaatin alışık olduğu cuma sohbeti yapamayacağı, Mustafa Efendi'nin rahatsız olduğu cami cemaatine duyuruldu. Cuma namazının sünnetlerini kılmadan evine dönmek zorunda kaldı. Camiye giderken ve gelirken kendisine refakat ettiğimi hatırlarım. Bir sonraki hafta cuma salaları verildiği sırada 5 Şubat 1960 tarihinde cenazesi evinin bahçesinde hafif kar yağışı ve kendini gösteren güneş altında Konya imamlarından Cemil Hoca tarafından yıkandığı, kefenlenip tabuta konulduğu hep gözümün önündedir. Bir kısmı bahçeye alınan birçoğu da kapı önünde bekleyen cemaatin gözyaşları içersinde bekleyişini hüznü bakışlarıyla izledim. Hacı Bayram Camii İmam Hatibi Zekai Hoca'nın bahçedeki havuzun duvarı üzerinde insanları ağlatan sesiyle sala vermesi hâlâ kulağımdadır. Yüz bin kişilik cemaatin iştirakiyle Kapı Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra ikinci ezanları okunmaya başladığı esnalarda cenazesi Üçler Mezarlığı'nda toprağa verildi. Mezarı başında okunan Kur'ân-ı Kerim yanında Kemal Edip Kürkçüoğlu'nun konuşma yaptığını bilirim.*

Konya Ereğli'si Hortu Köyü'nden Kurbağlızade Hacı Yusuf Efendi'nin kızı Meryemana ile evli olan Mustafa Efendi'nin Halime, Sekine, Mehmet, Fatma, Sare ve Veyis adından dört kız ve iki erkek evladı vardır. Ailenin Kur'ân-ı Kerim okumaya hizmeti verdiği ben, annemden ve Sare teyzemden canlı gördüğüm kadarıyla şahidiyimdir. Dedemin duası diye son zamanlarda bir dua var, ortalıkla, bir kaç yerde ve internette gördüm. Bu duanın ne dedemin dua şekliyle, ne dua uslubuyla bir alakası yok. Dedem Hacı Veyiszâde Efendi'nin dua şeklini biliyorum.

Ben Bekir Sami Paşa Medresesi ve Islah-ı Medâris-i İslâmiye üzerinde durmak istiyorum. Bu iki medrese dedemin şahsiyetine etki etmiştir. Bekir Sami Paşa Medresesi'nin vâkıfı ve kendisi de bir Nakşî olan Konya Valisi Bekir Sami Paşa bir Nakşibendî Halidi kolu zaviyesi olan bu müessesiyi kurmuş ve burada ders verecek müderrislerin aynı zamanda Nakşî şeyhi olmalarını şart koşturmuştur. Böylece tekke ve medresenin aynı ocakta buluşması sağlanmıştır. Şeyh Muhammed Bahaeddin'den feyz almış bulunan Fahri Efendi gibi dedem Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'de Nakşî olmaları İmamı Rabbani saygılı davranmalarına mukabil İbnü'l Arabî yi çok sevmeleri bilhassa dikkatimizi çekmektedir.* Islah-ı Medâris-i İslâmiye de fân dersleri, yabancı dil eğitimi ve spor eğitimi, verilmesine karar verilmiştir. Matbaası, laboratuvarı olan bir medresedir. Böylece Islah-ı Medaris medrese, tekke ve mektebi birleştiriyor?.

* Kemal Edip Kürkçüoğlu: (1902-1977) Eski Türk edebiyatı araştırmacısı, şair ve eğitimci.

* İbnü'l-Arabî (ö. 638/1240) :Tasavvuf ve İslâm düşünce tarihinde büyük etkileri bulunan sûfi müellif.

Ek.12. 12.11.2016 Tarihli Konya Şehir ve Âlimleri Sempozyumu, Prof. Dr. Caner Arabacı'nın Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi Konulu Sunumu: “Osmanlı eğitim sistemi, Selçuklu eğitim sisteminin devamı, gelişmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Fakat son döneme gelindiğinde Osmanlı eğitim sistemi istenilene cevap verememiştir. 1910 yılının basın haberlerinde şu bilgiler yer alır: “*Medreselerin önünde Hristiyanlığı aşılama için bildiri dağıtan misyonerler duruyor*”. Bu durum şunu gösteriyor. Medreseler, sanki bitmiş ve tükenmiş durumdadır. Bunda medreselerin devlet yönetimindeki etkinliğinin azaltılması, daha yakın zamanda ise Tanzimat'tan sonraki gelişmeler temel eksenlerdeki değişimlerin rolü çok büyük olmuştur. Kademeli olarak İslam medeniyetinden garp medeniyetine doğru bir yöneliş, çıkış çabası vardır. Onun için medrese yerine mektepli eğitim, garp tipi eğitim kurumları en üst eğitim kurumundan ilkokula varıncaya kadar kurulur. Böyle olunca İslam Medeniyeti ile ilgili değerleri olan insanların bir çıkış yolu aramaları bulmaları gerekmektedir. İşte Konya da Islah-ı Medâris-i İslâmiye tecrübesi bu çıkış aramasının sonucudur. Bu arayışın kaynağında Bekir Sami Paşa'nın Paşa Dairesi olarak Tanzimat döneminde Konya'da kurduğu vakıf eseri olan medresesine götürmemiz lazımdır. Ama 1908 yılından sonra Islah-ı Medâris-i İslâmiye ilk tüzüğünde İslam inkılâbını diriltme niyetini ortaya koyar. Yeniden İslam arama, anlatma ve tebliğ etme niyeti vardır. İnsan yetiştirme konusunda toplumdaki aldığını tekrar topluma döndürebilme niyeti vardır. Bu yüzden Islah-ı Medâris-i İslâmiye sıradan bir medrese olmaz. 1914 yılında kurulan Dârü'l-Hilâfeti'l Aliyye Medreseleri Türkiye de İstanbul merkezli otuz sekiz ayrı yerde kurulan bu medreseye Islah-ı Medâris-i İslâmiye model almıştır. Ama bu model çok yaşamamıştır. 1908-1917 yılları arasında faaliyet vermiştir. Islah-ı Medâriste ne kadar kitap olduğunun tespiti için Yusuf Ağa Kütüphanesi'nden yararlanılabilir. Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne Islah-ı Medâris-i İslâmiye'yi kuran üç kardeşin kitaplarından bir demet vardır. Kayıt defterlerini incelediğimiz zaman 1215 adet kitap vardır. Bu sayı yağmadan sonra kalan sayıdır. Demek ki Islah-ı Medâris'in ciddi bir kütüphanesi varmış. Yağmadan sonra medresenin yıkılması, izini bırakmamak adına yerinin tarla haline getirilmesine rağmen ciddi bir sayıdır. Bunun dışında Rifât Efendi'nin, Zeynelabidin Efendi'nin ortak torunlarından birinin bir gazete de beş yüz adet kitapta hediye ettiğini öğreniyoruz.

Islah-ı Medâris sistemine değinirsek, laboratuvarlar kuruyor. Laboratuvar deyince fizik, kimya laboratuvarı gibi düşünmemek lazım. Örneğin rüyet-i hilal konusu, şuan bile İslam âleminin bir sorunudur. Bayramları ortak kutlayamıyoruz. Halbuki İslam âleminin bayramı aynıdır. Dünya müslümanlarının, ayı, güneşi birdir. O zaman neden bayramı ayrı günlerdedir. Bu anlamda Osmanlı devrinden dünyayı ayı gösteren onları incelemeye yarayan küre vb. aletler Islah-ı Medâris'e getirilir. Burada gök cisimleri ile uzayla ilgili Alâeddin Tepesi'nden minarelerin üst şereflerinden öğrencilere gözleme dayalı dersler verilir. Islah-ı Medâris-i

İslâmiye'nin konferans salonu var. Islah-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi sadece medrese hocalarının ders verdiği ortam olmaktan çıkartılmış, çok amaçlı kullanılmıştır. Başka medreselerden gelen âlimler burada konferans verebiliyor. 1909 yılında Osmanlı Devleti'nin son Şeyhülislamlarından Mustafa Sabri Efendi Konya da konferans veriyor. İstanbul'daki Şeyhülislam Konya'daki eğitim kurumunu gördüğü zaman hayran kalıyor. Oğlu İbrahim Sabri'yi bir sonraki yıl Konya ya Islah-ı Medâris-i İslâmiye'ye öğrenci olarak veriyor. Hatta Konyalı İbrahim Hakkı Konyalı ile İbrahim Sabri aynı hücrede almışlar. Sabah namazlarına hocaları Rıfât Efendi gelir, namaza kaldırırmış. İbrahim Sabri'nin de sesi çok güzel olduğu için sabahları ezanı o okumuş. Konferans salonunda konferans verenler arasında kayıtlara geçen Hacı Veyis Efendi de vardır. Aynı zamanda bu kurumun hocalarındandır. Islah-ı Medâris-i İslâmiye'nin gazetesi de vardır. Daha sonra matbası kurulmuştur. Medreseyi ve gazeteyi bir arada düşünemiyoruz. Çünkü bizde çıkan ilk gazetelerden itibaren batı kültürü etkili olmuştur. Islah-ı Medâris-i İslâmiye çok kısa bir sürede Arapça'yı iyi öğreten bir eğitim kurumu olmuştur. Hatta bu konuda okul içerisinde Arapça'dan başka bir dilin konuşulması yasaklanır, Türkçe konuşulursa konuşan öğrenciler cezalandırılmış. Cezası sınıfı süpürmek, som mermerden medresenin ortasında bulunan şadırvanı suyla doldurmak ve benzeri cezaları uygulanmaktaymış. Bunun dışında Fransızca dersi veren bir gayri müslim hocası da vardır. Çince öğretilmek istenmiş, ama menderese kapatılınca ona fırsat olmamıştır. Bu kurum dursaydı, pek çok âlim yetiştirecekti diyebiliriz. Ne oldu da bu kurum kapandı dersiniz. Balkan harbindeki yenilgiyi hak etmesini sağlayan hastalık bize musallat olmuştur. Yani birbirimize düşmeyi seviyoruz. Hayırda yarışmayı unutmuşuz. Selçuklu hayırda yarışarak ve dayanışarak büyük devlet olmuştur. Onu unutmanın cezasını çekiyoruz. İttihatçı, İtilafçı diye kardeş kavgasının kurbanı ediliyor. 1917 yılında medrese kapatılıyor. Dünya çapında İslâm İnkılâbını uyandırmayı amaçlayan eğitim kurumu çok önemli bir hatıra haline gelmiştir.”

Ek. 13. 12.11.2016 Tarihli Konya Şehir ve Âlimleri Sempozyumu, Prof. Dr. Mustafa Uzun'un Ali Ulvi Kurucu Konulu Sunumu: “Ben öncelikle Ali Ulvi Kurucu Hoca'nın hatıratının okumasını Ali Ulvi Kurucu'yu merak eden herkese tavsiye ediyorum. Yakın tarihimizin ilim merkezinin üç önemli ilim merkezi olan Konya, Kahire ve Medine'nin ortamından haberdar olmamızı buralarda ilmin nasıl, ne şartlar altında yayıldığını ne gibi sıkıntıların yaşandığını görmek bakımından faydalı olacağını düşünüyorum. Ali Ulvi Kurucu'nun dedesi Hacı Veyis efendi, amcası Hacı veyiszâde Mustafa Kurucu ve babası İbrahim Efendi hep dava insanları olmuşlardır. Dava adamı din yolunda, diyanet yolunda, millet yolunda doğru bildiklerini yaşamak ve yaşatmak için mücadele veren insan demektir. Ben Ali Ulvi Kurucu'nun ismini babamdan, hac vazifesine gidip geldiğinde duydum. Çünkü 1960 yılında hacdan dönüşünde Ali Ulvi Kurucu'nun evinde kaldıklarını ve onun arkasında namaz kıldıklarını anlatırdı. Ali Ulvi Kurucu o tarihlerde Medine'de hanifi olanlara namaz kıldırıyormuş. Çünkü orada her meseb ehli ayrı ayrı namaz kılarmış. Ben 1970 yılından sonra İstanbul'a sık sık gelip gitmesi sonucu Ali Ulvi Kurucu ile müşerref oldum. Tanıdıklarının sevdiklerinin evlerindeki sohbetlerine katıldım. Ali Ulvi Kurucu sohbetlerinde gençlerle genç olurdu. Bizleri konuşturmak isterdi. Ben şimdi o yaşlarda o seviyede insanların gençlerle bu kadar yakın olduğunu göremiyorum. Sohbetlerinde gençleri konuşturmak için “*Değil mi Mustafa Efendi? Nuri Bey sen ne diyorsun bu hususta? Bu senin konun bizi aydınlatıver*” gibi cümleleriyle sohbetlerinde gençleri konuşturmaya, onları da dahil etmeye çalışırdı. Onlara değer verdiğini gösterir ve cümlelerini pür dikkat dinlerdi. Eğer söylediğimizde bir yanlış varsa “*Ben de şöyle görüyorum bu konuda, ne dersiniz?*” derdi. Yani bizleri kırmadan bu İslam davasında bulunmaya çalıştırırdı. Ali Ulvi Kurucu meselelere çok yukardan bakabiliyor, çok genel görüyordu. Pek çok hocaya nazaran hem dini konularda, hem siyasi konularda hem kültür konularında hangi sayfayı açarsanız onu okuyacak ve size bu konuda faydalı bir şeyler söyleyecektir. Ali Ulvi Kurucu da gördüğüm bir başka özellikte sohbet için gittiği evlerde hane sahibinin tamamını onure ederdi. Benimde bulunduğum bir sohbette bir ev sahibine şöyle dedi: “*Ne güzel olmuş, hazırlamış hanım kızımız. Bunu tarifini bize de verseniz de bizde yaptırırız*” der. Ev hanımını da böyle cümlelerle onure ederdi. Âlim kişiliğinin yanında kibar nazık bir insandı. Hocanın bu vasıflarından onun bir Osmanlı Efendisi olduğunu söyleyebiliriz. Onun bu vasıflara sahip olmasında Medine'de yetişmiş olmak, peygambere komşu olmak, münevver, aydın, entelektüel kişilerle beraber olmak etkili olmuştur. Böyle insanlarla kendini yetiştirmiştir. Ali Ulvi Kurucu'nun ilkokuldan sonra tahsili yoktur. Ama ilmi bir eğitimi olmayan bir insan, ilim için Konya'dan Kahire'ye hicret ediyor. Orada Şeyhülislam Mustafa Sabri'nin oğlu, İbrahim Sabri, Ekmeleddin İhsanoğlu'nun babasıdır, Müderris İrfan Efendi gibi daha birçok kişilerle o ilmi muhitteki Osmanlı bakiyesi ile beraber oluyor. Sonra babasının vefatı nedeniyle Medine'ye Ehliye Diplomasını aldıktan sonra

dönüyor. Âlimiye Diplomasını alamamış dönmek zorunda kalmıştır. Orada o muhit içersinde yetişmiştir. Elde ettiklerini Türkiye de dünyada tekrar ortaya koyuyor. İşte böyle bir Osmanlı Efendisi ile karşı karşıyayız. Âlim, şair, ülkesini ve milleti seven, zarif, cömert uzun yıllar kaldığı Medine’de fahri kâinatın ahlakı ile ahlaklanmış bir dava adamıdır.”

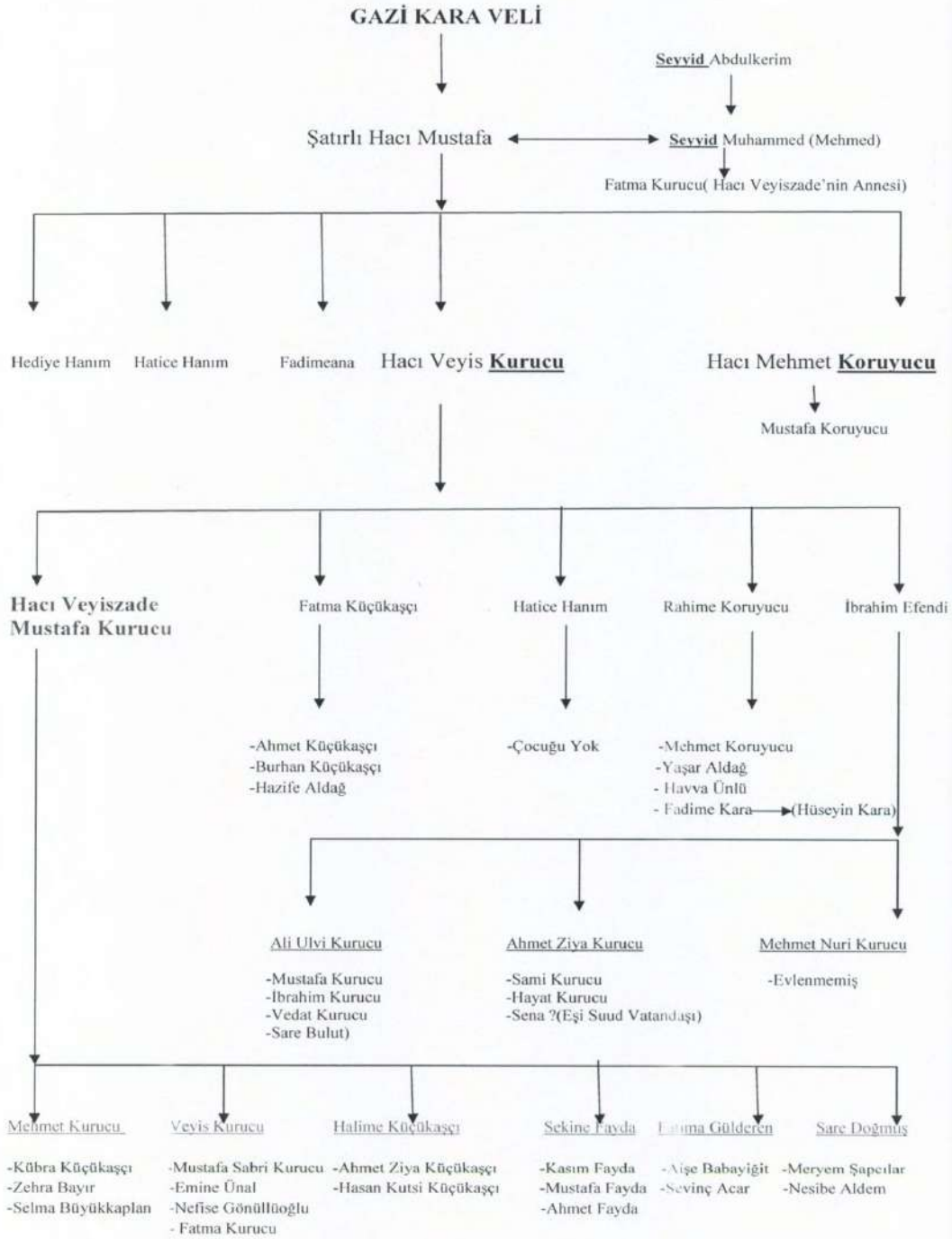
Ek. 14. 18.06.2017 Tarihli Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin Komşusu İhsan Dedemoğlu'nun Torunlarından Berber Fahri Dedemoğlu ile Görüşme:

Ahmet Yorulmaz: Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu Efendi ile dedenizin İhsan Dedemoğlu'nun yakınlığı nedir? Nasıl tanışmışlar?

Fahri Dedemoğlu: Bizim aslımız Konya'nın Dedemoğlu Köyü'ndendir. Ama dedem çocukluğunda Konya merkeze ailesi ile gelmiştir. O yüzden dedem de bizler de köyü bilmeyiz. Ben 1959 yılı doğumluyum. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi vefat ettiğinde bir yaşındaymışım. Ben Hacı Veyiszâde Hoca Efendi'yi dedemin bize naklediği kadar bilirim. Benim bu berberlik mesleği baba, hatta dede mesleğidir. Dedem de berber olarak geçimini sürdürmüştü. Dedem İhsan Dedemoğlu 1907 yılı doğumludur. 30.01.1976 tarihinde de vefat etmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin sohbetlerinde bulunmuş, ona sevgisi ve muhabbeti olan bir insandır. Ayrıca Hacı Veyiszâde Hoca'nın berberidir. Benim ismini dedem koymuş. Bunun hikâyesi şöyledir: Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin hem hocası hem arkadaşı Fahri Kulu Hoca varmış, onu çok severlermiş. Benim ismimi Hacı Veyiszâde Hoca'nın tavsiyesi ile dedem bu sebepten koymuş. Fahri Hoca hep babama, dedeme tıraş olurmuş. Babam Mustafa Efendi şöyle anlatmıştı: Akşehirli hoca babası yokken dükkâna geldiğinde çok heybetli durur, otoriter konuşurmuş. Bir gün yine dükkâna gelmiş, babama; "*Baban nerede? Sen tıraş edebilmisin?*" diye tok, sert bir sesle sormuş. Babam onu öyle heybetli görünce yapabildiği halde "*Yok ben tıraş edemem*" demiş. Babam, Fahri Hoca'nın tıraşı için evine gidermiş. Fahri Hoca'nın çok mütevaziliğini şöyle anlatırdı: Evine saçını kesmek için gittiğinde, sırtına su kaçırmış. Fahri Hoca; daha kalfa olan babam sıkılmasın üzülmesin diye. "*Mustafa olsun her su değen yeri keseceğimiz olursa bu tıraş bitmez varsın olsun*" demiş. Dedem İhsan Efendi Hacı Veyiszade Mustafa Efendi'nin hem tıraşını yaptığı hem de sohbetlerinde bulunduğu için biraz daha samimiymiş. Bir anısını bana şöyle anlatmıştı: Bir gün yine bir akşam vakti sohbe katılmış. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'yi dinlemişler. Hacı Veyiszâde sohbeti bitirmiş, birden "*Hadi İhsan kalk gidelim artık*" demiş. Evleri de birbirinin evine yakınmış. Hızlıca çıkmışlar. Yolda da hızlı gelmişler. Dedemin evinin önüne gelince, "*Haydi İhsan evine gir*" diye birkaç kez demiş. Dedem anlam verememiş, ayrılmışlar. Dedem evine girince evdeki gaz lambasının camından ateşin sündüğünü perdeyi tam tutuşturmaya başladığını görmüş. Evde yangın başlamak üzereyken yetiştiğini, Hacı Veyiszâde Hoca'nın bu tuaf davranışlarının sebebinin sonradan anlamış. Bunu Hacı Veyiszâde'nin bir kerameti olarak nitelendirirdi. Hacı Veyiszâde hocasını her açıdan örnek alır, onu çok severdi. Bize çocukken sıkça onunla ilgili bir şeyler anlatırdı. Ama en çok ilgimi çeken ve aklımda kalan dedemin anlattığı bu olaydır.

EK. II. ARŞİV BELGELERİ VE FOTOĞRAFLAR

Ek. 15. Hacı Veyiszâde Ailesinin Soy Ağacı

Hacı Veyiszâde Ailesinin Soy Ağacı (Ahmet Yorulmaz 10.12.2016).

Ek.16. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Babası ve Eşinin Nüfus Kayıt Bilgileri

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ				İLİ		İLÇESİ		MAHALLESİ/KÖYÜ		CİLT NO	HANE NO	
				KONYA		KARATAY (1814)		AZİZİYE MAHALLESİ		151	674	
SIRA	BSN	C	YAKINLIK DERECESESİ	T.C. KİMLİK NO	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED.HALİ VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLERİ
1	1	E	Kendisi	50305405338	HACI VEYİS	KURUCU	HACI MUSTAFA	FATMA	KONYA 01.07.1961	Evli İslam	04.05.1904	Ölüm: 17.12.1935 Evlendirme: 20.07.1916 Boşanma: -----
AÇIKLAMALAR								DÜZENLEYEN		ONAYLAYAN YETKİLİNİN		
1-) KİŞİ VEYA KİŞİLERİN KAYDI KÜTÜĞE UYGUNDUR. 2-) İŞBU NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ 15293572318 T.C. KİMLİK NUMARALI KİŞİNİN TALEBİ DOĞRULTUSUNDA BİLGİLENDİRME AMAÇLI DÜZENLENMİŞTİR. BAŞKA AMAÇLA KULLANILAMAZ. 3-) İŞBU NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ 18.04.2017 TARİHİNE KADAR GEÇERLİDİR.								HASAN KAŞGÖZ V.H.K.İ. Paraf		KEZBAN ARAS 1814-Karatay Nüfus Müdürlüğü 20.10.2016 Konya		

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ				İLİ		İLÇESİ		MAHALLESİ/KÖYÜ		CİLT NO	HANE NO	
				KONYA		KARATAY (1814)		AZİZİYE MAHALLESİ		151	674	
SIRA	BSN	C	YAKINLIK DERECESESİ	T.C. KİMLİK NO	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED.HALİ VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLERİ
1	2	E	Kendisi	50302405492	MUSTAFA	KURUCU	HACI VEYİS	FATMA	KONYA 01.07.1889	Dul İslam	04.05.1904	Ölüm: 05.02.1960 Evlendirme: 11.03.1921 Boşanma: -----
AÇIKLAMALAR								DÜZENLEYEN		ONAYLAYAN YETKİLİNİN		
1-) KİŞİ VEYA KİŞİLERİN KAYDI KÜTÜĞE UYGUNDUR. 2-) İŞBU NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ 15293572318 T.C. KİMLİK NUMARALI KİŞİNİN TALEBİ DOĞRULTUSUNDA BİLGİLENDİRME AMAÇLI DÜZENLENMİŞTİR. BAŞKA AMAÇLA KULLANILAMAZ. 3-) İŞBU NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ 18.04.2017 TARİHİNE KADAR GEÇERLİDİR.								HASAN KAŞGÖZ V.H.K.İ. Paraf		KEZBAN ARAS 1814-Karatay Nüfus Müdürlüğü 20.10.2016 Konya		

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ				İLİ		İLÇESİ		MAHALLESİ/KÖYÜ		CİLT NO	HANE NO	
				KONYA		KARATAY (1814)		AZİZİYE MAHALLESİ		151	674	
SIRA	BSN	C	YAKINLIK DERECESESİ	T.C. KİMLİK NO	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED.HALİ VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLERİ
1	9	K	Kendisi	50290405870	MERYEM ANA	KURUCU	HACI YUSUF	EMİNE	HARTU 01.07.1889	Evli İslam	-----	Ölüm: 08.03.1959 Evlendirme: 11.03.1921 Boşanma: -----
AÇIKLAMALAR								DÜZENLEYEN		ONAYLAYAN YETKİLİNİN		
1-) KİŞİ VEYA KİŞİLERİN KAYDI KÜTÜĞE UYGUNDUR. 2-) İŞBU NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ 15293572318 T.C. KİMLİK NUMARALI KİŞİNİN TALEBİ DOĞRULTUSUNDA BİLGİLENDİRME AMAÇLI DÜZENLENMİŞTİR. BAŞKA AMAÇLA KULLANILAMAZ. 3-) İŞBU NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ 18.04.2017 TARİHİNE KADAR GEÇERLİDİR.								HASAN KAŞGÖZ V.H.K.İ. Paraf		KEZBAN ARAS 1814-Karatay Nüfus Müdürlüğü 20.10.2016 Konya		

Hacı Veyis Kurucu, Eşi Meryem Ana Kurucu ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Nüfus Kayıtları (Konya Nüfus Müdürlüğü Arşivi. 20.10.2016).

Ek.17. Hacı Veyis Kurucu, Eşleri ve Çocuklarının Nüfus Kayıt Bilgileri

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ					İLİ		İLÇESİ		MAHALLESİ/KÖYÜ		CİLT NO	HANE NO
SIRA	BSN	C	YAKINLIK DERECESESİ	T.C. KİMLİK NO	KONYA		KARATAY (1814)		AZİZE MAHALLESİ		151	674
					ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED.HALI VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLERİ
1	1	E	Kendisi	50305405338	HACI VEYİS	KURUCU	HACI MUSTAFA	FATMA	KONYA 01.07.1861	Evlü İslam	04.05.1904	Ölüm: 17.12.1935 Evlüme: 20.07.1916 Boşanma: ———
2	12	K	Eşi	50284406098	FATMA	KURUCU	ALI	AYŞE	KONYA 01.07.1889	Dul İslam	———	Ölüm: ÖLÜM ARŞ. Evlüme: 20.07.1916 Boşanma: ———
3	4	K	Eski Eşi	50296405652	FATMA	—	HACI MEHMET	FATMA	KONYA 01.07.1865	Evlü İslam	04.05.1904	Ölüm: 11.03.1916 Evlüme: 00.00.0000 Boşanma: ———
4	2	E	Oğlu	50302405492	MUSTAFA	KURUCU	HACI VEYİS	FATMA	KONYA 01.07.1889	Dul İslam	04.05.1904	Ölüm: 05.02.1960 Evlüme: 11.03.1921 Boşanma: ———
5	3	E	Oğlu	50299405598	İBRAHİM	KURUCU	HACI VEYİS	FATMA	KONYA 01.07.1892	Evlü İslam	04.05.1904	Ölüm: 11.03.1945 Evlüme: 14.03.1923 Boşanma: ———
6	5	K	Kızı	15320571420	FATMA	—	HACI VEYİS	FATMA	KONYA 01.07.1894	Evlü İslam	04.05.1904	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlüme: 06.06.1919 Boşanma: ———
7	6	K	Kızı	50293405716	HATİCE	KURUCU	HACI VEYİS	FATMA	KONYA 01.07.1896	Boşanmış İslam	04.05.1904	Ölüm: 04.02.1984 Evlüme: 15.04.1920 Boşanma: 27.11.1930
8	7	K	Kızı	14912586040	RAHİME	KURUCU	HACI VEYİS	FATMA	KONYA 01.07.1903	Evlü İslam	04.05.1904	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlüme: 00.00.1925 Boşanma: ———
DÜŞÜNCELER												
1	HACI VEYİS	EVLENME	(00.00.0000)	EVLENME TARİHİ VE EVLENME VUKUATI YOKTUR.								
1	HACI VEYİS	DOĞUM	———	1/1277 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 214/1320 olan kayıt tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.lg.Gn.Md.lüğünün 07.08.2008 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır. AİLE KÜTÜKLERİNDE ANNE KAYDI BULUNMAMAKTADIR. AİLE KÜTÜKLERİNDE BABA KAYDI BULUNMAMAKTADIR.								
1	HACI VEYİS	EVLENME	(20.07.1916)	7/711332 OLAN EVLENME TARİHİ MİLADİYE ÇEVİRİLMİŞTİR.								
1	HACI VEYİS	İDARİ BİRİM BÖLME	(15.01.2005)	GENEL MÜDÜRLÜK TARAFINDAN 2009/92 NO İLE TESLİM EDİLMİŞTİR. KONYA - KARATAY İLÇESİ DURAĞFAK MAHALLESİ, 26. CİLT 46 AİLE SIRA NUMARASI, 1 BİREY SIRA NUMARASINDAN GELMİŞTİR.								
12	FATMA	DOĞUM	———	1305 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nüf.Vat.lg.Gn.Md.lüğünün 07.08.2008 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır. AİLE KÜTÜKLERİNDE ANNE KAYDI BULUNMAMAKTADIR. AİLE KÜTÜKLERİNDE BABA KAYDI BULUNMAMAKTADIR.								
12	FATMA	EVLENME	(20.07.1916)	KIZLIK SOYADI YOKTUR.								
12	FATMA	EVLENME	(20.07.1916)	EVLENEREK KARATAY İLÇESİ 80. CİLT 68. HANE 8. SİRADA GELMİŞTİR. 7/711332 OLAN EVLENME TARİHİ MİLADİYE ÇEVİRİLMİŞTİR.								

Hacı Veyis Kurucu, Eşleri ve Çocukları Nüfus Kayıtları (Konya Nüfus Müdürlüğü Arşivi.20.10.2016).

Ek.18. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, Eşi ve Çocuklarının Nüfus Kayıt Bilgileri

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ				İLİ		İLÇESİ		MAHALLESİ/KÖYÜ		CİLT NO	HANE NO	
				KONYA		KARATAY (1814)		AZIZİYE MAHALLESİ		151	674	
SIRA	BSN	C	YAKINLIK DERECESESİ	T.C. KİMLİK NO	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED.HALİ VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLERİ
1	2	E	Kendisi	50302405492	MUSTAFA	KURUCU	HACI VEYİS	FATMA	KONYA 01.07.1889	Dul İslam	04.05.1904	Ölüm: 05.02.1960 Evlenme: 11.03.1921 Boşanma: -----
2	9	K	Eşi	50290405870	MERYEM ANA	KURUCU	HACI YUSUF	EMİNE	HARTI 01.07.1889	Evli İslam	-----	Ölüm: 08.03.1959 Evlenme: 11.03.1921 Boşanma: -----
3	8	K	Kızı	50590396052	SEKİNE	KURUCU	MUSTAFA	MERYEM ANA	KONYA 28.01.1915	Evli İslam	01.06.1915	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlenme: 07.04.1936 Boşanma: -----
4	10	K	Kızı	15302572094	HALİME	---	MUSTAFA	MERYEM ANA	KONYA 28.01.1915	Evli İslam	01.06.1915	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlenme: 25.04.1932 Boşanma: -----
5	11	E	Oğlu	50287405944	MEHMET	KURUCU	MUSTAFA	MERYEM ANA	KONYA 16.09.1915	Evli İslam	20.11.1915	Ölüm: 09.02.1995 Evlenme: 20.01.1937 Boşanma: -----
6	15	K	Kızı	39976750084	FATMA	KURUCU	MUSTAFA	MERYEM ANA	KONYA 10.09.1917	Evli İslam	28.09.1927	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlenme: 20.02.1946 Boşanma: -----
7	16	K	Kızı	35044914044	SARE	KURUCU	MUSTAFA	MERYEM ANA	KONYA 01.03.1925	Evli İslam	30.09.1927	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlenme: 30.09.1960 Boşanma: -----
8	17	E	Oğlu	50275406380	İDİRİS	KURUCU	MUSTAFA	MERYEM ANA	KONYA 27.08.1927	Dul İslam	28.09.1927	Ölüm: SAG Evlenme: 19.12.1951 Boşanma: -----
DÜŞÜNCELER												
2	MUSTAFA	DOĞUM	-----	11/305 OLAN DOĞUM TARİHİ MİLADİYE ÇEVİRİLMİŞTİR. 21/4/1320 OLAN KAYIT TARİHİ MİLADİYE ÇEVİRİLMİŞTİR. 5490 SAYILI KANUNUN 39. MADDESİ VE NUF.VAT.İŞL.GN.MD.LÜĞÜNÜN 07.08.2006 TARİHLİ OLURUNA DAYANILARAK DOĞUM TARİHİ TAMAMLAMA İŞLEMİ YAPILMIŞTIR.								
2	MUSTAFA	EVLENME	(11.03.1921)	11/3/1337 OLAN EVLENME TARİHİ MİLADİYE ÇEVİRİLMİŞTİR.								
2	MUSTAFA	İDARİ BİRİM BÖLME	(15.01.2009)	GENEL MÜDÜRLÜK TARAFINDAN 2009/92 NO İLE TESCİL EDİLMİŞTİR. KONYA - KARATAY İLÇESİ DURAKFAKİ MAHALLESİ, 26. CİLT, 45 AİLE SIRA NUMARASI, 2 BİREY SIRA NUMARASINDAN GELMİŞTİR.								
9	MERYEM ANA	DOĞUM	-----	11/305 olan doğum tarihi miladiye çevrilmiştir. 5490 sayılı Kanunun 39. maddesi ve Nuf.Vat.İşl.Gn.Md.lüğünün 07.08.2006 tarihli Oluruna dayanılarak doğum tarihi tamamlama işlemi yapılmıştır. AİLE KÜTÜKLERİNDE ANNE KAYDI BULUNMAMAKTADIR. AİLE KÜTÜKLERİNDE BABA KAYDI BULUNMAMAKTADIR.								
9	MERYEM ANA	EVLENME	(11.03.1921)	KIZLIK SOYADI YOKTUR								
9	MERYEM ANA	EVLENME	(11.03.1921)	EVLENEREK EREĞLİ/KONYA İLÇESİNDEN GELMİŞTİR. 11/3/1337 OLAN EVLENME TARİHİ MİLADİYE ÇEVİRİLMİŞTİR.								
9	MERYEM ANA	İDARİ BİRİM BÖLME	(15.01.2009)	GENEL MÜDÜRLÜK TARAFINDAN 2009/92 NO İLE TESCİL EDİLMİŞTİR. KONYA - KARATAY İLÇESİ DURAKFAKİ MAHALLESİ, 26. CİLT, 45 AİLE SIRA NUMARASI, 9 BİREY SIRA NUMARASINDAN GELMİŞTİR.								

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu, Eşi ve Çocukları Nüfus Kayıtları (Konya Nüfus Müdürlüğü Arşivi. 20.10.2016).

Ek.19. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Ailesinin Nüfus Kaydı

Nüfus Kayıt Örneği									
Nüfus kütüğünde yazılı olduğu yer	Vilâyeti	Kazası	Nahiyesi	Mahallesi	Sokağı	Köyü	Hane No.	Clit No.	Sahife No.
	Konya			Durağlıca Mah.			54	1-3	128
Adı ve Soyadı	Babasının adı ve soyadı	Anasının adı ve soyadı	Doğduğu tarih	Doğum yeri	Medeni hali	Cinsiyeti	Dini (*)	Nüfus siciline yer değiştirme, tasahhü tarih ve süre gibi matbuat buradaki gösterilecektir.	
1. Mustafa Hanım	Hacı Veyis	Fatma	1305	Konya	Evlü	Erkek	İslam	21.7.326	5-2-1960 da ölüm
2. Kâzım Şerif	Hacı Zülf	Emine	1305	Hatun	Evlü	Kadın	İslam	8.10.327	8.3.1957 de öldü
3. Kâzım Halime	Mustafa	Şerif Hanım	1330	Konya	Koca	Kadın	İslam	30.10.327	Konya Selim Hacı Han. Ev. Ev. evlâri ile evli
4. Kâzım Halime	Mustafa	Şerif Hanım	30.10.327	Konya	Evlü	Erkek	İslam	30.10.327	Ev. evlâri ile evli
1. Kâzım Fatma	Mustafa	Şerif Hanım	10.12.333	Konya	Koca	Kadın	İslam	19.5.331	Konya Fatma Hanım. Ev. evlâri ile evli
2. Kâzım Sadı	Mustafa	Şerif Hanım	1.12.333	Konya	Koca	Erkek	İslam	28.9.337	Ev. evlâri ile evli
3. Kâzım İbrahim	Mustafa	Şerif Hanım	27.08.333	Konya	Koca	Erkek	İslam	28.9.337	Ev. evlâri ile evli
4. Kâzım Şerif	Mustafa	Şerif Hanım	15.12.333	Konya	Koca	Erkek	İslam	19.5.331	Konya Fatma Hanım. Ev. evlâri ile evli

NOT :
1 - Son künyenin altına kaydına uygun olduğu yazılarak resmî mühür ve imza ile tasdik olunacaktır.
2 - Yazı makinesi olan yerlerde makine ile, olmayan yerlerde otomatik el yazısı ile doldurulacaktır.
3 - (*) Gayri müslimlerin mezhebi de yazılacaktır.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Ailesinin Nüfus Kaydı Örneği (Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi.25.11.2016).

Ek.20. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Emekli Sandığı Bilgileri

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EMEKLİ SANDIĞI
Genel Müdürlük

Aylık tahsis veya toptan ödeme yapılması için
Hüviyet araştırma ilmhıberi

Asağıdaki soruları tamamen cevaplandırınız :

Olenin :	Adı ve soyadı	Memuriyeti	Doğum tarihi	Ölüm tarihi
	Mustafa Kurucu	Konya merkez Vazisi	1305	5-2-1960

Varsa erkek Çocuklarının	Adı ve soyadı	Babasının adı	Anasının adı	Doğum tarihi	Medeni hali (evli, bekâr, dul)	Malûl veya muhtaç olup olmadığı
	Mehmet	Mustafa	Meryem ana	1331	Evli	Yok
	İdris	"	"	1327	"	"
Varsa kız Çocuklarının	Halime	"	"	1330	"	"
	Fatma	"	"	1333	Bakire	"
	Sare	"	"	1341	Evli	"
	Selime	"	"	1330	Evli	"

Varsa karılarının

Adı ve soyadı	Doğum tarihi	Akitleri hangi tarihte yapılmıştır	Kocasının vefatına kadar nikâhlı mı idi	Kocasının vefatında hamile midir?
Kendisinden evvel (Meryem ana)			Ölmüşür	

Olenin anası sağ ise :

Adı ve soyadı	Doğum tarihi	Medeni hali (Evli, dul)	Muhtaç olup olmadığı
Ölü			

Olenin babası sağ ise :

Adı ve soyadı	Doğum tarihi	Malûl veya muhtaç olup olmadığı
Ölü		

Olen kadın ise babasının :

Adı ve soyadı	Doğum tarihi	Malûl veya muhtaç olup olmadığı
Kocasının Erkek Mustafa Kurucu	1305	Yok

Dul ve yetimlerinin başka cihetten dul ve yetim aylığı alanı varsa alanın adı, nereden aldığı ve miktarı :

Hiç bir cihetten dul ve yetim aylığı olan yoktur

Çocuklarından orta (lise dahil) veya yüksek öğrenim yapan varsa devam ettikleri okul adı ile okula giriş tarihleri ve halen devam edip etmedikleri, etmiyorlarsa sebepleri :

Yoktur

Dul ve yetimlerden ölümüne bağlı bir tasarrufla mirastan iskat edilenler var mıdır? Vasi veya velisi olanlar varsa adı soyadı ile buna ait evrakın tarihi ve sayısı :

Yoktur

Dul ve yetimlerden bir ceza ile mahkûm olan varsa suçun nevi ile mahkûmiyet müddeti :

Yok

Dul ve yetimlerin açık adresleri ayhık ve toptan ödeme yapılmak suretiyle verilecek parayı nereden alacakları :

Sare Kurucu
Darak Fakı mahallesinde Konya

Dul ve yetimlerden herhangi bir daire veya kuruma çalışanlar varsa vazifeye girdikleri tarih ve aldıkları aylık ücret veya revaniye miktarı :

Müşaheden olan yoktur

Mahalle Muhtarının Mühür
imza-ı tasdik
17-3-1960

Örnek : 137

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Bilgileri (Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Arşivi. 25.11.2016).

Ek.21. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Memuriyet Derece, Terfi Bilgileri

HİZMET CETVELİ											
Kurumu Diyanet İşleri Başkanlığı Konya Müftülüğü				Kurum Sicil No 19240004	Emekli Sicil No	Sigorta Sicil No	Bağ-Kur No				
Adı Soyadı Mustafa Sabri KURUCU		T.C.Kimlik No		En son görev unvanı Vaiz			Doğum yeri ve tarihi Konya - 17/1305				
Öğrenim Durumu (İlk girişte)				Görevde öğrenim değişikliği ve tarihi							
Borçlanmış ise Kanun No. ve süresi Kanun No. Yıl ay gün		Borçlanmış ise Kanun No. ve süresi Kanun No. Yıl ay gün									
Görev yeri ve Ünvanı				KDR	EKEA D/K	KHAY D/K	G.Ay D/K	Ek Göst.	Başlama Tarihi	Ayrılış Tarihi	Açıklama
Konya Merkez Müderris Vaiz								500	01.03.1339	03.03.1340	Nakil
Konya Merkez Vaiz								500	04.03.1340	30.11.1926	Terfi
								600	01.12.1926	13.04.1935	Terfi
								800	14.04.1935	30.05.1942	Terfi
								1000	01.06.1942	30.05.1945	Terfi
								1500	01.06.1945	14.04.1946	Terfi
								2000	15.04.1946	28.04.1950	Terfi
								2500	29.04.1950	16.07.1953	Terfi
								3000	17.07.1953	09.10.1956	Terfi
								3500	10.10.1956	05.02.1960	VEFAT
Amir, Adı, Soyadı Tarih, İmza, Mühür				Ahmet ÇELİK Sicil Şubesi Müdürü				Şef, Adı, Soyadı, tarih, paraf Osman BUYUN			22.09.2004
								Doldurana Adı, Soyadı, tarih, paraf Yusuf GÜNAYDIN			

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Derece ve Terfi, Bilgileri (Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Arşivi. 25.11.2016).

Ek.22. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Memuriyet Bilgi Formu

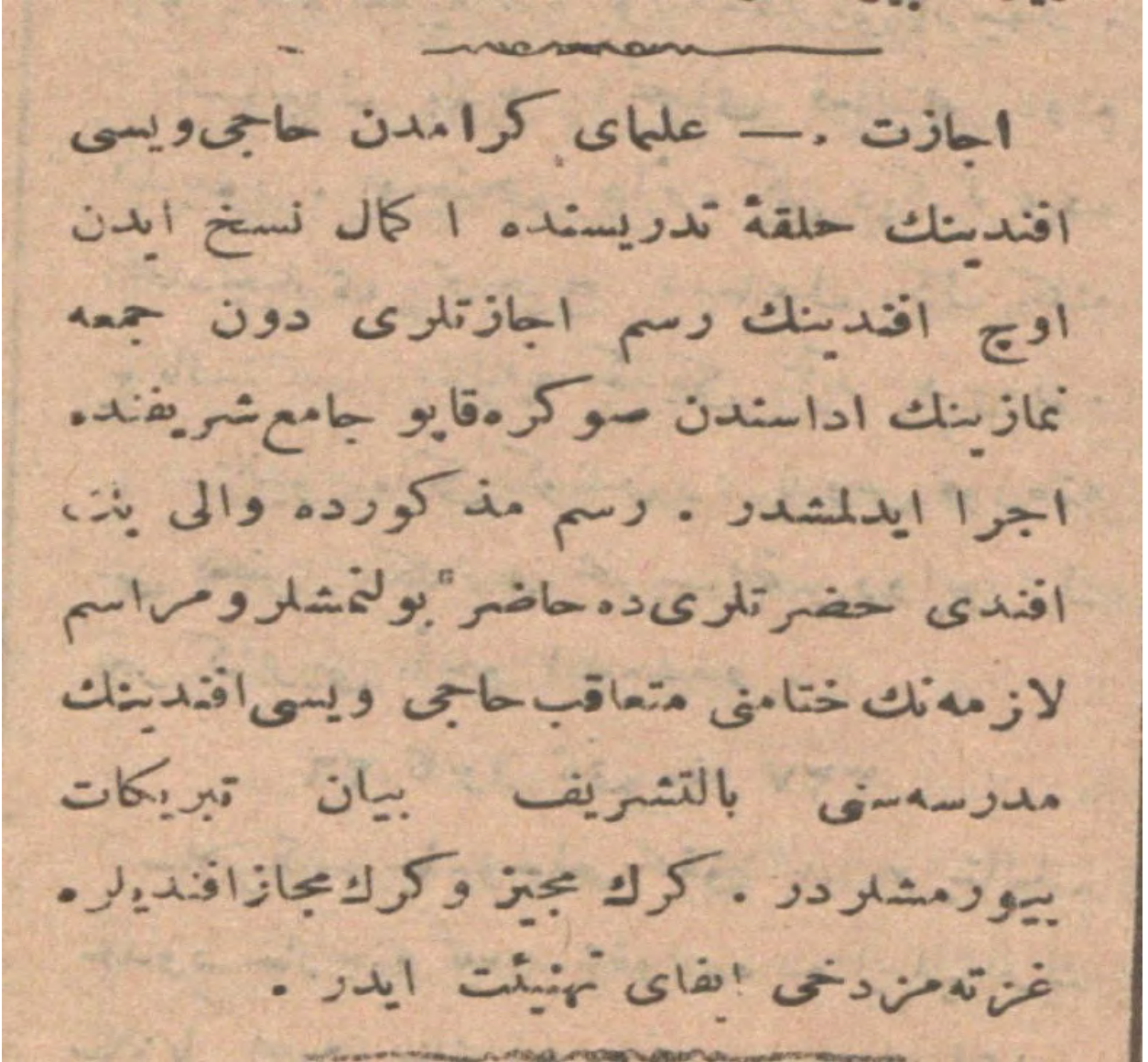
Sicil No. : 357

MEMUR HAKKINDA MALÛMAT FİŞİ

Hüviyeti	Adı ve Soyadı	Mustafa Kurucu	FOTOĞRAF
	Babasının adı	Üveys	
	Doğum yeri ve tarihi	Konya 1305	
Sicili Hakkında Malûmat	Halen bulunduğu memuriyet mahallî ve buraya tayin tarihi	Konya „üzürlüğü 4.3.1340	
	Kadrosu	25 lira aslı	
	Maaş: Aklığı ve Nailiyeti	30 lira aslı 17.7 1953	
	Bu tarihe kadar olan hizmet müddeti	33 yılı 7 ay	
	Tahsîli	Mücaz	
	Evvelce inzibati ceza görmüş müdür?	Hayır	
	Evvelce başka bir yerden cezaen nakledilmiş midir?	Hayır	
	Tezkiyeleri ve teftiş raporlarına göre durumu	1954 ve 1955 tezkiyeleri müsbettir.	
Bulacak muamele hakkında Müdürlüğünün mütalası	Riyaset Yüksek Makamına		
	Maaşını fiilen üç sene 3 ay almış, meslek bilgisi, başarısı, sicil ve tezkiyeleriyle tezkiye âmirlerinin kanaatlerine göre terfi hak kazanmıştır. Gereğine müsaadeleri arz olunur. 6.10.1956		
			<p><i>Carfi mücazefektis Reis</i></p> <p><i>E. G. Hüyüküçü</i></p>

Memuriyet Bilgi Formu, Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Bilgileri (Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Arşivi. 25.11.2016).

Ek.23. Hacı Veyis Efendi'den İcazet Örneği

Hacı Veyis Efendi'den İcazet Örneği, Hacı Veyis Efendi'nin oğulları Mustafa ve İbrahim Kurucu'nun da aralarında bulunduğu öğrencilerin icazetine dair gazete haberi.

“İcazet: Ulema-yı kiramdan Hacı Veyis Efendi'nin halka-i tedrisinde ikmal-i nüsah eden üç efendinin resm-i icazetleri dün cuma namazının edasından sonra Kapu Camii şerifinde icra edilmiştir. Resm-i mezkûrda Vali Bey Efendi Hazretleri de hazır bulunmuşlar ve merasim-i lazimenin hıtamını müteakib Hacı Veyis Efendi'nin medresesini bi't-teşrif beyan-ı tebrikat buyurmuşlardır. Gerek muciz ve gerek mücaz efendilere gazetemiz dahi ifa-yı tehniyet eder.” (Babalık gazetesi, 23 Safer 1330/12 Şubat 1912).

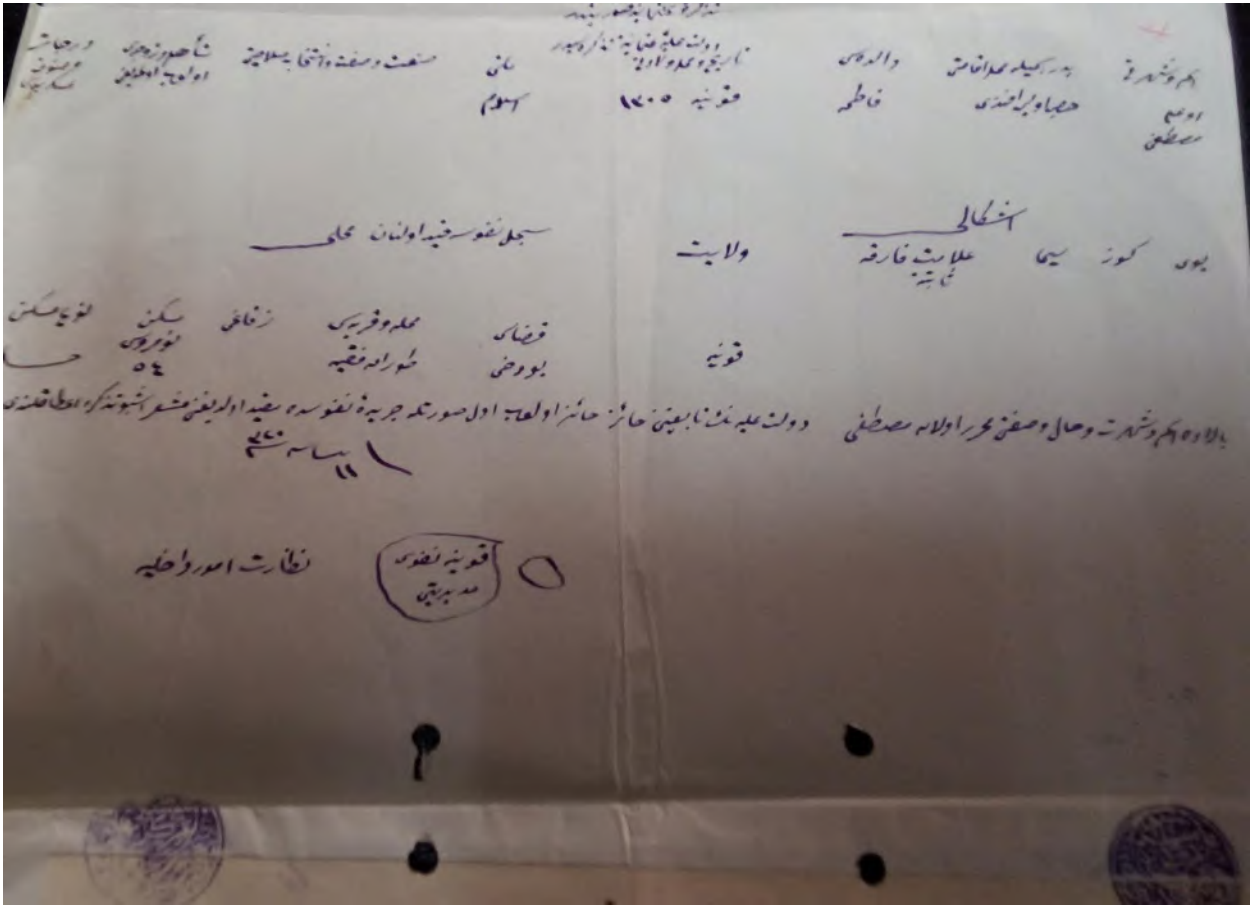

Memurin ve ketebe ve müstahdimini devleti aliye nin tercümei hallerinin tahririne mahsus varakadır.
Otuz kuruluşur/Kıymeti on kuruluşur

Cevap	Sual
Daileri ismim Mustafa mahlasım Sabri pederim Konya ulemasından Hacı Üveys Şükrü Efendir. Maruf ve meşhur bir sülaleye intisabım yoktur. Mezhebim ise sünni ve hanifidir.	1- Tercümei hal sahibinin isim ve mahlası ve şöret ve lakabı bir sülalei marufeye mensup ise keyfiyet nispeti mezhebi ecnebi ise tabiiyeti pederinin isim ve meslek ve şöret
Konya'nın Durak Fakih Mahallesinde elli dört numaralı hane sene 1305 tarihinde tevellüt etmişim	2-Tarih ve mahalli veladeti
Sedirlerde Orta Mescid Mahallesinde kâin gayri resmi iptidaiye mektebine 1315 de duhul (girmişim) üç sene zarfında Kur'an-ı Kerim ve hıfzını ikmal ile 1318 tarihinde Konya da Hacı Adil Efendi Dairesi demekle maruf medresede tahsile iptida olundu Fi on beş Rebülevvel sene 1327 fi on şubat sene 1327 tarihinde pederim Hoca Hacı Üveys Şükrü Efendi'den icazet aldım. Başka şahadetname ve resmi bir memuriyetim yok idi. Neşhr olunmuş eserim yoktur. Arapça Türkçe tekellüm eder ve kitabet ederim. Ahiren Konya da vaki Sultan Selim Camii şerifinde fi on dokuz kâmilî evvel sene 1338 (1922) deruh deme muhaddislik tevcih (Hadis ilmi okutuyor) ve tevcihi mesgürun mülkah (ifa edilmesi) şurayı efkafca kabul ve mülga olunmuş (kaldırılmış) evkahı vekâletin fi 26 rebiül evvel sene 1342 hicri (rumi sene 1339 fi beş kanüni evvel) (m.1923) 1194/36 emri mucibince devam olundu. Sonra mülga umumu şerriye evkaf vekâlet tarafından 1 Mart 1339 da medresei ilmiyye nah vi arabi muallimi tain ve beş lira maaşı asliye ile tavzif edildim. Bilahire diyanet ve riyasetinin 448/495 numaralı emri üzerine muallimlik vaizliğe kalbedildi. Şimdi her iki vazifeye devam ediyorum mezkür iki vazifeden başka resmi vaizfen olmadığı maruzdur.	3- Memaliki Osmaniye ve ecnebiyenin resmi ve hususi hangi mektep ve medreselerinde yahut muallimi mahsustan hangi ilim ve fen ve sanat ve lisanları ne dereceye kadar tahsil eylediği şahadetname ve tastikname ve icazetname alıp almadığı almış ise tarihleri hangi lisanlarla kitabet yahut yalnız tekellüm ettiği tab ve neşr olunmuş eserleri teelifi var ise neye dair olup ne zaman ve nerede tab ve neşr olunduğu ihtirarı fenniye ve hususatı saireye dair bir imtiyaz ve ruhsatı haiz ise mahiyeti bir memuriyete ait intihapname veya ehliyetnamesi varsa o memuriyetin kaçınıcı sınıfı için hangi mahalden ne tarihte verildiği

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Memuriyet Varakasının Transkripsiyonudur.

Ek.25. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin İcazetnamesi

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi İcazetname. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin babası ve hocası Hacı Veyis Efendi'den Adliye Medresesi'ni bitirince (1327/1911) aldığı icazetnamenin üst sayfasıdır. (Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

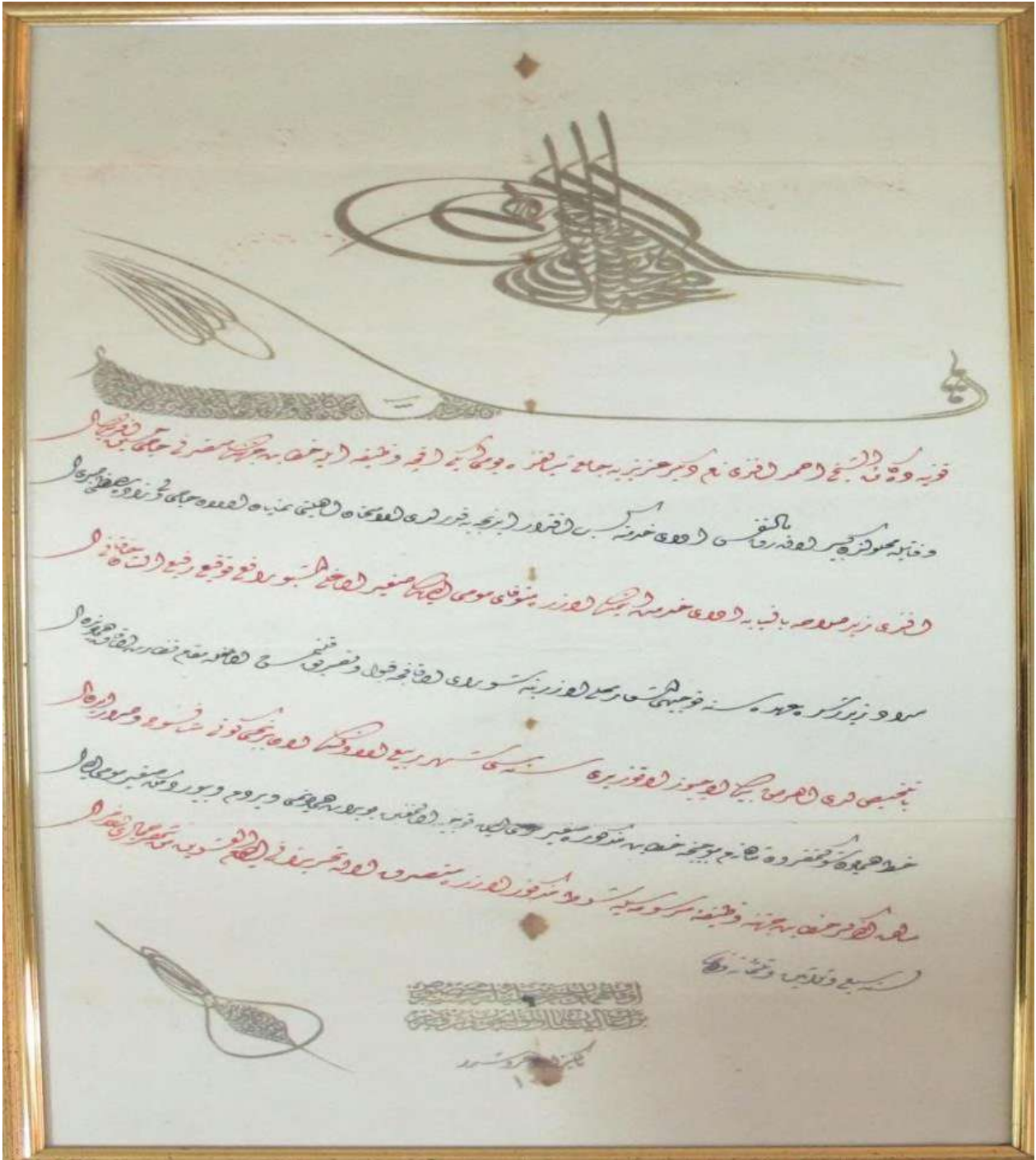
وهو لا والفضل والكرام أخذوا العلوم بسند الشريعة الاحمدية وشريح الطريقة المحمدية الشيخ
 ابي سعيد محمد الطاهر وقد اجازته في الروم والده المرحوم مصطفى الخاوي الجليل من العلامة الفريدة والفضيلة الوصية محمد بن الخاوي
 عن محمد بن علي الطاهر عن الفاضل الطاهر بن الحسين بن عبد العزيز بن والده من شيخ الاسام زكريا الانصاري
 عن ابن حجر العسقلاني عن الشيخ برهان الدين عن الفاضل العلامة بن الشيخية من سراج الدين البيهقي عن الفاضل عبد الله كرسني
 عن محمد بن يوسف الفريزي عن محمد بن اسماعيل البخاري وهو الآخذ ايضا من الاستاذ احمد الفارابي عن الفاضل الكوراني فهو تلميذ
 الشيخ عبد الله الجري تلميذ مولانا احمد المجل تلميذ ميرزا ابيان الشيرازي تلميذ مولانا عماد الدين تلميذ مولانا محمد بن الكاشغري
 تلميذ مولانا المحقق شريف الجرجاني تلميذ مبارك شاه تلميذ مولانا قطب الدين الرازي تلميذ مولانا قطب الدين الشيرازي تلميذ
 مولانا الكاتب الفروي تلميذ الامام الفزالي تلميذ امام الحرمين عن والده عن ابي الطيب تلميذ محمد بن سليمان تلميذ ابراهيم تلميذ ابي
 العباس احمد تلميذ الاقفاك عثمان تلميذ ابراهيم اسماعيل تلميذ ابي عبد الله محمد بن اورساق تلميذ محمد بن الحسن الشيباني تلميذ
 ابي الاثم وسراج الائمة ابي حنيفة النعمان رحمه الله كما رحمة واسعة تلميذ حماد تلميذ ابراهيم الخفي تلميذ علقمة - و ابي عبد الرحمن بن
 الاسود و ابي عبد الرحمن بن عبد الله والاوان اخذوا عن عبد الله بن سعود والثالث عن علي بن ابي طالب رضي الله عنهما ثم كرم الله وجهه
 وصحبا اخذوا عن خاتم النبيين ورسول رب العالمين سيد الاولين والآخرين حضرت محمد الامين صلى الله عليه وسلم وآله
 وصحبه اجمعين لفضائله كما يحيا بعض من انفا ستم الطيبة الطاهرة وحصون امين الوص حضرت جبريل صلوات الله
 وسلامه على نبينا وعليه وحصون الله كما ولائ ذلك الاخ الفاضل والوالد الامام مصطفى البيهقي افندي نال الدرر المتناهية ان يكون
 شكر لاقته و سير الاصفهاني ومرجع للطلاب ومبني لاولي الابواب اوصيه بتقوى الله وطاعة وصالح الاعمال وعبادة
 ابتغاء طرقاته ومجاورة البدع والاصحوا واعلم ايها الاخ الصالح الصادق ان المحصنة الاعلى والمحصنة الاسنى من العلوم الغضبية
 والنقلية هو المعرفة والعلم بالله وعلم العبد نفسه والنسبة بينه وبين الله كما فقه العلم الاول يتكشف عزة الله وعظمته وكماله
 وكماله في ذاته وصفاته من كل الوجوه عن العالمين وفي العلم الثاني يتكشف ذلة العبد وافتقاره وانما طاهرة وباطنة وزياده
 من كل الوجوه الا كرم مولاه بحيث لو انقطع الكرم لظفره عين كان العبد عبدا منشورا وبالعلم الثالث يتكشف ما يليق بليليم
 العبد من القيام بتعظيم مولاه الفتن المحمدي حيث انه وما قدره الله حق قدره ويتكشف ايضا العلوم الثلثة المحصنة مما طريق الاتقان
 وكال المناجزة للشريعة الفراء المعبر عنه في الشرح بالاحسان ورواية القصور والعلم لا يباين في مرتبة اذ فوق كل
 ذي علم عليم فان تفاوت في العبودية والقصور في امرها فانها من التفاوت والقصور في العلم بالثلثة انما يحسن الله من عباد العلم
 وبالذات التوفيق وجهه اخلاصا بحمل ولكن في كفاية لكن السبب من لاجل ولاقوة الاباء العلى العالمين فليكن آخر كلمات لا اله الا الله
 محمد رسول الله برحمته يا ارحم الراحمين وصلى الله على سيدنا محمد الصادق الامين وعلم آله وصحبه واحببهم اليه التاليفي لهم
 يا احسان اليوم الدين سبحان ربك رب العزة صامعا بصفتون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين آمين

قد صدرت هذه الاجازة شريفة عن الحفيظ الفقير المعترف بالعمى التقصير المفضحة بخدمته الطلبة والعلما الحاج اوليس شكر بن الحاج مصطفى بن
 القنون مولد وموطن وفقه الله كما يجيب ويرضاه في سنة ثلثين وثلثا بعد الالاف من جملة من الالاف من شرف ورفعة الكبر للعلم وسلف عنته
 صلى الله عليه وسلم آله بعد المائة والالف اوليس شكره

بالاوه صون بن قريش ابي طاهر داره سنة اصدرة مطبوعة ابي محمد

Ek. 26. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Aziziye Camii'ne İmam Hatipliğine Tayini ile İlgili Berat-ı Hümayun

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin Aziziye Camii'ne İmam Hatipliğine Tayini ile İlgili Berat-ı Hümayun Berat-ı Hümayun, (Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü(16.09.2015) “Konya’da kain Eş-Şeyh Ahmed Efendi nam-ı diger **Aziziye Camii** şerifinde yevmi iki akçe vazife ile hitabet cihetinin mutasarıfı Hacı Hüseyin Efendi'nin vefatı ile mahlulunden kebir olunarak bin-nefs eda-yi hizmete kesb-i iktidar edinceye kadar lede'l- imtihan ehliyeti nümayan olan **Hacı Veyiszâde Mustafa Sabri Efendi** zide salahuhu bi'n niyabihi eda-yı hidmet etmek üzere müteveffa-yı muma ileyhimin sağır oğlu iş bu rafi-i tevki-i refiü-ş-şan-hakani sedad-ı zide rüşdehu mihdesine tevcihi işar mahalli üzerine şuray-i evkafça kabul ve tastik kılınmış olunmağla makam-ı Nezaret-i Evkaf-ı Hümayundan ba-telhisleri lede'l arz **bin üç yüz otuz yedi senesi(1337/1921)**şehr-i rebi'ül evvelin on birinci günü şeref- sünuh ve sudur iden hatt-ı hümayün-ı şevket-makrun-ı şahanem mucibinde hitabet-i mezkure sağır-i mumailayhe tevcih olunmağın bu berat-ı hümayunumu virdim ve buyurdumki sağır-i muma ileyh salifüz –zıkr hitabet cihetine ve vazife-i mersumesiyle şart-ı mezkur üzere mutasarıf ola tahriran fi'l yevmi'l işrin min şerhi cumadiye'l ahir li sene seb'a ve selasin ve selase miete ve elf”

Ek. 27. Hacı Veyis Efendi'nin Verdiği İcazetname

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الحمد لله الذي شرح بانوار معرفته صدور العلماء
 وخصهم من بين خلقه بجعلهم ورثة الانبياء
 وقال في حقهم انما يخشى الله من عباده العلماء
 وذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والصلاة والسلام
 على علم خلقه الذي ابتداء المعلومات واكمله الذي جعل اليه
 غاية الغايات وبه قام الحجّة على كافة المخلوقات اعطاه
 علما وحلما واناة حكا وفهما ثم امره بقوله وقل رب زدني
 علما وعلى له وصحبه الذين هم هداة الامة ونقله للكتاب
 والتسنة هم لعلوم العلم والاهتداء والرجوم
 على الجهل والاعلاء زينهم الله بجميع الكمالات
 الانسانية ونور قلوبهم وعينهم ومدحهم بقوله اشهد
 على الكفار رجما بينهم اشهد ان لا اله الا الله وحده
 شهادة يلهمنا بها ثباته وحده وهو الذي خلق
 الانسا وعله البيان وعلم ادم الاسماء فاجبر سجوده للملكة
 الاعيان

Hacı Veyis Efendi'nin Verdiği İcazetname. Hacı Veyis Efendi 1914 yılında İslah-ı Medâris'te hoca iken Arapça dua ile başlayan ve Osmanlı Türkçesi ile devam eden öğrencisine icazetnamesi ve Şükrü mahlası ile mührü. (Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü 16.09.2015).

الاعيان حرمة لعلمه ولتعليمه اياهم اسماء الاعيان
 واشهادان محمدا عبده ونبيه ورسوله ونجيه وجيبه
 وصفيه ارسله بالدين المشهور والعلم الماثور
 والكتاب المسطور داعيا الى الحق وشاهدا
 على الخلق فبلغ رسالاته غير وان ولا مقص
 وجاهد في سبيل الله غير واهن ولا معتذر فنسلك
 اللهم بجاهه ان تشرق قلوبنا بنور معرفتك
 وتفرغ علينا شاكيبك وتكسونا جلابيب حكمتك
 وتلهنا ذكرك فتبتل اليك تبتيلا وتوفسنا
 بمتنك فترتل ذكرك ترتيلا وان تغفر لنا ذنوبنا وتقينا
 من عذاب الجحيم فانك انت الذي قال في كتابه
 الكريم نبي عبادي انا الغفور الرحيم انما
 فيقول عبدا الضعيف الجنى الى رحمة الغنى كحاج
 اويس الشكري بن مصطفى القنوي ان العلم هو
 مطالب واستيادب واحسن غنمة واعلى كل

ذوق كل ذي علم عليم فالنقاوت في العبودية والقصور
 فامرها انما نشأ من النقاوت والقصور في العلم بالامور
 الثلاثة انما يحثوا الله من عبار العلماء وبالله التوفيق
 وهذا سلام يحمل لكن فيه كفاية لمن استبصر
 والاحول والاقوة الا بالله العلي العظيم فليكن اعزها لنا
 لا اله الا الله محمد رسول الله برحمتك يا ارحم الراحمين
 والحمد لله رب العالمين آمين

قد صدرت هذه الاجازة الشريفة عن كحيفر فقير المصروف
 في بجز والتفقير تراسب اقدم العلماء الكفوف بجزه الطلبة
 الحاج اويس شكري بن حاج مصطفى اغا القنوي
 مولدا ومولنا وحقا لله تعا ما عجبه وانشاء في سنة
 ثلثين وثمانية بعد الالف من هجرة من راس
 والشرف والشفاعة الكبرى للعلم
 والسلف بمنه تعا

Ek.28. Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu ile İlgili Resmi Yazışma

T. C.
 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
 Konya MÜFTÜLÜĞÜ
 SAYI
 228

Diyamet İşleri Yüksek Başkanlığına

6/5/952 gün ve 123-357/12679 sayılı Zat İq.Müd.
 buyrukları K.

Merkes vaislerinden Mustafa kurucuya 29/1/952 gün
 ve 1836 sayılı buyruklarının teblig olundu.

İcazetnameyi Müftülikten götürürken sayı etmiş ve
 gazete ile ilân etmiş olduğunu ve bulduğunda getirece-
 gini bildirmiş ise de Müftülüğümüze ketirmediginden gönde-
 rilememiştir.

Bu kerre vuru iden 6/5/952 gün ve 123-357/12679
 sayılı buyruklarının adı geçene terhis idilerek icazetna-
 menin aslı istenildikte ilân tarihinden bugüne kadar araş-
 tırmakta ve soruşturmakta ise de bulunamadığı cihetle aslı-
 nın temininden acis olduğunu beyan etmiş olduğundan gere-
 ken muamelenin ifası hususunda Yüksek Başkanlığınızla say-
 ğı ile arz eylerim . 9/5/1952

Muftu
 Abdullah Ulubay
A. ulubay

H.ö
Fat. İ. W.
 12-5-952

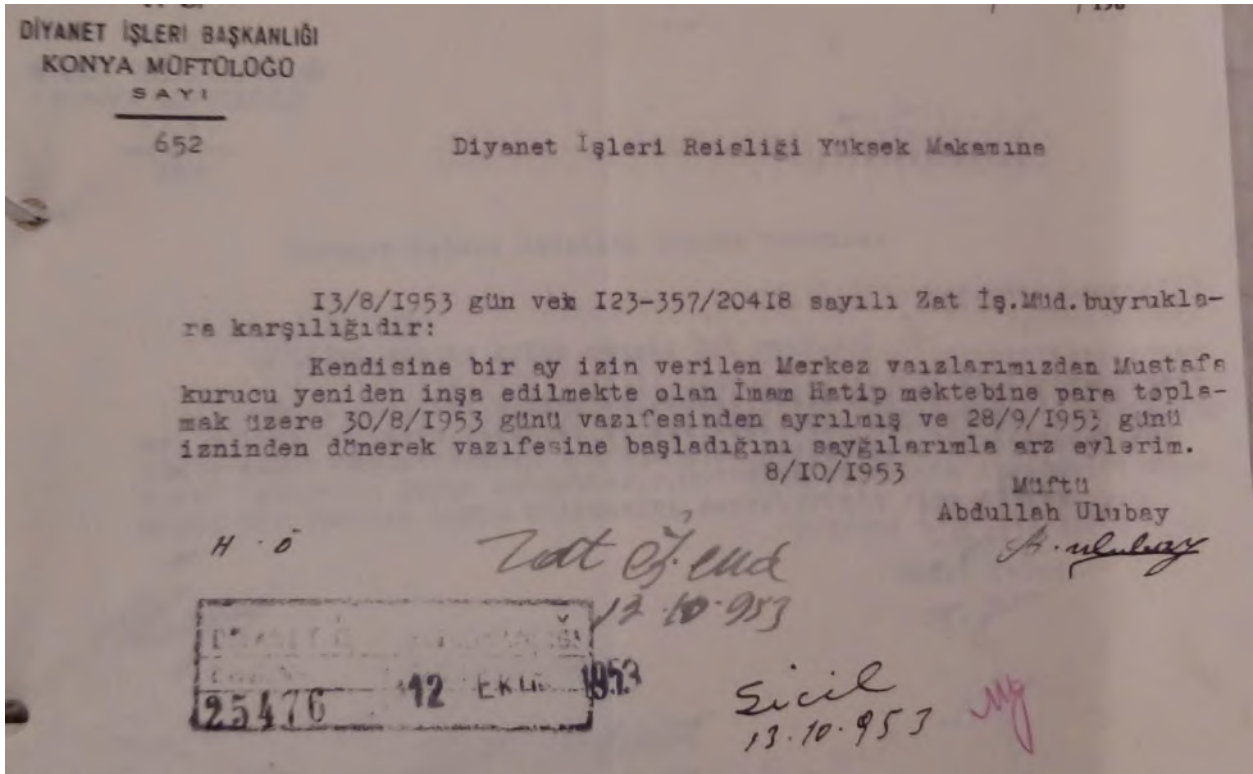
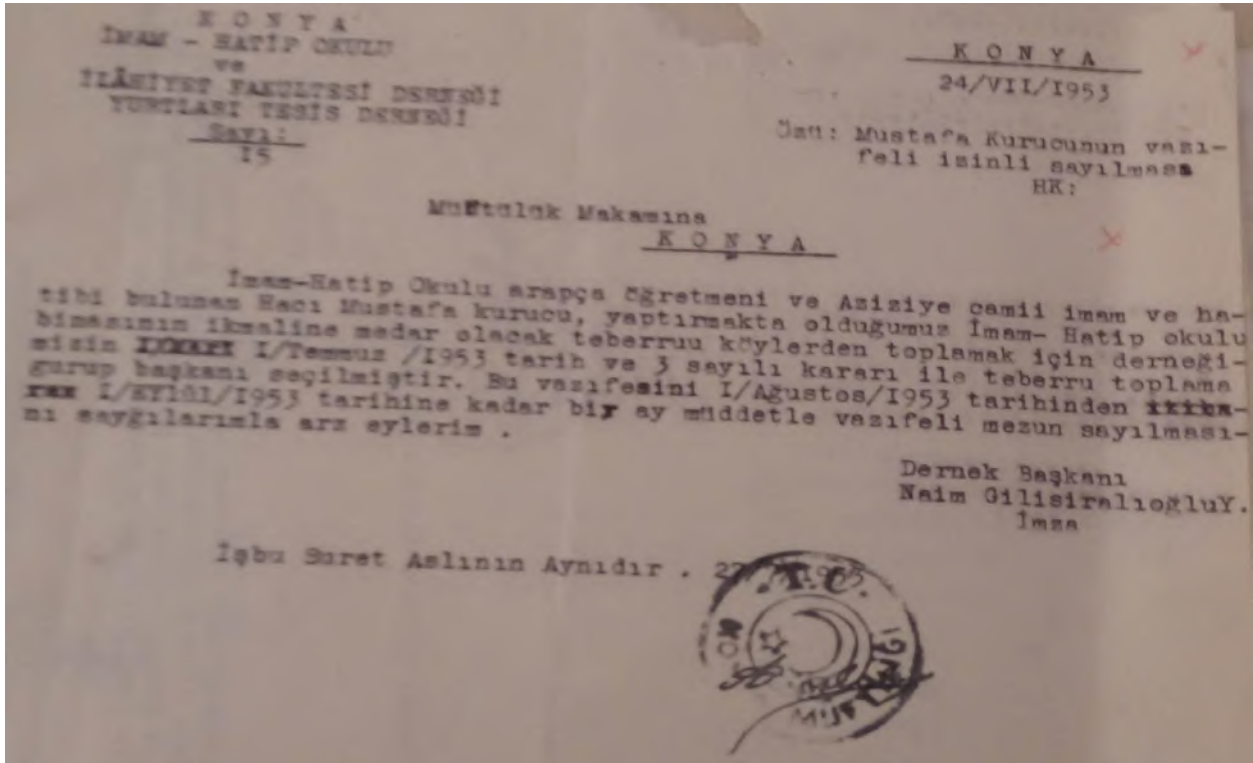
12068 12 Mayıs 1952

Giil
 15.4.952

M.İ.

Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu ile ilgili resmi yazışma. Hacı Veyizâde'nin İcazetnamesi ile ilgili olarak Konya Müftülüğünün Diyanet İşleri Yüksek Başkanlığına yazısı (Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

Ek.29. Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu'nun İmamlık Görevi ile İlgili Resmi Yazışma

Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu ile ilgili resmi yazışma. Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu'nun İmam Hatip Okulu'nun yapılması aşamasında köylerden yardım toplamak için izinli sayılacağına dair İmam Hatip Okulu ve İlahiyat Fakültesi Yurtları Demeği'nin Konya Müftülüğüne Resmi Yazısı (Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

Ek.30. Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu'nun Hac Vazifesi ile ilgili Resmi Yazışma

T. C.
 DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
 Konya Müftülüğü
 S A Y I
 153

9/12/949

Diyamet işleri yüksek başkanlığına

Hacca gitmek üzere 5/9/949 günü vazifesin
 den ayrılan merkez vaızı mustafa kurucu hac
 tan dönerek 5/12/949 günü vazifesine başladı
 ğını saygılarımla arz eylerim .

Miftu
 Ali Ögütlu
A. Ögütlu

zat İ. evve
 12/12, 949

9LEI	MANLIDII
No	Tarih
12506	12/12/59

sülle
 12.12.949

Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu'nun Hac Vazifesi ile ilgili Resmi Yazışma (Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

Ek.31. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Hac Vazifesi için İzin Talebi

vazif
357

Konya muftuluğu aile ve diyanet işleri yüksek başkanlığına

Dileğimdir

Bir kaç senedem beri izin almadım muhteser istirahatım hem istirahat etmek ve teebbusti ilmiyede bulunmak ve hemde üzerime farz olan hacımı ifa eylemek üzere seyahat edeceğimden üç ay müddetle mezuniyet verilmesine emir ve muvafakalarını saygılarımla istida ve istirham ederim .

Konya merkez valilerinden
Mustafa Kurucu

T. C.
DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Konya Muftuluğu
Sayı :
92

Diyanet işleri yüksek başkanlığına

Ayrılmasında bir mahzur olmadığından dilekçe sahibinin dileğinin yerine getirilmesini saygılarımla rica ederim . 10 - 8 - 999

Muftu
A. Ögütçü

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

No	Tarih	Sayı
893213	8.59	

Sicil
15.8.999

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun hac vazifesi için izin talebi ve resmi Yazısı (Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

Ek.32. Hacı Veyizâde Mustafa Kurucu ile İlgili Resmi Yazışma

T. C.
DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Müşavere ve Dini Eserler
İnceleme Kurulu

/ / 195

418

Hülasa: Mustafa Kurucu-
nun ~~terfii~~ terfii
H.

Eki

Yüksek Riyasetten 23/3/953 gün ve 7742
sayı ile muhavvel;Zat İşleri Müdürlüğünün 23/3/953 gün ve
121-7178 sayılı yazısı gereğince Konya vaizi Muâtafa Ku-
rucu'nun terfii için risaleleri incelendi:

Adı geçen risalesi ilmi kudretini be-
lirtir mahiyette görüldüğünden terfia layık olduğu ve
bundan sonra daha açık ifadelerle halka faydalı olması
ve tefsir ve Hadisi Şeriflerde me'hazlarını göstermesi
gerektiğinin kendisine bildirilmesi uygun olacağı müta-
leası ile Yüksek Riyasete arzına karar verilmiştir.10/1/953

Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Yazifeli				
		H. Erkin	S. Cural	J. Gökbel

UYGUNDUR.

REİS
E. P. Hayri

17631 01 Temmuz 1953

Sicil
11.7.953
H-C

Cevaben yazılacak muhaberetle ait olduğu Müdürlüğün tarih ve numarasının dereci r'ca olunur.

Dinayet İşleri Başkanlığı Müşavere ve Dini Eserler İnceleme Kurumu'nun Hacı Veyiszade Mustafa Kurucu ile ilgili Yazısı (Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

Ek.33. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Terfi ve Maaşına Dair Resmi Yazı

T. C.
DİYANET İŞLERİ REİSLİĞİ
Zat İş. Sicil ve Lv. Müdürlüğü
Numara II. 121 - 357
Ü.

10 Ocak 1956

22660

RİYASET YÜKSEK MAKAMINA

Vilâyeti : Konya
Kazası : Merkez
Memuriyetin nev'i : Konya Vaizliği
Kadro maaşı : 25 lira asli
Aldığı maaş : 30 lira asli
Son aylığı almağa başladığı tarih : 17.7.1953
Bu defa terfi ettirildiği aylık : 35 lira asli

Durumu yukarıda belirtilen Mustafa Kurucu (30) lirada bir terfi müddetini doldurmuş mesleki bilgisi, başarıları, sicilli ve tezkiyeleri itibariyle de terfia ehliyet kazanmıştır.

4598 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca adigeçenin (35) liraya terfii yüksek tasviplerine arz olunur. 9/ 10/ 1956

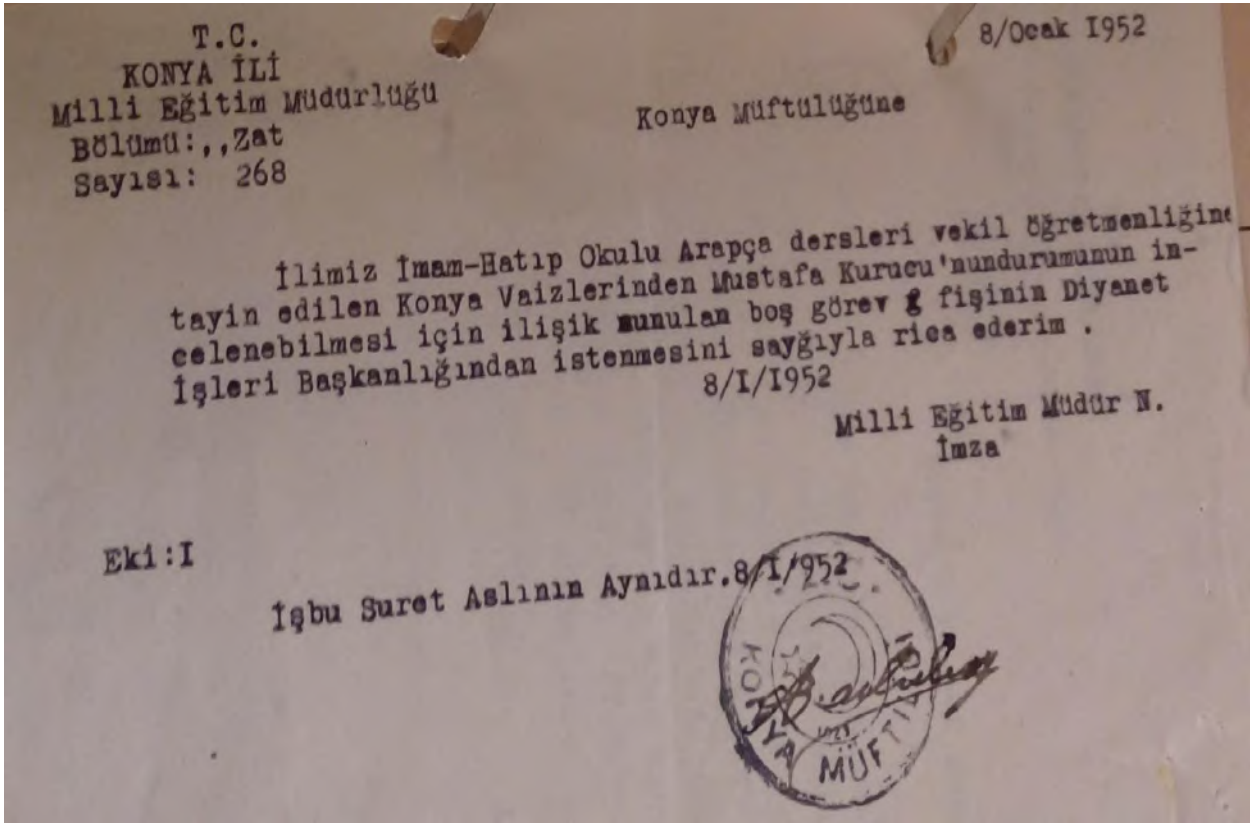
Zat İş. Sicil ve Lv. Müdürü

Muvafaktır. 10 / 10 / 1956
REİS
E.Ş. Hayatlıoğlu

D. V. -
S. -
S. -

ing
Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Terfi ve Maaşına Dair Resmi Yazı

Ek.34. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun İmam Hatip Okulu'nda Arapça Ders Vermesi ile İlgili Resmi Yazışma

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun İmam Hatip Okulu'nda Arapça ders vermesi ile ilgili resmi yazışma (Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

Ek.37. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Konya Aziziye Camii İmam ve Vaizliği ile İlgili Resmi Yazı

5 Ağ. 1953

/ / 195

T. C.
DİYANET İŞLERİ REİSLİĞİ
Hayrat. Hd. İşleri Müdürlüğü

Sayı : Mül/40
19684

Özü: Mustafa Kurucu Hk.

Zat İşleri Sicil ve Levâzım
Müdürlüğüne

İlişigi
2

Konya vilâyetinde kâin mülhâk Aziziye camii imamı ve aynı yer va-
izi Mustafa Kurucuya bir ay mezuniyet verilmesi hakkındaki valiliğin
27/7/953 tarih ve 519 sayılı yazısı ve eki imam hatip okulu dernek baş-
kanlığının 24/7/953 tarih ve 15 sayılı yazı sureti ilişik olarak gönde-
rilmiştir.

Gereğinin yapılması rica olunur.

Hayrat Hademesi İşleri
Müdürü

20065 5 Ağ. 1953

951
M/A sicil
6.8.953 M.P.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Konya Aziziye Camii imam ve vaizliği ile ilgili resmi yazı (Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi.25.11.2016)

Ek.38. Konya İmam Hatip Okulu Öğretmen Bilgileri

MESLEK DERSLERİ					
Sıra No	Adı ve Soyadı	D.Yeri ve Yılı	Mezun olduğu okul	Göreve başlayış	Görevden ayrılış
1.	Mustafa Kurucu	Konya-1305	Konya-Bekir Sami Medr.	13.12.1951	5.2.1960
2.	Hakkı Özçimi	Konya-1317	İmam Hatip Mektebi	13.12.1951	10.1.1958
3.	Hamit Özyakut	Sarayova-1887	Fatih Medresesi	9.10.1953	1.10.1956
4.	Ali Uca	Sille-1318	İcazetnameli	1.10.1954	1964
5.	Abdullah Ulubay	Beyşehir-1295	Medresetül Kuzat	13.12.1951	1.9.1954
6.	Tahir Elliki	Konya-1310	İst. İlahiyat Fak.	13.12.1951	18.2.1955
7.	Fatih Göktay	Konya-1317	İst.İlahiyat Fak.	1.10.1952	30.7.1966
8.	Ali Galip Yelkovan	Senirkent-1341	An.Ü.İlahiyat Fak.	30.11.1953	13.6.1955
9.	Mevlüt Özer	Çumra-1304	Mısır Cami-üf Ezher	1.3.1955	1.10.1956
10.	Hakkı Maviş	Sinop-1927	An.Ü.İlahiyat Fak.	21.12.1955	?
11.	Osman Oktaç	Konya-1310	Konya Dâriü'l Hilâfe	24.9.1955	1.9.1957
12.	H.Fikri Yazıcıoğlu	Afyon-1928	An.Ü.İlahiyat Fak.	27.7.1956	?
13.	Hüseyin Atay	Rize-1930	Irak İlahiyat Fak.	1.10.1956	3.12.1956
14.	İbrahim Atay	Rize-1932	Irak İlahiyat Fak.	1.10.1956	1.10.1959
15.	Arif Etik	Konya-1329	Konya Reh. Hür.İlkok.	10.11.1956	27.11.1962
16.	Mehmet Ulucan	Hadim-1929	Şam Cemiyetussuğra Ort.O.	10.12.1956	1964
17.	A.Hamdî Savlu	Isparta-1929	An.Ü.İlahiyat Fak.	29.7.1957	9.11.1960
18.	Fevzi Kılıç	Adana-1933	An.Ü.İlahiyat Fak.	25.12.1957	1.6.1958
19.	Abdülmecit Ünlükul	Van-1300	Van Horhor Medresesi	18.2.1958	1964
20.	H.Hüseyin (Mural) Varol	Konya-1934	Kon.Gazi Paşa İlkokulu	7.4.1958	13.10.1961
21.	Semiha Fiğlalı	Denizli-1934	An.Ü.İlahiyat Fak.	21.12.1959	14.9.1964
22.	Tevfik Rüştü Erkul	Nevşehir-1340	An.Ü.İlahiyat Fak.	30.7.1954	2.12.1966
23.	Feyzullah Türker	Bulgaristan-1929	An.Ü.İlahiyat Fak.	30.1.1960	7.10.1961
24.	Murat Özenler	Antalya-1932	An.Ü.İlahiyat Fak.	23.7.1957	17.9.1964

Konya İmam Hatip Okulu Öğretmen Bilgileri (Şükrü Özüdoğru, Kuruluşundan Bugüne Türkiye'de İmam Hatip Liseleri ve Konya İmam Hatip Lisesi).

Ek.39. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Bağış ve Yardımları

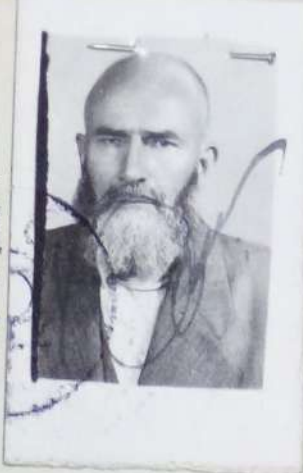

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun bağış ve yardımları ile ilgili bir gazete haberi. (Yeni Meram 1 Mayıs 1959 tarihli yazı).

Ek.40. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Doktor Raporu

T. C.
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

TABİP RAPORU

Memurun Kıvıyeti	1-Adı ve Soyadı	Mustafa Kurucu.
	2-Doğum tarihi ve doğum yeri	1305 Konya.
	3-Babasının adı	Veyiz
	4-Memuriyeti	Vaz
Memurun sıhhi vaziyeti	5-Sıhhati tam mıdır ?	Tamdir
	6-Bünyesi kuvvetli veya zayıf mıdır ?	Kuvetlidir
	7-Sakatlığı veya maluliyeti varsa nedir ? (bulaşır bir hastalığı ve tedaviye muhtaç bir vaziyeti varsa sebep ve dereceleri gösterilecektir.)	yoktur
	8-Soğuk ve sıcak iklımlere ve yol meşakkatlerine tahammül derecesi	Mütehammildir

M. Hüsnü Tabibi

Ek.41. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Resmi Yazı

3071

T. C. —
Diyanet İşleri Reisliği
 KONYA MÜFTÜLÜĞÜ
 Sayı : 95

Özü : .....

Diyanet işleri reisliği yüksek makamına

Vilâyetimiz vaizlerinden Mustafa Sabri Kurucu'nun 5/2/1960 Günü vefat etmiş olduğunu teessür ve saygı ile arz eylerim. 9/2/1960

Vali Y.
 İbrahim Aran

1- em. Tah. 12.2.1960
 2- em. Tah. 12.2.1960
 3- sicil 121-122

1- Müftü
 2- Bul
 3- fişler
 4- Karne
 5- sicil zarf

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
 Evrak No 5227 Tarih 193

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun vefat ile ilgili resmi yazı. Vefatı Diyanet İşleri Reisliği Yüksek Makamına 05.02.1960 olarak bildirilmiştir. (Dinayet İşleri Başkanlığı Arşivi. 25.11.2016).

Ek.44/1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Haberleri

ADRES
Mevlânâ Cad. 74
40100 Sebasteia-37
Konya
Telefon 1899

Başmüfettiş
Taceddin ÖNBY

YENİ MERAM

GÜNDELİK DEMOKRAT GAZETE

Sahibi: Ahmet Bahçıvan

ABONE
Yılıgi 25, altı
aylığı 15 liradır
Dünyedigi yeri:
Yeni Meram

PAZAR
7 10
Şubat 1960 KURUŞ
Yıl 9 No. 3381

Yeni İşletici İdarı eden mer'ül Mak
M. Yalçın Bahçıvan

Hemşehrilerinin göz yaşları içinde H. Veyis zade Hoca dün, toprağaverildi

Çok hazin olan cenaze merasimine onbinlerce Konyalı iştirak etti. Diyanet İşleri Reisi Mebuslar Yüri ve Belediye Reisi vekili de merhuma son vazifeyi ifa ettiler.

Merhum Hacı Veyis Zade Mustafa Kurucu bütün ömrünün vakıflığı hayır işlerine ait bir toplantıda görülüyor.

Vefatını büyük bir tecessütle bildirdiğimiz, din âlimimiz H. Veyis zade H. Mustafa Kurucuydu, göz yaşları içinde toprağa vermiş bulunuyoruz.

Konyalı hemşehrilerimiz, hocaya sağlığında göstermiş oldukları derin sevgi ve saygıyı, son defa, cenaze merasiminde de tekrar ettiler.

Oğle namazından çok önceki bir çok saatler, Hatim ve dualarda bulunmak isteyen müminlerin bir kalabalığı dolup taşmıştır. Kapsu camisinde, dışarı çıktıkça, vâiz H. Tahir Başyükükköçü, merhumun hakkındaki vâciz bir konuşma yapmıştır.

Meteoroloji tesisleri yeniden tevsî edilior

Beynelmîlî meteorolojik rasat mübadelesinin Radyoteletayp cihazları ile yapılması kararlaştı

Meteoroloji İşleri Umum Müdürü 1960 senesi içinde, yurdun muhtelif bölgelerinde yeniden Kimatolojî İstasyonlarının çoğaltılmasını ve Kayseri ile Van'da birer Radio - Sonde İstasyonunun tesisine ve ayrıca

5 merkezde eskümlü Edirne, Trabzon, Antalya, Adana ve Trabzonda olmak üzere Elektronik Rawing Sonde İstasyonunun kurulmasına karar vermiş bulunmaktadır. Bu cümleden olarak: (Devamı: S. 2 de)

Kat mülkiyeti ile ilgili İdîha

Adilîye Encümeninde kat Mülkiyeti Kanunu İyihası ile Yozgat Mebusu Ömer Lübilî Eravrumluoğlunun aynı meraddeki kat mülkiyeti kanun teklifinin tevhibinde görüşülmesinde başlanmıştır. Ukus süren mülkelerden sonra 33 ücû maddeye gelineştir. Müzakeralara önmüde

(Devamı S. 2 de)

“Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Dün Toprağa Verildi.” (Yeni Meram, 7 Şubat 1960).

Ek.44/2. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Haberi

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat Haberi (Öz Demokrat Konya 7 Şubat 1960).

Ek.44/4. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Köşe Yazısı

Fiyatı Çarşamba
10
Kuruş
Yıl 3
Sayı 743

ÖZ

DEMOKRATKONYA

Yazı İşleri Müdürü
A. HİDVAN BULBUL
TELEFON 1561
PE. No. 123 KONYA

Son Haber
Pamuklu
Fiatlarının
Artması
Bekleniyor

SABİHİ
Azim Kâğıtçılık Matbaacılık
ve Ticaret T. A. Ş. adına

GÜNLÜK SİYASİ SABAH GAZETESİ

Mecidiye köyünden Râle Se-
verin cesedi köy yolu üzeri-
nde bulunmuştur jandarması
kovuşturmayı derinleştirince
Rafetinâ bir canıyla kurban

Körel kasa sürada yabancılara
mâkûle verilmştir.

Yabancılar
teriz.

Teessür

İlim kudretli, Ahlak faz-
letti, hayırcıverliği ile her
yünden eşsiz bir insan öm-
reği, cemiyetimizin kurucu-
su faal başkanı muhterem
Hacı Mustafa Ku-
rucunun aramızdan uzağı
döşyâsıyla duyduğumuz son
vaka tesadüfî olarak gazete-
mizin tavassutunu rica et-
miş merhûma Tonradan reh-
met ve mağûret temenni-
leriyle kederde ailesine ve
bakımcısına baş sağlığı dile-
miş

İmam Hatî'nin okulu ve
İlahiyet fakültesi tale-
be yurtları teâlâ ve
Konusu cemiyeti idare
re hayret

«İstihkâm gecesi» Cumartesi Günü

**İkinci Ordu İstihkâm Başkanlığınca Orduvînde
hazırlanan gecenin programı zengin olacak**

İKİNCİ Ordu İstihkâm
Başkanlığınca bir eğlence
gecesi hazırlanmıştır. 13 Şu-
bat Cumartesi gecesi 20.00
den itibaren Orduvînde
başlayacak ve geç saatlere
kadar devam edecek «İstih-
kâm Eğlence Gece»i için
çok değişik bir program ha-
zırlanmıştır. Bu konuda İstih-
kâm Başkanlığında teşkil e-
dilen komite kıymetli yarbay

Büyük Mevlûd

Konyamızın ve bo-
lun İslâm âleminin büyük
muhterem Hacı Veyiş-
zâde Hacı Mustafa
Kurucu'nun ruhuna tah-
sin olarak «Perşembe
yi Cumaya bağlayan Be-
rat» gecesi Akşam cem-
lode bütün mevâlidhanlar
mizin «İstihkâm mevlûd»
şerif kuraat olunacaktır.
Bütün dinârlarımızın tes-
nisi rica olunur.

Terzî Heyeti

GÜNAYDIN

Anadolu da Basın

FETİH HALICI

Anadolu gazeteleri, A-
nadolu gazetecileri yillar-
ca süre gelen çalgımlarını
mütevazı gayretlerini kâh-
râlı bir şaydâyanın tevce-
hü ile gün şünâ çıkâr-
ma çabaları bu gün her
gününden fazla olarak duy-
mukta ve bu konuda hak ve
menfaatlarını aramak gay-
retindedir.

Birde Basının önemli ge-
zetelerin küçüklüğü, büyüklü-
ğü ve çabukluğu şâhîk nâhu-
lu, gazetelerin «rejî ile asla
pâsâlarında bulundurulma-
malıdır.

İstanbul gazetelerinin
yanında Anadolu basını bu
güne kadar hiçbir zaman
İlgilence gösterilmesi içün
vâkıf olamazdı. Bu gün
başlatılan hareketlerin
başlatılacağına inanılmı-
yor.

Acı bir gerçek Yurt içi
yurd dışı herca seyâhatle-
re bir tek Anadolu gazetesi
nin birtek Anadolu gazeteci-
sâin davet edilmiş bu gün-

ne kadar olsa görülmüşlerdir
Anadolu gazetecileri bu
günlerde bir birlik kurmanın
hazırda içindeki. Çyeki bu
rükûmâ geç kalmasın olan bu
birlik, Anadolu basınının
haklarını yitirme imkânları
nın önüne geçmesini. A-
nadolu gazetelerinin daha
kâhîl bir şekilde çıkması,
çün gerçek dâvâ ve çab-
ma gürûnâ her hakanda-
değerli bir insanın güde
cektir.

Kuruluşun birliğin
çabası, Anadolu gazeteci-
lerinin hak ve menfaatleri
sine alması kadar, bir
neki bir gazetecilik
nın Anadolu'da yerle-
şmesini bulması
başlatılacağına inanılmı-
yor.

Bu birliğin
hazırlanması bu
işleri sahayla ve
sâhîk emellerle
mâden dâvâ.

esi

Hacı Veyiszâde için hazırlanan Mevlûd programı hakkındaki köşe yazısı; “Büyük Mevlûd” (Öz Demokrat Konya 10 Şubat 1960).

Ek.44/5. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Köşe Yazısı

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Köşe Yazısı (Kamil Uğurlu, Öz Demokrat Konya 8 Şubat 1960).

Ek.44/6. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefatı ile İlgili Ağıt

Hacı Veys Zade..9 ŞUBAT 1960 YENİ MERAM **Mehmet ÖNDER**

Dokuz yüz yıllık İslâm Konya'nın yetiştirdiği âlimler, bu şehrin taribinde bir (altun zincir) gibidir. Bu zincir, her asırda gelen büyük din bilgileriyle uzamış, zamanımıza kadar gelmiştir. Bu zincirin son halkalarından biri de (Hacı Veys zade Mustafa Kurucu) dur. Diğerleri gibi o da, aslına rücu etmiş, Konya bir kerre daha mâteme bürünmüştür.

Merhum Hacı Veys zade Mustafa Kurucu, bir çok âlimlerimizden ayrı bir hususiyeti, ayrı bir kıymeti olan ve birçok meziyetleri ile halkın kalbine yerleşen bir bilginimiz idi. O, (kal) den ziyade hâl'e, sözden ziyade ör'e ehemmiyet vermiş, benlik kisvesini atarak tevazu kaftanını giymiş, Hakkın ve halkın muhabbetini kazanmış, Hak'ka hizmet yolunda halka hizmet düsturunu kabullenmişti. O'nun türlü meziyetleri yanında çok zengin bir iç âlem, bir geniş dünyası vardı ki, zaman zaman meclislerinde bu âlemin renkli dünyasından lezzet pınarlarını açar, dinleyenleri mesteylerdi. Bundan böyle sohbetine doyum olmaz, bilgisinin vâs'atına erişilemezdi.

Merhum pederi Hacı Veys efendinin rahle-i tedrisinde yetişmişti. Hacı Veys efendi ise, Konya'nın son asırlarda yetiştirdiği en büyük din bilgilerinden Müftü Aladağlı Hacı Ahmet ve Evci zade Hacı Osman Efendi'den icazet almıştı. Müderris Hacı Veys efendi, oğlusuna yetişmesi hususunda büyük gayret sarfetmiş ve Ovalıoğlu medresesinde devrin ulemasını bir araya toplayarak çellsa bir imtihan verdirtmişti. Bundan sonra Müderris unvanını alsa ve Hacı Veys zade diye tanınan Mustafa Kurucu, önce müderris Şeyh zade Ziya efendi tarafından tesis edilen (İslâm Medaris) te dars vermeğe başlamıştır.

Daha sonra Piri Mehmet Paşa Camii, son olarak ta Arziye Camii imam ve hatibi olarak vazife gören merhum Mustafa Kurucu, ayrıca Konya İmam—Hatip Okulunun açılışıyla tedris hayatını devam ettirmiş, yüzlerce talebe yetiştirmiştir. O, yalnız tedrisle değil, hayır cemiyetleri ile de Konyaya sayısız hizmetlerde bulunmuş, pek çok Cami, hastahane, okul yaptırılmasına öncülük etmiş, her tarafta sayılmış ve sevilmiştir. Onun yetmiş iki yıllık ömrü, Hakkın ve halkın hizmetinde harcanmıştır. Hayır ve hasenât kapıları oasuz açılmaz, onun lleri fikir ve görüşleri alınmadan bir işe başlanmazdı.

Bu büyük insan için çok şeyler söylenir ve yazılabilir. Kanaatimizce onun en büyük cephesi, insanın kâmil ve mutasavvif oluşuydu. Bu hâl'i ise kal'den çok uzak ve mânâlıdır ve bize sadece susmak düşecektir.

Allah, şefaatine bizleri de mâil eylesin.

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefat ile İlgili Gazete Köşe Yazısı (Mehmet Önder, Yeni Meram 9 Şubat 1960).

Ek.44/7. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefatı ile İlgili Ağıt

17 Şubat 1960
Yeni Meram

Ardından

— Merhum Hacı Veyis Zâde Mustafa
Kurucu Hoca'mızın mübârek rûhuna —

Sanmayın bir şenlik, âlem var bugün,
Âşıklar yurdunda mâtem var bugün!..

Ecel şerbetini içmiş «Hoca» mız,
Yüzlerde bir keder, elem var bugün!..

Battı Konya'mızın sönmez güneşi,
Kubbe i Hadrâ'da zulem var bugün!..

Felekler âh eder, âsuman ağlar,
Ellerde bir siyah alem var bugün!..

Sallanıyor arkasından mendiller,
«BÜYÜK MEVLÂNA» ya selâm var bugün!..

Hayır işlerine koşardı her ân,
Dillerde hayırlı kelâm var bugün!..

Hicran ateşiyle yanıyor ÖCAL,
Elinde bir kırık kalem var bugün!..

İstanbul—Eyâp: 6-2-1960
Fazlıoğlu Cemâl Oğuz ÖCAL

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefatı ile İlgili Gazetede Yayınlanan Ağıt (Cemâl Oğuz Öcal, YeniMeram,17 Şubat 1960).

Ek.45. Ali Ulvi Kurucu'nun Amcasının Vefatı Haberi Üzerine Yazdığı Mektup

Yeni Meram : 18 Şubat 1960

Hacı Veyis Zadeye Ağıt

(Asırlar boyunca halk edebiyatında geniş bir yer alan «Halk Şairleri» mazef tarihe mal olmak üzeredir. Bu hakikate rağmen tamamen tükenmiş de değildir. İşte bu tip şairlerden birisi olan Şükrü Dündar aşağıdaki ağıtı yazarak gazetemize göndermiştir. Kendisini bu vesile ile tanıdığımız bu halk şairinin hal tercümesi ije bazı deyişlerini, ileride, okuyucularımıza sunacağız.)

— A —

Allahın emridir bu işler ancak
Azime, azize çaktı bir sancak
Alemler evvaha dünya oyuncak
Ae yip Hocaya Kenya ağıladı

— B —

Büyük hizmet etti o; aziz dine
Bayramdır güleri cennette yine
Bulunamaz bir eş derya engine
Bütün dünyadaki İslâm ağıladı

— C —

Cenabı Peygamber vekiliydi o,
Camiâde cemaat kefiliydi o,
Cennetin yolunu deliliydi o,
Cümle ehli İman dayda ağıladı

— Ç —

Çarşıdan geçerken Aleme selâm
Çeker idi her hayrata o kelâm
Çare bulunamadı gitti vesselâm
Çıkınca vücuddan ruhu ağıladı

— D —

Daima acıdı Hakkın kuluna
Der idi ki gidin Kur'an yoluna
Devamlıca rahmet Tanrı, o kula
Denizlerde balık kuşlar ağıladı

— E —

Ezelden ebede urac eyledi
Ecel geldi bakın onu neyledi
Ehvasil bildiği bize söyledi
Ehli yüzüne koyan ağıladı

— F —

Fâtıha Ruhuna gönderin onun
Faydasız öyledir sesinde sonun
Fazilete davet Adeti onun
Feryat figan ile ervah ağıladı

— G —

Gelip te sağiken ziyaret eden
Gör şimdi Hocayı makberinde sen
Getirdi cennetten Hüriler kefen
Giyabınca onu duyan ağıladı

— H —

Hazırlanmış idi evvelden yola
Haberi yetiştirdi aza ve sola
Hayatını ilme vakfetmiş ola
Hocanın ilmiye vâris ağıladı

— I —

İrmak oldu ilmi çeşme çağladı
İrak yakın halkı hakka bağladı
İzdirap çekmedi aşkı dağıdı
İhidip suyu döken ağıladı

— İ —

İlim deryasına sıgandı daldı
İrfan kaynağında ebedi kaldı
İlim icazetle babadan aldı
İslâm diyarında duyan ağıladı

— K —

Kenya matemedir gıymıdır kara
Kaybettik biz onu gitti Huzura
Kadiri kayyım koymasın dara
Kalkıp Musallaya duran ağıladı

— L —

Lâyaktır Hüriler hizmet etmeğe
Lâzımdır izinde ebat gitmeğe
Lâkin imkânsızdır ona yetmeğe
Lâtfundan mevlânın ilmi ağıladı

— M —

Musallaya koyup Selâ deyince
Mezâbten meşrika selâm verince
Müekkel melekler duyup gelince
Mezarda meyitler görüp ağıladı

— N —

Nasihat her sözü onun bizlere
Nasikli bakınca güler yüzlere
Nihayet görümezdü eldü gözlerle
Ner içinde yatın diyen ağıladı

— O —

Onun o gül yüzünü soldu sanmayın
Onu fatihaz bir kez anmayın
O bize acıyor ona yanmayın
Onun ayrıldığı cami ağıladı

— Ö —

Ömrünü tüketti nasihat ile
Öz ameli şimdi ovasla bile
Özürsüz husura git güle güle
Ölüm ayrılığa bilen ağıladı

— P —

Peygamber varisi Ödavin yaptı
Pederi merhumdan limlalı kaptı
Pehlivanlık budur hasmını aldı
Pek çok talebesi dayda ağıladı

— R —

Rahman sıfatını meveut söylemiş
Rahim üç aylarda sefer söylemiş
Razi olsun hüda bakın neylemiş
Ruhuna semâde malik ağıladı

— S —

Sahibi firdevsin alın yanına
Salât selâma bütün onun şanına
Semavatta Ruhlar geldi yanına
Sefere çıkmadan kendi ağıladı

— Ş —

Şehit mertebesin buldu İnşallah
Şefaatı olur bize indallah
Şehir halkı merasiminde meşallah
Şehidi muteber gelib ağıladı

— T —

Tanrı konuğudur şimdi orada
Tacı koyun hüda gezsin arada
Tarlayı ekmişti o da burada
Temaza eyleyen felek ağıladı

— U —

Ulu Tanrı zadeylesin Rahunu
Uçmağa çevirsin cümle yolunu
Uçurmuşdur verme yolun soluunu
Uzaktır bu yollar bilen ağıladı

— Ö —

Ölümün yatağı Mevlâna yurdu
Özümeyin mevlâ neler buyurdu
Özerine alıp azığın durdu
Öskürül ahtellezi diyen ağıladı

— V —

Vücuttan ayrılalı can makamına
Varın da bakın bir onun şanına
Vasiyet eyledi ki ma canına
Vazir âlime sıhan ağıladı

— Y —

Yasıya bağladım âldim kalemi
Yazaktır geçirme boşa âlemi
Yüce tanrı senin emria öyle mi
Ya... irtel... emrial duyan ağıladı

— Z —

Zamanı gelince olaruz böyle
Zenbimix ilâhi sen mâgfür eyle
Zümrel salihin bize de söyle
Zihhar ümit keamem diyen ağıladı

— A —

Alfaben tamamdır hatıra olsun
Allahın rahmeti hocaya olsun
Arkada kalanın bağı sağ olsun
Artık Şükrü Dündar sozu bağladı

Şükrü Dündar

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Vefatı ile İlgili Gazetede Yayınlanan Ağıt (Şükrü Dündar, Yeni Meram, 18 Şubat 1960).

Ek.46. Konya İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi

4 Mart 1960

Yeni Meram

Medine'den gelen mektup

Dr. Ali Kemal Belviranlı

5 Şubat 1960 Cuma günü, Konyamızın, Türkiyemizin ve İslâm âlemine en büyük din âlimlerinden, ve İslâm fahriyetinin övünür müesseselerinden Hacı Veyis Zâde Hacı Mustafa Kurucu hocamızı kaybetmiştik. Yüreğimizi dağılayan bu acı kayıp, yalnız Türkiyemizde değil, bütün İslâm âleminde, pek büyük üzüntüye sebep oldu. Hele bilâd-i muhaddesdeki Hicazdaki, Kâbe i Muazzama ve Ravza i Mutahharadaki müslümanlar, mücâvirler, Merhum Hoca efendimizin yakınları, akrabası ve yeğenleri, bu acı ve kara haberle sonsuz bir ızdırap ve kederle garkoldular.

Bu vesile ile, şu anda Medine i Mürverrede ve kurb u Risâletpenâhinde bulunmakta olan, Hoca efendimizin yeğeni, birâderzâde-i-büyük şâir, kıymetli âlim Hacı Veyis Zâde allestain fahriyet müdâresi ve altın halkası olan, ALİ ULVI KURUCU bey tarafından yazılıp gönderilen, gövül feryatlarını, ruh çağlayanlarını dile getiren, gerçek edebiyatımızın, ölümsüz ve parlak mümâselerinde birini teşkil eden, şu içli ve şah eser mektubu neşretmekle, sonsuz bir zevk ve bahtiyarlık duymaktayım.

Şimdi, Ali Ulvi Beyin, hepimize hitap eden mektubuna birlikte okuyalım:

«Emsalsiz acınca ızdırabı ile mahzun ve perişan olan, mâtem ve felâketizde kardeşlerimiz ve hemşehrilerimiz,

Bâtûn varlığını alevler gibi dağılayan bir acı haberle dehşetliden, günlerdenberi, evcek ve bâtûn mücâvir kardeşlerimizle beraber, deli divâne olduk. Gündüzlerimiz, gece oldu. Evimiz, Hazreti Hamza'nın şehid olduğu gün gibi oldu.

(Bir türbe ki artık, gelen ağlar, giden ağlar..)

Nasıl böyle olmasın ki, kaybettiğimiz, varlığı ile iftihar edip teselli bulduğumuz, amcamızdır. Onun varlığı, bize gurbette yetim kaldığımızı unutturmuştu. O, bizim üzerimize mânevî kanadı her zaman germiştii. Rüyalarımızda bile bizi yoklardı. Fakat... şimdi o aziz varlığı kaybettik. Öyle mi?... Artık Konyaya geldiğimizde, onu ancak kabrinde ziyâret edeceğiz, öyle mi?... Aman ya Rabbi. Ne seklı haber, ne büyük felâket..

Bugün öksüz kalan, sadece sizler ve bizler değiliz. Uzun yıllardaberi onun teselli ve iltifatına, teveccüh ve âsiye tîne alışmış olan sokaklar, dükkânlar, selâmina duran mâsum çocuklar, mâbedlerdeki mihraplar min-

berler, kârsiler, camiler, cemâatler, bilhassa onun yâr-ı vefâkârı binlerce cild kitaplar, ab, o kitaplar... Onlar da bizim gibi yetim oldular. Artık onlar da, o emâli bir daha görmeyecekler. O şen bâlbül, o gamlı bahçelere bir daha uğramayacak. Artık o gamlı bahçelerde gün doğmaz, rüzgâr esmez, gül açmaz, bâlbül ölmez... Her şey kararlar giymiş, mâtemlere bürünmüştür. Konya ve bâtûn Türkiye, en kederli günlerini yaşıyor, öyle mi?...

Ey bizim, boynubükük, bağırtı yanık kardeşlerimiz, dostlarımız, akrabamız, ve hemşehrilerimiz.

Ömrümüz boyunca böyle kara bir haberle ancak cenâzetmekân babamızı kaybettik. Bu sebepten zihnimiz, fikrimiz, hayâl ve hatıramız, elden perişan bir haldedir. İşimizde durmadan akmakta olan göz yaşlarırmekleri, ni, kâğıda akıtmak kaabil olmuyor.. Hiçkırıklar, sesimizi boğuyor, nefesimizi tıkıyor; ellerimizden kalem düşüyor.

Artık; gariplerin ahi, dertlilerin feryadı, yetimlerin göz yaşları atebe i üzühi-yetine raci olan ALLAH'ın müze ilticâ ederek, sizlere ve bizlere sabr i cemiller niyaz ediyorunuz Rabbi-miz, cenâzette cem'ylesin. O büyük veltain şefâetine cümlemizi mazhar kılın. Âmin.. Bicâhi tabîb-i kulûbina ve şefî-i zûnûbinâ say-yidil enbiyâ i veli mürşlîna..

Bugün Konyadan, Hacı Osman Efsâdi Hocamıza gelen bir gazetede, kara gün dostu kardeşimiz Dr. Ali Kemal Belviranlı'nın gözyaşlarıyla yazmış oldukları bir makaleyi, ağlayarak okurken, sonunda muhterem amca râdemiz ağabeyimiz Mehmet Kurucu'nun, Azîzi-ye câmi şerifine hayrülhalef olduğuna, dünyalar kadar mesrur olduk. Muhterem ağabeyimiz, İnşâallah-â te-âlâ, her cihette hayrülhalef olacaktır. Zira, şimdiye kadar amcamızın varlığı bütün boşlukları dolduruyordu. Birçok kimseleri kaldıra-cığı yükü, o kaldırıyordu. Fakat bundan sonra o aziz yük, amezâdelerimizin üzerina yükledi, o mukaddes emânet, bunlara uhdesine tevdi edildi. Uzun yıllardan beri, sayısız iltifat ve âlâ kaya almış olan her sınıf halk, aynı âlakayı bunlardan bekleyecekler. Artık mücâhede şâhasına, bundan sonra bunlar geçecekler.. Ve İnşâallah, aynı mukadder ve muazzaz yolda, aynı ihlâs ve iymanla, sebat ve ferâgatle çabıacaklar. Ve böylelikle merhû-

mun, cenâzetmekân dedemizin ve babamın ervâh-ı pâkial şâd ve mesrûr edecekler. Pekâ'â bilimler ki, inâyet i ilâhiyye ve şefâai Peygamberi, dâimâ delil ve rehberleridir. İnşâallah, bu sayede, dedemizin yakını olduğu İyman ve İrfan lâmbası, kıyamete kadar sönmeyecektir.

Bunların emsalsiz bir aşk ve İyman hamlesi ile çalışıklarını, gökğümüzün kâbararak görmekte, belki bize de bir parça şanakkık gelir. Allâhum, c Gâlemini gâfilat ve atâletten kurtararak, ebedi gayenine aşkı ile yananlardan ve çırpınanlardan eylesin.

Acı haberi işittiklerimiz güdeaberi dâimâ konuşmalarımızın mevzuu budur, söyleyip söyleyip ağlıyoruz, ağlayıp ağlayıp söylüyoruz.

Şimdi Cuma namazına Harem-i Şerife gidiyoruz, Sizlere de dââler edeceğiz Rabbi-miz, kabul buyursun. Âmin.

Lutfen bu mektubumuzu, ayrı ayrı, hadîsine yazılmış kabul edin, Zira, ra hatıramız, ayrı ayrı mektup yazmaya, hâlim ve âsabım tahammül etmiyor.

Allâhum, cümlemizi İyman ve Kurandan ayırmasın. Âmin..

Ali Ulvi Kurucu'nun Amcasının Vefatı Haberi ile Yazdığı Mektup (Dr. Ali Kemal Belviranlı Yeni Meram 4 Mart 1960).

Ek.47. Konya İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi Maddeleri

YENİ KONYA				28 Şubat 1958	
Konya İlim Yayma Cemiyeti Ana Nizamnamesi					
I					
Adı ve merkezi					
Madde 1 — Cemiyetin adı (Konya İlim yayma cemiyeti) olup merkezi Konyadır. Şubesi yoktur. 19/2/1958 tarihinde kurulmuştur.					
II					
Mevzu ve gayesi					
Madde 2 — Cemiyetin mevzu ve gayesi: a) Memleketin kalkınmasına ve Türk gençliğinin ahlakını yükseltmesine, ilme, faniyetle, amme menfaatine hizmet etmek, b) Halka okuma zevkini aşılamak ve halkı okutmak gayesiyle kütüphane tesis etmek eski kıymetli eserleri toplamak, okuma odaları, dershaneler, kurslar açmak, c) Mevzuatı kanunîye dairesinde, dinî, ahlaki, ilmi, edebî, iktisadî, hukukî ve faydalı bilgileri yaymak için, gazete, mecmua, risale, kitap, radyo neşriyatı yapmak, d) Ahlakî, terbiyevî, ilmi toplantılar ve konferanslar tertip etmek, ilim müesseselerine ve menafîli ammeye hadim hayır cemiyetlerine fikren yardım etmek gibi hayra matuf işlerde devamlı olarak çalışmaktır.					
III					
Müesseseler					
Madde 3 — Cemiyetin müesseseleri aşağıda isimleri yazılı kimselerdir.					
Adı soyadı	Baba Adı	Tab	D. T.	Mesleki	İkametgâh
Kurucu Mustafa	Veyis	T.C.	1305	Vaiz	Daraktaki mahallesi No. 4
Ulucan Mehmet	Hüseyin	-	1929	Münevvir	Şekeriyuğu mahallesi No. 12
Oba Şakir	Emin	-	1329	Öğretmen	Ferhuniye mh. Safağır S. No. 54
Önder Mehmet	Mevlüt	-	1926	Müze Md.	Müze lojmanı
Aritan Ahmet	Mehmet	-	1812	Memur	Karakurt mh. Birhan Sok. No 20
Okur Abdullah	Ahmet	-	1838	Kalfa	Mücellit mahallesi No. 11
Korucuoğlu Atif	Ahmet	-	1818	Kitaplık Md.	Gaziilemşah mh. Sakarya Sok. No. 8
Yolal Osman Nuri	Tevfik	-	1308	Avukat	Sephavan mh. Mecidiye Sok. No 34
Uğurlu Ahmet Sait	Ali Rıza	-	1334	Doktor	Kalısarp mh. Tozoğlu Sok. No. 24
M. Halil Selay	İsa	-	1882	Avukat	Zenburi mh. Yalvaçlı Sok. No. 6
Göfeneli Kemal	Mehmet	-	1928	Avukat	Şeyahmet Mh. No. 13
Yılmazlı Nuri	A. Fevzi	-	1839	Dişçi	Devle Mahallesi No. 1
Mihet Tahir	Mustafa	-	1818	Avukat	Çiftmerdiven Mh. No 3
Gürşah Ahmet Hamdi	Mehmet	-	1824	Öğretmen	Karakurt Mh. No. 79
Malçacı Ali	Ali	-	1812	Öğretmen	Sephavan Mh. Halet Ef. Sok. No. 12
Koyunoğlu İzzet	Mustafa	-	1819	Emekçi	Kerimdede Cami Mh. No. 2
Akkese Fevzi	Osman	-	1814	Ticar	Sarıç Mh. Köprübaşı Sok. No. 49
Çağırkan Mehmet	Ahmet	-	1828	Mühendis	İçkavassan Mh. No. 6
IV					
Azalar					
Madde 4 — Medenî haklara sahip ve 18 yaşını bitiren hüsnü hal sahibi ve cemiyetin mevzu ve gayelerini benimseyen her vatandaş cemiyete aza olur. İstedikçe zaman gönderceği bir yazı ile cemiyetten çıkabilir.					
Madde 5 — Her asil aza senede 12 liradan az ve 120 liradan çok olmamak üzere cemiyete aidat verir. Senede en az 5 lira vermeyi kabul edenler yardımcı aza olur.					
Madde 6 — Cemiyete maddî ve manevî büyük yardımları olanlar ve merkez idare heyetli kararıyla fahri azalık teklif olunup, teklifin kabulünü bir yazı ile bildiren zevat cemiyete fahri aza olur.					
Madde 7 — Cemiyet siyasetle iştigal etmez. Cemiyetli siyasetle alakasızdır ve nizamname bilâfi-					
na harekette bulunan aza, idare heyetli kararıyla cemiyetten çıkarılır.					
V					
Cemiyetin idare Teşkilâtı					
Madde 8 — Cemiyetin idare teşkilâtı : Umumi heyet, idare heyetli, murakiplerdir.					
Madde 9 — Umumi Heyet, Cemiyet namına her türlü tasarrufa muktedir en yüksek mercidir. Müesseseler ve asil azadan teşekkül eder. Mutlak toplantısını senede bir defa Mart ayı içinde yapar ve ruzname ile bağlı olmayıp cemiyete ait bütün işleri görüşüp karara bağlar.					
Madde 10 — Umumi heyet cemiyetler kanun hükümlerine göre kâfi azanın ve idare heyetinin veya murakiplerin talepleriyle her zaman fevkalade toplantıya davet edilebilir. Bu toplantılarda yalnız (Devamı var)					

Konya İlim Yayma Cemiyeti Nizamnamesi. Konya İlim Yayma Cemiyeti 19.02.1958'de Kurulmuş ve Ana Nizamnamesi Gazete Sayfasında Yayınlanmıştır. (Yeni Konya, 28 Şubat 1958).

Ek.48/1. Bağış Makbuzları

YENİ KONYA

1 Mart 1956

Konya İlim Yayma Cemiyeti Ana Nizamnamesi

(Dünya Baydan Devam)

davali icabettiren meâsialeri gözeterek karara bağlar. C- Girme işi idare heyeti tarafından yapılır ve toplantı günü, yeri, saati ve roznamesi en az dört gün evvel bir veya iki gazete ile ilân edilir ve hükümete bildirilir.

Madde 11 — Umumi heyetçe bütün seçimler ekseriyetle verilcek karara göre iş akl veya gizli reyile yapılır.

Madde 12 — Umumi heyet, cemiyetler kanunu hükümleri dairesinde idare heyeti Reisli veya vekilli tarafından seçilir ve müzakerele idare işi bir Reis bir reis vekilli ve isanmu kadar kâtip seçilir.

Madde 13 — Umumi heyetin vazifeleri şunlardır:

A) — Cemiyetler kanunu hükümlerine uygun olarak Ana Nizamnameye tefiş tadil veya bütünlük değiştirir.

B) — İdare ve murakaba heyetleri asil ve yedek asalarını seçer.

C) — İdare ve murakaba heyetleri raporlarını, bütçesi, geçmiş hesapları, girdişmek ve karara bağlamak.

D) — İdare heyetinin idarî hallerde bütçe harici yaptığı sarfiyatı teklif etmek.

E) — Cemiyetin fesih veya tasfiyesine, başka bir cemiyete birleşmesine karar vermek ve vasifalardan bir kısmını veya tamamını idare heyetine tevdi etmek.

F) — Cemiyet gayesinin tabakkuku için yapılması icabeden hususlarla cemiyetli ailekader eden sair bütün işleri gözetip karara bağlamaktır.

Madde 14 — İDARE HEYETİ, umumi heyet tarafından bir sene için seçilen (5) asil ve (5) yedek asadan teşekkül eder. Toplantılarda en az üç kişi bulunmadıkça karar verilmez, asil asil ile bu nisbet temin edilmese yedek asil ile ikmâl edilir. İdare heyeti ilk toplantısında bir Reis, bir reis vekilli, bir kâtip bir muhasip ve veznedar seçer.

Madde 15 — İdare heyetinin vazifeleri şunlardır: Her türlü vasıtalarla lutfede ederek cemiyetin gayesini halka anlatmak asil sayısını ve gelirlerini artırmak Hükümetten ve sair hükmi ve hakiki şahıslardan yardım temin etmek, cemiyet gayesinin tabakkuku için her türlü teşebbüsleri yapmak, bu maksatla toplantılar tertip etmek.

Kasın hükümlerine göre isne toplamak ve bunları her hangi maksat için toplamış ise o maksada göre sarf etmek, cemiyeti idare etmek, gelirlerini ne suretle tahsil edileceğini tesbit etmek, cemiyet gayesinin tabakkuku için isneat yapmak veya bina kiralamak, müessesatın kasnen ve filen yapılması isanmu her işi yapmak ve kasnen talimatı mecburi ve isanmu defterleri ve hesapları tutmak.

Madde 16 — Cemiyet işlerinde devamlı veya muvakkat ücretli olarak çalıştırılması, icabeden kimselele ücretle işle ve kasnen için aylık ve vasifaliline son verilmesi idare heyetine aittir.

Madde 17 — Cemiyetli her yerde idare heyeti reisli temsil eder. Reis temsili şahsiyetini gaybubetinde kısmen veya tamamen idare heyeti asından bizzatine tevdi edebilir. İdare heyeti vasifelerinden bir kısmını veya tamamını Reise bırakabilir ve latedi şilde bu şahsiyeti kaldırabilir.

Cemiyet namına satın alınacak veya teberru ve vasiyat yoluyla temellük edilecek veya cemiyet namına başkalarına temlik veya tahin edilecek gayri mekullere ait bütün tapu, tescil ve ferag meselelerinde, cemiyet idare heyeti kararına göre: Cemiyetli, idare heyeti reisli veya kararda östemiş olan idare heyeti asil temsili eder ve cemiyet namına isanmu kâğıtları imza eder.

Madde 18 — Cemiyet gelirlerinin ne suretle toplanacağı, serilere ve ne suretle sarf edileceği ve kimlerin isanmu ile Bankaya yatıracağı ve Bankadan alınacağı: cemiyet idare heyeti tayin eder. Cemiyet parasının yalnız (500) liraya kadarki vevadeder asil nezdinde bulundurulabilir. Fazlası idare heyetinin tayin edeceği bir Bankada açılacak bir hesaba yatırılır.

Madde 19 — Murakaba Heyeti : Umumi heyet tarafından bir sene için seçilen 3 asil ve 2 yedek asadan teşekkül eder. Vazifeleri şunlardır :

Zaman ve mekânla mukayyet olmayarak cemiyetle her türlü kayıt, hesap, kassa ve bütün teşkilatı teftiş etmek, idare heyetince düzenlenen bütün hakkindaki kasnat ve tevkifatları bir raporda umumi heyete bildirmek, isanmu gördüğü takdirde umumi heyete temin için idare heyetine teklifte bulunmaktır. İdare heyeti bu teklifi yerine getirmek mecburiyettedir.

VI

Cemiyetin gelirleri

Madde 20 — Cemiyetin gelirleri şunlardır :

A) — Sanade 120 liraya geçmemek üzere asil aidatı,

B) — Her türlü teberru ve vasiyetler,

C) — Devlet ve sair hükmi şahıslardan yardımları,

D) Cemiyetin kasnen cals her türlü mal ve teşebbüsleri ile gelirleri

E) Cemiyet gayesinin tabakkuku için Halktan toplanacak teberru.

Bu fıkradaki teberru ne maksatla toplanmış ise yalnız o maksat için sarfedilir ve Cemiyet defterine bunlar için ayrı hesap açılır.

VII

Cemiyetin fesih

Madde 21 — Her hangi bir sebeple Cemiyetin geyi ve faaliyetleri sakteye uğrar, hâdisede geyir, kendisinden bakılan bîkmet ve faaliyetler ifa edilemediği ve edilemeyeceği kasnatı basli olursa Cemiyet fesih edilir ve mevcut öcut ve emvâlinin ne olacağı ve her hangi ilim müesseselerine verileceği, fesih kararını veren umumi heyetçe tayin olunur. Fesih kararı resmi mercilerce verildiği takdirde bu merci tarafından cemiyet mal ve paraları bu nizamnamedeki gayelere göre tahsis olunur.

VIII

İdare heyeti

Madde 22 — İlk umumi heyet toplantısına kadar Cemiyet müesseseleri seçide isimleri yaalı asil idare heyetine seçmişlerdir :

1 — Başkan : Kemal Gönenel

2 — Başkan vekilli : Şakir Oba

3 — Umumi Kâtip : Osman Nuri Yotal

4 — Muhasip : Ahmet Hamdi Gırağaç

5 — Veznedar : Ahmet Arıtan

Madde 23 — Cemiyetin merkez idare yeri şimdilik : (Karakurt mahallesi, Birhan sokak 20 numaralı Ev) dir.

Konya İlim Yayma Cemiyeti Ana Nizamnamesi Maddeleri Gazete Sayfasında Yayımlanmıştır. (Yeni Konya, 01 Mart 1958).

Ek.48/2. Teberru Makbuzu

TÜRKİYE İŞ BANKASI A. Ş.

M A K B U Z Dişkapi, 6/5/1977 19

Hesap Numarası D.J.5

Dişkapi Cami Yaptırma Derneği (Yıldırım Beyanıt)

Nº 187961

İ Z A H I	Valör	Türk Lirası
Konya Aziziye Camii Şerifi İmamı Hacı Veyis Zade Hacı Mustafa Kurucu	1000	1000
		2000

YANLIZ İLİYÜZ ÜÇ TL

Türk Lirası, yukarıda yazıldığı üzere alınmıştır.

TÜRKİYE İŞ BANKASI A. Ş.
DİŞKAPI ŞANSESİ

(K.) Model : 1 - 1964 (1/6)

Bağış Makbuzu, Konya Aziziye Camii Şerifi İmamı Hacı Veyiszâde Hacı Mustafa Kurucu. Cami Yaptırma Derneği Banka Makbuzu (Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Arşivi).

Ek.49. Konya İmam Hatip Okulu Yardım Makbuzu

21

K O N Y A T E B E R R U M A K B U Z U
İ M A M - H A T İ P O K U L U
VE
Ö Ğ R E N C İ L E R İ K O R U M A D E R N E Ğ İ

Cins ve Miktarı	Lira	Kr.	N: 1176
	27	50	

Hacı İsmail Çelebi

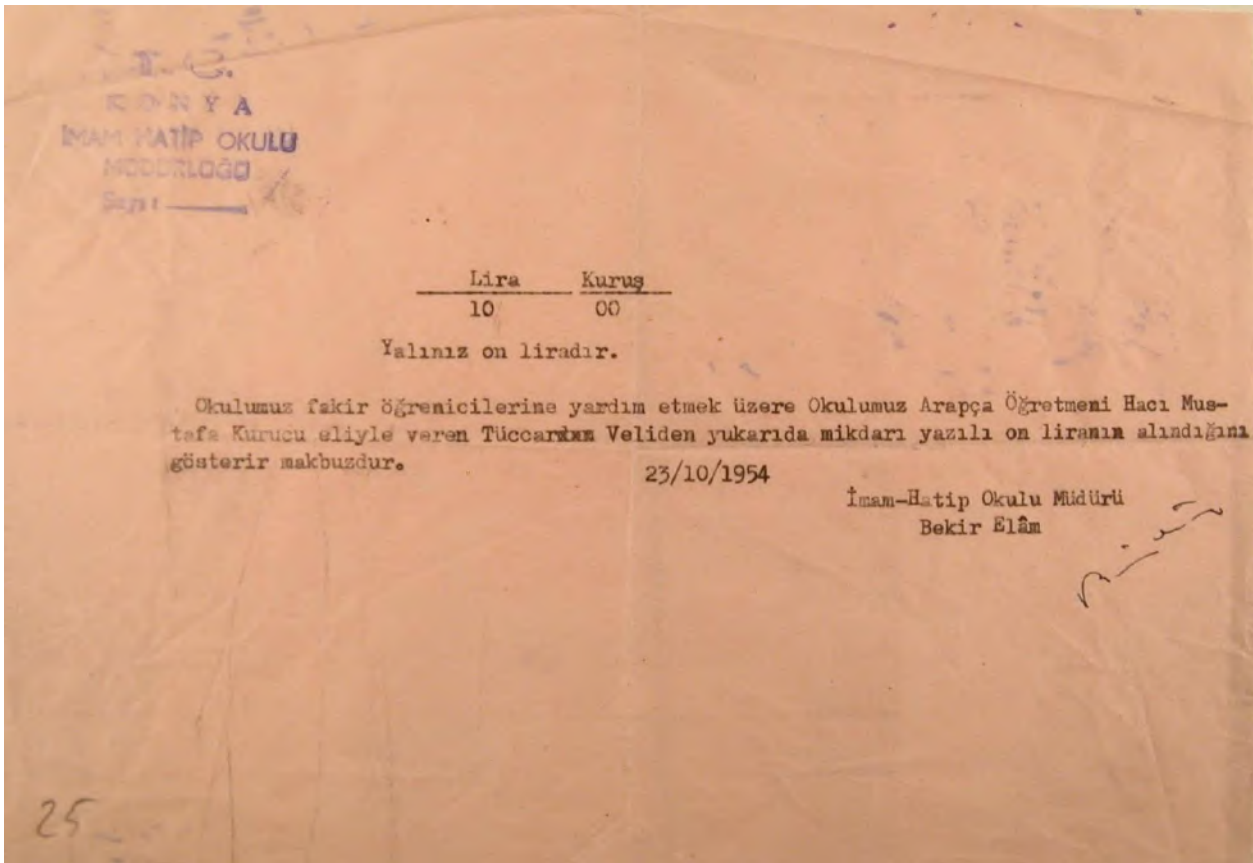

Yakında yazılan *Yazma yazı* lira *27* kuruş *50* sat.

Veznedar *[Signature]* Konya *301 81 1957*

Teberru Makbuzu, Konya İmam Lisesi ve Öğrencileri Koruma Derneği (Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Arşivi).

Ek.50. Bağış, Yardım Zarfı

Konya İmam Hatip Okulu Yardım Makbuzu. Müdürü Bekir Elâm İmzalı 23.10.1954 Tarihli. (Konya İmam Hatip Lisesi Arşivi).

Ek.51. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'ya Gelen Zarf

“Bay H.H. Mustafa Piri Paşa Camii İmamı ve Hatibi Hocam” Postayla gelen bağış ve yardım zarfı (Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Arşivi).
 Üst soldan Sağa: Konya, İla Türkiye, El Mürsel Yollayan
 İmza: Hafız, Sümmel Medeni, El-Konevi, İsmail Zekai (Zekai Sarsılmaz).

Ek.52. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'ye Gelen Zarf

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'ye Gelen Zarf.(Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Arşivi).

Ek.53. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Okul-Eğitimci bilgileri

Adı ve soyadı : Mustafa Kurucu
 Görev yeri : Konya İmam-hatip Okulu
 Maaşı : 30 lira aslı maaş ve 30 lira ücret
 Menseli : Konya Bekir Sami Medresesi Mezunu
 15/12/1957 Tarihine
 göre hizmet müddeti.

12

Sıra No:	Raporı veren makam	Raporun tarih ve numarası	Hastalığın teşhisi	İstirahat Mü.			İzni onaylayan makam	Verilen iznin		İznan tarih ve numarası
				Yıl	Ay	Gün		Başlama Ta.	Bitim Ta.	
1	İmam-Hatip Okulu ve doktor beya ve verem sarımsı dispansemisi Bas. Hekimliği	25.10.957	Migrekart inforaktüsü ve Seyahat		İç			25.10.957		

Konya İmam-Hatip Okulu
Müdürü
Bekir Elâm
Konya Maarif Müdürü

Konya İmam Hatip Lisesi Müdürü Bekir Elâm İmzalı, Mühürlü Mustafa Kurucu'nun Okul Bilgilerini İçeren 25.10.1957 Tarihli Yazı. (Konya İmam Hatip Lisesi Arşivi).

Ek.54. Konya İmam Hatip Okulu Hacı Veyisâde Mustafa Kurucu ile ilgili Resmi Yazışma

T. C.
Konya Defterdarlığı
Muhasebe Müdürlüğü
Sayı: 110-18
3826

Konya: 17/12/1956
Özü: Mustafa Kurucu Hk:

İmam-Hatip Okulu Müdürlüğüne
Konya

150 lira E cetveli kadrosunda 50 lira ücretle öğretmenlik yapan Mustafa Kurucu'nun hastalığı sebebiyle vazifesinden ayrılış ve vazifeye başlayış tarihlerinin maaş defterindeki kaydına işlenmek üzere bildirilmesini rica ederim.

Muhasebe Müdürü
Durdur Alaybeyoğlu

20/12/1956
234.1/376

T. C.
KONYA
İMAM HATİP OKULU
MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 234.1/605

Konya: 21/XII/1956
Özü: Öğretmen Mustafa Kurucu Hk.

Maliye Muhasebe Müdürlüğüne
Konya

17/XII/1956 tarih ve 110-18/3826 sayılı yazınız k:
150 lira E cetveli kadrosunda 80 lira ücretle öğretmenlik yapan Mustafa Kurucu'nun Okul Doktorluğundan aldığı rapora göre hasta olanına anlaşılacağından Vilâyet Makamınca 20 gün izin verilmiş olup adı geçen öğretmen Hastalığı dolayısıyla 26/ XII/1956 tarihinde vazifesinden ayrılmış ve 1/X/1956 tarihinde tekrar vazifesine başlamıştır.
Bilgilerinize saygı ile arz olunur.

İmam-Hatip Okulu Müdürü
Bakir Elma

15

İmam Hatip Lisesi'ne 17.12.1956 Tarihli Milli Eğitim Müdürlüğü yazısı. "150 lira E cetveli kadrosunda 50 lira ücretle öğretmenlik yapan Mustafa Kurucu'nun hastalığı sebebiyle vazifesinden ayrılış ve vazifesine başlayış tarihlerinin maaş defterindeki kaydına işlenmek üzere bildirilmesini rica ederim." (Konya İmam Hatip Lisesi Arşivi).

Ek.55/1. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ait Sağlık Raporları

<p>T. C. K O N Y A İmam-Hatip Okulu Müdürlüğü Sayı: 234.1/35</p>	<p><u>K O N Y A</u> 13/ 2 /1960 Üzeti: Konya "İftihalî Ümer Tekin" in EĞ Üzrev Üzeri Hk.</p>
<p>Maarif Müdürlüğüne Konya</p>	
<p>Okulumuz Tefsir ve Fıkıh dersleri Öğretmeni Mustafa Kurucu'nun elliikiyle açık kalan 7 saat Tefsir ve Fıkıh dersleri, bu dersleri ehliyetle okutmaya yetkili ve esher Mülliyecel mezunlu bulunan İlimiz İftihalî Ümer Tekin'e verilerek suretiyle kapatılmıştır. Beher saat 5 liradan 7 saat ders için aylık 140 lira ders ücretinin vazifeye başladığı 13/Şubat/1960 tarihinden itibaren verilecek için gerekli sucubin alınmasına emirlerinizi saygılarımla arz ederim.</p>	
<p>Konya İmam-Hatip Okulu Müdürü Bekir Elâz</p>	
<p><i>B-5</i></p>	
<p>T. C. K O N Y A İmam-Hatip Okulu Müdürlüğü Sayı: 234.1/34</p>	<p><u>K O N Y A</u> 13/ 2 /1960 Üzeti: Dindersleri Öğretmeni Mustafa Kurucu'nun "İlâhî Hk.</p>
<p>Maarif Müdürlüğüne Konya</p>	
<p>Vekâletin 21/Şubat/1952 tarih ve 423 sayılı kararnameyle, E cetvelinden 100 lira ücretli okulumuz Dindersleri Öğretmenliğine tayin edilmiş olan Mustafa Kurucu 5/Şubat/1960 tarihinde vefat etmiştir. Kaydına işlenilmek için keyfiyetin Vekillîğe duyurulmasına müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.</p>	
<p>Konya İmam-Hatip Okulu Müdürü Bekir Elâz</p>	
<p><i>B-5</i></p>	
<p>2</p>	

"Vekâleten 21 Şubat 1952 tarih ve 423 sayılı kararname ile E cetvelinden 100 lira ücretli okulumuz din dersleri Öğretmenliğine tayin edilmiş olan Mustafa Kurucu 05.02.1960 tarihinde vefat etmiştir. Kaydına işlemesi için keyfiyetin vekillîğe duyurulmasına müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim." (Konya İmam Hatip Lisesi Arşivi).

Ek.55/2. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ait Sağlık Raporu

Rapor No: 958/77	Konya Devlet Hastahanesi Sağlık Kurulu	Rapor tarihi 13/I/1958	
R A P O R U D U R .			
Adı soyadı ve Baba Adı	Mustafa Kurucu, Veyis oğlu		
Memleketi, Yaşı, Mesleği	Konya 1305		
Muayeneye gönderen Makam	Konya İmam-Hatip Okulu Doktorluğu		
Bu Makama ait yazının tarih No:	7/I/1958		
Boy			
Â R Â Z	Dahiliye Arka Cidar Myokard infarktüsü		
Tehhis	Myokard infarktüsü nekhatı.		
Karar	dört ay istirahatı gerekir.		
Sağlık Kurulu Başkanı 45 kuruluşluk damğa pulu 13/Ocak 1958 tarih Y. B. imza	Dahiliye Mütahassısı Dr. Burhan Göksü 2362 İmza	Kulak B.B. Mütahassısı Dr. Selahaddin Esencan 2654 İmza	Operatör Dr. Rifat Derma 3000 İmza
Asabiye Mütahassısı Dr. Münif Sanan 3706 İmza	Göz Mütahassısı Dr. Fehmi Çetinel 3708 İmza	Bevliye Mütahassısı Dr. İsmet Gürpınar 4944 İmza	Cildiye Mütahas Dr. Zeki Taşar 5421 İmza
Tastik Olunur: 14/I/1958 Baş Tabib Resmî Mühür İmza			
İş bu rapor süreti aslınıza aynıdır. 21/I/1958 İmam-Hatip Okulu Müdürü Bekir Elâm			

Mustafa Kurucu adına düzenlenmiş, 13.01.1955 tarihli Konya Devlet Hastanesi Sağlık Raporu. (Konya İmam Hatip Lisesi Arşivi).

Ek.56. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ait Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Düzenlenen 26/03/1956 Tarihli Sağlık Raporu

MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI NEMUR VE ÖĞRETMENLERİNİN SAĞLIK RAPORUDUR					
Adı ve soyadı	Mustafa Kurucu				
Okulu	Konya İmam-Hatip Okulu				
Vazifesi	Pâkîh, Kelâm, Hadîs Öğretmeni				
Maşî veya ücreti	30 lira aklı maşî ve 80 lira ücret				
Boyu	1.57	Bakan doktoruna	Adı	Dr. Mustafa Bayisli	
Ağırlığı	60		İşi	Dispanser müteahhasası	
Yaşı	65		Musayene ettiği tarihi	26/3/1956	
Hastanın şikâyetleri (Gayet açık olarak yazılacaktır)			soynunda şişlik, yüksek ateş, halsizlik		
Hastalığın teşhisi			Soynunda büyük Antraks ve İperglisemi (Antraks derin ve geniş şaklarla ayıldı)		
1 - Hastalığın derhal işinden ayrılmasını icabettirip, ettirmedigi.			İşinden ayrılmasını ve yatarak tedavisini icap ettirir.		
2 - Hastalığın mahallinde tedavisi mümkün müdür?			İmadilik mahallinde tedavisi gereklidir.		
3 - Yerinde tedavisi mümkün değilse nereye gitmesi muvafaktır?					
4 - Hastalığı tahminen ne kadar müddet tedavi ve istirahatı müstelzimdir.			İmadilik yirmi gün yatak istirahati ve tedavisine lüzum görülmüştür.		
Yukarıda adı ve vazifesi yazılı ..... Mustafa Kurucu ..... Evinde ..... <i>gözetiminde</i> ..... bakılarak bu rapor verilmiştir.					
					
Not:					
1 - Raporlar doldurulırken bu kâğıdın arkasındaki bilinci kimsi özel doktorlarına daima gör. Şûnde bulundurulacaktır.					
2 - Raporlar gönderilirken okul müdürleri 21 / V / 1943 tarih ve 1469 sayılı tennisi daima gör. Şûnde bulundurulacaktır ve bu kâğıdın arkasındaki bilinci kimsi de dolduracaklardır.					

Konya İmam Hatip Lisesi'nde görevli Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin sağlık problemleri ile ilgili Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen 26/03/1956 tarihli sağlık rapor.(Konya İmam Hatip Lisesi Arşivi).

Ek.57. Talebe Yurtları Derneği İdare Heyeti Üyeleri Fotoğrafi

T. C.
KONYA İLİ
İMAM - HATİP OKULU
MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı :
19

191 121 1951

Özeti :

*Milli eğitim müdürlüğüne
Konya*

Bakanlık yuce katının 4 - Aralık - 1951 tarih ve 9447 - 7 / 3133 Sayılı emirleri gereginde öğretmen Mustafa Kurucu'ya arapça dersi verilmesi ve 13-12-1951 gününden itibaren derslere başlanmıştır. 150 lira lik ücret kadrosundan birisinde kendisine tahsis için vilâyet yüksek katınca onaylanmasından sonra Tarassu Tuzunu Saygılarımla arz ederim.

*İmam - Hatip Okulu
Müdürü
Ali Rıza İspirli*

T. C.
KONYA İLİ
Milli Eğitim Müdürlüğü
Bölümü : ...
Sayısı : ...2021

Ç O K A C E L E

13 Şubat 1952

İmam-Hatip Okulu Müdürlüğüne

Okulumuz Arapça derslerini okutmak üzere önerilen Mustafa Kurucu'nun dersleri okutmasının uygun görüldüğü Bakanlığın 9/2/1952 tarih ve 264-03/314 sayılı emriyle bildirilmiştir.
Görevinin tastik edilebilmesi için ilişik inha fişinin yazı makinesi ile doldurulup tezelden gönderilmesini rica ederim. 12/2/1952

Milli Eğitim Müdürü

Ek:1

36

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Eğitimci Kişiliği ile İlgili Resmi Belge (Konya İmam Hatip Lisesi Arşivi).

Ek.58. Konya İmam Hatip Okulu, Yüksek İslâm Enstitüsü ve Talebe Yurtları Derneği İdare Heyeti

Konya İmam Hatip Okulu, Yüksek İslâm Enstitüsü ve Talebe Yurtları Derneği İdare Heyeti. 1951 yılında heyet Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin başkanlığında toplanmış ve hatıra fotoğrafı çekilmiştir. Oturanlar: (sağdan sola doğru) H. İsmail Odak, H. Mehmet Atçeken, H. Mustafa Kurucu, H. Bekir Sürücü. Ayaktakiler: (sağdan sola doğru) H. Halil Sayar, H. Nuri Nurulloğlu, H. Şükrü Bilecik, H. Ali Sakalloğlu, H. Cevat Akkaya, İsmail Küçükkeleş ve H. Fikri Simav. (Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Basın Yayın Müdürlüğü, (06.04.2015).

Ek.59. Piri Mehmet Paşa Camii

Piri Mehmet Paşa Camii.(Yapılış:1530) Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin medreseler tamamen kapatıldıktan sonra ilk görev yaptığı, talebelerine ders verdiği Piri Mehmet Paşa Camii dış cephesi (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 04.05.2015).

Ek.60. Piri Mehmet Paşa Camii Mihrabı

Piri Mehmet Paşa Camii, İç Kısmı, Mihrabı (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 04.05.2015).

Ek.61. Piri Mehmet Paşa Camii Minberi

Piri Mehmet Paşa Camii, İç Kısmı, Minberi (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 04.05.2015).

Ek.62. Kapı Camii

Kapı Camii, Giriş Kısmı ve Şadırvanı (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 10.10.2017).

Ek.63. Hacı Veyiszâde Camii

Hacı Veyiszâde Camii, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu adına ve anısına Konya'nın merkezine 1986–1996 yılları arasında yapılmış (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 01.02.2015).

Konya Aziziye Camii (Fotoğraf: [https://yandex.com.tr/gorsel/ Aziziye Camii](https://yandex.com.tr/gorsel/Aziziye_Camii), 22.12.2017).

Ek.64. Konya Şeker Fabrikası Temel Atma Merasimi

1954 yılında Konya Şeker Fabrikası temel atma merasimi sırasında kurban kesimi ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin dua için hazırlığı (Fotoğraf: Mehmet Ali Uz 02.10.2016).

Ek.65. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Cenaze Töreni

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun cenazesi (Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Basın Yayın Müdürlüğü 06.04.2015).

Ek.66. Hacı Veyis Efendi ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Fotoğrafları

Hacı Veyis Efendi ve oğlu Mustafa Kurucu Efendi (Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Arşivi 16.09. 2015).

Ek.67. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Oğlu Veyis (İdris) Kurucu'nun Fotoğrafı

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun hayatta olan tek evladı Veyis (İdris) Kurucu, (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 10.10.2016).

Ek.68. Hacı Veyis Kurucu ve eşi Fatıma Kurucu'nun Mezar Taşı Fotoğrafi

Hacı Veyis Efendi ilk eşi Fatıma Hanım'ın Konya Üçler Mezarlığı'ndaki mezar taşları (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 24.04. 2016).

Ek.69. Hacı Veyis Kurucu'nun Kızlarının Mezar Taşı Fotoğrafları

Hacı Veyis Efendi'nin Kızlarının Konya Üçler Mezarlığı'ndaki Mezar Taşları (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 18.06.2017).

Ek.70. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu ve Eşi Meryem Hanım'ın Mezar Fotoğrafı

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin Konya Üçler Mezarlığı'ndaki Ali Ulvi Kurucu'nun derleyip hattat kardeşi Ahmet Ziya Efendi'nin kaleme aldığı ayak ve başucu mezar taşları. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin eşi Meryem Kurucu'nun mezar taşı (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 24.04. 2016).

Derûni bir visâl aşkıyla gel zâir bu dergâha
 Büyük ârif bu yerden nûr olup yükseldi Allah'a
 Ölümsüz yâdi bâkîdir yaşar her an gönüllerde
 Mübârek tatlı simâsı gülümser sanki her yerde
 Gönüller fetheden ulvî mücâhid burada medfundur
 İlahî bir tecellinin temâşasıyla memnundur
 Bakâbillâha ermiş kub-i Rabbânî Veyiszade
 Bütün envâra müstağrak kesâfetlerden âzade¹⁴⁷

Candan ve cihandan geçerek aşkına geldim
 Hasret dolu rûhumla huzûrunda eğildim
 Gufrânını, rıdvânını Rabbim kerem eyle
 Şâd et beni bilcümle ziyâretçilerimle
 Candan geçen âşikların ancak seni ister
 Lûtfunla nazar kıl bize dîdarını göster

¹⁴⁷ Düздаğ, a.g.e., s.243.

Ek.71. Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Kızları Halime, Sakine, Fatma ve Sare Hamımlar'ın Mezar Taşı Fotoğrafları

Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun Kızlarının Konya Üçler Mezarlığı'ndaki Mezar Taşları (Fotoğraf: Ahmet Yorulmaz 09.12. 2017).

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet Yorulmaz, 01.01.1982 yılında Konya'nın Karapınar ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Karapınar'da yaptıktan sonra 2001 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümüne girdi. 2003 yılında Selçuk Üniversite'sine yatay geçiş yaparak 2005 yılında aynı bölümden mezun oldu. 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Karapınar'da ücretli öğretmen olarak görev yaptı. 2006-2007 yılında ilçe dershanelerinde etüt hocalığı görevini sürdürdü. 2007 yılında Bilecik Polis Meslek Eğitim Merkezi'ne öğrenci olarak girdi. Sırayla İstanbul, Şırnak ve Karaman İl Emniyet Müdürlükleri Mali Suçlar kısmında yedi yıl görev yaptıktan sonra, 2013 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne memur olarak atandı. Bilgisayar İşletmeni olarak aynı görevi sürdürmektedir.